

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

Wrocław, styczeń 2018 r.

Spis treści

Wstęp	4
WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	5
Wkład programu w realizację celów strategicznych unijnych i krajowych	5
Uzasadnienie alokacji finansowej.....	28
ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH.....	31
Tabela 1 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych	31
Tabela 2: Przegląd strategii inwestycyjnej programu operacyjnego.....	42
ZAŁOŻENIA I OPIS OSI PRIORYTETOWYCH.....	53
Przedsiębiorstwa i innowacje	53
Technologie informacyjno-komunikacyjne	74
Gospodarka niskoemisyjna.....	80
Środowisko i zasoby	103
Transport	122
Infrastruktura spójności społecznej	130
Infrastruktura edukacyjna	143
Rynek pracy	154
Włączenie społeczne	180
Edukacja	197
Pomoc techniczna	219
PLAN FINANSOWY PROGRAMU	225
Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania	227
Plan finansowy	228
Tabela z alokacją przeznaczoną na inicjatywę YEI.....	229
ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE.....	231
Zrównoważony rozwój obszarów miejskich.....	233
ROZWIĄZANIA DEDYKOWANE OBSZAROM DOTKNIĘTYM ZJAWISKIEM UBÓSTWA, DISKRYMINACJI LUB WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO ORAZ NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI BARIERAMI ROZWOJU.....	236
SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH	241
SYSTEM INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU	242

Identyfikacja IZ, IC, IA, IP	242
Rola partnerów zaangażowanych w przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie, ewaluację PO.....	249
KOORDYNACJA Z INNYMI FUNDUSZAMI I INSTRUMENTAMI	251
WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE	257
Identyfikacja zakresu stosowania warunków ex-ante mających zastosowanie do PO oraz ocena ich spełnienia	258
REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH	301
WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ ZASAD HORYZONTALNYCH	304
Promowanie równości szans i niedyskryminacji	304
Promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn	305
Zrównoważony rozwój	305
Zachowanie zasad polityki przestrzennej.....	306
ZAŁĄCZNIKI	308
Wykaz dużych projektów	308
Nie dotyczy	308
Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie RPO.....	308
Wykaz stosowanych skrótów	311

Wstęp

Szanowni Państwo,

rozpoczął się kolejny okres programowania. W perspektywie finansowej na lata 2014-2020 Dolny Śląsk otrzymał ponad 2 miliardy euro. Tak duże środki finansowe stwarzają niepowtarzalną szansę dla naszego regionu na dalszy rozwój i realizację celów założonych w „Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”.

Naszym głównym zadaniem jest poprawa życia mieszkańców Dolnego Śląska. Priorytetem będzie zwiększenie konkurencyjności gospodarki. Dołożymy wszelkich starań, aby inwestycje w biznes przełożyły się na stworzenie nowych miejsc pracy, a innowacje podniosły poziom rozwoju w naszym województwie. Dzięki funduszom europejskim powstaną nie tylko nowe drogi, zainwestujemy również w pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych oraz turystykę. Dzięki środkom z Europejskiego Funduszu Społecznego mamy szansę na poprawę rozwoju edukacji oraz na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Dołożę wszelkich starań, aby środki unijne zostały wykorzystane w sposób prawidłowy i przyczyniły się do pozytywnych zmian na Dolnym Śląsku.

Cezary Przybylski

Marszałek Województwa Dolnośląskiego

WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Wkład programu w realizację celów strategicznych unijnych i krajowych

Diagnoza województwa - synteza

Województwo dolnośląskie jest jednym z najlepiej rozwiniętych gospodarczo regionów kraju (pod względem PKB na mieszkańca 2 miejsce w Polsce), a jednocześnie jest istotnym ośrodkiem badawczym i akademickim, o ponadregionalnym znaczeniu. Szczególnie wysoki jest poziom rozwoju przemysłu nowych technologii. Region ma również wiele potencjałów rozwojowych o znaczeniu ponadregionalnym, a często ogólnokrajowym. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć intensyfikowanie jego związków z zagranicą (inwestycyjnych, turystycznych, handlowych, naukowo - badawczych i kulturalnych), rozwijanie potencjału naukowo-badawczego i ściślejsze wiązanie go ze sferą przedsiębiorczości i tym samym zwiększanie poziomu technologicznego i innowacyjnego gospodarki. Potencjałem regionu jest transport wodny na Odrze oraz promocja regionu jako obszaru turystycznie i gospodarczo atrakcyjnego (dolnośląskie jako jedna z „wizytówek” Polski). Niekorzystną cechą rozwojową województwa jest rosnący stopień zróżnicowań wewnątrzregionalnych. Jednocześnie uwidaczniają się wyraźne trendy suburbanizacyjne, obserwowane m.in. w powiatach w pobliżu Wrocławia.

Według danych GUS z 2011 r., proporcja **nakładów wewnętrznych na badania i prace rozwojowe** w stosunku do PKB wyniosła 0,55%, co daje ósmą pozycję w kraju. Nakłady przedsiębiorstw stanowiły 0,25% PKB. 38,7 proc., czyli 3 miejsce w kraju, wyniósł udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw w finansowaniu działalności B+R, co daje wynik powyżej średniej krajowej (32,3%). Niemniej jeśli weźmiemy pod uwagę zobowiązania Polski wyływające ze strategii Europa 2020 w odniesieniu do poziomu nakładów na B+R (1,7%PKB w 2020 r.), dystans do pokonania przez województwo dolnośląskie jest nadal duży.

Dobrze rozwinięta jest **infrastruktura transportowa** (drogowa, kolejowa, wodna, lotnicza). Sieć dróg krajowych w województwie dolnośląskim należy do dobrze rozbudowanych (3 miejsce w Polsce - za województwem mazowieckim i wielkopolskim) i składa się z 1400,8 km, co stanowi 7,4% całości dróg o nawierzchni twardej w regionie. Poważny deficyt województwa stanowią drogi krajowe w standardzie drogi ekspresowej, zaś województwo dolnośląskie jest niewystarczająco dostępne w kierunku „dużych miast”, w tym w głównej mierze Poznania a także w kierunku północnych terenów Polski.

Głównymi problemami układu drogowego Dolnego Śląska wymagającymi zmiany są: niedokończona budowa południowej jezdni autostrady A-18, brak sieci dróg ekspresowych zapewniających powiązania zewnętrzne, niedostateczna ilość obwodnic miejscowości w ciągach dróg obciążonych intensywnym ruchem tranzytowym, ograniczona dostępność komunikacyjna południowej oraz częściowo północnej części województwa (szczególnie powiązań z głównymi tranzytami w regionie), niedostosowanie parametrów technicznych znacznej części dróg i niektórych mostów.

W odniesieniu do długości eksploatowanych linii kolejowych region ten należy do najbardziej rozwiniętych w tym zakresie w kraju (3 miejsce). Skutkuje to drugą najwyższą w Polsce wartością przetransportowanych

ładunków oraz 5 miejscem wśród wszystkich województw pod względem liczby pasażerów w przewozach kolejowych. Niemniej rosnącym problemem jest zły stan techniczny linii.

Rejonami podwyższonego **ryzyka powodziowego** w dorzeczu Odry są w szczególności: aglomeracja wrocławska, Kotlina Kłodzka, Sudety Zachodnie i Kotlina Żytawska. Ze względu na często pojawiające się w regionie ryzyko powodziowe, usprawnienie infrastruktury powodziowej jest szczególnie istotne, szczególnie, że w zakresie zabudowy regulacyjnej obiektów RZGW we Wrocławiu, szacuje się, że do końca 2011r. usunięto tylko 35% strat powstałych w wyniku powodzi, która miała miejsce w 1997 r.

Dolny Śląsk jest regionem o najbogatszych **zasobach zabytkowych** w kraju. Na podstawie danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, województwo dolnośląskie posiada łącznie 8 173 obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków. Należą do nich m.in. historyczne zespoły staromiejskie, obiekty sakralne, zamki, pałace, dwory, obiekty przemysłowe i komponowane założenia zieleni. Około 76 tys. zabytków znajduje się w ewidencji konserwatorskiej. Na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO figurują trzy dolnośląskie obiekty. Walory turystyczne i krajobrazowe w regionie sprzyjają rozwojowi potencjału związanego z turystyką.

W regionie występują też niekorzystne trendy na **rynku pracy**. Stopa bezrobocia rejestrowanego pozostawała w latach 2012-2013 na poziomie powyżej 13%. Wskaźnik zatrudnienia 15-64 (58,2% w 2013 r.) był niższy niż średnio w kraju. Województwo cechuje się również spadkiem poziomu przedsiębiorczości (mierzonej liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców; 2010 rok – 763, 2012 r. – 757).

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20 – 64 lat w województwie dolnośląskim wynosił w 2013 roku 62,6 % i wartość ta była nieznacznie niższa od wartości krajowej wynoszącej 64,9%. Na podstawie analiz społeczno – gospodarczych szacuje się, iż w latach realizacji RPO wskaźnik ten będzie systematycznie wzrastał osiągając wartość **64,2, 64,9 i 65,8%** odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023. Cel krajowy ustalony dla Polski w obszarze redukcji liczby osób pozostających w ubóstwie jako 1,5 mln osób został osiągnięty w 2012 r. Należy jednak kontynuować działania mające na celu dalsze ograniczanie skali ubóstwa oraz utrwalenie osiągniętego dotychczas efektu w tym zakresie. Dla określenia pozycji województwa względem wartości krajowych stosowany jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W przypadku województwa dolnośląskiego wynosił on w 2013 r. 12,1% i wartość ta była znacznie niższa od wartości krajowej 16,2%. Przewiduje się dalszy spadek wartości tego wskaźnika w województwie dolnośląskim w latach realizacji RPO oraz jego wartości 9,07, 8,07 i 7,3 % odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023.

Należy podkreślić, iż oba ww. wskaźniki służą jedynie wskazywaniu ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie i ewentualnym decyzjom w zakresie wdrażania RPO. Nie są one wskaźnikami rezultatu interwencji RPO i nie mogą być przedmiotem odpowiedzialności RPO. UP wskazuje, iż wpływ interwencji EFSI na ich osiągnięcie jest bardzo ograniczony (do rzędu 2-5%), a ich zmienność zależna jest od ogólnych czynników natury społeczno-gospodarczej oraz zmian legislacyjnych pozostających zasadniczo poza sferą oddziaływania RPO.

W obszarze **wykluczenia społecznego** uwagę zwraca jeden z najwyższych w kraju odsetek gospodarstw domowych o bardzo niskiej intensywności pracy (8,5%, PL-6,9%) oraz wysoki poziom wskaźnika pogłębionej deprivacji materialnej (16%, PL-13%). Zobowiązania wynikające ze Strategii Europa 2020 dla Polski oznaczają zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem o 1,5 mln w 2020 r. Konieczne jest zatem kontynuowanie

procesów zmierzających do niwelowania ubóstwa i zjawiska wykluczenia społecznego w regionie, w szczególności poprzez aktywizację społeczno-zawodową.

Dane GUS wskazują na niski na tle kraju poziom upowszechnienia **edukacji** przedszkolnej dzieci w wieku 3-5 lat na obszarach wiejskich w regionie (45,9%, przy średniej dla Polski na poziomie ok. 51%). W zakresie kształcenia ogólnego niekorzystnym zjawiskiem na Dolnym Śląsku jest wysoki odsetek uczniów powtarzających klasę w szkołach podstawowych i gimnazjach na tle kraju. W województwie notuje się również małą aktywność edukacyjną dorosłych przejawiającą się w utrzymującym się bardzo niskim odsetku osób w wieku 25-64 lata uczących się i doksztalających w tym wieku w ogólnej liczbie ludności (4,5% w 2012 r.). Należy również zwrócić uwagę na relatywnie niski na tle kraju odsetek osób, które kształciły się w jakiegokolwiek formie (kursy i szkolenia lub samokształcenie) w ciągu ostatnich 36-m-cy (21%, PL-23%).

W regionie występuje koncentracja specjalistycznych jednostek **ochrony zdrowia** co daje zadowalający dostęp do opieki zdrowotnej. Niemniej stan techniczny blisko 20% budynków i obiektów w których podmioty lecznicze na Dolnym Śląsku udzielają świadczeń medycznych jest mierny lub niedostateczny. Ponad 60% budynków wymaga modernizacji. 15,4% ogółu obiektów wykorzystywanych wyłącznie do realizacji świadczeń medycznych liczy ponad 100 lat. Niewystarczająca jest ilość sprzętu i aparatury medycznej. Około 50% sprzętu i aparatury medycznej przekroczyło okres „starzenia technologicznego”, w związku z czym wymaga wymiany lub modernizacji.

Województwo dolnośląskie jest jednym z dwóch regionów w Polsce o największej liczbie terenów przemysłowych i zdegradowanych. Pozostałością po przemysłowej działalności jest zdewastowane środowisko oraz grunty pozbawione wartości użytkowej, zdekapitalizowane i zdewastowane budowle przemysłowe (budowle „widma”), itp. Skala tego problemu w województwie dolnośląskim jest bardzo duża, w związku z powyższym uwagę należy zwrócić na konieczność rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich.

Dolny Śląsk jest jednym z najszybciej rozwijających się regionów w Polsce, jednakże rozwój ten nie postępuje równomiernie. Widoczne jest silne zróżnicowanie wewnętrzne regionu - wskaźnik dyspersji subregionalnego PKB per capita wynosi na Dolnym Śląsku powyżej 34%. Wysoki wskaźnik zróżnicowania wewnętrznego ilustruje wyraźny podział w regionie na:

- silne obszary wzrostu takie jak miasto wojewódzkie Wrocław i jego obszar funkcjonalny stanowiący zgodnie z Umową Partnerstwa obszar strategicznej interwencji państwa;

- słabe obszary z dużą koncentracją barier rozwojowych o charakterze gospodarczym, społecznym i infrastrukturalnym znajdujące się głównie na południu województwa z dwoma dużymi centrami regionalnymi Jelenią Górą i Wałbrzychem;

Dla rozwoju obszaru funkcjonalnego miasta wojewódzkiego oraz rozwoju obszarów w których występuje nasilenie problemów rozwojowych – Aglomeracji Jeleniogórskiej i Aglomeracji Wałbrzyskiej zostanie zastosowany instrument terytorializacji wsparcia –ZIT

Zakres regionalnego programu operacyjnego jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W tym kontekście, analiza społeczno-ekonomiczna – uaktualniana corocznie i

przedstawiana Komisji Europejskiej – uwzględniająca uaktualnianą rocznie listę elementów zestawu diagnostycznego uzgodnionego z Komisją Europejską (w zależności od dostępności danych), zostanie wzięta pod uwagę.

Zestaw diagnostyczny uzgodniony z Komisją Europejską nie stanowi przedmiotu sprawozdawczości w rozumieniu właściwych przepisów dotyczących sprawozdawczości rocznej.

Strategia Europa 2020

Dnia 17 czerwca 2010 r. Rada Europejska przyjęła strategię na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020”. Określono w niej główne cele Unii Europejskiej w zakresie badań i innowacji, zmian klimatu, energii, zatrudnienia, edukacji i zmniejszenia ubóstwa do 2020 r., które powinny zostać przełożone na cele krajowe.

Strategia wyznacza 3 priorytety, których realizacja odbywać się będzie na szczeblu unijnym oraz krajowym: wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego), zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności) oraz sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem). Efektem realizacji priorytetów strategii Europa 2020 będzie osiągnięcie 5 wymiernych, współzależnych celów, które należy osiągnąć do 2020 r., dotyczących:

- 1) wzrostu wydatków na działalność B+R,
- 2) wzrostu poziomu zatrudnienia,
- 3) wzrostu udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszenia odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- 4) ograniczenia emisji gazów i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,
- 5) ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Wybór osi priorytetowych oraz priorytetów inwestycyjnych RPO WD odpowiada przytoczonym wyżej celom strategicznym zdefiniowanym w strategii Europa 2020.

W RPO WD przyjęto także, jako obowiązującą, zasadę komplementarności interwencji EFRR i EFS (na etapie programowania i realizacji) z innymi funduszami WRS 2014-2020 i innymi politykami UE. Zakłada się, że wdrażane priorytety RPO WD zapewnią spójność interwencji z EFRROW (wspólnej polityki rolnej) i EFMR (wspólnej polityki rybołówstwa i zintegrowanej polityki morskiej). Ponadto przedsięwzięcia wspierane z EFRR i EFS w ramach RPO WD będą komplementarne z innymi obszarami polityk UE, takimi jak środowisko, działania w dziedzinie klimatu, edukacja i zatrudnienie, ale również pośrednio w dziedzinach takich jak, np.: jednolity rynek wewnętrzny, a także w ramach instrumentów zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, np. w przypadku Instrumentu „Łącząc Europę” 2014-2020 – w dziedzinie infrastruktury, Inicjatywy „Horyzont 2020” – w dziedzinie badań naukowych i innowacji, Programu „Erasmus dla wszystkich” – w dziedzinie kształcenia i szkoleń, Programu „Leonardo da Vinci” – w dziedzinie kształcenia i szkolenia

zawodowego, Programu na rzecz przemian i innowacji społecznych – w dziedzinie zatrudnienia i włączenia społecznego, Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych – „YEI” (Youth Employment Initiative) lub Instrumentu Finansowego „LIFE+” – w dziedzinie środowiska i działań w dziedzinie klimatu. Komplementarność zostanie zapewniona także z krajowymi programami operacyjnymi obowiązującymi w Polsce w okresie programowania 2014-2020, w tym w obszarze EWT.

Wdrożenie RPO WD zakłada, na co zwraca szczególnie uwagę Komisja Europejska, możliwość szerokiego wsparcia dla projektów realizowanych w partnerstwie.

Zalecenia Rady z dnia 08.07.2014 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2014 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2014

Rada UE w 2014 r. sformułowała 6 zaleceń dla Polski na lata 2014-2015.

Poniżej przedstawiono wybrane zalecenia realizowane przez RPO WD:

Zalecenie nr 1. (...) lepsze ukierunkowanie polityki społecznej oraz poprawę efektywności kosztowej wydatków i ogólnej wydajności sektora opieki zdrowotnej (...)

Zgodność RPO WD z tym zaleceniem zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących priorytetów inwestycyjnych:

9.1 (Aktywna integracja), 9.2 (Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych).

Zalecenie nr 2. Zwiększenie wysiłków na rzecz zmniejszenia bezrobocia osób młodych, w szczególności przez lepsze dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, zwiększenie dostępności programów przyuczania do zawodu i uczenia się poprzez praktykę. Usprawnienie pomocy dla niezarejestrowanych osób młodych oraz zaciśnianie współpracy między szkołami a pracodawcami, zgodnie z celami gwarancji dla młodzieży. Zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie w celu dostosowania podaży umiejętności do popytu na nie. Zwalczanie segmentacji rynku pracy przez zwiększenie wysiłków na rzecz zapewnienia łatwiejszego przechodzenia z zatrudnienia na czas określony do stałego zatrudnienia oraz przez ograniczenie nadmiernego wykorzystania umów cywilnoprawnych.

Zgodność RPO WD z tym zaleceniem zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących priorytetach inwestycyjnych:

8.1 (Zapewnienie dostępu do zatrudnienia), 10.2 (Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie), 10.3 (Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy).

Zalecenie nr 3. Kontynuowanie starań w celu podniesienia współczynnika aktywności zawodowej kobiet, w szczególności przez dążenie do zwiększenia dostępności wysokiej jakości, przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i edukacji przedszkolnej oraz zapewnienie stabilnego finansowania. (...) Poparcie ogólnej reformy

emerytalnej nasileniem działań na rzecz zwiększenia szans starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywacji zawodowej.

Zgodność RPO WD z tym zaleceniem zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących priorytetach inwestycyjnych:

8.3 (Godzenie życia zawodowego i prywatnego), 8.5 (Aktywne i zdrowe starzenie się), 10.1 (Zapewnienie równego dostępu do edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej).

Podkreślić należy, iż CSR (country-specific recommendations) będą określane przez Radę względem Polski corocznie. Powoduje to, że przedstawione powyżej założenia i przyporządkowane im priorytety RPO WD mogą ulegać zmianom.

Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020 (aktualizacja na lata 2014/2015)

Zgodnie z dokonaną oceną sytuacji polskiej gospodarki w 2011 r. (oraz jej czwartą aktualizacją w KPR przyjętą przez RM dnia 22 kwietnia 2014 r.), wyzwań przed jakimi ona stoi oraz istniejących barier wzrostu, Rada Ministrów RP przyjęła, że w Krajowym Programie Reform (KPR) należy skupić się na działaniach, które mają na celu odrabianie zaległości rozwojowych oraz budowę nowych przewag konkurencyjnych w trzech obszarach priorytetowych:

Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego

Działania zaplanowane w obszarze *Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego* bezpośrednio wpisują się w realizację celu strategii Europa 2020 w zakresie klimatu i energii oraz pośrednio pozostałych celów, tj. dotyczących zatrudnienia, nakładów na B+R, edukacji i przeciwdziałania ubóstwu. Dodatkowo wpisują się one w projekty przewodnie: Europa efektywnie korzystająca z zasobów, Europejska agenda cyfrowa. Interwencje w tym obszarze KPR mają na celu przezwyciężenie zidentyfikowanej dla Polski bariery wzrostu dotyczącej niedostatecznego ogólnego poziomu wydatków inwestycyjnych.

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPR zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby),
pośrednio:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 5 (Transport), 6 (Infrastruktura spójności społecznej),
7 (Infrastruktura edukacyjna), 8 (Rynek pracy), 9 (Włączenie społeczne), 10 (Edukacja).

Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego

Działania zaplanowane w obszarze *Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego* bezpośrednio wpisują się w realizację celu strategii Europa 2020 w zakresie zwiększania nakładów na B+R oraz w zakresie edukacji. Ponadto, ich realizacja pośrednio wpłynie na osiągnięcie celów dotyczących energii i klimatu, zatrudnienia oraz przeciwdziałaniu ubóstwu. Podejmowane działania wpisują się w projekty przewodnie: Unia Innowacji, Europejska agenda cyfrowa, Polityka przemysłowa w erze globalizacji i Mobilna młodzież. Interwencje w tym obszarze KPR mają na celu przezwyciężenie zidentyfikowanych dla Polski barier wzrostu dotyczących

nadmiernych obciążeń regulacyjnych i administracyjnych oraz niedostatecznego poziomu zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw.

Treść RPO WD, zarówno w części analityczno-diagnostycznej, jak i dotyczącej obszarów wsparcia w konkretnych priorytetach jest spójna z Regionalną Strategią Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego i jednocześnie realizuje cele w niej zawarte, tj. wzmacnianie innowacyjnych umiejętności i postaw, kluczowych dla gospodarki; zwiększenie szans na sukces innowacyjnych projektów biznesowych; wzrost potencjału innowacyjnego dolnośląskich jednostek naukowych; rozwój współpracy w gospodarce w obszarze innowacji. Takie ukierunkowanie interwencji w ramach RPO WD, przyczyni się do osiągnięcia zaplanowanych celów w obszarze Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPR zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 10 (Edukacja),
pośrednio:

2 (Technologie Informacyjno-Komunikacyjne), 3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby),
8 (Rynek Pracy), 9 (Włączenie społeczne).

Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu

Działania zaplanowane w obszarze *Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu* bezpośrednio wpisują się w realizację celu strategii Europa 2020 w zakresie zatrudnienia i przeciwdziałania ubóstwu oraz pośrednio przyczyniają się do osiągnięcia celu dotyczącego edukacji. Dodatkowo ich realizacja wpisuje się w projekty przewodnie: Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia, Mobilna młodzież oraz Europejski program walki z ubóstwem. Interwencje w tym obszarze KPR mają na celu przewyższenie zidentyfikowanej dla Polski bariery wzrostu dotyczącej niskiego poziomu podaży pracy połączonego z nieadekwatną jej strukturą.

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPR zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

6 (Infrastruktura spójności społecznej), 8 (Rynek Pracy), 9 (Włączenie społeczne),
pośrednio:

10 (Edukacja).

Podkreślić należy, iż zgodnie ze strategią Europa 2020, od stycznia 2011 r. każde państwo członkowskie co roku ma obowiązek dokonywania aktualizacji KPR i Programu Konwergencji, uwzględniając coroczne zalecenia Rady UE dla każdego państwa członkowskiego oraz elementy paktu EURO+. Powoduje to, że przedstawione powyżej założenia i przyporządkowane im priorytety RPO WD mogą ulegać zmianom.

Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020

Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 (AT2020) jest dokumentem określającym ramy polityki ukierunkowanej na działania i służącej wsparciu spójności terytorialnej jako nowego celu Unii Europejskiej. Celem AT2020 jest zapewnienie strategicznych wytycznych rozwoju terytorialnego, wsparcie włączania

wymiaru terytorialnego do różnych dziedzin polityki, na wszystkich szczeblach zarządzania rozwojem oraz zagwarantowanie realizacji strategii Europa 2020 zgodnie z zasadami spójności terytorialnej.

AT2020 wskazuje sześć priorytetów terytorialnych dla Unii Europejskiej:

1. Wspieranie policentrycznego i zrównoważonego rozwoju terytorialnego:

Zgodność RPO WD z tym priorytetem AT2020 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby), 6 (Infrastruktura spójności społecznej).

Dodatkowo spójność z tym priorytetem AT2020 zapewnią instrumenty terytorialne stosowane w RPO WD.

2. Wspieranie zintegrowanego rozwoju w miastach oraz regionach wiejskich i na obszarach o szczególnych uwarunkowaniach:

Priorytet ten jest w sposób horyzontalny realizowany przez wszystkie osie priorytetowe RPO WD.

Dodatkowo spójność z tym priorytetem AT2020 zapewnią instrumenty terytorialne stosowane w RPO WD.

3. Integracja terytorialna w transgranicznych i ponadnarodowych regionach funkcjonalnych:

Priorytet ten będzie realizowany w ramach programów operacyjnych europejskiej współpracy terytorialnej oraz programów ponadnarodowych.

Dodatkowo, zgodnie z zaleceniami AT2020 oraz mając na uwadze transgraniczne położenie Dolnego Śląska, potrzeba intensyfikacji współpracy ponad granicami została uwypuklona w zapisach nowej SRWD.

4. Zapewnienie globalnej konkurencyjności regionów w oparciu o silne gospodarki lokalne:

Zgodność RPO WD z tym priorytetem AT2020 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 8 (Rynek pracy), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 10 (Edukacja), pośrednio:

2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne).

5. Usprawnienie powiązań terytorialnych na rzecz obywateli, społeczności i przedsiębiorstw:

Zgodność RPO WD z tym priorytetem AT2020 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

3 (Gospodarka niskoemisyjna), 5 (Transport), 6 (Infrastruktura spójności społecznej), 9 (Włączenie społeczne),
pośrednio:
2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne).

6. Zarządzanie i budowanie powiązań między ekologicznymi, krajobrazowymi i kulturowymi walorami regionów:

Zgodność RPO WD z tym priorytetem AT2020 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:
3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby), 6 (Infrastruktura spójności społecznej).

Podsumowując powyższe zestawienie wskazać należy na fakt, iż zapisy RPO WD realizują wytyczne sformułowane w AT2020 zarówno poprzez skonstruowane osie priorytetowe, jak również instrumenty terytorialne przewidziane do realizacji w latach 2014-2020.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności oraz Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) oraz Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK) stanowią elementy nowego systemu zarządzania rozwojem kraju.

DSRK jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat SRK jest dokumentem określającym podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym, obejmujący okres od 4 do 10 lat. SRK wskazuje ponadto, w jaki sposób osiągnąć cele strategii Europa 2020, przy uwzględnieniu polskiej specyfiki i uwarunkowań, które przyczynią się do realizacji założonych krajowych celów rozwojowych.

Obszary strategiczne zawarte w DSRK są ściśle i wzajemnie powiązane z ich odpowiednikami w SRK, a zakres wpisania się w te obszary zapisów RPO WD został przedstawiony poniżej.

Obszar strategiczny I DSRK - **Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki**, któremu odpowiada obszar strategiczny II SRK - **Konkurencyjna gospodarka**:

Zgodność RPO WD z tymi obszarami DSRK i SRK zapewnią cele i zakres wsparcia wszystkich osi priorytetowych.

Obszar strategiczny II DSRK - **Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski**, któremu odpowiada obszar strategiczny III SRK - **Spójność społeczna i terytorialna**:

Zgodność RPO WD z tymi obszarami DSRK i SRK zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 4 (Środowisko i zasoby), 5 (Transport), 6 (Infrastruktura spójności społecznej), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 9 (Włączenie społeczne), 10 (Edukacja).

Obszar strategiczny III DSRK – **Efektywność i sprawność państwa**, któremu odpowiada obszar strategiczny I SRK – **Sprawne i efektywne państwo**:

Zgodność RPO WD z tymi obszarami DSRK i SRK zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

2 (Technologie informacyjno – komunikacyjne), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 10 (Edukacja), 11 (Pomoc techniczna finansowana z EFS).

Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa (UP) jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej Polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020. Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO). Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. UP określa z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. UP stanowi punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary wsparcia i instrumenty realizacji, z poszanowaniem zapisów UP. Wynegocjowana z Komisją Europejską (KE) UP oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Realizacja RPO WD 2014-2020 wiąże się ściśle z celami głównymi wyznaczonymi w Umowie Partnerstwa.

Cel główny „*Zwiększenie konkurencyjności gospodarki*”

Zgodność RPO WD z tym celem głównym zapewniają osie priorytetowe:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 8 (Rynek pracy), 10 (Edukacja).

Cel główny „*Poprawa spójności społecznej i terytorialnej*”

Zgodność RPO WD z tym celem głównym zapewniają osie priorytetowe:

2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 5 (Transport), 6 (Infrastruktura spójności społecznej), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 9 (Włączenie społeczne), 10 (Edukacja).

Cel główny „Poprawa efektywności administracji publicznej”

Zgodność RPO WD z tym celem głównym zapewnia oś priorytetowa:
2 (Technologie informacyjno – komunikacyjne).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Ramy przestrzenne dla realizacji wszystkich działań rozwojowych tworzy Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), która jest najważniejszym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego Polski. Jej celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej (terytorialnej) w długim okresie. KPZK 2030 kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa.

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności:

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPZK 2030 zapewni przede wszystkim instrument Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz inne instrumenty terytorialne stosowane w RPO WD.

2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów:

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPZK 2030 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:
2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 5 (Transport), 6 (Infrastruktura spójności społecznej),
pośrednio:
9 (Włączenie społeczne),
jak również poprzez instrument Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz inne instrumenty terytorialne stosowane w RPO WD.

3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej:

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPZK 2030 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia osi priorytetowej 5 (Transport).

4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski:

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPZK 2030 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby),
pośrednio:
5 (Transport).

5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa:

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPZK 2030 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby).

6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego:

Zgodność RPO WD z tym obszarem KPZK 2030 zapewnią przede wszystkim cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

4 (Środowisko i zasoby), 6 (Infrastruktura spójności społecznej),
pośrednio:
5 (Transport).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR) jest jedną z 9 krajowych zintegrowanych strategii rozwoju, odnoszącą się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu regionalnym. Dokument ten określa cele i priorytety rozwoju Polski w wymiarze terytorialnym, zasady i instrumenty polityki regionalnej, nową rolę regionów w ramach polityki rozwoju kraju oraz zarys mechanizmu koordynacji działań podejmowanych przez poszczególne ministerstwa. **Celem strategicznym polityki regionalnej zawartym w KSRR jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.**

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:

Zgodność RPO WD z tym celem KSRR zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 2 (Technologie Informacyjno-Komunikacyjne), 3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 8 (Rynek pracy), 10 (Edukacja),
pośrednio:
5 (Transport).

2. Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych:

Zgodność RPO WD z tym celem KSRR zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych: 5 (Transport), 6 (Infrastruktura spójności społecznej) 7 (Infrastruktura edukacyjna), 9 (Włączenie społeczne), 10 (Edukacja),
pośrednio:
2 (Technologie Informacyjno-Komunikacyjne).

3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie:

Zgodność RPO WD z tym celem KSRR zapewnią wszystkie cele i zakresy wsparcia osi priorytetowych oraz instrumenty terytorialne stosowane w RPO WD.

Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” perspektywa do 2020 r.

Przygotowywana strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” perspektywa do 2020 r. (BEiŚ) jest jedną z 9 zintegrowanych strategii rozwoju. Uszczegóławia zapisy Średniookresowej strategii rozwoju kraju w dziedzinie energetyki i środowiska i stanowi ogólną wytyczną dla Polityki energetycznej Polski i Polityki ekologicznej Państwa, które staną się elementami systemu realizacji BEiŚ. Ponadto, w związku z obecnością Polski w Unii Europejskiej, BEiŚ koresponduje z celami rozwojowymi określanymi na poziomie wspólnotowym, przede wszystkim w dokumencie Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, wpisując się także w jej kluczowe inicjatywy przewodnie. Celem głównym strategii jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną energetycznie gospodarkę. Realizacja celu głównego ma nastąpić poprzez cele szczegółowe: 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię oraz 3. Poprawa stanu środowiska.

Zgodność RPO WD z BEiŚ zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych: 1. Przedsiębiorstwa i innowacje, 3. Gospodarka niskoemisyjna, 4. Środowisko i zasoby.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA 2020)

SPA 2020 wskazuje cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach w okresie do roku 2020: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach prawnie chronionych, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, obszarach górskich, strefie wybrzeża, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych.

Zgodność RPO WD ze SPA 2020 zapewnią cele i zakres wsparcia osi priorytetowej: 4. Środowisko i zasoby.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Przesłanki interwencji i ramy teoretyczne RPO WD 2014-2020 są zdeterminowane zapisami SRWD 2020, Strategii EUROPA 2020, UP a także stanowiska negocjacyjnego (Position Paper) KE do UP. Wyzwania, które stoją przed województwem dolnośląskim wyznaczają zakres interwencji RPO WD. Osiągnięcie założonych w Strategii celów będzie możliwe dzięki skupieniu prowadzonych działań w ośmiu kluczowych grupach, nazwanych Makrosferami, skierowanych na wzmocnienie rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska i kierujących racjonalny dóbr przedsięwzięć. Działania ukierunkowane będą na: infrastrukturę, rozwój obszarów miejski i wiejskich, zasoby, turystykę, zdrowie i bezpieczeństwo, edukację, naukę, kulturę, sport i informację, społeczeństwo i partnerstwo, przedsiębiorczość i innowacyjność.

Strategia Rozwoju Województwa jest dokumentem strategicznym na poziomie regionalnym, który kieruje działania władz samorządu regionalnego oraz stanowi podwaliny dla systemowej współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację polityki rozwoju Dolnego Śląska. Nowa Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (SRWD) została przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r.

Wizję i cel główny oraz cele szczegółowe SRWD określono w następujący sposób:

Wizja: **Blisko siebie – Blisko Europy.** Dolny Śląsk 2020 jako zintegrowana wspólnota regionalna, region konkurencyjny, spójny, otwarty, dynamiczny...

Cel główny: **Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku.** Dolny Śląsk regionem koncentracji innowacyjnych podmiotów produkcyjnych i usługowych współpracujących z rozwiniętym sektorem badawczym oraz intensywnego rozwoju nowoczesnej turystyki opartej o współpracę międzyregionalną i transgraniczną, tworzących razem atrakcyjne miejsce do życia dla mieszkańców o coraz wyższych kwalifikacjach i rozwiniętej kulturze obywatelskiej.

Cele szczegółowe: 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy; 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej; 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP; 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa; 5. Zwiększenie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych; 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników; 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia; 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.

Cel główny i cele szczegółowe RPO WD są zgodne i spójne z celami SRWD. Podczas procesu przygotowywania RPO WD uwzględnione zostały wnioski wynikające z diagnozy społeczno-gospodarczej i przestrzennej (terytorialnej) regionu, jak również analizy SWOT zawartej w SRWD.

Realizacja celów szczegółowych SRWD będzie następowała poprzez wyznaczone Makrosfery, które stanowią zgrupowania kluczowych działań:

- **Infrastruktura**- grupa działań zakładających poprawę dostępności transportowej i powiązań wewnętrznych regionu oraz realizację kluczowych dla województwa inwestycji energetycznych.

Stan obecny:

- 1) Słabe powiązania transportowe ze stolicą kraju w kierunku północnym i południowym.
- 2) Słabe powiązania transportowe ośrodka wojewódzkiego z częścią ośrodków subregionalnych.
- 3) Zbyt mała ilość dróg ekspresowych i dwujezdniowych, szczególnie w kierunku północ – południe.
- 4) Niedostateczna przepustowość sieci infrastruktury transportowej wobec rosnących potrzeb oraz znaczna degradacja istniejącej sieci.
- 5) Niewystarczająca dla obsługi regionu liczba i stan przepraw mostowych na Odrze i dopływach.
- 6) Brak realizacji koncepcji transportu zintegrowanego szczególnie w Obszarze Metropolitalnym Wrocławia i dużych ośrodkach subregionalnych.
- 7) Niewykorzystany potencjał istniejących linii kolejowych, mała rola transportu kolejowego (zwłaszcza torowego, w tym przewozu kruszyw).
- 8) Słabe wykorzystanie możliwości transportowych rzeki Odry - zdekapitalizowana infrastruktura żeglugaowa, wyeksploatowane nadbrzeża i urządzenia portowe Odrzańskiej Drogi Wodnej.
- 9) Niezadowalający stan sieci przesyłowej niskiego napięcia.
- 10) Mały udział produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Szanse:

Rozwój międzynarodowych powiązań transportowych, poprawa powiązań wewnątrz krajowych, wzrost znaczenia tranzytowego regionu, rozwój multimodalny centrów logistycznych, modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej do IV klasy żeglowności, możliwość włączenia wewnętrznych systemów infrastruktury technicznej w dostępne przestrzenie ponadregionalne systemy tranzytowe, wzrost nakładów na bezpieczeństwo energetyczne w kraju, lepsza koordynacja działań w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci przesyłowych, powstanie nowych technologii energetycznych bazujących na odnawialnych zasobach energii.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie w następujących osiach priorytetowych: 3 (Gospodarka niskoemisyjna), 5 (Transport).

- **Rozwój Obszarów Miejskich i Wiejskich** - grupa działań zakładająca wzmacnianie węzłowych funkcji i rewitalizację ośrodków miejskich oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich przy ochronie najcenniejszych zasobów rolnych.

Stan obecny:

- 1) Zjawisko niekontrolowanej i intensywnej suburbanizacji, zwłaszcza w obszarze metropolitalnym Wrocławia i obszarach innych większych miast regionu.
- 2) Brak ładunku przestrzennego w zagospodarowaniu miejscowości, obszarów i tras komunikacyjnych oraz niski poziom estetyki otoczenia na terenach mieszkaniowych i turystycznych.

- 3) Słaba kondycja tkanki mieszkaniowej na obszarze miast i wsi.
- 4) Wyludnianie się terenów wiejskich na obszarach peryferyjnych regionu.
- 5) Duże rozdrobnienie gruntów na obszarach wiejskich.
- 6) Wysokie wieloletnie bezrobocie na obszarach wiejskich.
- 7) Niedostateczny dostęp do usług na obszarach wiejskich, w tym obszarach intensywnej suburbanizacji.

Szanse:

Wzrost atrakcyjności zewnętrznej miast Województwa Dolnośląskiego, wzmacnianie węzłowej funkcji ośrodków miejskich różnego szczebla w Polsce i Europie - rozwój funkcji zarządczych, kontrolnych, akademickich i kulturalnych, różnicowanie działalności rolniczej w zależności od warunków naturalnych, wzrost popytu na regionalne produkty spożywcze i ekologiczne Dolnego Śląska.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie głównie przez oś 4 (Środowisko i Zasoby) oraz oś 6 (Infrastruktura spójności społecznej) w zakresie rewitalizacji zdegradowanych obszarów.

- **Zasoby** - grupa działań zakładających podniesienie efektywności wykorzystania zasobów środowiska naturalnego i kulturowego regionu (w tym potencjału rozwiniętej, policentrycznej sieci osadniczej).

Stan obecny:

- 1) Niski poziom rekultywacji wykorzystania obszarów poeksploatacyjnych i przemysłowych.
- 2) Degradacja naturalnej rzeźby terenu spowodowana działalnością gospodarczą.
- 3) Konflikty społeczne spowodowane przez eksploatację surowców naturalnych regionu.
- 4) Niski poziom wykorzystania zasobów naturalnych w przetwórstwie.
- 5) Brak spójności i powiązań pomiędzy głównymi węzłami systemu ochrony przyrody.
- 6) Degradacja krajobrazu wsi i małych miast poprzez chaotyczną suburbanizację.
- 7) Niezadowalający stan zachowania wielu obiektów zabytkowych, w tym architektury rezydencjonalnej.

Szanse:

Kontynuacja procesów odnowy wielu obiektów zabytkowych, tym rezydencjonalnych, rozwój procesów rewitalizacji zespołów staromiejskich i uzdrowiskowych, integracja walorów i ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu w ramach wspólnej polityki przestrzennej - porozumienia z samorządami lokalnymi, uporządkowanie systemu planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym, wdrażanie instrumentów polityki krajobrazowej, racjonalne wykorzystanie terenów będących w dyspozycji agend rządowych, zwiększone zapotrzebowanie na wykorzystanie regionalnych złóż kopalin użytecznych, wykorzystanie energetycznych zasobów regionu - odnawialnych i nieodnawialnych.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie w następujących osiach priorytetowych:

4 (Środowisko i zasoby),

pośrednio:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 3 (Gospodarka niskoemisyjna), 5 (Transport).

- **Turystyka** - grupa działań zakładających wykorzystanie walorów krajobrazowych, kulturowych i środowiskowych Dolnego Śląska dla zapewnienia rozwoju społecznego i gospodarczego regionu poprzez wzmocnienie przemysłu turystycznego, w szczególności w oparciu o dolnośląskie uzdrowiska.

Stan obecny:

- 1) Niedoinwestowanie urzędzeń rekreacyjnych i infrastruktury turystycznej na obszarach wypoczynkowych.
- 2) Dekapitalizacja bazy uzdrowskiej.
- 3) Brak spójnego systemu oraz zły stan szlaków turystycznych.
- 4) Brak zintegrowanego systemu informacji i promocji turystycznej regionu.
- 5) Mała ilość skomercjalizowanych produktów turystycznych.
- 6) Niewystarczająca współpraca pomiędzy podmiotami gospodarki turystycznej w regionie.

Szanse:

Tworzenie wspólnych transgranicznych kompleksów turystycznych, rozwój turystyki kwalifikowanej, uzdrowskiej, kulturowej, wiejskiej oraz biznesowej i kongresowej, nowe usługi turystyczne i uzdrowskie związane ze starzeniem się populacji, możliwość wykorzystania Odry oraz cieków i zbiorników wodnych do turystyki kwalifikowanej, wzrost rozpoznawalności dolnośląskich produktów turystycznych – w Polsce, Europie i na świecie.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie w następujących osiach priorytetowych:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 4 (Środowisko i zasoby), 8 (Rynek pracy),

pośrednio:

2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 5 (Transport), 10 (Edukacja).

- **Zdrowie i Bezpieczeństwo** - grupa działań zakładających poprawę jakości i dostępności usług medycznych oraz ograniczenie negatywnych skutków powodzi i innych zjawisk katastrofalnych na Dolnym Śląsku, a także poprawę bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa.

Stan obecny:

- 1) Niska świadomość zdrowotna i ekologiczna ludności oraz niedostateczna wiedza na temat zagrożeń naturalnych.

- 2) Niewłaściwa struktura łóżek – zbyt mała liczba łóżek opieki długoterminowej, w stosunku do nadmiernej ich liczby w opiece krótkoterminowej.
- 3) Brak zintegrowanego systemu zarządzania gospodarką odpadami.
- 4) Zły stan techniczny infrastruktury ochrony przeciwpowodziowej.
- 5) Zabudowane tereny zalewowe.
- 6) Niewystarczająca liczba i pojemność zbiorników retencyjnych oraz powierzchnia obszarów, zalewowych, wycinkowa regulacja rzek i potoków.
- 7) Niski poziom bezpieczeństwa powszechnego – wysoki poziom przestępczości, niski poziom wykrywalności przestępstw.

Szanse:

Rozwój nowych specjalistycznych usług medycznych szczególnie w oparciu o nowe technologie i rozwiązania innowacyjne, restrukturyzacja instytucji usług zdrowotnych i uzdrowiskowych, podniesienie jakości i dostępności świadczeń medycznych oraz opieki długoterminowej, wdrażanie europejskich wymóg w zakresie gospodarki odpadami, realizacja Programu dla Odry 2006, skuteczne zintegrowanie systemu zarządzania kryzysowego, w kooperacji z regionami i krajami sąsiednimi, rozwój nowych technologii ostrzegania przed zagrożeniami.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie w następujących osiach priorytetowych:
6 (Infrastruktura spójności społecznej), 9 (Włączenie społeczne).

- **Edukacja, Nauka, Kultura, Sport i Informacja** - grupa zadań zakładająca poprawę dostępu do wysokiej jakości edukacji, kształtowanie postaw obywatelskich, prozdrowotnych, aktywności kulturalnej oraz przygotowująca do wyzwań i potrzeb rynku pracy, a także szerokie otwarcie przestrzeni informacyjnej na potrzeby mieszkańców, firm i instytucji regionu.

Stan obecny:

- 1) Niedostosowana do wymagań gospodarki i rynku pracy oferta edukacyjna.
- 2) Słabe szkolnictwo zawodowe na poziomie średnim.
- 3) Niż demograficzny negatywnie wpływający na funkcjonowanie ekonomiczne placówek edukacyjnych.
- 4) Słabe wyniki nauczania, stwierdzone, stwierdzone egzaminami zewnętrznymi w szkołach.
- 5) Niewystarczający poziom finansowania instytucji kulturalnych.
- 6) Brak jednolitego systemu informacji kulturalnej o wydarzeniach w regionie.
- 7) Ograniczony oraz nieusystematyzowany dostęp do informacji publicznej, w tym informacji przestrzennej.
- 8) Niewystarczający dostęp do Internetu w regionie, w tym szerokopasmowego.

Szanse:

Odbudowa szkolnictwa zawodowego, wzrost atrakcyjności oferty edukacyjnej i naukowej dla uczniów i studentów z Polski i z zagranicy, rozwój wyspecjalizowanych ośrodków kultury, organizowanie krajowych i międzynarodowych imprez i wydarzeń kulturalnych, wzrost rozpoznawalności regionu poprzez

ustanowienie Wrocławia Stolicą Kultury 2016 i wydarzenia z tym związane, organizowanie krajowych i międzynarodowych wydarzeń sportowych, postępująca rozbudowa sieci internetowej, rozwój społeczeństwa informacyjnego, wzrost kwalifikacji kadr instytucji publicznych w zakresie udostępniania i administrowania zasobami cyfrowymi, wzrost konkurencyjności regionu w zakresie dostępu do informacji przestrzennej.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie w następujących osiach priorytetowych:

2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 7 (Infrastruktura edukacyjna), 8 (Rynek pracy), 9 (Włączenie społeczne) 10 (Edukacja).

- **Spółczesność i Partnerstwo** - grupa działań zakładających kształtowanie pozytywnej tożsamości i solidarności międzypokoleniowej na Dolnym Śląsku, a także partnerstwa międzyinstytucjonalnego, publiczno-publicznego i publiczno-prywatnego.

Stan obecny:

- 1) Niski poziom zaufania społecznego oraz zaufania do innych instytucji publicznych
- 2) Brak zintegrowanego podejścia do rozwiązywania problemów społecznych i niewystarczająca infrastruktura pomocy społecznej
- 3) Rosnące wskaźniki obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym
- 4) Duża liczba osób bezrobotnych o kwalifikacjach niedostosowanych do potrzeb rynku, szczególnie wśród ludzi młodych i kobiet
- 5) Duże dysproporcje w poziomie bezrobocia na Dolnym Śląsku
- 6) Aktywność zawodowa ludności poniżej średniej krajowej
- 7) Istniejące w regionie obszary wykluczenia społecznego.

Szanse:

Partycypacja społeczna w procesach decyzyjnych władz samorządowych, równoważenie ubytku demograficznego poprzez repatriację osób pochodzenia polskiego, zaangażowanie społeczeństwa i organizacji pozarządowych, w tym młodzieży, w realizację zadań publicznych, tworzenie miejsc pracy przy nowych inwestycjach, rosnące zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi związane z obsługą seniorów i osób z niepełnosprawnością, współpraca sieciowa i wymiana dobrych praktyk pomiędzy organizacjami pozarządowymi, również współpraca z NGO z jednostkami samorządu terytorialnego, także spoza regionu i kraju, wzrost aktywności władz lokalnych w podejmowaniu współpracy zewnętrznej i wewnętrznej, wzbogacenie współpracy międzyregionalnej w sferze gospodarczej i społecznej, wzrost poczucia tożsamości lokalnej i regionalnej.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie w następujących osiach priorytetowych:

6 (Infrastruktura spójności społecznej), 8 (Rynek Pracy), 9 (Włączenie społeczne),

pośrednio:

10 (Edukacja)

- **Przedsiębiorczość i Innowacyjność** - grupa działań wspierających rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w szczególności umożliwienie implementacji rozwiązań naukowych i patentów oraz transfer wiedzy w relacji gospodarka – nauka.

Stan obecny:

- 1) Niedostateczna współpraca jednostek naukowych z podmiotami gospodarki i brak zainteresowania przedsiębiorstw współpracą z jednostkami naukowo-badawczymi.
- 2) Znikoma liczba jednostek naukowych posiadających ofertę dla przedsiębiorstw w zakresie możliwości pozyskania licencji lub *know-how*.
- 3) Niski poziom nakładów MŚP na działalność inwestycyjną i badawczo-rozwojową.
- 4) Niski poziom kooperacji między przedsiębiorstwami.
- 5) Znaczne dysproporcje w poziomie rozwoju gospodarczego (PKB per capita) w poszczególnych podregionach województwa.
- 6) Koncentracja instytucji otoczenia biznesu głównie w dużych ośrodkach miejskich.
- 7) Małe zainteresowanie rozwojem gospodarki innowacyjnej na poziomie lokalnym.
- 8) Brak wykwalifikowanej kadry w zakresie realizacji projektów PPP.
- 9) Polaryzacja wewnątrz regionu w zakresie inwestycji (WrOM, LGOP).

Szanse:

Wzrost popytu na rynkach zewnętrznych na dobra i usługi produkowane, wydobywane, wytwarzane na bazie zasobów i potencjału wytwórczego, lokowanie oddziałów korporacji międzynarodowych, głównie finansowych i technologicznych, na terenie województwa, dalszy rozwój sektora IT, otwartość korporacji międzynarodowych na przekazywanie wzorców pracy lokalnym firmom w ramach gospodarczych sieci współpracy, dostępność międzynarodowych programów wsparcia innowacyjności, w tym programów ramowych UE.

Cele i zakres wsparcia realizowany będzie głównie w osi priorytetowej:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje)

Narzędziem do realizacji celów i zakresu z obszaru Przedsiębiorczości i Innowacyjności obok RPO WD 2014-2020 będzie Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020 (RSI WD) została przyjęta uchwałą nr 1149/IV/11 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 sierpnia 2011 r. RSI WD stanowi narzędzie realizacji polityki innowacyjnej Samorządu Województwa Dolnośląskiego, koncentrującej się na celach związanych z promowaniem i wspieraniem rozwoju, dyfuzji i wydajnego użycia nowych produktów,

usług i procesów, zarówno wewnątrz organizacji (niezależnie od tego czy dotyczy podmiotów publicznych czy prywatnych), jak i w ujęciu rynkowym.

W przypadku realizacji działań badawczych i innowacyjnych wspieranych w obszarze energetyki oraz inwestycji w technologię energetyczną istotna jest ich zgodność z celami planu w dziedzinie technologii energetycznych (SET).

Misja RSI WD została określona jako: ***Dolny Śląsk - miejscem inspiracji dla innowacyjnego rozwoju***

Cele strategiczne:

1. Wzmacnianie innowacyjnych umiejętności i postaw, kluczowych dla gospodarki opartej na wiedzy.
2. Zwiększenie szansy na sukces innowacyjnych projektów biznesowych.
3. Wzrost potencjału innowacyjnego dolnośląskich jednostek naukowych.
4. Rozwój współpracy w gospodarce w obszarze innowacji.

Zgodność RPO WD z wszystkimi celami strategicznymi RSI WD zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

- 1 (Przedsiębiorstwa i innowacje),
pośrednio:
2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 8 (Rynek pracy).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Perspektywa 2020 (PZPWD) Perspektywa 2020

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego Perspektywa 2020, sporządzony został na podstawie uchwały nr LVIII/889/2006 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 21 września 2006 r. i zastępuje dotychczas obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 sierpnia 2002 r. Niniejszy Plan został przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/1622/2014 z dnia 27 marca 2014 r.

RPO WD jest zgodne i ściśle powiązane z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego:

Cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego:

- 1) **umocnienie jego wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej**, społeczno-gospodarczej oraz infrastrukturalnej w powiązaniu z sąsiednimi regionami Polski, Czech i Niemiec oraz ukształtowanie Dolnego Śląska jako harmonijnie rozwiniętego, europejskiego regionu węzłowego o wysokim stopniu konkurencyjności i gospodarce opartej na wiedzy;

Zgodność RPO WD z tym obszarem projektu PZPWD zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

- 1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne), 5 (Transport), 6 (Infrastruktura spójności społecznej).

2) **zintegrowana ochrona zasobów przyrodniczo-krajobrazowych** i racjonalne ich wykorzystanie oraz udostępnienie, a także stworzenie spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych;

Zgodność RPO WD z tym obszarem projektu PZPWD zapewnią cele i zakres wsparcia osi priorytetowej 4 (Środowisko i zasoby).

3) **zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego** oraz utrzymanie tożsamości i odrębności kulturowej regionu;

Zgodność RPO WD z tym obszarem projektu PZPWD zapewnią cele i zakres wsparcia osi priorytetowej 4 (Środowisko i zasoby).

4) harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy oraz integracja **Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego** jako głównego węzła sieci osadniczej województwa;

Zgodność RPO WD z tym obszarem projektu PZPWD zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

1 (Przedsiębiorstwa i innowacje), 3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby),
jak również poprzez instrument Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz inne instrumenty terytorialne stosowane w RPO WD.

5) harmonizowanie rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego i aktywne przekształcanie pozostałych elementów **systemu osadniczego województwa**;

Zgodność RPO WD z tym obszarem projektu PZPWD zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby), 6 (Infrastruktura spójności społecznej).

6) efektywne **wykorzystanie własnych zasobów województwa** dla poprawy jakości życia i standardów zaspokajania potrzeb społeczeństwa;

Zgodność RPO WD z tym obszarem projektu PZPWD zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby).

7) **ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji**, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych, sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawy wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i negatywnym skutkom klęsk żywiołowych.

Zgodność RPO WD z tym obszarem projektu PZPWD zapewnią cele i zakres wsparcia następujących osi priorytetowych:

3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby), 5 (Transport).

W związku z potrzebą wdrożenia zintegrowanego podejścia do rozwoju i skoordynowania ze sobą planowania strategicznego i przestrzennego wraz z przyjęciem nowej SRWD 2020 zintensyfikowano prace nad projektem PZPWD, tak aby wzajemnie i ściśle powiązać ze sobą oba dokumenty. Spójność i wzajemne uzupełnianie się SRWD 2020 i PZPWD pozwoli na racjonalne ukierunkowanie interwencji w ramach RPO WD, która przyczyni się do osiągnięcia wyznaczonych w obu wspomnianych wcześniej dokumentach celów rozwojowych dla województwa dolnośląskiego.

Inne strategie i programy rozwoju szczebla regionalnego

Treść RPO WD, zarówno w części analityczno-diagnostycznej, jak i dotyczącej obszarów wsparcia w konkretnych priorytetach jest spójna z innymi strategiami oraz programami rozwoju szczebla regionalnego, w tym m.in. z:

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012

Celem Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012 (WPGO) jest wprowadzenie nowego, uporządkowanego oraz sprawnie i efektywnie zarządzanego systemu gospodarki odpadami komunalnymi w województwie. Dodatkowo WPGO wskazuje konieczne do realizacji cele i działania w zakresie poszczególnych rodzajów odpadów oraz przedstawia ogólny zarys funkcjonowania całego systemu gospodarowania odpadami na terenie województwa.

Nadrzędnym celem WPGO jest: ***Stworzenie systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami komunalnymi.***

Zgodność RPO WD z tak określonym celem nadrzędnym WPGO zapewnią cele i zakres wsparcia osi priorytetowej RPO WD:

4 (Środowisko i zasoby).

Uzasadnienie alokacji finansowej

Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (RPO WD) są odpowiedzią na wyzwania rozwojowe regionu, określone w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, strategiach krajowych (m.in. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030, Strategia Rozwoju Kraju 2020, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego) oraz europejskiej Strategii Europa 2020.

Cel główny programu:

Wzrost konkurencyjności Dolnego Śląska zapewniający poprawę poziomu życia jego mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Cel główny RPO akcentuje wzrost konkurencyjności regionu w aspekcie osiągania sukcesu w gospodarczej, krajowej i europejskiej rywalizacji. Podniesienie poziomu gospodarczej i społecznej konkurencyjności regionu oraz poprawa jakości życia mieszkańców musi uwzględniać użytkowanie zasobów naturalnych zgodnie z zasadami ekorozwoju. Z uwagi na konieczność koncentracji postawionych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 celów rozwojowych oraz efektywność wykorzystania dostępnych środków, interwencję skierowano na obszary o strategicznym znaczeniu dla rozwoju województwa. Stąd nie wszystkie cele tematyczne oraz priorytety inwestycyjne określone w rozporządzeniu ogólnym oraz rozporządzeniach szczegółowych dot. EFRR oraz EFS będą realizowane. Przy wyborze poniższych celów tematycznych oraz podziale alokacji uwzględniono zasady koncentracji tematycznej oraz ewaluacji ex-ante.

1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji (CT 1).

Realizacja celu posłuży wsparciu działalności badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach, usprawni procesy komercjalizacji wiedzy oraz stworzy warunki dla rozwoju współpracy w obszarze innowacji pomiędzy przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo – rozwojowymi oraz sektorem szkolnictwa wyższego.

2. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) (CT 3).

Realizacja celu stworzy warunki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości i wzrostowi konkurencyjności firm, głównie poprzez działania wspomagające przedsiębiorstwa na rynku lokalnym, krajowym i zagranicznym.

3. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK (CT 2).

Wdrażanie celu pozwoli na rozwój e-usług, ze szczególnym uwzględnieniem usług publicznych. Stymulować będzie również korzystne trendy na rynku i pozytywnie wpłynie na budowę społeczeństwa informacyjnego w regionie.

4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (CT 4).

Realizacja celu wpłynie na poprawę konkurencyjności gospodarki przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Zrównoważenie popytu na energię przy spełnieniu wymogów

dotyczących ochrony środowiska będzie możliwe poprzez: zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki, wprowadzenie nowych energooszczędnych technologii oraz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (CT 5)

Realizacja celu będzie miała wpływ na poprawę bezpieczeństwa regionu poprzez zapobieganie katastrofom oraz łagodzeniu ich skutków. Dolny Śląsk należy do obszarów narażonych na występowanie klęsk żywiołowych, w szczególności powodzi (tereny górskie, dorzecze Odry).

6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (CT 6)

Interwencja przyczyni się do realizacji zaleceń Rady dla Polski w zakresie gospodarki wodnej i gospodarki odpadami. Ochrona różnorodności biologicznej oraz ochrona zabytków zapewni zachowanie najbardziej wartościowych zasobów dla obecnych i przyszłych pokoleń, a pośrednio przyczyni się do rozwoju gospodarki regionu.

7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej (CT 7)

Interwencja zwiększy wewnątrzregionalną spójność oraz integrację regionu z resztą kraju i Europą poprzez połączenia do sieci TEN-T. Podniesienie efektywności i bezpieczeństwa sieci transportowej w transporcie drogowym i kolejowym posłuży wzmocnieniu konkurencyjności gospodarki regionu oraz mobilności regionalnej. Konieczne jest zatem rozwijanie przyjaznych dla środowiska systemów transportowych.

8. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją (CT 9).

Realizacja celu skupi się na poprawie jakości życia regionalnej społeczności oraz podniesieniu konkurencyjności regionu. Niezbędne będą inwestycje infrastrukturalne przyczyniające się do poprawy ochrony zdrowia oraz do poprawy sytuacji gospodarczej i społecznej zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich. Interwencja ma na celu również zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zmniejszenie ubóstwa w grupach nim zagrożonych, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, integracji przestrzennej dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjału regionu oraz zwalczaniu wszelkich form dyskryminacji i promowaniu równych szans.

9. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie (CT 10)

Obszarem wymagającym interwencji jest infrastruktura edukacyjna. Inwestycje realizowane na poszczególnych etapach edukacji, w szczególności na obszarach, gdzie odnotowuje się deficyt tego typu infrastruktury – wpłynie pozytywnie nie tylko na dostępność usług edukacyjnych i wyrównywanie szans, ale także na jakość nauczania i większą efektywność systemu kształcenia m.in. poprzez dostosowanie do potrzeb rynku pracy.

10. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników (CT 8)

Działania w ramach celu przysłużą się aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo oraz poszukujących pracy, uwzględniając indywidualną charakterystykę społeczno-gospodarczą każdego obszaru obejmowanego wsparciem, zróżnicowanie terytorialnie struktury zatrudnienia regionu oraz odpowiadając na potrzeby pracodawców i lokalnego rynku.

11. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie (CT 10)

Realizacja celu przyczyni się do zapewnienia jakości wykształcenia odpowiadającego standardom społeczeństwa opartego na wiedzy, przy równoczesnym ściślejszym dopasowaniu kierunków wykształcenia do wymogów lokalnego rynku pracy. Interwencja obejmie edukację przedszkolną, podstawową oraz ponadpodstawową ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia zawodowego. Wdrożone zostaną również rozwiązania służące pogłębianiu wiedzy, umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie (life long learning).

Powyższe cele tematyczne będą realizowane zgodnie z politykami horyzontalnymi Unii Europejskiej, w szczególności z zasadą partnerstwa, równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, jak również zrównoważonego rozwoju.

Cel główny RPO wraz ze strategią jego osiągnięcia przedstawia poniższa tabela:

Cel główny programu	Cel szczegółowy osi priorytetowej	Oś priorytetowa
Wzrost konkurencyjności Dolnego Śląska zapewniający poprawę poziomu życia jego mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju	Wzrost konkurencyjności i rozwój gospodarki regionu w oparciu o badania i rozwój, innowacje oraz nowe rozwiązania dla przedsiębiorstw	Przedsiębiorstwa i innowacje
	Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych w regionie	Technologie informacyjno-komunikacyjne
	Zmniejszenie emisyjności gospodarki oraz wzrost udziału energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych i zwiększenie efektywności energetycznej	Gospodarka niskoemisyjna
	Poprawa stanu środowiska oraz zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych	Środowisko i zasoby
	Poprawa dostępności transportowej regionu oraz jakości i standardów transportu na Dolnym Śląsku	Transport
	Zapewnienie infrastruktury dla	Infrastruktura spójności społecznej

	spójności społecznej i poprawy jakości życia, w szczególności ubogich społeczności	
	Modernizacja i wzmocnienie infrastruktury edukacyjnej	Infrastruktura edukacyjna
	Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników	Rynek pracy
	Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia	Włączenie społeczne
	Podniesienie jakości i dostępności edukacji	Edukacja
	Zapewnienie sprawnego i efektywnego wykorzystania środków funduszy strukturalnych w ramach RPO WD	Pomoc techniczna

ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH

Tabela 1 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczenia i jednostek naukowych (PI 1.1)	Dolny Śląsk cechuje duży potencjał badawczo-rozwojowy bazujący w dużej mierze na wysoko wykwalifikowanej kadrze akademickiej. W regionie w 2011 r. działalność badawczo-rozwojową prowadziło 207 podmiotów (4. miejsce w kraju) z czego 169 w sektorze przedsiębiorstw (3. miejsce w skali kraju). Wśród wszystkich podmiotów prowadzących działalność B+R, wyróżnić można było 38 jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych (w tym między innymi 3 placówki Polskiej Akademii Nauk i 2 instytuty badawcze, 22 szkoły wyższe). W 2011 roku w B+R zatrudnionych było 9 302 osób z czego w szkołach wyższych (6 707 osób). Mimo to województwo charakteryzuje się umiarkowanymi nakładami w zakresie działalności badawczo-rozwojowej. W 2011 roku ich wielkość wyniosła 725,2 mln zł, co daje dopiero 5 miejsce w kraju. W relacji do PKB z 2010 roku (w cenach bieżących) oznacza to, iż stanowią one 0,52% PKB. Ok. 77% nakładów inwestycyjnych na B+R stanowiły wydatki bieżące, a blisko 23% inwestycyjne na środki trwałe.
Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	Innowacyjne przedsiębiorstwa (PI 1.2)	W 2011 roku nakłady przedsiębiorstw na działalność innowacyjną poniosło w regionie wyłącznie 7,23% przedsiębiorstw z sektora usług o liczbie pracujących powyżej 9 osób i 13,99% z sektora przemysłu, co plasuje region odpowiednio na 10 i 5 miejscu w kraju. Wg danych GUS na Dolnym Śląsku wśród przedsiębiorstw

		w sektorze usług innowacyjne przedsiębiorstwa stanowią 9,56%, a wśród przedsiębiorstw przemysłowych – 15,04% co plasuje region odpowiednio na 11 i 12 miejscu w kraju. Inwestycje o charakterze innowacyjnym stanowią zarówno w usługach, jak i w przemyśle, w pierwszej kolejności nakłady na wszelkiego rodzaju środki trwałe, a w drugiej na działalność badawczo-rozwojową.
	Rozwój przedsiębiorczości (PI 1.3)	W 2012 r. w województwie dolnośląskim w rejestrze REGON zarejestrowanych było 336,6 tys. mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, co stanowi 99,9% wszystkich podmiotów . W strukturze MŚP przeważającą część wszystkich podmiotów stanowiły podmioty mikro, o liczbie pracujących do 9 osób (96,2%). Udział małych podmiotów, zatrudniających od 10 do 49 osób, wyniósł 3,0%, a jednostek średnich zatrudniających od 50-249 osób – 0,7%. Sektor MŚP choć przeważający pod względem liczby podmiotów gospodarczych, w zakresie generowanych przychodów i inwestycji nie jest już tak dominujący. W sektorze MŚP pracuje 67,1% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Sektor ten odpowiada za 52,9% przychodów ogółu przedsiębiorstw oraz 50,8% nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez firmy.
	Internacjonalizacja przedsiębiorstw (PI 1.4)	Eksport przedsiębiorstw regionu stanowi katalizator wzrostu gospodarczego województwa - stanowi 7,7% eksportu MŚP w Polsce, co lokuje województwo na piątym miejscu w kraju.
	Rozwój produktów i usług w MŚP (PI 1.5)	MŚP zaliczane są do filarów rozwoju gospodarki Dolnego Śląska. Ich znaczenie wynika nie tylko z przewagi liczbowej, lecz także z rzeczywistego wkładu w tworzenie miejsc pracy, udziału w tworzeniu PKB, generowania innowacji, udziału w eksporcie, zapewnianiu społeczeństwom alternatywnych wyborów dostarczając produkty regionalne. MŚP umożliwiają najbardziej racjonalne wykorzystanie lokalnych i regionalnych zasobów naturalnych, ludzkich i kapitałowych. W sektorze MŚP pracuje 67,1% ogółu zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Sektor ten odpowiada za 52,9% przychodów ogółu przedsiębiorstw oraz 50,8% nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez firmy. Główną barierą rozwoju MŚP, jest przede wszystkim niedostateczny zasób własnych środków przeznaczonych na rozwój. Nakłady inwestycyjne w dolnośląskich przedsiębiorstwach (bez mikrofirm) w 2011 r. zamknęły się kwotą 12 386,4 mln zł i był to w cenach bieżących wzrost o 25,3%.
Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości	E-usługi publiczne (PI 2.1)	70% dolnośląskich urzędów ma elektroniczny system zarządzania dokumentacją, tylko 36 % informowało o możliwości realizacji usługi za pośrednictwem platformy ePUAP. 34,7% osób w wieku 16-74 w regionie południowo-

technologii informacyjno-komunikacyjnych		zachodnim Polski korzysta z Internetu, by szkolić się i kształcić, 30,8 % by uzupełniać wiedzę. Usługi e-zdrowia są na etapie rozwoju. 4,2 % osób w wieku 16-74 umawiało się przez Internet w 2012 r. na wizytę lekarską. Badania ankietowe wśród JST sugerują, że barierą dla rozwoju usług on-line na Dolnym Śląsku są ograniczone środki budżetowe (50%) oraz słaba infrastruktura (12%).
Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych (PI 3.1)	Obszarem kraju, gdzie w ostatnich latach notowane są największe przyrosty zapotrzebowania na energię elektryczną (powyżej średniej krajowej), jest m.in. województwo dolnośląskie. Podstawowym źródłem energii elektrycznej na terenie województwa jest jedna elektrownia systemowa konwencjonalna wytwarzająca energię elektryczną na skalę przemysłową a podstawowym paliwem jest węgiel brunatny. W 2012 r. udział produkcji energii odnawialnej w ogólnej produkcji energii elektrycznej wyniósł 237,7 MW (5,9 %). Województwo dolnośląskie posiada znaczący potencjał rozwojowy w zakresie: energii wiatru i słońca oraz biomasy (słoma i uprawy energetyczne), jak również energetyki wodnej (geotermia płytka i głęboka), co stanowi o atrakcyjności regionu pod kątem inwestycji w zakresie OZE - 4 miejsce w rankingu Instytut Energetyki Odnawialnej).
	Efektywność energetyczna w MŚP (PI 3.2)	Zwiększanie efektywności energetycznej MŚP, w świetle ciągle rosnącego zapotrzebowania na energię w tym sektorze przy jednoczesnym, sukcesywnym wzroście jej kosztów, zapewni zrównoważenie popytu na energię przy jednoczesnym spełnieniu wymogów dotyczących ochrony środowiska oraz będzie bogatym źródłem innowacji organizacyjnych i technologicznych (np. wykorzystanie formuły usług energetycznych), które w perspektywie zwiększą zarówno zyski (poprzez zmniejszenie kosztów działalności), jak i zmniejszą obciążenia środowiskowe podmiotów. Wykorzystanie OZE w MŚP wpłynie na rozwój energetyki rozproszonej, poprawiając jednocześnie stopień wykorzystania OZE w ogólnym bilansie energetycznym kraju.
	Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym (PI 3.3)	W bilansie energetycznym ponad 70% energii służy do ogrzewania pomieszczeń, a w około 15% do podgrzewania wody, dlatego tak istotne jest ograniczenie strat ciepła. Ciepło przeznaczone do ogrzewania pochodzi na Dolnym Śląsku głównie ze spalania paliwa stałego (węgiel kamienny), a tylko ok. 12% to paliwo gazowe. W 2011 r. 63,5% ciepła w województwie dolnośląskim wytworzono w kogeneracji. Dolny Śląsk posiada duży potencjał poprawy efektywności energetycznej poprzez m.in. promowanie działań służących obniżaniu energochłonności, np. dzięki kompleksowym termomodernizacjom i wykorzystaniu OZE. Istotna jest

		<p>również promocja nowych rozwiązań technicznych i technologicznych, o wyższej sprawności oraz lepszej regulacyjności. Województwo dolnośląskie znajduje się w grupie regionów o ponad dwukrotnie niższych nakładach inwestycyjnych niż liderzy w tej dziedzinie (województwa mazowieckie i śląskie).</p>
	Wdrażanie strategii niskoemisyjnych (PI 3.4)	<p>Pod względem emisji zanieczyszczeń do powietrza Dolny Śląsk znajduje się corocznie na jednym z czołowych miejsc w kraju (w 2011 r. – 4. miejsce pod względem zanieczyszczenia pyłowego i 6. pod względem zanieczyszczenia gazowego) Najwyższe emisje substancji szkodliwych oraz przekroczenia dopuszczalnych ich norm, są rejestrowane w aglomeracjach miejskich.</p> <p>W tym kontekście ważną kwestią pozostaje podjęcie działań w celu ograniczenia niskiej emisji związanej z ciepłownictwem oraz transportem</p>
	Wysokosprawna kogeneracja (PI 3.5)	<p>W regionie stosunkowo niewielka część (40%) odbiorców ogrzewana jest centralnie w sposób zbiorowy. Ciepło przeznaczone do ogrzewania pochodzi głównie ze spalania paliwa stałego (węgiel kamienny), a tylko ok. 12% to paliwo gazowe. Z systemami ogrzewania, obok szeroko pojętego transportu, związany jest problem tzw. niskiej emisji (czyli emisji pyłów i gazów pochodzących ze środków transportu oraz indywidualnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych, w których spalanie węgla, a często też domowych odpadów, odbywa się w sposób nieefektywny i nieekologiczny. Ze względu na dużą koncentrację ludności w miastach i w zwartej zabudowie wiejskiej istnieje duży potencjał do rozwoju ogrzewnictwa układami kogeneracji średniej lub małej o wyższej wydajności, generującej mniejsze straty energetyczne.</p>
Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	Bezpieczeństwo (PI 4.5)	<p>Województwo Dolnośląskie niemal w całości położone jest w dorzeczu środkowej Odry. Lewostronnymi dopływami są głównie rzeki górskie. Mimo prowadzenia wielu działań dla minimalizowania negatywnych skutków powodzi, nadal istnieje na terenie województwa realne zagrożenie powodziowe. Region charakteryzuje też niezbyt korzystny bilans wodny. Pozytywne efekty retencjonowania wody w środowisku to m.in. poprawa ochrony przeciwpowodziowej, zwiększenie zasobów wód powierzchniowych oraz zasilanie wód podziemnych (co służy przeciwdziałaniu skutkom suszy), poprawa możliwości wykorzystania wód do nawodnień rolniczych i leśnych, hodowli ryb, poprawa czystości wód. Nie bez znaczenia jest również wpływ zbiorników małej retencji na poprawę mikroklimatu oraz walorów przyrodniczo – krajobrazowych. Z uwagi na specyfikę Dolnego Śląska (tereny górzyste, częste powodzie, itp.) niezbędne jest doposażenie</p>

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
		służb ratowniczych, które podejmują akcje ratownicze oraz działania dot. usuwania skutków katastrof.
Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	Gospodarka odpadami (PI 4.1)	Na Dolnym Śląsku w 2012 r. wytworzono łącznie 1062 tys. Ton odpadów komunalnych. Z tego odpady zebrane wynosiły 902 tys. ton (w tym 680 tys. ton z gospod. domowych). W przeliczeniu na mieszkańca na DŚ wytworzonych zostało najwięcej odpad. komunal. w porównaniu do innych województw – 364 kg. Gł. sposobem unieszkodliwiania odpad. komunal. jest deponowanie ich na składowiskach. W 2012 r. procesowi składowania poddano 722 tys. ton odpadów, co stanowi 68% wytworzonych odpad. komunal. przy czym istotne jest, iż w odniesieniu do 2010 r. ilość odpadów poddanych składowaniu spadła o 15 p.p. W regionie rośnie udział odpadów zebranych selektywnie, ich odsetek w ogóle zebranych odpad. komunal. wynosi ponad 8%. Do końca 2020 r. gminy zobowiązane są do osiągnięcia poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych na poziomie co najmniej 50% masy wytw. odpadów. W 2011 r. woj. dolnośląskie osiągnęło poziom 41,3% recyklingu odpadów opakowaniowych.
	Gospodarka wodno-ściekowa (PI 4.2)	Zużycie wody w 2011 r. wynosiło 427 hm ³ (w tym 120 hm ³ na cele przemysłowe), co sytuowało region na 6. miejscu w kraju. Długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej w 2011 r. liczyła 14 345,2 km. Stopień zwodociągowania miast i terenów wiejskich wyniósł średnio 84%, lecz występowały i nadal występują wyraźne różnice wewnątrzregionalne. Najślabiej zwodociągowane są gminy południowej części województwa. W porównaniu do sieci wodociągowej gospodarka ściekowa wykazuje się znacznie słabszym poziomem rozwoju. 89 na 91 miast odprowadza ścieki do oczyszczalni, z których część jest przeciążona, wymaga modernizacji i dostosowania do wymogów ochrony środowiska. W szczególnie trudnej sytuacji są obszary wiejskie, gdzie w 2009 r. udział terenów skanalizowanych wynosił 22,6%. Stąd też odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrasta powoli (w 2002 r. – 73%, a natomiast w 2011 r. 76,8%). W 2011 r. w niektórych powiatach więcej niż połowa mieszkańców nie miała dostępu do sieci kanalizacyjnej. Ogólnie w miastach z oczyszczalni korzystało 95,2%, natomiast na wsi tylko 34,3% ludności.
	Dziedzictwo kulturowe (PI 4.3)	Dolny Śląsk jest regionem o najbogatszych zasobach zabytkowych w kraju. Według danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa, województwo dolnośląskie posiada łącznie ponad 8 tys. obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Są to m.in. historyczne zespoły staromiejskie, obiekty sakralne, zamki, pałace, dwory, obiekty przemysłowe i komponowane założenia zieleni.

		<p>Bogate walory historyczne Dolnego Śląska przyczyniają się do rozwoju turystyki kulturowej zasilającej ważną gałąź regionalnej gospodarki. W tym zakresie za czynniki obniżające atrakcyjność regionu należy uznać zły stan techniczny wielu obiektów zabytkowych.</p>
	Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych (PI 4.4)	<p>Bogate zasoby przyrodnicze, poprzez zapewnienie im właściwej ochrony oraz ich udostępnianie przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju, mogą stanowić także podstawę do rozwoju turystyki. Najcenniejsze siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt zostały objęte ochroną w ramach europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000.</p> <p>W regionie jest 11 Obszarów Specjalnej Ochrony oraz 88 obszarów ochrony siedlisk i gatunków uznanych za ważne dla Wspólnoty (OZW).</p>
Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	Drogowa dostępność transportowa (PI 5.1)	<p>Województwo dolnośląskie znajduje się w zasięgu oddziaływania Trzeciego Paneuropejskiego Korytarza Transportowego. Sieć drogowa województwa dolnośląskiego jest gęsta, jednak nie jest wydolna z powodu złego stanu nawierzchni, niskiej klasy technicznej, a co za tym idzie ograniczonej przepustowości. Przez wiele lat infrastruktura drogowa na Dolnym Śląsku była zaniedbywana. Ilość przeprowadzonych inwestycji okazała się niewystarczająca. Stan techniczny podstawowej sieci drogowej (szczególnie dróg wojewódzkich i powiatowych) jest zły. Równocześnie stale notuje się wzrost popytu na usługi transportowe oraz przyrost środków transportu drogowego, co powoduje, że sieć komunikacyjna w województwie jest niewydolna. Wymagana jest modernizacja dróg wojewódzkich, które efektywnie wspomagałyby generatory ruchu w regionie oraz usprawniały drogowy wewnątrz-regionalny system transportowy.</p>
	System transportu kolejowego (PI 5.2)	<p>Na DŚ w 1999 było 2042 km czynnych linii kolej. Ostatnio, ze wzgl. na stan techn. linii i/lub z przyczyn ekonomicznych, dł. eksploat. linii bardzo się zmniejszyła. Pod wzgl. gęst. (8,9 km na 100 km²) sieć kolej. woj. (8,8% dł. linii w całym kraju), zajmuje 3 miejsce w Polsce. O ile stan linii kolej. objętych umowami międzynarod. jest dobry, o tyle brak nakładów inwestycyjnych na pozostałe spowodował ich znaczną degradację, a w konsekw. fizyczne zniszczenie. Pogorszeniu parametrów techn. linii kolej. towarzyszy spadek prędkości przewoz., co w konsekw. powod. odpływ klientów (długi czasprzewozu i wysoka cena dostępu do infrastruktury (transport towar.)). Niezbędny jest zakup nowoczesnego i ekologicznego taboru do poprawy jakości usług kolej. w regionie. Jednak czas przejazdu i dostępność transport. do linii kolej. oraz infrastr. towarzyszącej (dworców i przystanków) nie odpowiada społecznym potrzebom.</p>

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny RPO WD	Uzasadnienie
		oczekiwaniom i nie jest w stanie konkurować z innymi gałęziami transportu. Dlatego linie kolej. wymag. dalszej modernizacji z 2007-2013.
Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	Zapewnianie dostępu do zatrudnienia (PI 8.1)	W 2012 r. w regionie odnotowano niskie współczynniki aktywności zawodowej – 53,8% (Polska – 55,9%) i zatrudnienia – 47,8% (Polska – 50,2%) oraz wysoką stopę bezrobocia rejestrowanego (13,5%) (Polska – 13,4%). Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł w województwie dolnośląskim 46,7% wobec 50,2% w Polsce. Bez pracy pozostaje również wiele osób powyżej 50 roku życia (28,1% zarejestrowanych w 2011 r.). Problemem jest bezrobocie na wsi, szczególnie na obszarach popegeerowskich. Wartość współczynnika aktywności zawodowej kobiet (46,5%) w porównaniu do mężczyzn (61,9%) wskazuje na potrzebę ich aktywizacji. Podobnie w przypadku osób niepełnosprawnych - pod względem współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika ich zatrudnienia Dolny Śląsk zajmuje przedostatnie miejsce w kraju.
	Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy (PI 8.2)	Poziom przedsiębiorczości w 2012 r. w województwie dolnośląskim (12,3%) oraz w kraju był na zbliżonym poziomie (11,9%). Badając wewnętrzne zróżnicowanie Dolnego Śląska w zakresie poziomu przedsiębiorczości w 2012 r., można zauważyć, iż największą liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym zanotowały powiaty grodzkie: Wrocław, Jelenia Góra oraz Legnica, osiągając wartość wskaźnika wyższą od średniej krajowej. Najniższe wartości poziomu przedsiębiorczości zanotowały powiaty peryferyjne (górowski, zgorzelecki, lwówecki). W województwie na koniec 2012 r. zarejestrowanych było 336,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez indywidualnych gospodarstw rolnych), w tym 232,1 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Sektor MŚP mimo dużej przewagi pod względem liczby podmiotów gospodarczych nie dominuje pod względem generowanych przychodów i dokonywanych inwestycji.
	Godzenie życia zawodowego i prywatnego (PI 8.3)	Województwo Dolnośląskie charakteryzuje ujemny przyrost naturalny. Wyraźnie zaznacza się szybsze tempo wzrostu odsetka osób starszych w porównaniu do osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, co wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Taki układ struktury wiekowej w regionie będzie wpływać m.in. na sytuację gospodarczą, szczególnie na rynku pracy i w edukacji. 61,1% ogólnej liczby osób biernych zawodowo w 2012 r.

		stanowiły kobiety. Dlatego też należy podejmować działania mające na celu zapobieżenie całkowitemu wycofaniu się z rynku pracy kobiet decydujących się na macierzyństwo. Do najbardziej efektywnych narzędzi pozwalających zapewnić wysoki poziom dzietności przy utrzymaniu wysokiej aktywności zawodowej rodziców (w szczególności kobiet) należy zapewnienie łatwego dostępu do instytucjonalnej i/lub pozarodzinnej opieki nad małym dzieckiem. Tymczasem w 49 z 91 miast nie odnotowano w 2012 r. ani jednego miejsca w żłobkach, czy klubach dziecięcych.
	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian (PI 8.4)	Popyt na pracowników o określonych kwalifikacjach i umiejętnościach w regionie w istotnym stopniu warunkuje struktura branżowa podmiotów gospodarczych działających na jego obszarze. Wyniki badania przeprowadzonego w 2012 r. wśród 16 000 przedstawicieli przedsiębiorstw z Dolnego Śląska pokazują, że u nowo zatrudnionych pracowników poszukują oni przede wszystkim kompetencji takich jak: zaangażowanie, motywacja, komunikatywność, umiejętności interpersonalne, umiejętność pracy w grupie, samodzielność, umiejętność samodzielnego rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji. Największy popyt wśród pracodawców w regionie dotyczył robotników wykwalifikowanych, techników i personelu średniego szczebla oraz specjalistów. Jednocześnie w województwie w 2012 r. zidentyfikowano 295 zawodów deficytowych 94 zawody zrównoważone oraz 819 zawodów nadwyżkowych. Dostosowaniu kwalifikacji do potrzeb rynku pracy sprzyjać będzie kształcenie ustawiczne. W 2012 r. stopień upowszechnienia kształcenia ustawicznego w UE 27 wyniósł 9% i zaledwie 4,5% w Polsce.
	Aktywne i zdrowe starzenie się (PI 8.5)	Województwo dolnośląskie charakteryzuje się ujemną wartością wskaźnika przyrostu naturalnego. Wyraźnie zaznacza się szybsze tempo wzrostu odsetka osób starszych w porównaniu do osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, co wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa regionu. Osoby w wieku przedemerytalnym często posiadają wykształcenie nieadekwatne do aktualnych potrzeb rynku, są to osoby najmniej mobilne i najtrudniej poddające się przekwalifikowaniu. Istotne będzie również przeciwdziałanie postępującemu wykluczeniu społecznemu osób w wieku senioralnym oraz poprawa stanu opieki zdrowotnej nad nimi, zwłaszcza w zakresie schorzeń geriatrycznych.
Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny RPO WD	Uzasadnienie
Promowanie włączenia społecznego, walka z	Inwestycje w infrastrukturę społeczną (PI 6.1)	Konieczność niwelowania skutkowniekorzystnych trendów demograficznych i epidemiologicznych oddziałujących na sytuację społ.-gosp.. Na DŚ w 2011 r. funkcjonowało 78 żłobków, w których

ubóstwem i wszelką dyskryminacją		miejsca nie znalazło 1 352 dzieci. Duże zapotrzebowanie na miejsca w żłobkach skutkuje koniecznością rozwoju infrastruktury dla tego typu usług. Ujemna wartość wskaźnika przyrostu naturalnego i szybsze tempo wzrostu odsetka osób starszych wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Wsparcie koncentrować się będzie m.in. na rozwoju infrastruktury domów pomocy społecznej.
	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną (PI 6.2)	Na DŚ w 2011 r. swoją działalność prowadziły 72 szpitale ogólne. Stan techniczny blisko 20% budynków podmiotów leczniczych jest mierny lub niedostateczny. Ponad 60% budynków wymaga modernizacji, a 15,4% ogółu obiektów medycznych liczy ponad 100 lat. Około 50% sprzętu i aparatury medycznej przekroczyło okres „starzenia technologicznego”, w związku z czym wymaga wymiany lub modernizacji.
	Rewitalizacja zdegradowanych obszarów (PI 6.3)	Zjawisko degradacji obszarów miejskich i wiejskich ma kilka wymiarów, wśród których najistotniejsze to wymiar gospodarczy, społeczny i środowiskowy. Na tych obszarach najczęściej występuje kumulacja negatywnych zjawisk, takich jak ubóstwo, niski poziom aktywności gospodarczej, wysokie bezrobocie, wyższe niż w innych rejonach natężenie występowania zjawisk patologicznych, wysoki stopień przestępczości. Wobec widocznej wieloaspektowej degradacji wielu obszarów miejskich i wiejskich, nasila się potrzeba ich trwałych przeobrażeń. Niezbędne są zatem inwestycje w infrastrukturę, która będzie przede wszystkim służyć poprawie warunków życia ubogich społeczności zamieszkujących ww. obszary.
	Aktywna integracja (PI 9.1)	Polska należy do państw o wysokim poziomie zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, który w 2011 r. wynosił 27,2% (przy średniej dla UE 24,1%), jednak notuje się stopniowy spadek wartości tego wskaźnika. Priorytetowe kierunki interwencji publicznej w tym zakresie to zwiększenie aktywności społeczno - zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zmniejszenie poziomu ubóstwa, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług, integracja dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, w szczególności obszarów wiejskich. Sfera społeczna powinna objąć działania prowadzące do rozwiązania problemów społeczności wykluczonych, takich jak postępująca pauperyzacja, narastające nierówności, wysoki stopień przestępczości czy niski poziom wykształcenia ludności.
	Dostęp do wysokiej jakości usług w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych (PI 9.2)	Powszechny dostęp do usług publicznych podporządkowany jest zwiększeniu zatrudnienia. Usługi te pozwolą zmniejszyć lub wyeliminować deficyty czy też dysfunkcje uniemożliwiające podjęcie pracy lub też skutkujące podejmowaniem zatrudnienia. Zwiększenie dostępu do usług

		<p>publicznych związane będzie w pierwszej kolejności z dążeniem do wyrównywania standardów tych usług w terytorialnym układzie regionu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich i peryferyjnych. Kluczowe jest zapewnienie powszechności opieki nad osobami niesamodzielnymi oraz poszerzenie oferty opiekuńczej, tak aby odpowiedzieć na wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i zapewnić wsparcie rodzinom, w których znajdują się osoby niesamodzielne. Ze względu na starzenie się społeczeństwa i rosnący odsetek osób w podeszłym wieku zapotrzebowanie na miejsca w domach pomocy społecznej będzie rosło. Zapewnienie opieki nad osobami zależnymi umożliwi członkom rodziny aktywizację zawodową i poprawę sytuacji materialnej.</p>
	Wspieranie gospodarki społecznej (PI 9.3)	<p>Ekonomia społeczna to sfera łącząca aktywność gospodarczą z realizacją celów społecznych. Jej kluczową zasadą jest pierwszeństwo działań na rzecz ludzi nad osiągnięciem zysków. Za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej prowadzone są działania umożliwiające aktywizację społeczną i zawodową osobom zagrożonym marginalizacją społeczną, np. osobom niepełnosprawnym (niepełnosprawność stanowi jeden z wiodących czynników zagrożenia wykluczeniem społecznym). Klasyczną formą podmiotu ekonomii społecznej są spółdzielnie socjalne. Ponadto działalność w obszarze ekonomii społecznej prowadzą centra integracji społecznej, zakłady aktywacji zawodowej oraz fundacje i stowarzyszenia.</p>
Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej (PI 10.1)	<p>Jednym z ważniejszych czynników wpływających na decyzję o posiadaniu dziecka jest powszechny dostęp do opieki nad małymi dziećmi. Dlatego niezbędne jest tworzenie nowych placówek oraz wspieranie powstawania nowych miejsc w już istniejących przedszkolach. Występują dysproporcje między miastami a wsiami: 80,3% 4-latków w miastach i 38,8% na wsiach objętych jest opieką przedszkolną. Analiza wyników egzaminu gimnazjalnego wykazała, że zdecydowana większość szkół wymaga pomocy ze względu na niskie wyniki egzaminacyjne oraz niską efektywność nauczania. Problemem jest również przestarzałe wyposażenie pracowni przedmiotowych w szkołach. Niepokojącym zjawiskiem jest relatywnie niewielka efektywność nauczania w liceach ogólnokształcących. Wyniki egzaminu maturalnego są obecnie podstawą rekrutacji na uczelnie wyższe. Problemy te spowodowane są m.in. brakiem dostępu do nowoczesnych technologii, małą liczbą zajęć praktycznych, nieodpowiednimi umiejętnościami kadry nauczycielskiej.</p>

	<p>Poprawa dostępności i wsparcie uczenia się przez całe życie (PI 10.2)</p>	<p>W Europie kształcenie ustawiczne jest powszechnie uznawane za skuteczną formę dostosowywania się potencjalnych pracobiorców do wymogów zmieniającego się rynku pracy.</p> <p>W 2012 r. stopień upowszechnienia kształcenia ustawicznego w UE 27 wyniósł 9% i zaledwie 4,5% w Polsce. Dzięki uczeniu się przez całe życie wzrasta ogólne zainteresowanie wiedzą, możliwe staje się stałe rozwijanie zdolności, a także zmiana bądź udoskonalanie kwalifikacji zawodowych.</p>
	<p>Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy (PI 10.3)</p>	<p>Absolwenci gimnazjów coraz częściej wybierają te ścieżki kształcenia, które dają możliwość nauki konkretnego zawodu, bądź lepiej przygotowują do podjęcia studiów na technicznych kierunkach niż licea. Kształcenie na poziomie zawodowym powinno dążyć do elastycznego reagowania na zmieniający się rynek pracy, ale także do wyposażania absolwentów w umiejętności praktyczne. Kluczowym zagadnieniem jest stworzenie oferty edukacyjnej, która będzie zwiększała szansę absolwentów na znalezienie pracy, rozpoznanie potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców względem kandydatów na konkretne stanowiska. Wsparcie w ramach PI będzie koncentrowało się na dostosowaniu systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, zapewnienia, iż oferta szkół odpowiada na realne potrzeby i oczekiwania rynku pracy. Dzięki uczeniu się przez całe życie wzrasta ogólne zainteresowanie wiedzą, możliwe staje się stałe rozwijanie zdolności, a także zmiana bądź udoskonalanie kwalifikacji zawodowych.</p>
	<p>Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną (PI 7.1)</p>	<p>Niezbędne jest tworzenie nowych miejsc edukacji przedszkolnej. Ponadto występują dysproporcje między miastami a wsiami w upowszechnieniu edukacji przedszkolnej: 80,3% 4-latków w miastach i 38,8% na wsiach. Analiza wyników egzaminu gimnazjalnego wykazała, że zdecydowana większość szkół wymaga pomocy ze względu na niskie wyniki egzaminacyjne oraz niską efektywność nauczania oraz przestarzałe wyposażenie pracowni przedmiotowych w szkołach.</p>
	<p>Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną, w tym zawodową (PI 7.2)</p>	<p>Zajęcia praktyczne, podczas których uczniowie przyuczani są do zawodu, prowadzone są często za pomocą przestarzałego technologicznie sprzętu. Zmiany zachodzące w zawodach przekraczają tempo modernizacji szkół, skutkiem czego absolwenci nie są przygotowani do spełnienia wymagań stawianych w tym zakresie przez pracodawców.</p> <p>Dopasowanie oferty szkół kształcenia zawodowego do rynku pracy wpływa pozytywnie na atrakcyjność zatrudnieniową absolwentów, zwiększa jednak koszt wyposażenia warsztatów.</p>

Tabela 2: Przegląd strategii inwestycyjnej programu operacyjnego

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS, EFS) lub Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE(EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
1. Przedsiębiorstwa i innowacje	EFRR	36 550 000	1,62%	1	Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych (PI 1.a)	Zwiększone urynkowanie działalności badawczo rozwojowej	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB(%)
	EFRR	126 953 787	5,64%	1	Innowacyjne przedsiębiorstwa (PI 1.b)	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (%)
	EFRR	62 650 419	2,78%	3	Rozwój przedsiębiorczości (PI 3.a)	Lepsze warunki dla rozwoju MŚP	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB
	EFRR	19 156 670	0,85%	3	Internacjonalizacja przedsiębiorstw (PI 3.b)	Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP	Wartość eksportu ogółem
	EFRR	170 235 842	7,56%	3	Rozwój produktów i usług w MŚP (PI 3.c)	Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych (%)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

2. Technologie informacyjno-komunikacyjne	EFRR	66 386 308	2,95%	2	E-usługi publiczne (PI 2 c)	Zwiększone wykorzystanie e-usług publicznych	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji*
3. Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	55 608 280	2,47%	4	Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych (PI 4.a)	Zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych w województwie dolnośląskim	Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem
	EFRR	32 405 520	1,44%	4	Efektywność energetyczna w MŚP (PI 4.b)	Zwiększona efektywność energetyczna w MŚP	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln PLN PKB
	EFRR	151 572 922	6,73%	4	Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym (PI 4.c)	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych	Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe
	EFRR	137 760 326	6,12%	4	Wdrażanie Strategii niskoemisyjnych (PI 4.e)	1. Ograniczona niska emisja transportowa w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych. 2. Ograniczona niska emisja kominowa w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych.	Średnioroczne stężenie pyłu PM10 w województwie dolnośląskim Przewozy pasażerskie komunikacją miejską
	EFRR	15 000 000	0,67%	4	Wysokosprawna kogeneracja (PI 4.g)	Zwiększona produkcja energii w wysokosprawnych instalacjach w regionie	Odsetek energii ciepłej produkowanej w skojarzeniu (kogeneracja)
4. Środowisko i zasoby	EFRR	36 000 000	1,60%	6	Gospodarka odpadami (PI 6.a)	Zmniejszona ilość odpadów kierowanych na składowiska.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

							ogólnej masie odpadów komunalnych
	EFRR	61 630 665	2,74%	6	Gospodarka wodno-ściekowa (PI 6.b)	Większa liczba ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z wymogami akcesyjnymi, w tym dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków
	EFRR	30 000 000	1,33%	6	Dziedzictwo kulturowe (PI 6.c)	Zwiększona dostępność do zasobów kulturowych regionu.	Liczba osób zwiedzających muzea i oddziały muzealne na 10 tys. Mieszkańców
	EFRR	26 400 000	1,17%	6	Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych (PI 6.d)	Wzmocnione mechanizmy ochrony bioróżnorodności w regionie	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem
	EFRR	26 000 000	1,15%	5	Bezpieczeństwo (PI 5.b)	Zwiększone bezpieczeństwo przeciwpowodziowe regionu	Pojemność obiektów małej retencji wodnej-na poziomie regionu
5. Transport	EFRR	190 075 661	8,44%	7	Drogowa dostępność transportowa (PI 7.b)	Lepsza dostępność transportowa regionu w układzie międzyregionalnym i wewnątrzregionalnym	WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

	EFRR	150 550 644	6,68%	7	System transportu kolejowego (PI 7.d)	Poprawiona funkcjonalność linii kolejowych o znaczeniu regionalnym i aglomeracyjnym, charakteryzujących się dużymi potokami ruchu i łączących ośrodki regionalne z ich otoczeniem i obszarami peryferyjnymi.	WDKT II
6. Infrastruktura spójności społecznej	EFRR	33 006 900	1,47%	9	Inwestycje w infrastrukturę społeczną (PI 9.a)	Zwiększony dostęp do usług społecznych związanych z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej oraz deinstytucjonalizacji usług	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
	EFRR	56 608 280	2,51%	9	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną (PI 9.a)	Zwiększony dostęp do opieki zdrowotnej w regionie	Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadającej na jednego mieszkańca
	EFRR	73 411 652	3,26%	9	Rewitalizacja zdegradowanych obszarów (PI 9.b)	Kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym
7. Infrastruktura edukacyjna	EFRR	39 130 801	1,74%	10	Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną (PI 10)	1. Zwiększona dostępność do edukacji przedszkolnej. 2. Lepsze warunki kształcenia w edukacji podstawowej i gimnazjalnej.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym Wyniki sprawdzianu kończącego szkołę podstawową (%) Wyniki testów gimnazjalnych (część

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

							matematyczno-przyrodnicza) (%)
	EFRR	21 821 429	0,97%	10	Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową (PI 10)	Lepsze warunki kształcenia w edukacji ponadgimnazjalnej, w tym zawodowej	Zdawalność egzaminów maturalnych Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym
8. Rynek pracy	EFS	107 891 339	4,79%	8	Zapewnianie dostępu do zatrudnienia (PI 8.i)	Poprawa szans na zatrudnienie osób, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (50+, kobiety, osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach).	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

							<p>Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p>
EFS	55 000 000	2,44%	8	Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy (PI 8.iii)	Tworzenie nowych i trwałych miejsc pracy.	<p>Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej</p> <p>Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego</p>	
EFS	39 143 944	1,74%	8	Godzenie życia zawodowego i prywatnego (PI 8.iv)	Zwiększenie zatrudnienia wśród osób opiekujących się dziećmi do 3 roku życia.	<p>Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS</p>	
EFS	24 000 000	1,07%	8	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i	1.Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców sektora	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

					przedsiębiorców do zmian (PI 8.v)	MMŚP 2. Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych	dzięki udziałowi w programie Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu
	EFS	28 287 888	1,26%	8	Aktywne i zdrowe starzenie się (PI 8.vi)	1. Poprawa dostępu do programów zdrowotnych dotyczących chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, dedykowanych osobom aktywnym zawodowo. 2. Wydłużenie aktywności zawodowej na rynku pracy osób powyżej 50 roku życia	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne
9. Włączenie społeczne	EFS	100 926 219	4,48%	9	Aktywna integracja (PI 9.i)	Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia oraz zatrudnienia.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

							<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p>
EFS	35 000 000	1,55%	9	Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych (PI 9.iv)	<p>1. Zwiększenie dostępności środowiskowych usług społecznych, w tym opiekuńczych i wsparcia rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz wsparcia pieczy zastępczej;</p> <p>2. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych.</p>	<p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu</p> <p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu</p>	
EFS	8 000 000	0,36%	9	Wspieranie gospodarki społecznej (PI 9.v)	Tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej	<p>Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych</p> <p>Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z</p>	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

10. Edukacja	EFS	79 000 000	3,51%	10	Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej (PI 10.i)	<p>1. Zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach.</p> <p>2. Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi</p>	<p>pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS [szt.]</p> <p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu [osoby]</p> <p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]</p> <p>Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]</p> <p>Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS [osoby]</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych</p>
	EFS	17 899 897	0,79%	10	Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie (PI 10.iii)	Zwiększenie kompetencji osób dorosłych w szczególności osób pozostających w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w zakresie ICT i języków obcych	<p>Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

							kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
	EFS	59 281 196	2,63%	10	Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy (PI 10.iv)	Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia [osoby] Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby] Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS [szt.] Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki [osoby]
11. Pomoc techniczna	EFS	79 200 000	3,52%	-	Pomoc techniczna	1. Sprawny system wdrażania RPO WD 2014-2020. 2. Zapewnienie niezbędnych	Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE Ocena przydatności form

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

						<p>zasobów ludzkich oraz warunków zapewniających sprawne działanie instytucji.</p> <p>3. Spójny system informacji i promocji oraz rozwijanie potencjału beneficjentów i potencjalnych beneficjentów RPO WD 2014-2020.</p>	<p>szkoleniowych dla beneficjentów</p> <p>Średni czas zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)</p> <p>Poziom fluktuacji pracowników instytucji zaangażowanych w politykę spójności</p>
--	--	--	--	--	--	---	---

ZAŁOŻENIA I OPIS OSI PRIORYTETOWYCH

Przedsiębiorstwa i innowacje

OŚ PRIORYTETOWA 1 PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE

Oś priorytetowa obejmuje dwa cele tematyczne: Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji (CT 1) oraz Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR) (CT 3).

Na realizację CT1 zostanie przeznaczony 163 503 787 EUR, a na realizację CT3 252 042 931 EUR.

Integracja interwencji ukierunkowanej na poszczególne obszary w zakresie dwóch celów tematycznych (1 i 3), zwiększy jej efektywność. Rozwiązanie to jest zgodne z polityką rozwoju dążącą do stymulacji wzrostu gospodarczego opartego na poprawie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu. Oba Cele tematyczne przyczyniają się do realizacji tego samego celu głównego Umowy Partnerstwa (UP): „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki” oraz realizują jej dwa cele szczegółowe: Podnoszenie jakości i umiędzynarodowienia badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce i Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.

Wsparcie działań w ramach CT 1 jest kierowane wyłącznie na obszary wskazane w regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji.

W przypadku realizacji działań badawczych i innowacyjnych wspieranych w obszarze energetyki oraz inwestycji w technologię energetyczną istotną będzie ich zgodność z RIS3 oraz z celami planu w dziedzinie technologii energetycznych (SET).

Instytucja Zarządzająca zapewnia, iż wszelkie wsparcie kierowane do dużych przedsiębiorstw z Funduszy nie będzie skutkowało znaczącym zmniejszeniem miejsc pracy w istniejących lokacjach w Unii Europejskiej.

Priorytet inwestycyjny: Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	1.1 Wzmacnianie potencjału B+R i wdrożeniowego uczelni i jednostek naukowych
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy (PI 1.a).
Cel szczegółowy	Zwiększone urynkowane działalności badawczo rozwojowej
Rezultaty	Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie podniesienie jakości i stopnia wykorzystania badań naukowych prowadzonych w regionie. Infrastruktura badawczo-rozwojowa jest jednym z głównych czynników wpływających na poziom

	<p>innowacyjności regionu. Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do wzrostu potencjału innowacyjnego na Dolnym Śląsku, poprzez inwestycje w infrastrukturę naukowo-badawczą. Powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura B+R będzie dostępna dla podmiotów spoza jednostki otrzymującej wsparcie, w szczególności przedsiębiorców, oraz dostosowana do potrzeb rynku.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>W ramach priorytetu realizowane będzie wsparcie rozwoju infrastruktury badawczej w jednostkach naukowych i szkołach wyższych. Wsparcie skoncentrowane będzie na zakupie aparatury naukowo-badawczej i wyposażeniu specjalistycznych laboratoriów badawczych. Elementem wsparcia będą także inwestycje budowlane w zakresie budowy, przebudowy bądź rozbudowy infrastruktury B+R.</p> <p>Nie będą finansowane koszty wynagrodzeń i wydatków na obsługę techniczną/koszty utrzymania.</p> <p>Wsparcie publicznej infrastruktury B+R będzie selektywne i skoncentrowane na obszarach strategicznych z punktu widzenia rozwoju regionu i realizowane tylko w ramach inteligentnych specjalizacji regionalnych.</p> <p>Infrastruktura B+R dla badań podstawowych nie jest możliwa do finansowania jeśli nie jest zgodna z regionalną strategią specjalizacji i nie ma uzasadnienia w jaki sposób rezultaty projektu mogą przełożyć się na rozwój regionu.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Publiczne jednostki naukowe i ich konsorcja; • Publiczne uczelnie/szkoły wyższe i ich konsorcja.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa.</p> <p>Podstawowym trybem wyboru projektów jest tryb konkursowy.</p> <p>Kryteria wsparcia infrastruktury B+R:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzgodnienie przedsięwzięcia z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju oraz Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego w toku negocjacji kontraktu terytorialnego i umieszczenie go w Kontrakcie Terytorialnym; • przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R charakteryzuje możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych. <p>Udzielenie wsparcia uwarunkowane będzie m.in. przedstawieniem i oceną dokumentu (który będzie stanowił załącznik do umowy o dofinansowanie projektu) opisującego:</p> <ul style="list-style-type: none"> – planowany program badawczy oraz analizę popytu w sektorze biznesu na usługi badawcze powiązane z tym programem, – planowane działania w zakresie pozyskania nowych klientów z sektora gospodarczego, – plan finansowy przedstawiający wzrost przychodów z sektora przedsiębiorstw w przychodach ogólnych jednostki bezpośrednio realizującej projekt, – analizę ryzyka szczególnie w zakresie braku popytu wraz z przedstawieniem środków zaradczych, – planowane wykorzystanie infrastruktury przez i na rzecz przedsiębiorstw wraz

	<p>z odpowiednimi wskaźnikami obrazującymi wzrost poziomu współpracy z sektorem biznesu na przykład dotyczącymi ilości umów / przychodów generowanych z sektora biznesu,</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawienie wyników osiąganych w przeszłości przez jednostkę w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • udziału przychodów z sektora biznesu w ogólnych przychodach jednostki bezpośrednio realizującej projekt • liczbę wspólnych projektów naukowo-badawczych realizowanych z przedsiębiorcami, • liczbę umów lub porozumień o współpracy z sektorem gospodarczym; – wykazanie dodatkowego charakteru infrastruktury badawczej w porównaniu do infrastruktury wspartej w latach 2007-2014. <p>Rezultem bezpośrednim projektów dotyczących wsparcia infrastruktury B+R będzie wzrost przychodów z sektora przedsiębiorstw w przychodach ogólnych jednostki bezpośrednio realizującej projekt. Rezultat bezpośredni będzie wskazany w umowie o dofinansowanie projektu a brak jego osiągnięcia na koniec okresu trwałości projektu będzie skutkowało zgodnie z zasadą proporcjonalności odpowiednim zwrotem środków pomocowych.</p> <p>Coroczne monitorowanie i sprawozdanie obejmuje także w szczególności wskaźniki rezultatu wskazane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.1 ujęte w umowach o dofinansowanie projektów.</p> <p>Wsparcie w zakresie infrastruktury nauki może również dotyczyć strategicznej infrastruktury badawczej zidentyfikowanej w Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej (PMDIB), która nie otrzymała finansowania z poziomu krajowego, pod warunkiem ujęcia tych projektów w Kontrakcie Terytorialnym.</p> <p>Wybór projektów będzie odbywał się zgodnie z zasadami wynikającymi z rozporządzenia ogólnego, na podstawie kryteriów wyboru przyjętych przez komitet monitorujący. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze inwestycji do wsparcia, będzie stopień przygotowania inwestycji, przekładający się na gotowość do jej realizacji.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wnoszące większy niż wymagany minimalny wkład własny.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	-------------------	----------------	------------	-------------------------	---------------	-----------------------

1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	%	Region słabiej rozwinięty	0,55	2011	0,68	GUS	Raz na rok
----	---	---	---------------------------	------	------	------	-----	------------

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	nd	2	SL 2014	Raz na rok
2.	Badania i innowacje: Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej (CI 25)	Ekwiwalenty pełnego czasu pracy	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	nd	172	SL 2014	Raz na rok
3.	Badania i innowacje: Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju (CI 27)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	nd	602 817	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Innowacyjne przedsiębiorstwa

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	1.2 Innowacyjne przedsiębiorstwa
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu (PI 1.b).
Cel szczegółowy	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw

<p>Rezultaty</p>	<p>Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie większa aktywność przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia badań B+R oraz zwiększenie nakładów na działalność B+R w przedsiębiorstwach. Kluczowymi czynnikami decydującymi o atrakcyjności i konkurencyjności gospodarki, zarówno w skali krajowej, jak i europejskiej jest wysoka aktywność innowacyjna oraz efektywne wykorzystywanie osiągnięć naukowych przez podmioty gospodarcze.</p> <p>Na Dolnym Śląsku potencjał innowacyjny przedsiębiorstw wykorzystywany jest w niewystarczającym stopniu. Niski jest udział przedsiębiorstw prowadzących prace badawczo-rozwojowe, a także przedsiębiorstw korzystających z dostępnych wyników badań. Istotnym czynnikiem wspomagającym podnoszenia poziomu innowacyjności w regionie jest funkcjonowanie infrastruktury wspierającej tworzenie i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz korzystanie z potencjału naukowego regionu. Zapewnienie przedsiębiorcom dostępu do sprawnie działającego systemu transferu i absorpcji efektów działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej, infrastruktury B+R i specjalistycznych usług proinnowacyjnych w regionie pozwoli na aktywne jego uczestnictwo na gospodarczej arenie Europy i świata oraz na rozwój tzw. Autostrady Nowej Gospodarki wskazanej w SRWD 2020. Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie zwiększenie dostępności środków finansowych na wsparcie wzmacniania innowacyjności przedsiębiorstw zarówno poprzez bezpośrednie inwestycje jak i usługi IOB do nich kierowane. Rezultatem pośrednim będzie także dostosowanie oferty IOB do bieżących wyzwań gospodarki opartej na wiedzy oraz wzrost poziomu wyspecjalizowanych usług oferowanych przez ośrodki innowacji na rzecz gospodarki. Wsparcie powinno przełożyć się na wzrost dostępności proinnowacyjnych usług IOB, odpowiadającym zdiagnozowanym potrzebom przedsiębiorstw.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Wsparcie skierowane będzie do przedsiębiorstw chcących rozpocząć bądź rozwinąć działalność B+R.</p> <p>W ramach wsparcia planuje się realizację przez przedsiębiorstwa projektów badawczych samodzielnie bądź we współpracy z zewnętrznymi podmiotami, m.in.: jednostkami naukowymi, szkołami wyższymi, IOB lub podmiotami leczniczymi.</p> <p>Projekty badawcze przedsiębiorstw mają służyć opracowaniu nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów produkcyjnych (innowacje produktowe, procesowe). W ramach wsparcia przewiduje się finansowanie całego procesu powstania innowacji.</p> <p>Wsparcie mogą otrzymać projekty polegające m.in.: na prowadzeniu badań przemysłowych i prac rozwojowych, innowacjach technologicznych (w tym pierwsze wdrożenie technologii), opracowaniu linii pilotażowych, demonstracyjnych prototypów, itp.</p> <p>Ponadto finansowany będzie także zakup i wdrożenie wyników prac B+R oraz praw własności intelektualnej (m.in. patentów, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej). Wdrożenie zakupionych wyników prac B+R jest możliwe tylko w przypadku konieczności przeprowadzenia, uzupełniających/dostosowujących technologie do specyfiki przedsiębiorstwa, prac</p>

rozwojowych. Prace te będą mogły być prowadzone zarówno samodzielnie przez przedsiębiorstwa, jak i w formie zlecenia.

W wyniku prowadzonych samodzielnie prac badawczych lub poprzez wdrożenie zakupionych wyników prac B+R osiągnięty zostanie etap zaawansowania innowacyjnego rozwiązania (produktu, usługi, procesu) mogący pozwolić na jego pierwszą produkcję.

Pierwsza produkcja oznacza pierwsze wdrożenie przemysłowe odnoszące się do zwiększenia skali obiektów pilotażowych lub do pierwszych w swoim rodzaju urządzeń i obiektów, obejmujących kroki następujące po uruchomieniu linii pilotażowej, w ramach której zawarta jest faza testowania, ale nie produkcja masowa lub działalność handlowa. Każdy projekt pierwszej produkcji musi obejmować również etapy poprzedzające (prace rozwojowe/fazę demonstracji i walidacji).

Przewidywane jest również wspieranie ochrony własności intelektualnej, powstałej w wyniku realizacji projektu, a więc finansowanie kosztów zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego i wzoru przemysłowego do urzędów patentowych i jego okresowej pierwszej ochrony.

Wspierany będzie rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego przedsiębiorstw. Przewiduje się wsparcie tworzenia i rozwoju infrastruktury B+R przedsiębiorstw poprzez inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę, które służyć będą tworzeniu innowacyjnych produktów, procesów i usług. Oferowane wsparcie przyczyni się do tworzenia przez firmy centrów badawczo-rozwojowych lub działów badawczo-rozwojowych i laboratoriów specjalistycznych.

Zwiększenie aktywności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw oraz stymulacja ich współpracy z sektorem badawczo-naukowym będzie także realizowane poprzez instrument typu „Bon na innowacje” (dla projektów o małej skali). Duże znaczenie będą miały bony wspierające wdrażanie innowacji, które zmniejszą obciążenia dla środowiska.

Finansowane będą także profesjonalne usługi proinnowacyjne świadczone przez instytucje otoczenia biznesu m.in. parki technologiczne, centra transferu technologii, akademickie inkubatory przedsiębiorczości oraz inne organizacje wspierające procesy innowacji w przedsiębiorstwach. Usługi świadczone przez IOB będą ukierunkowane rynkowo i będą przyczyniać się do wspierania procesów innowacji w przedsiębiorstwach i efektywniejszego wykorzystania potencjału rozwojowego firm. Finansowane będą specjalistyczne usługi dla przedsiębiorstw w zakresie: specjalistycznych usług laboratoryjnych, pomiarowych, diagnostycznych, certyfikacyjnych, usług asystentów innowacji i brokerów innowacji, voucherów innowacji, stymulowania współpracy przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi, doradztwa i pośrednictwa technologicznego, transferu technologii oraz informacji o nowych technologiach, ochrony i wyceny własności intelektualnej, audytu technologicznego, wdrażania innowacyjnych produktów i usług, pośrednictwa kooperacyjnego, rozwoju firm technologicznych, indywidualnego wsparcia i strategicznego doradztwa dla wsparcia procesów innowacyjnych przedsiębiorstw,

	<p>w tym przygotowania do uczestniczenia we wspólnotowych programach badawczych i innowacyjnych UE.</p> <p>Możliwe będzie także wsparcie infrastruktury IOB, pod warunkiem że inwestycje infrastrukturalne stanowią uzupełnienie istniejących zasobów oraz są niezbędne do realizacji wysokiej jakości usług proinnowacyjnych i są uwarunkowane zapotrzebowaniem firm na stworzenie tej infrastruktury. Wsparcie skoncentrowane będzie na infrastrukturze niezbędnej dla świadczenia specjalistycznych usług laboratoryjnych, w tym uruchomienie specjalistycznych laboratoriów i powierzchni badawczych dla przedsiębiorstw.</p> <p>W ramach powyższych kierunków wsparcia możliwa będzie także realizacja działań dotyczących nowoczesnych rozwiązań (technologii) dotyczących przeciwdziałania zmianom klimatu (np. rozwój zeroemisyjnych i niskoemisyjnych technologii), co w konsekwencji zapewnia ograniczenie negatywnych skutków środowiskowych.</p> <p>Uzupełnieniem przedsięwzięć związanych z rozwojem potencjału B+R będzie finansowanie działań związanych z podnoszeniem kwalifikacji kadr przedsiębiorstw z zakresu wykorzystania nowej infrastruktury B+R (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing)).</p> <p>W RPO mogą być finansowane przedsięwzięcia do kwot zakładanych w linii demarkacyjnej pomiędzy programami regionalnymi i krajowymi. Przedsięwzięcia o większej wartości będą realizowane w POIR.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • przedsiębiorcy; • przedsiębiorcy typu spin off; • IOB, w tym organizacje pozarządowe; • jednostki samorządu terytorialnego w zakresie instrumentu typu bon na innowacje/koordynacji usług proinnowacyjnych; • konsorcja przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi, uczelniami/szkołami wyższymi lub podmiotami leczniczymi, bądź ze spółkami celowymi tworzonymi przez te podmioty.
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację</p>

	<p>seksualną oraz realizującą zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Wsparcie jest skoncentrowane na MŚP. Wsparcie dla dużych firm będzie skupiać się na obszarach wysokiego ryzyka/niskiej rentowności lub projektach o wyjątkowym charakterze, które nie mogą być zrealizowane przez MŚP. W przypadku dużych firm preferencją objęte będą projekty podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidujące współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi.</p> <p>Wszystkie inwestycje w infrastrukturę B+R dla przedsiębiorców podlegają zaprezentowaniu opisu planu prac B+R, które będą wykonywane przez wspierane przedsiębiorstwo.</p> <p>Wsparciem objęte będą przedsięwzięcia zgodne z obszarami inteligentnej specjalizacji regionalnej w tym także oparte na kluczowych technologiach wspomagających (ang. KET).</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • których elementem będzie stworzenie etatów badawczych; • realizowane w ramach konsorcjum przedsiębiorstwa oraz jednostki naukowej; • realizowane w ramach partnerstw przedsiębiorstw.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (BERD)	%	Region słabiej rozwinięty	0,25	2011	0,36	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	62	SL 2014	Raz na rok
2.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	246	SL 2014	Raz na rok
3.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	212	SL 2014	Raz na rok
4.	Badania i innowacje: Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi (CI 26)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	74	SL 2014	Raz na rok
5.	Inwestycje produkcyjne: Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	159 749 073	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Rozwój przedsiębiorczości

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	1.3 Rozwój przedsiębiorczości
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości (PI 3.a).
Cel szczegółowy	Lepsze warunki dla rozwoju MŚP.

<p>Rezultaty</p>	<p>Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie wzrost poziomu inwestycji w MSP oraz poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorstw (również nowych w początkowej fazie rozwoju).</p> <p>Przedsiębiorstwa odgrywają ważną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu, są siłą napędową gospodarki, stanowią główne źródło zatrudnienia, wywierają istotny wpływ na rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, a tym samym mają kluczowe znaczenie dla zwiększenia konkurencyjności. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw w dużej mierze uzależniony jest od sprawnego funkcjonowania systemu instrumentów i instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości. Realizacja priorytetu inwestycyjnego pozwoli zgodnie z założeniami Autostrady Nowej Gospodarki wskazanej w SRWD 2020, na tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, poprawę dostępności i jakości usług umożliwiających inkubację przedsiębiorstw oraz terenów inwestycyjnych dla przedsiębiorstw.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>W zakresie infrastruktury służącej przedsiębiorcom wsparcie otrzymają projekty dotyczące terenów inwestycyjnych, stref aktywności gospodarczej, parków biznesu, inkubatorów przedsiębiorczości.</p> <p>Wsparcie otrzymają projekty obejmujące kompleksowe lub częściowe uzbrojenie terenu przeznaczonego pod działalność gospodarczą, przygotowanie terenów inwestycyjnych, stref aktywności, parków biznesu do potrzeb potencjalnych inwestorów.</p> <p>Finansowane będą działania dotyczące uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych, stref aktywności, parków biznesu (np. prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, kompleksowe wyposażenie w media, modernizacja wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej) w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych. Wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną mogą stanowić jedynie uzupełniający element projektu. Szczególne znaczenie będą miały projekty realizowane na nieużytkach, terenach zlokalizowanych w pobliżu inwestycji transportowych, terenach zdegradowanych.</p> <p>Dopuszcza się wsparcie infrastrukturalne obejmujące także budowę (w tym rozbudowę) inkubatorów przedsiębiorczości prowadzącą do poprawy dostępności dla przedsiębiorców obiektów wyposażonych w nowoczesną infrastrukturę niezbędną dla prowadzenia i rozwijania biznesu.</p> <p>Rezultem bezpośrednim projektów dotyczących wsparcia infrastruktury służącej przedsiębiorcom będzie liczba małych i średnich przedsiębiorstw zlokalizowanych we wspartej infrastrukturze lub poziom obciążenia terenów inwestycyjnych oraz liczba miejsc pracy utworzonych w MŚP. Rezultaty bezpośrednio będą wskazane z umowy o dofinansowanie projektu.</p> <p>Nieosiągnięcie pełnego poziomu obciążenia terenów inwestycyjnych na koniec okresu trwałości projektu będzie skutkowało zgodnie z zasadą proporcjonalności odpowiednim zwrotem środków pomocowych.</p> <p>W przypadku inwestycji polegających na tworzeniu nowej infrastruktury służącej</p>

	<p>rozwojowi przedsiębiorstw (terenów inwestycyjnych, stref aktywności, parków biznesu) wykorzystanie infrastruktury przez dużego przedsiębiorcę będzie skutkowało zgodnie z zasadą proporcjonalności odpowiednim zwrotem środków na koniec okresu trwałości projektu.</p> <p>Warunki konieczne do spełnienia, aby uzyskać wsparcie dla infrastruktury IOB:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zgodność projektu ze zdefiniowanymi potrzebami MŚP; • działalność IOB wpisuje się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji; • IOB dysponuje strategią/planem wykorzystania infrastruktury; • przedsięwzięcie jest współfinansowane ze źródeł prywatnych i nie powiela dostępnej infrastruktury IOB. <p>Preferencyjnie traktowane będą IOB stosujące dostępne standardy w zakresie świadczenia usług.</p> <p>Powyższe działania mogą być uzupełnione wsparciem obejmującym rozpowszechnianie informacji o możliwościach inwestycyjnych na terenie województwa w zakresie związanym z realizacją projektu inwestycyjnego.</p> <p>Wsparcie dla przedsiębiorstw przez Instytucje Otoczenia Biznesu będzie odbywać się poprzez działania doradcze w kierunkach:</p> <ul style="list-style-type: none"> – usługi w zakresie wsparcia doradczego dostosowanego do potrzeb firm (realizowanego np. w formie voucherów na usługi i inkubacji zdalnej), – usługi z zakresu pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania działalności przedsiębiorstw (również w początkowej fazie rozwoju), w tym przygotowanie dokumentów i analiz niezbędnych do pozyskania zewnętrznego źródła finansowania, pomoc w pozyskaniu inwestora, analiza potrzeb i identyfikacja źródeł finansowania projektu. <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uczelnie/szkoły wyższe; • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • MŚP. • IOB; • LGD; • specjalne strefy ekonomiczne; <p>W zakresie usług IOB bezpośrednim beneficjentem będą MŚP.</p> <p>Linia demarkacyjna w przypadku dostarczania kompleksowych usług odpowiadających na potrzeby MŚP w ramach CT 1 oraz CT 8 została zachowana i opiera się na podziale interwencji zgodnie ze specyfiką i celem poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.</p>

Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Coroczne monitorowanie i sprawozdanie obejmuje także w szczególności wskaźniki rezultatu wskazane w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.3 ujęte w umowach o dofinansowanie projektów.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wnoszące większy niż wymagany minimalny wkład własny.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	Region słabiej rozwinięty	9,4	2011	11,65	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	Szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	9	SL 2014	Raz na rok
2.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe (CI 4)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	179	SL 2014	Raz na rok
3.	Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	107	SL 2014	Raz na rok
4.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	179	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Internacjonalizacja przedsiębiorstw

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	1.4 Internacjonalizacja przedsiębiorstw
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia (PI 3.b).
Cel szczegółowy	Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP.
Rezultaty	<p>Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie zwiększona zdolność MŚP do lepszego konkurowania na rynkach zagranicznych a w konsekwencji zwiększenie poziomu eksportu.</p> <p>Jednym z ważniejszych wyzwań dla dolnośląskich MŚP jest zwiększenie zdolności do zdobywania nowych rynków zbytu. W wyniku realizacji priorytetu inwestycyjnego nastąpi zwiększenie umiędzynarodowienia działalności MŚP poprzez m.in. tworzenie nowych modeli biznesowych dla MŚP, działania w zakresie nawiązywania kontaktów gospodarczych oraz tworzenia lub wzmacniania powiązań sieciowych i kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorstwami. Dodatkowym rezultatem będzie wdrażanie w firmach nowoczesnych metod zarządzania oraz promocja</p>

	<p>przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych. Realizacja priorytetu inwestycyjnego pozwoli również przyciągnąć inwestorów zagranicznych do regionów.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Wsparcie ukierunkowane jest na zwiększenie międzynarodowej ekspansji MŚP poprzez tworzenie nowych modeli biznesowych dla MŚP (np. stworzenie bądź rozwój strategii działań międzynarodowych, dostosowanie produktu/usług do wymogów zagranicznych rynków, otwieranie nowych kanałów biznesowych, rozbudowa łańcucha dostaw, dywersyfikacja geograficzna i sektorowa).</p> <p>Wspierane projekty obejmą również w zakresie wynikającym ze strategii rozwoju internacjonalizacji przedsiębiorstwa dofinansowanie m.in. wizyt studyjnych i misji zagranicznych, udziału w międzynarodowych targach branżowych, targach i wystawach za granicą, a także w innych ważnych dla wybranej branży wydarzeniach o charakterze międzynarodowym oraz organizację zbiorowych wystaw na terenie działalności przedsiębiorstw - ukierunkowanych na przyjęcie wizyt studyjnych potencjalnych zagranicznych partnerów handlowych.</p> <p>Realizowane będą działania ukierunkowane na promocję przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych oraz promocję gospodarczą regionu w celu przyciągnięcia nowych inwestorów.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • MŚP; • IOB; • LGD; • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst. <p>W zakresie internacjonalizacji bezpośrednim beneficjentem będzie MŚP.</p>
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet</p>

	<p>Monitorujący.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> realizowane w partnerstwie; realizowane w ramach inteligentnych specjalizacji regionu.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wartość eksportu ogółem	EUR	Region słabiej rozwinięty	16 572 000 000	2012	26 630 400 000	Izba Celna	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	115	SL 2014	Raz na rok
2.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	153	SL 2014	Raz na rok

3.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	153	SL 2014	Raz na rok
----	---	------------------	------	---------------------------	-----	-----	-----	---------	------------

Priorytet inwestycyjny: Rozwój produktów i usług w MŚP

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	1.5 Rozwój produktów i usług w MŚP
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług (PI 3.c).
Cel szczegółowy	Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP
Rezultaty	<p>Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie podniesienie konkurencyjności i produktywności oraz zaawansowania technologiczno-organizacyjnego MŚP.</p> <p>Jak wykazują badania i analizy, główną barierą rozwoju MŚP, jest przede wszystkim niedostateczny zasób własnych środków przeznaczonych na rozwój. Aby nastąpił wzrost gospodarczy regionu i zwiększenie zatrudnienia, należy wspierać działania prowadzące do trwałego rozwoju istniejących przedsiębiorstw i podnoszenia pozycji w łańcuchu wartości. Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie dynamiczny wzrost przedsiębiorstw i ich zaawansowania technologicznego poprzez wprowadzanie na rynek nowych produktów i usług oraz nowych technologii produkcyjnych.</p>
Kierunki wsparcia	<p>W ramach priorytetu realizowane będą działania przyczyniające się do rozwoju mikro, małych oraz średnich przedsiębiorstw poprzez wsparcie inwestycyjne (dotacyjne) i instrumenty finansowe.</p> <p>Wsparcie dotacyjne otrzymają wyłącznie projekty inwestycyjne wspierające innowacyjność produktową - prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług, oraz innowacyjność procesową przedsiębiorstw - dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub sposobu świadczenia usług.</p> <p>W ramach priorytetu inwestycyjnego będą wspierane inwestycje w zakresie uruchomienia masowej produkcji w przedsiębiorstwach wspartych w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2.</p> <p>W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się również ułatwienie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów</p>

	<p>finansowych przyczyniających się do zwiększenia konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Wsparcie uzyskają projekty obejmujące rozwój/rozbudowę istniejącego przedsiębiorstwa, inwestycje w sprzęt produkcyjny, nowoczesne maszyny i urządzenia prowadzące do zwiększenia skali działalności firmy lub wzrostu zasięgu oferty firmy.</p> <p>Wspierane będą inwestycje prowadzące do zmniejszenia szkodliwego oddziaływania na środowisko np. ograniczające materiało, wodochłonność procesu produkcyjnego oraz wprowadzania nowoczesnych rozwiązań (technologii) dotyczących przeciwdziałaniu zmianom klimatu (np., rozwój zeroemisyjnych i niskoemisyjnych technologii), co w konsekwencji zapewni ograniczenie negatywnych skutków środowiskowych (z wyłączeniem wprowadzania technologii mających na celu zwiększenie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwie).</p> <p>Priorytet inwestycyjny zostanie objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • MŚP; • zgrupowania i partnerstwa MŚP; • podmiot wdrażający instrument finansowy.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowane w ramach inteligentnych specjalizacji regionu; • wnoszące większy niż wymagany minimalny wkład własny.
<p>Instrumenty finansowe</p>	<p>Planuje się wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych przyczyniających się do zwiększenia</p>

	<p>konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Przewiduje się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych oraz połączenia dotacji i wsparcia w postaci instrumentu finansowego.</p> <p>Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.</p>
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych	%	Region słabiej rozwinięty	20,7	2012	23,5	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1054	SL2014	Raz na rok
2.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	274	SL2014	Raz na rok

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

3.	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI 3)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	897	S L 2 0 1 4	Raz na rok
4.	Inwestycje produkcyjne: Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CI 6)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	145 646 220	S L 2 0 1 4	Raz na rok
5.	Inwestycje produkcyjne: Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (CI 7)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	32 651 793	S L 2 0 1 4	Raz na rok
6.	Inwestycje produkcyjne: Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CI 8)	Ekwiwalenty pełnego czasu pracy	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	119	S L 2 0 1 4	Raz na rok
7.	Badania i innowacje: Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (CI 28)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	287	S L 2 0 1 4	Raz na rok
8.	Badania i innowacje: Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (CI 29)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	118	S L 2 0 1 4	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Produkt	1	Inwestycje produkcyjne: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	413	n/d	n/d	1632	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 79,12% alokacji osi priorytetowej
Wskaźnik postępu finansowego	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	nd	59 007 634	nd	nd	488 878 492	SL 2014	

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu są szacunkowe. Po otrzymaniu ostatecznych wyników oceny ex ante może zaistnieć konieczność ich korekty.

<i>Fundusz</i>	<i>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</i>
<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>n/d</i>

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
1	105 546 222
2	6 535 189
56	15 855 568
57	6 535 189
58	36 550 000
64	56 333 332

62	19 605 568
66	44 757 133
67	56 177 828
69	12 432 906
72	54 564 264
101	653 519

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Kod	Kwota (EUR)
01	347 452 381
04	51 411 224
05	16 683 113

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru

Kod	Kwota (EUR)
01	109 880 659
02	166 218 687
03	83 109 344
07	56 338 028

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania

Kod	Kwota (EUR)
01	82 850 000
07	332 696 718

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)

Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Technologie informacyjno-komunikacyjne
**OŚ PRIORYTETOWA 2
TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE**
Priorytet inwestycyjny: E-usługi publiczne

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	2.1 E-usługi publiczne
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e- uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia (PI 2.c).
Cel szczegółowy	Zwiększone wykorzystanie e-usług publicznych
Rezultaty	<p>Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie zwiększenie uczestnictwa obywateli w życiu publicznym poprzez poprawę dostępności informacji i zasobów publicznych.</p> <p>Perspektywa finansowa 2007-2013 znacznie przyspieszyła cyfryzację treści i usług publicznych, jednak proces ten jest daleki od zakończenia. Poprawy wymaga zakres oferowanych funkcjonalności oraz poziom „e-dojrzałości” szeregu usług, których migracja do sfery cyfrowej już się rozpoczęła.</p> <p>Rozbudowa i dalsza cyfryzacja usług publicznych świadczonych przez administrację, przełoży się na budowę przyjaznego obywatelowi i przedsiębiorcy otwartego państwa oraz zwiększenie poziomu dostępności i wykorzystania publicznych usług cyfrowych w regionie.</p> <p>Potencjałem Dolnego Śląska jest wyższa niż w innych częściach kraju chęć i umiejętność aktywnego udziału w życiu publicznym za pośrednictwem Internetu, w tym publikowania własnych treści. Realizacja priorytetu pozwoli wzmocnić kapitał społeczny na Dolnym Śląsku, a tym samym przyczynić się do realizacji wizji SRWD 2020 („Blisko siebie – blisko Europy. Dolny Śląsk jako zintegrowana wspólnota regionalna ...”). Efektem realizacji priorytetu będzie wyposażenie administracji w stosowne narzędzia przyczyniające się do jej efektywniejszych działań, oraz realizacji koncepcji open government. Planowane działania pozwolą ponadto rozszerzyć istniejącą ofertę e-usług publicznych w regionie m.in. poprzez rozwój technologii e –zdrowia, e-kultury, GIS - System Informacji Przestrzennej. TIK oddziaływać będzie także na systemy bezpieczeństwa w regionie. Szeroka oferta e-usług publicznych stanowi wsparcie działań na rzecz integracji nakierowanych na grupy zagrożone wykluczeniem cyfrowym i powinna przyczynić się do realizacji zapisów Europejskiej Agendy Cyfrowej, prowadzących do powstania społeczeństwa informacyjnego.</p>
Kierunki wsparcia	W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się rozwój e-usług publicznych oraz wsparcie tworzenia otwartych zasobów publicznych, w tym: dostępu do informacji

	<p>publicznej, zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w procesach podejmowania decyzji w gminach, powiatach i regionie (open government).</p> <p>Realizowane będą projekty zakładające rozwój elektronicznych usług publicznych szczebla regionalnego i lokalnego m.in. projekty z zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-kultury.</p> <p>Priorytetowym obszarem wsparcia będą e-usługi w zakresie dostępu do informacji przestrzennej, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa kryzysowego.</p> <p>Wsparcie w zakresie e-zdrowia będzie ukierunkowane na rozwój elektronicznych systemów (przygotowanych do integracji z platformami centralnymi), w tym gromadzenia oraz udostępniania danych medycznych, tworzenie i rozwijanie zasobów cyfrowych, a także rozwój procesu elektronicznej obsługi pacjenta. Projekty polegające na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej będą weryfikowane pod kątem komplementarności oraz nie dublowania funkcjonalności przewidzianych w krajowych platformach (P1 i P2)</p> <p>Finansowanie będą mogły uzyskać także przedsięwzięcia z zakresu digitalizacji zasobów i treści, np. kulturowych, naukowych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego i lokalnego oraz służące zapewnieniu powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do danych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego / lokalnego.</p> <p>Ponadto wspierane będą projekty ukierunkowane na tworzenie, rozwijanie i integrację baz danych i zasobów cyfrowych wspomagających komunikację między podmiotami, wspomagające procesy decyzyjne w JST (obejmujące procesy wewnątrz urzędów i administracji, m.in. związane z systemami zarządzania i wymianą informacji – tzw. „back office”) oraz upowszechniające i ułatwiające komunikację elektroniczną instytucji publicznych z podmiotami zewnętrznymi.</p> <p>Planowane kierunki wsparcia przewidują zakup wyposażenia i wytworzenie niezbędnej infrastruktury informatycznej, wyłącznie jako jeden z elementów projektu służący osiągnięciu celów projektu dot. rozwoju technologicznego.</p> <p>W ramach priorytetu inwestycyjnego dopuszcza się wykorzystanie mechanizmu cross-financing będącego integralną częścią projektu w celu zwiększenia jego efektywności. W ramach cross- finansingu kwalifikowane są wydatki bezpośrednio związane ze szkoleniem pracowników obsługujących zakupiony sprzęt/oprogramowanie.</p> <p>W przypadku inwestycji dotyczących e-usług publicznych przedsięwzięcia realizowane na poziomie krajowym stanowią rodzaj standardu (w oparciu m.in. o akty prawne regulujące kwestie interoperacyjności), umożliwiającego zachowanie zasady kompatybilności technologicznej i projektowej dla przedsięwzięć realizowanych na poziomie regionalnym</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków

	<p>wyznaniowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • podmioty prowadzące działalność leczniczą w publicznym systemie opieki zdrowotnej; • instytucje kultury, ich związki i porozumienia; • organizacje pozarządowe (w tym organizacje turystyczne oraz LGD); • uczelnie/szkoły wyższe, ich związki i porozumienia; • jednostki naukowe; • jednostki badawczo-rozwojowe; • służby zapewniające bezpieczeństwo publiczne; • jednostki organizacyjne Służby Więziennej; • jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej – dla projektów o zasięgu regionalnym; porozumienia w/w podmiotów;
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zgodnie z rekomendacjami Zespołu ds. koordynacji powołanego przez Ministra Administracji i Cyfryzacji w ramach PO Cyfrowa Polska.</p> <p>Warunkiem wsparcia będzie zapewnienie interoperacyjności między istniejącymi i planowanymi e-usługami a także zapewnienie kompatybilności z projektami planowanymi w PO Cyfrowa Polska (PO CP 2014-2020), jak również gotowość legislacyjna niezbędna dla osiągnięcia planowanych funkcjonalności oraz rzetelna analiza kosztów i korzyści pozwalająca oszacować społeczno-ekonomiczną stopę zwrotu.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • partnerskie ukierunkowane na współpracę; • wpływające na polepszenie komunikacji między gospodarką a administracją, w tym mające ułatwić prowadzenie działalności gospodarczej, • komplementarne z istniejącymi projektami z okresu programowania 2007-2013, • wdrażające zaawansowane e-usługi publiczne (o stopniu dojrzałości co najmniej 4 lub 5).

Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji*	%	Region słabiej rozwinięty				GUS	Raz na rok

* Action plan - dane bazowe dla tego wskaźnika będą dostępne w GUS w badaniu pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych”. Po uzyskaniu tych danych IZ RPO oszacuje wartość docelową wskaźnika.

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 dwustronna interakcja	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	144	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	54	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba urzędów, które wdrożyły katalog rekomendacji dotyczących awansu cyfrowego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	33	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		
Produkt	1	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 dwustronna interakcja	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	50	n/d	n/d	144	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 66,87% alokacji osi priorytetowej
Produkt	2	Liczba podmiotów, które udostępniły on-line informacje sektora publicznego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	17	n/d	n/d	54	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 28,62 % alokacji osi priorytetowej
Wskaźnik postępu finansowego	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	17 260 440	n/d	n/d	78 101 539	SL 2014	n/d

<i>Fundusz</i>	<i>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</i>
<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>n/d</i>

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
078	26 393 526
079	18 997 113
081	17 996 288
101	2 999 381

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	66 386 308

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	21 295 608
02	31 793 443
03	13 297 257

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	20 400 000
07	45 986 308

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)	
Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Gospodarka niskoemisyjna
**OŚ PRIORYTETOWA 3
GOSPODARKA NISKOEMISYJNA**
Priorytet inwestycyjny: Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	3.1 Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (PI 4.a).
Cel szczegółowy	Zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych w województwie dolnośląskim.
Rezultaty	<p>Rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie zwiększenie produkcji energii z OZE, co wpłynie bezpośrednio na wypełnienie zobowiązań pakietu 3x20 (zakładającego m.in. udział odnawialnych źródeł energii (OZE) w ogólnej produkcji energii dla Polski, na poziomie 15%) i międzynarodowych regulacji narzucających konieczność rozwoju energetyki w oparciu o źródła odnawialne. Działania realizowane w ramach priorytetu przyczynią się do rozwoju nowych, ingerujących w mniejszym stopniu w środowisko, prooszczędnościowych i proefektywnościowych technologii w tym segmencie rynku (OZE to technologie coraz dojrzsze i sprawdzone) a także stanowią istotny czynnik budowy bezpieczeństwa energetycznego regionu. Demonopolizacja i prywatyzacja sektora energetycznego, umożliwiającą budowę źródeł w pobliżu odbiorców końcowych wykorzystujących lokalne zasoby energii, dodatkowo pobudzi rozwój generacji rozproszonej, której wykorzystaniem zainteresowane jest ponad 55 % gmin regionu. Ta tendencja da szerokie możliwości dla rozwoju szeregu technologii produkcji i dystrybucji energii z OZE, w tym mikrogeneracji (małe elektrownie wiatrowe oraz wodne, systemy fotowoltaiczne, mikrobiogazownie), co zaowocuje w przyszłości zwiększeniem roli sektora OZE, jako aktywnie wspierającego rynek pracy w województwie (zatrudnienie na poziomie - 1-5 osób). Dodatkowo w celu umożliwienia prawidłowego odbioru i funkcjonowania sieci, która będzie odbierała wyprodukowaną w ten sposób energię i dostarczała ją do odbiorców końcowych zmodernizowana zostanie sieć dystrybucyjna. Dzięki temu rozwiązaniu możliwe będzie zwiększenie potencjału sieci dystrybucyjnej do odbioru tak wyprodukowanej energii, jak również jej bezawaryjne przesyłanie do odbiorców końcowych.</p>
Kierunki wsparcia	Wsparciem objęte będą przedsięwzięcia polegające na budowie oraz modernizacji (w tym zakup niezbędnych urządzeń) infrastruktury służącej wytwarzaniu energii

	<p>pochodzącej ze źródeł odnawialnych, np.: energii słonecznej, energii wiatru, energii geotermalnej i biopaliw (biogaz, biomasa¹, bioolej- jedynie II i III generacji), energii spadku wody² (wyłącznie na już istniejących budowach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej), mające na celu produkcję energii elektrycznej i/lub ciepłej wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej, z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji. W ramach priorytetu finansowana będzie również budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do systemów dystrybucyjnych i Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej; • przedsiębiorstwa energetyczne, w tym MŚP i przedsiębiorstwa sektora ekonomii społecznej.; • organizacje pozarządowe; • spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe; • towarzystwa budownictwa społecznego; • grupy producentów rolnych; • jednostki naukowe; • uczelnie/szkoły wyższe ich związki i porozumienia; • organy administracji rządowej w zakresie związanym z prowadzeniem szkół; • PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • podmiot wdrażający instrument finansowy.
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Maksymalną moc wspieranych instalacji w RPO WD 2014-2020 określa linia demarkacyjna między programami krajowymi a regionalnymi.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki</p>

¹ Ze względu na potencjalnie negatywny wpływ źródeł wykorzystujących biomase na jakość powietrza, wsparcie tego rodzaju inwestycji będzie możliwe jedynie pod warunkiem zastosowania wysokowydajnych systemów spalania o niskiej emisji oraz dodatkowych systemów zabezpieczeń redukujących emisję substancji szkodliwych. Inwestycje muszą być zgodne z Programem Ochrony Powietrza.

² Współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry.

Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską.

	<p>poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK. W trakcie oceny będą brane pod uwagę również aspekty dotyczące lokalizacji inwestycji względem Obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • partnerskie i zapewniające wysoki efekt ekologiczny; • zgodne z planami dotyczącymi gospodarki niskoemisyjnej; • kompleksowe - obejmujące istotny fragment gminy, czy powiatu, bądź cały ich obszar, np. w formie programów inicjowanych przez jst., obejmujących działania o charakterze prosumenckim, zmierzające do ograniczenia niskiej emisji oraz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym.
<p>Instrumenty finansowe</p>	<p>Planuje się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych oraz połączenia dotacji i wsparcia w postaci instrumentu finansowego.</p> <p>Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.</p>
<p>Planowane duże projekty:</p>	<p>Nie zidentyfikowano.</p>

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	6,0	2013	12,79	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	5	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	32	SL 2014	Raz na rok
3.	Energia odnawialna: dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (CI 30)	MW	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	59,0 2	SL 2014	Raz na rok
4.	Redukcja emisji gazów cieplarnianych: szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	9 410	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Efektywność energetyczna w MŚP

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	3.2 Efektywność energetyczna w MŚP
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach (PI 4.b).
Cel szczegółowy	Zwiększona efektywność energetyczna w MŚP.
Rezultaty	<p>Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie spadek zapotrzebowania na energię konwencjonalną w sektorze MŚP oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej w procesach produkcyjnych.</p> <p>Wobec mniejszych ograniczeń środowiskowych dla niewielkich inwestycji OZE, rosnącej podaży technologii małoskalowych oraz rozproszonego potencjału inwestycyjnego krajowych inwestorów, w latach 2014-2020 należy zakładać znacznie większy niż dotychczas udział inwestycji małoskalowych, przy czym znacznie większą rolę niż dotychczas odegrają inwestycje w MŚP. 38% użytkowników OZE wśród przedsiębiorstw zadeklarowało z tego tytułu oszczędności w kosztach utrzymania na poziomie 10 %. W efekcie działań realizowanych w ramach priorytetu, zostanie podniesiona efektywność energetyczna przedsiębiorstw poprzez zmiany w procesach technologiczno-produkcyjnych, termomodernizacje mocno zdekapitalizowanych, starych i bardzo energochłonnych obiektów, będących zapleczem działalności przedsiębiorstw w województwie oraz wykorzystanie OZE. Dzięki wdrożeniu wsparcia, przedsiębiorcy będą w stanie zmniejszyć zużycie energii oraz osiągnąć zadawalające oszczędności, szczególnie poprzez kompleksowe modernizacje energetyczne.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące głębokiej modernizacji energetycznej obiektów, w tym wymiany lub modernizacji źródła energii, mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej poprzez zmniejszenie strat ciepła oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej z ewentualnym uwzględnieniem OZE (z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji). W przypadku inwestycji w urządzenia do ogrzewania wsparcie może zostać udzielone na inwestycje w odnawialne źródła energii oraz w kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczynić się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Dofinansowanie uzyskają projekty, których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 25%. Dodatkowo</p>

	<p>będzie możliwe wsparcie instalacji odzyskujących ciepło odpadowe zgodnie z definicją w dyrektywie 2012/27/UE³. W ramach priorytetu finansowane będą przedsięwzięcia zakładające zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w przedsiębiorstwie (w tym modernizacja i rozbudowa linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie oraz wprowadzenie systemów zarządzania energią). Warunkiem wstępnym realizacji inwestycji będzie przeprowadzenie właściwej oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów. Obowiązkowym warunkiem poprzedzającym realizację takich projektów będzie przeprowadzenie audytów energetycznych, które posłużą weryfikacji faktycznych oszczędności energii oraz wynikających z nich wymiernych skutków finansowych dla przedsiębiorstwa. Preferowane powinny być instrumenty finansowe w przypadku powyższych inwestycji. Możliwość użycia instrumentów finansowych na tego typu projekty będzie przedmiotem oceny ex-ante zgodnie z wymaganiami artykułu 37 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013. Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • MŚP • grupy producentów rolnych; • podmiot wdrażający instrument finansowy; • przedsiębiorstwa z większościovym udziałem JST .
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok], Ilość zaoszczędzonej energii</p>

³ zgodnie z definicją w dyrektywie 2012/27/UE, zgodnie z którą nowe instalacje wytwórcze energii elektrycznej oraz istniejące instalacje poddawane znacznej modernizacji lub takie, których zezwolenie lub koncesja są aktualizowane, powinny być wyposażane w wysokosprawne jednostki kogeneracji w celu odzyskiwania ciepła odpadowego powstałego przy wytwarzaniu energii elektrycznej.

	<p>cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym. W przypadku inwestycji dotyczących źródeł ciepła, wsparte projekty muszą skutkować redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalanego paliwa). Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń. Inwestycje w tym zakresie mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 60 %; • wykorzystujące odnawialne źródła energii; • w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).
Instrumenty finansowe	<p>Planuje się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych oraz połączenia dotacji i wsparcia w postaci instrumentu finansowego.</p> <p>Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.</p>
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	-------------------	----------------	------------	-------------------------	---------------	-----------------------

1	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln PLN PKB	[GWh/PLN]	Region słabiej rozwinięty	0,10	2011	0,05	GUS	Raz na rok
---	---	-----------	---------------------------	------	------	------	-----	------------

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	m ²	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	146 914	SL 2014	Raz na rok
2.	Inwestycje produkcyjne: liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	201	SL 2014	Raz na rok
3.	Redukcja emisji gazów cieplarnianych: szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	1 980	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	3.3 Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym (PI 4.c).
Cel szczegółowy	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych.
Rezultaty	Rezultatem interwencji będzie poprawa jakości powietrza dzięki zmniejszeniu emisji substancji szkodliwych, oraz zmniejszenie energochłonności w sektorze mieszkaniowym oraz publicznym. W województwie dolnośląskim sektor mieszkaniowy to w dużej mierze osiedla „bloków z wielkiej płyty”. Instytucje publiczne w większości mieszczą się w starych, nieefektywnych energetycznie budynkach. Ogrzanie ich wymaga dużego nakładu energii i powoduje wysokie emisje zanieczyszczeń. Zużycie ciepła grzewczego można zmniejszyć o połowę (do ok. 70- 80 kWh/ m ² pow. mieszk./r.) stosując prace termomodernizacyjne, prowadzące do znacznej redukcji emisji CO ₂ oraz pyłów i

	<p>gazów (redukcja niskiej emisji). W wyniku realizacji działań przewidzianych w priorytecie wzrost zapotrzebowania na energię, spowodowany zwiększającą się liczbą mieszkań (prognoza zapotrzebowania gospodarstw domowych na energię finalną, podana w Polityce energetycznej Polski do 2030 roku, przewiduje dla okresu 2010–2020 wzrost aż o 2,1 %) będzie łagodzony poprawą efektywności jej wykorzystania. Wykorzystanie OZE oraz systemów inteligentnej wentylacji dodatkowo mogą wzmocnić efekt ekologiczny i ekonomiczny prac termomodernizacyjnych. W dłuższej perspektywie realizowane inwestycje doprowadzą do obniżenia kosztów funkcjonowania administracji publicznej i sektora mieszkaniowego, jak również wartością dodaną realizacji projektów może być efekt rewitalizacyjny termomodernizowanych obiektów. Interwencja w PI 3.2 oraz 3.4 pozwoli uzyskać efekt synergii rezultatu.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Wspierane będą działania związane z modernizacją energetyczną budynków⁴ (użyteczności publicznej i mieszkalnych wielorodzinnych) promujące jej kompleksowy wymiar, tzw. głęboką modernizację opartą o system monitorowania i zarządzania energią oraz dotyczące wymiany oświetlenia na energooszczędne. W obszarze ochrony zdrowia projekty z zakresu termomodernizacji mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie będzie uzasadnione w kontekście map potrzeb opracowanych przez Ministerstwo Zdrowia.</p> <p>W ramach priorytetu możliwa będzie realizacja projektów dotyczących m.in. ocieplenia obiektów, modernizacji systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła, systemów wentylacji i klimatyzacji, oraz instalacji OZE (z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji) na potrzeby modernizowanych energetycznie budynków. W przypadku inwestycji w urządzenia do ogrzewania) wsparcie może zostać udzielone na odnawialne źródła energii oraz w kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie.</p> <p>W ramach priorytetu możliwe do realizacji będą również, jako projekty demonstracyjne, publiczne inwestycje w zakresie budownictwa o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych w budynkach użyteczności publicznej. Realizowane przedsięwzięcia wynikać powinny z planów gospodarki niskoemisyjnej. Ponieważ warunkiem wstępnym realizacji inwestycji będzie przeprowadzenie właściwej oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii i redukcji emisji w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów, obowiązkowym warunkiem poprzedzającym realizację takich projektów będzie przeprowadzenie audytów energetycznych, które posłużą do weryfikacji faktycznych</p>

⁴ Dofinansowanie działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej wynika z dokumentu rządowego pt. „Wspieranie Inwestycji w modernizację budynków”, czyli „długoterminowej strategii wspierania inwestycji w renowację krajowych zasobów budynków mieszkaniowych i użytkowych, zarówno publicznych, jak i prywatnych” w związku z art. 4 dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej oraz Krajowego Planu Działań mającego na celu zwiększenie liczby budynków o niskim zużyciu energii, w związku z art. 9 dyrektywy 2010/31/UE.

	<p>oszczędności energii oraz wynikających z nich wymiernych skutków finansowych. Dofinansowanie uzyskają projekty, których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 25%. Zarówno w przypadku budynków użyteczności publicznej, jak i mieszkaniowych nie wyklucza się zastosowania różnych form partnerstwa publiczno-prywatnego przy realizacji projektów biorąc pod uwagę inne dostępne mechanizmy wsparcia tego sektora.</p> <p>Preferowane powinny być instrumenty finansowe w przypadku powyższych inwestycji. Możliwość użycia instrumentów finansowych na tego typu projekty będzie przedmiotem oceny ex-ante zgodnie z wymaganiami artykułu 37 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • podmioty publiczne⁵, których właścicielem jest JST lub dla których podmiotem założycielskim jest JST; • jednostki organizacyjne jst; • spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe; • towarzystwa budownictwa społecznego; • organizacje pozarządowe; • PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • podmiot wdrażający instrument finansowy.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok], Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.</p>

⁵ W zakresie budynków użyteczności publicznej - zgodnie z definicją ujętą w *Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z dnia 15 czerwca 2002 r. z późn. zm.*

	<p>Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂, wielkość redukcji PM10).</p> <p>W przypadku inwestycji dotyczących źródeł ciepła, wsparte projekty muszą skutkować redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalnego paliwa). Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń. Inwestycje w tym zakresie mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią.</p> <p>Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompleksowe - obejmujące istotny fragment gminy, czy powiatu, bądź cały ich obszar, w formie programów inicjowanych przez jst lub innych beneficjentów, obejmujących działania o charakterze prosumenckim, zmierzających do ograniczenia emisji „kominowej” oraz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym; • wykorzystujące systemy zarządzania energią; • realizowane w obiektach podłączonych do sieci ciepłowniczej, lub w których jednym z celów realizacji jest podłączenie obiektu do sieci ciepłowniczej; • których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 60 %; • wykorzystujące odnawialne źródła energii; • w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).
Instrumenty finansowe	<p>Planuje się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych oraz połączenia dotacji i wsparcia w postaci instrumentu finansowego, szczególnie w odniesieniu do projektów dotyczących sektora mieszkaniowego.</p> <p>Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.</p>
Planowane duże projekty:	<p>Nie zidentyfikowano.</p>

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno-bytowe	[GJ]	Region słabiej rozwinięty	14 237 179	2013	11 694 874	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	m ²	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	440 733	SL 2014	Raz na rok
2.	Efektywność energetyczna: liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (CI31)	Gospodarstwa domowe	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	2 565	SL 2014	Raz na rok
3.	Efektywność energetyczna: zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI 32)	kWh/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	236 607 000	SL 2014	Raz na rok
4.	Redukcja emisji gazów cieplarnianych: szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	5 950	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Wdrażanie strategii niskoemisyjnych

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	3.4 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych
Odpowiadający priorytet	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej

inwestycyjny wg rozporządzenia UE	multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu (PI 4.e).
Cel szczegółowy	<p>3.4.1. Ograniczona niska emisja transportowa w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych.</p> <p>3.4.2. Ograniczona niska emisja kominowa w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych.</p>
Rezultaty	<p>W województwie dolnośląskim problem niskiej emisji jest jednym z najważniejszych związanych z jakością i ochroną powietrza. Ponad 75% emisji NOx i SO₂, około 70% emisji CO, ponad 75% emisji pyłów i ponad 90% CO₂ pochodzi ze spalania paliw. Działania przewidziane w priorytecie doprowadzą do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza (szczególnie emisji pyłu (głównie PM 10) oraz tlenków azotu (NOx), dwutlenku siarki (SO₂), tlenku węgla (CO), CO₂ oraz wiele różnych węglowodorów - głównie benzo(a)pirenu).</p> <p>Rezultatem celu szczegółowego 3.4.1 będzie redukcja zanieczyszczeń powietrza związanych szczególnie z niską emisją transportową, osiągnięta poprzez sukcesywną eliminację jej źródeł i promowania niskoemisyjnych rozwiązań w transporcie (rozwój nieszkodliwego, pro-ekologicznego, zrównoważonego transportu). Jednocześnie dzięki wsparciu i ukierunkowaniu transportu miejskiego na komplementarne współdziałanie różnych jego systemów, stosownie do wymagań ekonomicznych i ekologicznych (transport publiczny, pieszy i rowerowy) nastąpi zwiększenie jego dostępności, przy jednoczesnym ograniczeniu indywidualnego ruchu zmotoryzowanego w centrach miast.</p> <p>Rezultatem celu szczegółowego 3.4.2 będzie redukcja zanieczyszczeń powietrza związanych szczególnie z niską emisją kominową. Domy indywidualne są w większości ogrzewane za pomocą niskosprawnych i wysokoemisyjnych kotłów na paliwa stałe (wg NSL 2011 - 71% budynków w województwie wyposażonych jest w centralne ogrzewanie indywidualne). Procesy energetycznego spalania paliw, zwłaszcza węgla, są głównym źródłem antropogenicznej emisji zanieczyszczeń. Wykorzystanie OZE dodatkowo może wzmocnić efekt ekologiczny i ekonomiczny interwencji.</p> <p>Wartością dodaną podjętych działań będzie poprawa jakości życia ludzi w sferze zdrowotnej, jak również poprawa kondycji ekosystemów.</p> <p>Interwencja w PI 3.2 oraz 3.3 pozwoli uzyskać efekt synergii rezultatu.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Dla celu 3.4.1</p> <p>Inwestycje w transport miejski ramach PI będą przyczyniać się do osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności w miastach. Muszą one wynikać z przygotowanych przez samorzady planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcję takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej lub Strategie ZIT lub plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak np: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, intermodalność, transport drogowy, zarządzanie mobilnością, wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, wdrażanie nowych wzorców użytkowania czy promocja ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów (czyste paliwa i</p>

pojazdy). Wsparciem objęte będą projekty związane ze zrównoważoną mobilnością miejską i podmiejską dotyczące zakupu oraz modernizacji niskoemisyjnego taboru szynowego i autobusowego dla połączeń miejskich i podmiejskich a także inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany w centrach miast np. P&R, zintegrowane centra przesiadkowe, wspólny bilet, drogi rowerowe, ciągi piesze, itp. Ponadto inwestycje związane z energooszczędnym oświetleniem miejskim oraz systemami zarządzania ruchem i energią.

Inwestycje dotyczące transportu miejskiego w ramach PI powinny ponadto spełniać poniższe warunki:

- Inwestycje z RPO będą komplementarne z inwestycjami realizowanymi w ramach właściwych krajowych programów operacyjnych. W przypadku miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów instrumentem koordynacji jest Strategia ZIT.

- Inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w ramach PI.

- W miastach posiadających transport szynowy (tramwaje) preferowany będzie rozwój tej gałęzi transportu zbiorowego poprzez inwestycje w infrastrukturę szynową i tabor.

- Jeżeli z planów lub dokumentów strategicznych albo z analizy kosztów i korzyści odnoszących się do zrównoważonej mobilności miejskiej wynika potrzeba zakupu autobusów, dozwolony jest zakup pojazdów spełniających normę emisji spalin co najmniej EURO VI. Priorytetowo będzie jednak traktowany zakup pojazdów o alternatywnych systemach napędowych (elektrycznych, hybrydowych, biopaliwa, napędzanych wodorem, itp.).

- Zakupowi niskoemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę. Inwestycje te nie będą obejmowały prac remontowych, jak również nie będą dotyczyły bieżącego utrzymania infrastruktury.

Dla celu 3.4.2

Wszystkie projekty dotyczące zwalczania emisji kominowej będą musiały być zgodne z Planami Gospodarki Niskoemisyjnej. Ponadto, mając na uwadze wnioski i zalecenia wynikające z Programu Ochrony Powietrza dla województwa dolnośląskiego interwencja będzie skierowana głównie na wymianę i dostosowanie do wybranych rodzajów paliw, źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych. Wsparcie może zostać udzielone na inwestycje w odnawialne źródła energii oraz w kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. W związku z tym, głównym zadaniem będzie sukcesywna likwidacja nieekologicznych źródeł ciepła, wymiana na nowe a tym samym zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wspierane będą działania związane z modernizacją systemów grzewczych (wymiana źródła ciepła wraz z podłączeniem, połączona z odchodzeniem od wysokoemisyjnych paliw stałych), mających na celu redukcję emisji „kominowej” w budynkach jednorodzinnych, które

	<p>mogą być uzupełniane poprzez instalację OZE (z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji). Wsparcie będzie realizowane w ramach programów o charakterze prosumenckim (odbiorcą końcowym pomocy byłiby wówczas mieszkańcy), inicjowanych przez jst lub innych beneficjentów. Warunkiem wstępnym realizacji inwestycji będzie przeprowadzenie właściwej oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii i redukcji emisji w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów, obowiązkowym warunkiem poprzedzającym realizację projektów będzie przeprowadzenie audytów energetycznych, które posłużą do weryfikacji faktycznych oszczędności energii oraz wynikających z nich wymiernych skutków finansowych.</p> <p>Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie.</p> <p>Preferowane powinny być instrumenty finansowe w przypadku powyższych inwestycji. Możliwość użycia instrumentów finansowych na tego typu projekty będzie przedmiotem oceny ex-ante zgodnie z wymaganiami artykułu 37 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej; • przedsiębiorcy będący zarządcami infrastruktury lub świadczący usługi w zakresie transportu zbiorowego na terenach miejskich i podmiejskich; ; • organizacje pozarządowe; • PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; • podmiot wdrażający instrument finansowy. <p>Główną grupę docelową interwencji w ramach celu szczegółowego nr 3.4.2 priorytetu będą stanowić mieszkańcy województwa.</p>
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także</p>

	<p>inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂, PM10).</p> <p>Cel 3.4.1 W związku z celem szczegółowym 3.4.1 projekty przyczyniać się będą również do zwiększenia dostępności i mobilności miejskiej promując rozwiązania zmierzające do zwiększenia atrakcyjności i znaczenia transportu zbiorowego, co w konsekwencji doprowadzi do szerszego wykorzystania oferty transportowej przez pasażerów.</p> <p>Cel 3.4.2 Inwestycje w ramach celu szczegółowego 3.4.2 mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania ruchem i energią w oparciu o technologie TIK. Biorąc pod uwagę powyższe dofinansowanie uzyskują projekty, które wpłyną na polepszenie jakości środowiska (poprzez redukcje zanieczyszczeń). Wsparte projekty muszą skutkować redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalnego paliwa). Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń. Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące realizację zasady zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <p>Cel 3.4.1</p> <ul style="list-style-type: none"> • w miastach powyżej 20 tyś. mieszkańców; • poprawiające dostępność do obszarów koncentracji ludności i/lub aktywności gospodarczej, a także do rynku pracy i usług publicznych; • projekty multimodalne uwzględniające połączenie różnych nisko i zero emisyjnych środków transportu; • realizowane w miejscowościach uzdrowiskowych; • dotyczące zakupu taboru o alternatywnych źródłach zasilania (elektryczne, gazowe, wodorowe, hybrydowe); <p>Cel 3.4.2</p> <ul style="list-style-type: none"> • dotyczące systemów grzewczych opartych na paliwach inne niż stałe • wykorzystujące OZE; • realizowane w miejscowościach uzdrowiskowych; • wykorzystujące systemy zarządzania energią; • których efektem realizacji będzie redukcja emisji CO₂ o więcej niż 30%; • w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).
--	--

Instrumenty finansowe	Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średnioroczne stężenie pyłu PM10 w województwie dolnośląskim	µg/m ³	Region słabiej rozwinięty	33,88	2013	33,88*	Raport WIOŚ	Raz na rok
2.	Przewozy pasażerskie komunikacją miejską	mln os.	Region słabiej rozwinięty	251,70	2013	310,27	GUS	Raz na rok

*Ze względu na planowaną interwencję założono poziom wskaźnika z roku 2013 pomimo, iż modelowanie zawarte w metodologii wskazuje wartość 36,8% µg/m³.

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1420	SL 2014	Raz na rok
2	Redukcja emisji gazów cieplarnianych: szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34)	tony równoważnika CO ₂	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	451 561	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	82	SL 2014	Raz na rok

	miejskiej								
4	Długość ścieżek rowerowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	138	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba wybudowanych obiektów „parkuj i jedź”	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	16	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Wysokosprawna kogeneracja

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	3.5 Wysokosprawna kogeneracja
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe (PI 4.g).
Cel szczegółowy	Zwiększona produkcja energii w wysokosprawnych instalacjach w regionie.
Rezultaty	<p>Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie zmniejszenie emisji i zwiększenie elastyczności produkcji ciepła poprzez zwiększenie wykorzystania energii z kogeneracji w pokryciu zapotrzebowania energetycznego w regionie.</p> <p>Sprawność przetwarzania energii paliwa dla rozwiązań konwencjonalnych (układy rozdzielone) rzadko przekracza 40% (ograniczenia termodynamiczne), stąd konieczność wdrażania rozwiązań kogeneracyjnych lub trigeneracyjnych, cechujących się sprawnością bliską 90%.</p> <p>Poprzez inwestycje przewidziane do dofinansowania w ramach priorytetu realizowane zarówno w elektrociepłowniach scentralizowanych dużej mocy, jak również rozproszonych-małej mocy (coraz częściej stosowane), budowanych w pobliżu odbiorcy końcowego osiągnięta zostanie znacząca oszczędność paliwa pierwotnego, co z kolei powoduje niższą emisję zanieczyszczeń do atmosfery zarówno pyłowych jak i gazowych (kogeneracja jest także najtańszym sposobem ograniczania emisji CO₂).</p> <p>Dzięki skojarzonemu wytwarzaniu energii elektrycznej i ciepła (zwłaszcza zastępowaniu pojedynczych źródeł większymi jednostkami o wyższej wydajności, które oprócz większej efektywności zazwyczaj posiadają bardziej rozbudowane systemy regulacji i ochrony środowiska), zmniejszeniu ulegnie wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym, co jest jednym z największych problemów regionu, - szczególnie w okresie zimowym (blisko 59% dolnośląskich mieszkań, przy jednoczesnej dużej ich koncentracji, ogrzewanych jest indywidualnie, co powoduje znaczne straty oraz nadmierną emisję zanieczyszczeń - przekroczenia PM10 i benzo(a)pirenu). Powyższe efekty wzmocnią dodatkowo inwestycje w sieci ciepłownicze mające na celu zmniejszenie strat energii powstających w procesie przesyłania i dystrybucji ciepła, poprzez poprawę wydajności systemu ciepłowniczego.</p>
Kierunki wsparcia	Wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące budowy lub przebudowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji (również wykorzystujące OZE) wraz z niezbędnymi przyłączeniami, jak również działania mające na celu zastąpienie istniejących jednostek wytwarzania energii,

	<p>jednostkami w wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji. Wsparcie otrzyma budowa, uzasadnionych pod względem ekonomicznym, nowych instalacji wysokosprawnej kogeneracji o jak najmniejszej z możliwych emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza. W przypadku nowych instalacji powinno zostać osiągnięte co najmniej 10% uzysku efektywności energetycznej w porównaniu do rozdzielonej produkcji energii cieplnej i elektrycznej przy zastosowaniu najlepszych dostępnych technologii. Ponadto wszelka przebudowa istniejących instalacji na wysokosprawną kogenerację musi skutkować redukcją CO₂ o co najmniej 30% w porównaniu do istniejących instalacji. Dopuszczona jest pomoc inwestycyjna dla wysokosprawnych instalacji spalających paliwa kopalne pod warunkiem, że te instalacje nie zastępują urządzeń o niskiej emisji, a inne alternatywne rozwiązania byłyby mniej efektywne i bardziej emisyjne. Ponadto dofinansowanie będą mogły otrzymać projekty dotyczące rozbudowy i/lub modernizacji sieci ciepłowniczych pod warunkiem dopuszczenia możliwości takiego wsparcia w ramach RPO WD 2014-2020, poprzez stosowne zapisy w Umowie Partnerstwa. Preferowane powinny być instrumenty finansowe w przypadku powyższych inwestycji. Możliwość użycia instrumentów finansowych na tego typu projekty będzie przedmiotem oceny ex-ante zgodnie z wymaganiami artykułu 37 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej; • przedsiębiorstwa energetyczne; • organizacje pozarządowe; • spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe; • towarzystwa budownictwa społecznego; • jednostki naukowe; • uczelnie/szkoły wyższe ich związki i porozumienia; • organy administracji rządowej w zakresie związanym z prowadzeniem szkół; • PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • podmioty lecznicze oraz ich konsorcja;
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Maksymalną moc wspieranych instalacji w RPO WD 2014-2020 określa linia demarkacyjna między programami krajowymi a regionalnymi. Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a</p>

	<p>także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>W ramach Programu wsparte mogą zostać jedynie projekty zapewniające jak najniższy poziom emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza, a w szczególności PM 10. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie oraz w stosownych przypadkach przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Wskaźnik realizacji projektów dotyczący zmniejszenia CO₂ będzie monitorowany na etapie wdrażania i udostępniany jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym. Wzmocnieniu efektów realizowanych projektów służyć będzie wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania energią w oparciu o technologie TIK. Projekty powinny być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach, do których doprowadzona jest energia ze wspieranych instalacji przy zapewnieniu, że inwestycje są oparte na zapotrzebowaniu na ciepło użytkowe.</p> <p>Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> zakładające wykorzystanie OZE; zgodne z planami dotyczącymi gospodarki niskoemisyjnej; których efektem realizacji będzie redukcja emisji CO₂ o więcej niż 30%; w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).
Instrumenty finansowe	Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	-------------------	----------------	------------	-------------------------	---------------	-----------------------

1	Odsetek energii ciepłej produkowanej w skojarzeniu (kogeneracja)	%	Region słabiej rozwinięty	62,75	2013	64,85	Obliczenia własne na podstawie statystyk URE	Raz na rok
---	--	---	---------------------------	-------	------	-------	--	------------

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba jednostek wytwarzania energii ciepłej i elektrycznej w ramach kogeneracji	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	5	SL 2014	Raz na rok
2.	Inwestycje produkcyjne: liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CI 1)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3	SL 2014	Raz na rok
3.	Inwestycje produkcyjne: liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI 2)	Przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3	SL 2014	Raz na rok
4.	Dodatkowa zdolność produkcji energii ciepłej i elektrycznej w warunkach kogeneracji	[MW]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	4,42	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						K	M	O	K	M	O		
Produkt	1.	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	m ²	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	91 387	n/d	n/d	440 733	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 33,53% alokacji osi priorytetowej
Produkt	2.	Liczba zakupionych jednostek taboru	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	27	n/d	n/d	82	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	153 800 043
02	221 283 735
03	17 263 270

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	140 750 000
07	251 597 048

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)	
Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

<i>Fundusz</i>	<i>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</i>
<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>N/d</i>

Środowisko i zasoby

OŚ PRIORYTETOWA 4 ŚRODOWISKO I ZASOBY

Oś priorytetowa obejmuje 2 cele tematyczne: Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (CT 5) oraz Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (CT 6). Przesłanką dla łączenia tych celów jest konieczność podejmowania synergicznych działań w tych obszarach, co zapewni kompleksową ochronę zasobów naturalnych. Koncentracja interwencji w ramach jednej osi pozwoli zapewnić spójność w realizacji działań powiązanych ze sobą i w większym stopniu przyczyni się do osiągnięcia sformułowanych celów związanych ze zwiększeniem efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz poprawą zdolności adaptacji do zmian klimatu. Sprzyjające realizacji tych celów będą także działania wynikające z przygotowanych Strategii ZIT. Taka integracja działań w jednej osi priorytetowej, w połączeniu z działaniami w pozostałych osiach priorytetowych przyczyni się do lepszej realizacji celów zrównoważonego gospodarowania zasobami oraz poprawy stanu środowiska. Efekt interwencji podejmowanych w ramach CT5 w sposób bezpośredni będzie wzmacniany przez realizację CT6 m.in. w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi. Projekty mające na celu ochronę wartości przyrodniczych, bioróżnorodności w wielu przypadkach przyczyniać się będą do adaptacji do zmian klimatu (i odwrotnie – np. w wyniku prowadzonych w ramach celu tematycznego 5 inwestycji następować będzie odbudowa cennych ekosystemów).

Priorytet inwestycyjny: Gospodarka odpadami

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	4.1 Gospodarka odpadami
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie (PI 6.a).
Cel szczegółowy	Zmniejszona ilość odpadów kierowanych na składowiska.
Rezultaty	Realizacja priorytetu przyczyni się do stworzenia efektywnego systemu gospodarowania odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami (kolejno: zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku oraz unieszkodliwianie). Zgodnie z wymaganiami dyrektywy ramowej o odpadach, do roku 2020 niezbędne jest przygotowanie do ponownego użycia i recykling odpadów, przynajmniej takich frakcji jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych wagowo na poziomie minimum 50%.

	<p>Dyrektywa składowiskowa natomiast nakłada na Polskę obowiązek redukcji udziału odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania, do poziomu 35% w roku 2020 w stosunku do całkowitej ilości (wagi) tych odpadów wytworzonych w 1995 r.</p> <p>W celu wypełnienia przez Polskę zobowiązań akcesyjnych oraz wskazanych dyrektyw w zakresie gospodarki odpadami, niezbędnym jest osiągnięcie wyżej wymienionych limitów w odniesieniu do odpadów wytwarzanych na terenie danego województwa.</p> <p>Realizacja projektów w ramach tego priorytetu wniesie wkład w wypełnienie celów ww. dyrektyw przez województwo dolnośląskie.</p> <p>Poprzez realizację celu priorytetu inwestycyjnego wzrośnie masa odpadów poddanych bardziej zrównoważonym metodom ich zagospodarowania niż składowanie, co wpłynie znacząco na poprawę jakości środowiska naturalnego.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Realizowane projekty będą obejmować infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami w regionie, zaplanowanej zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • infrastrukturę do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, plastiku, papieru, odpadów biodegradowalnych oraz pozostałych odpadów komunalnych w połączeniu z edukacją lokalnej społeczności objętej projektem. • infrastrukturę do recyklingu, sortowania i kompostowania, • infrastrukturę do zbiórki, przetwarzania i utylizacji odpadów niebezpiecznych. <p>Warunkiem wsparcia inwestycji będzie ich uwzględnienie w planach inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi zatwierdzonych przez Ministra Środowiska. Projekty będą zaplanowane w oparciu o selektywną zbiórkę odpadów u źródła.</p> <p>Wspierane będą kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi realizowane w regionach gospodarki odpadami, w których nie uwzględniono komponentu dotyczącego termicznego przekształcania odpadów wraz z odzyskiem energii (linia demarkacyjna pomiędzy POIŚ a RPO zostanie zweryfikowana po zakończeniu aktualizacji Krajowego Planu Gospodarki Odpadami do końca 2015, w ramach wypełnienia warunkowości ex ante).</p> <p>W zakresie działań dotyczących bezpiecznego składowania odpadów dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty dot. likwidacji tzw. „dzikich wysypisk”. Wsparcie otrzymają projekty dot. unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, przede wszystkim kompleksowe programy usuwania i unieszkodliwiania azbestu.</p> <p>Uzupełniającym elementem wsparcia mogą być działania z zakresu edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing).</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Potencjalni :</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • podmioty świadczące usługi w zakresie gospodarki odpadami

	<p>w ramach realizacji zadań jednostek samorządu terytorialnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizacje pozarządowe; • LGD • spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; • MŚP; • organizacje badawcze i konsorcja naukowe; • podmiot wdrażający instrument finansowy.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Realizowane działania będą miały na celu osiągnięcie efektu synergii celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska. Na etapie planowania inwestycji, konieczne będzie uwzględnienie środków finansowych na realizację działań zapobiegawczych i łagodzących oddziaływanie infrastruktury na środowisko w myśl zasad „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci”. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Zgodnie z Umową Partnerstwa, w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi finansowane będą jedynie projekty uwzględnione w tworzonych przez zarządy województw i zatwierdzanych przez ministra właściwego ds. środowiska planach inwestycyjnych dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi. Projekty będą zaplanowane w oparciu o selektywną zbiórkę odpadów u źródła.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawiające stan środowiska na obszarach chronionych • kompleksowe, pokrywające większy obszar geograficzny (np. kilka gmin)
<p>Instrumenty finansowe</p>	<p>Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.</p>

Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.
--------------------------	----------------------

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych	%	Region słabiej rozwinięty	17	2012	57	GUS	raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	10	SL 2014	Raz na rok
2	Odpady stałe: dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (CI 17)	tony/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	9880	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Gospodarka wodno-ściekowa

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	4.2 Gospodarka wodno-ściekowa
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie (PI 6.b).
Cel szczegółowy	Większa liczba ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z wymogami akcesyjnymi, w tym dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków

Rezultaty	<p>Ze względu na rosnącą antropopresję, postępujące zmiany klimatu oraz ograniczone zasoby wodne, największym wyzwaniem dla Polski w najbliższych latach w zakresie ochrony wód, będzie wypełnienie zobowiązań wynikających z prawa unijnego, w tym realizacja wymagań dyrektywy ściekowej i ramowej dyrektywy wodnej. Sektor komunalny, obok zanieczyszczeń obszarowych z rolnictwa, jest głównym źródłem substancji, stanowiących zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych i powodujących ich eutrofizację. Pomimo intensywnej rozbudowy infrastruktury odprowadzania oraz oczyszczania ścieków w przeciągu ostatnich kilkunastu lat, której efektem jest znaczna redukcja presji wywieranej na środowisko ze strony sektora komunalnego, potrzeby w tym zakresie są nadal znaczące.</p> <p>Realizacja priorytetu przyczyni się do niwelowania dysproporcji w dostępie mieszkańców do sieci, przede wszystkim kanalizacyjnej, a także wodociągowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Nastąpi wzrost liczby ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z wymogami akcesyjnymi, poprawi się jakość ścieków (do poziomu wynikającego z tzw. dyrektywy ściekowej).</p> <p>Efektom modernizacji, której wymaga znaczna część istniejącej już infrastruktury, m.in. poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii i podwyższonego stopnia oczyszczania lub zwiększenia przepustowości systemu, ze względu na rozbudowę sieci kanalizacyjnej, będzie zmniejszenie strat wody. Podejmowane działania przyczynią się również do poprawy jakości wód powierzchniowych i zapobiegania odprowadzania zanieczyszczeń do wody i gruntów. Realizacja priorytetu przyczyni się znacząco do poprawy jakości środowiska naturalnego.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące budowy lub rozbudowy zbiorczych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych (w tym instalacje dot. zagospodarowania osadów ściekowych jako element projektu), w aglomeracjach od 2 do 10 tys. RLM . Dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Masterplanem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach.</p> <p>Inwestowanie w budowę i modernizację infrastruktury wodociągowej, dopuszczone będzie w ramach kompleksowych projektów regulujących gospodarkę ściekową.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<p>Potencjalni beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • podmioty świadczące usługi wodno-ściekowe w ramach realizacji zadań jednostek samorządu terytorialnego;

Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju - realizowane działania będą miały na celu osiągnięcie efektu synergii celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Na etapie planowania inwestycji, konieczne będzie uwzględnienie środków finansowych na realizację działań zapobiegawczych i łagodzących oddziaływanie infrastruktury na środowisko w myśl zasad „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci”.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na terenie aglomeracji o najniższym stopniu skanalizowania
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	Region słabiej rozwinięty	77,2	2012	83,44	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	154	SL 2014	Raz na rok
2	Oczyszczanie ścieków: liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczalni ścieków (CI 19)	Równoważna liczba mieszkańców	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	9040	SL 2014	Raz na rok
3	Zaopatrzenie w wodę: liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych zaopatrzenia w wodę (CI 18)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	3918	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Dziedzictwo kulturowe

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	4.3 Dziedzictwo kulturowe
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego (PI 6.c).
Cel szczegółowy	Zwiększona dostępność do zasobów kulturowych regionu.
Rezultaty	<p>Realizacja priorytetu przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności województwa zarówno dla jego mieszkańców jak i turystów, przy jednoczesnej ochronie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego. Wsparcie przedsięwzięć rozwojowych zidentyfikowanych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, wykorzystujących unikalne walory i dziedzictwo województwa.</p> <p>Dolny Śląsk jest regionem o najbogatszych zasobach zabytkowych w kraju, stanowią one zasadniczy czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości regionalnej, a także określają i wyznaczają w dużym stopniu uwarunkowania rozwoju województwa. Dofinansowanie przedsięwzięć dot. ochrony i opieki nad najwyższej rangi obiektami zabytkowymi, w celu uniknięcia ich zniszczenia,</p>

	<p>pozwole na zachowanie elementów dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz stanowić będzie bodziec dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.</p> <p>Podejmowane działania wpłyną na podniesienie regionalnego potencjału kulturowego i turystycznego.</p> <p>Inwestycje dot. udostępniania materialnego dziedzictwa kulturowego regionu zwiększą udział mieszkańców regionu i turystów w wybranych obszarach kultury.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu ochrony, rozwoju i udostępniania zasobów dziedzictwa kulturowego przynoszące trwały efekt socjoekonomiczny w dłuższej perspektywie czasowej. Projekty wspierane w ramach priorytetu inwestycyjnego będą dotyczyły małej infrastruktury. Koszty całkowite projektu nie mogą przekroczyć 5 mln Euro. Wsparciem zostaną objęte zabytki nieruchome, wpisane do rejestru prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu wraz z ich otoczeniem, jak również zabytki ruchome znajdujące się w ww. zabytkach objętych wsparciem.</p> <p>Możliwe będzie przystosowanie obiektów zabytkowych do pełnienia przez nie nowych funkcji (w szczególności do prowadzenia działalności kulturalnej i turystycznej). Ponadto wsparcie dotyczyć będzie rozwoju zasobów kultury, w tym podnoszenie jakości funkcjonowania instytucji kultury jako miejsc ochrony i prezentacji dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Wsparcie nie będzie skierowane na budowę nowej infrastruktury kultury.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<p>Potencjalni beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • administracja rządowa; • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • organizacje pozarządowe, w tym regionalne i lokalne organizacje turystyczne; • LGD; • przedsiębiorcy; • instytucje kultury: samorządowe, państwowe oraz współprowadzone z Ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego; • szkoły wyższe, ich związki i porozumienia; • szkoły artystyczne;
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie</p>

	<p>naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Realizowane działania będą miały na celu osiągnięcie efektu synergii celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska. Na etapie planowania inwestycji, konieczne będzie uwzględnienie środków finansowych na realizację działań zapobiegawczych i łagodzących oddziaływanie infrastruktury na środowisko w myśl zasad „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci”. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie otrzymają projekty zapewniające długotrwałe i mierzalne efekty społeczno – ekonomiczne, np. przyczyniające się do nowych miejsc pracy; • Wykazujące stabilność finansową w okresie eksploatacyjnym oraz uwzględniające dywersyfikację przyszłych źródeł finansowania; • Zawierające analizę popytu.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie dotyczy.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zwiedzających muzea i oddziały muzealne na 10 tys. mieszkańców	szt.	Region słabiej rozwinięty	5937,2	2012	6607	GUS	raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem.	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	23	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem.	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	15	SL 2014	Raz na rok
3.	Zrównoważona turystyka: wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem obiektach dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CI 9)	Odwiedziny /rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	64 04 5	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	4.4 Ochrona i udostępnianie zasobów przyrodniczych
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę (PI 6.d).
Cel szczegółowy	Wzmocnione mechanizmy ochrony bioróżnorodności w regionie.
Rezultaty	<p>Występowanie na terenie województwa wielu siedlisk przyrodniczych, gatunków fauny i flory, nakłada na cały region szczególną odpowiedzialność za ochronę dziedzictwa przyrodniczego. Wsparcie udzielone na rzecz przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom powodującym ubożenie różnorodności biologicznej z jednej strony służyły będą powstrzymaniu procesu jej utraty, z drugiej zaś wzmocnią potencjał rozwojowy województwa w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych na poziomie regionalnym i lokalnym.</p> <p>Projekty dot. udostępniania zasobów przyrodniczych przyczynią się poprzez kanalizację ruchu turystycznego, do ochrony cennych terenów. Zapobiegnie to niszczeniu wartościowych miejsc, siedlisk, okazów.</p> <p>Realizacja priorytetu przyczyni się także do zachowania gatunków rodzimych,</p>

	<p>poprzez inwestowanie w centra ochrony różnorodności biologicznej, co pozwoli przyszłym pokoleniom na poznawanie dziedzictwa przyrodniczego swego regionu. Wspieranie ośrodków edukacji ekologicznej, jak również działania informacyjno-edukacyjne związane z ochroną środowiska, wpłyną na podniesienie świadomości ekologicznej oraz zmiany postaw i zachowań ludzi na bardziej ekologiczne. Realizacja priorytetu przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności województwa zarówno dla jego mieszkańców jak i turystów, przy jednoczesnej ochronie istniejących zasobów dziedzictwa naturalnego.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>W celu utrzymania równowagi przyrodniczej wspierane będzie tworzenie centrów ochrony różnorodności biologicznej przede wszystkim w oparciu o gatunki rodzime oraz zapewnienie niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną siedlisk przyrodniczych i gatunków.</p> <p>Wsparcie przeznaczone będzie na wyposażenie parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach Natura 2000) oraz na ochronę in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych występujących na tych obszarach, co bezpośrednio przyczyni się do czynnej ochrony przyrody oraz uchroni te obszary przed presją rozwoju. Wsparcie działań na tych obszarach musi być spójne z „<i>Priorytetowymi Ramami Działań dla sieci Natura 2000 na Wieloletni Program Finansowania UE w latach 2014-2020</i>”.</p> <p>Umożliwiona będzie także realizacja projektów dot. wykorzystania i udostępnienia lokalnych zasobów przyrodniczych m.in. na cele turystyczne (np. tereny wypoczynkowe, ścieżki rowerowe, ścieżki konne), które pozwolą na zwiększenie atrakcyjności regionu przy zapewnieniu ochrony wartości przyrodniczych.</p> <p>Wsparcie nakierowane będzie również na przedsięwzięcia dot. rozbudowy ośrodków edukacji ekologicznej oraz kampanie informacyjno-edukacyjne związane z ochroną środowiska (komplementarne i uzupełniające do kampanii ogólnopolskich podejmowanych na poziomie krajowym).</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Potencjalni beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • administracja rządowa; • PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • organizacje pozarządowe, w tym regionalne i lokalne organizacje turystyczne; • LGD; • przedsiębiorcy; • szkoły wyższe, ich związki i porozumienia;

	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki naukowe;
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju – realizowane działania będą miały na celu osiągnięcie efektu synergii celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Na etapie planowania inwestycji, konieczne będzie uwzględnienie środków finansowych na realizację działań zapobiegawczych i łagodzących oddziaływanie infrastruktury na środowisko w myśl zasad „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci”.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowane na obszarach chronionych; • kompleksowe – łączące np. ochronę siedlisk z kanalizacją ruchu turystycznego; • poprawiające dostęp osób niepełnosprawnych do obiektów objętych wsparciem.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział	[%]	Region słabiej	18,6	2012	19,2	GUS	raz na rok

	powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem		rozwinęty					
--	---	--	-----------	--	--	--	--	--

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	37	SL 2014	Raz na rok
2	Przyroda i różnorodność: powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony (CI 23)	Powierzchnia w ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	77	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Bezpieczeństwo

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	4.5 Bezpieczeństwo
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami (PI 5.b).
Cel szczegółowy	Zwiększone bezpieczeństwo przeciwpowodziowe regionu
Rezultaty	<p>Powodzie, niewystarczające zasoby wodne, możliwości retencjonowania zostały uznane za jedno z najważniejszych obszarów problemowych w kontekście zmian klimatu oraz koniecznych do przeprowadzenia działań adaptacyjnych w <i>Strategicznym Planie Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)</i>, - podstawowym krajowym dokumencie strategicznym, przygotowanym zgodnie ze strategią UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu</p> <p>Realizacja priorytetu przyczyni się do poprawy infrastruktury retencjonującej wodę, w tym infrastruktury form małej retencji, a także infrastruktury przeciwpowodziowej, co będzie miało pozytywny wpływ na bezpieczeństwo zarówno obywateli jak i środowiska naturalnego. Nastąpi usprawnienie organizacji systemów wczesnego reagowania i ratownictwa, co umożliwi wczesne</p>

	<p>ostrzeżenie i wykrywanie zagrożeń.</p> <p>Z uwagi na specyfikę Dolnego Śląska (tereny górzyste, częste powodzie, itp.) służby ratownicze muszą prowadzić wiele akcji ratowniczych oraz podejmować kosztowne działania dot. usuwania skutków katastrof. Realizacja priorytetu pozwoli na doposażenie jednostek ratowniczych, gwarantując optymalną skuteczność w tym zakresie.</p> <p>Poprawi się stan sieci kanalizacji deszczowej, co zabezpieczy obszary miejskie przed następstwami niekorzystnych zjawisk pogodowych.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Wspierane będą kompleksowe projekty związane z budową lub rozbudową systemów i urządzeń małej retencji⁶.</p> <p>Dofinansowanie będą mogły otrzymać także inwestycje przeciwpowodziowe (mające na celu ochronę obszarów ze średnim ryzykiem powodziowym) –będące częścią zintegrowanych planów zarządzania ryzykiem powodziowym zgodnie z wymogami prawa UE (w tym tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej i Dyrektywy Powodziowej), działania związane z zapobieganiem suszom a także działania związane z podnoszeniem wiedzy i świadomości dla osób dotkniętych ryzykiem zalania (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego – cross-financingu).</p> <p>Wspierane będą m.in. działania związane z regulacją i odbudową cieków wodnych, a także ze zwiększeniem retencji wodnej poprzez budowę urządzeń piętrzących, jak również działania związane z budową zbiorników retencyjnych, oraz odbudową lub modernizacją wałów przeciwpowodziowych.</p> <p>Współfinansowane będą tylko projekty nie mające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły.</p> <p>Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską.</p> <p>Wsparcie uzyskają także działania dotyczące zabezpieczenia obszarów miejskich</p>

⁶ Pod pojęciem małej retencji rozumie się wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni poprzez zwiększenie ich zdolności retencyjnych. Realizowane będą działania wykorzystujące kompleksowe zabiegi łączące przyjazne środowisku metody przyrodnicze i techniczne oraz inne najlepsze praktyki przedstawione w Wytycznych do realizacji obiektów małej retencji w Nadleśnictwach oraz Wytycznych do realizacji małej retencji w górach.

	<p>do 100 tys. mieszkańców przed niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi i ich następstwami (przede wszystkim w zakresie zagospodarowania wód opadowych).</p> <p>Możliwe będzie wsparcie jednostek ratowniczych włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG) (m.in. zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii), a także organizacja systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń. Na działania jednostek ratowniczych przeznaczone zostanie nie więcej niż 5 % alokacji PI.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Potencjalni beneficjenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki podległe jst, w tym jednostki organizacyjne jst; • administracja rządowa; • organizacje pozarządowe;
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju – realizowane działania będą miały na celu osiągnięcie efektu synergii celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Na etapie planowania inwestycji, konieczne będzie uwzględnienie środków finansowych na realizację działań zapobiegawczych i łagodzących oddziaływanie infrastruktury na środowisko w myśl zasad „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci”.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapewniające rozwój systemów ostrzegania i prognozowania zagrożeń

	<p>na poziomie co najmniej kilku powiatów;</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwiązujące problem braku wyposażania jednostek ratowniczych w danym powiecie.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Pojemność obiektów małej retencji wodnej – na poziomie regionu	dam ³	Region słabiej rozwinięty	155 423,7	2012	159 502,5	GUS	raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: liczba ludności odnoszącej korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej (CI 20)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	63 200	SL 2014	Raz na rok
2	Długość sieci kanalizacji deszczowej	Km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	16	SL 2014	Raz na rok
3	Pojemność obiektów małej retencji	m ³	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	15 800 000	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	wyjasnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
--	-----	------------------	--	---------	-------------------	---------------------	--------------------	---------------	---

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

						M	K	O	M	K	O		
Produkt	1.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	nd	46	nd	nd	154	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 18,9% alokacji osi priorytetowej
Produkt	2.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	Nd	7	nd	Nd	23	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 9% alokacji osi priorytetowej
Produkt	3	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadami	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	Nd	3	nd	Nd	10	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 12,5% alokacji osi priorytetowej
Produkt	4.	Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: liczba ludności odnoszącej korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej (CI 20)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	Nd	0	nd	Nd	63 200	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 11% alokacji osi priorytetowej
KEW	5	Liczba podpisanych umów dot. projektów z zakresu ochrony przeciwpowodziowej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	nd	nd	3	nd	nd		SL 2014	KEW dla WP#4. Planowane jest podpisanie 3 z 5 umów do końca 2018 r.
Wskaźnik postępu finansowego	6.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	50 408 586			211 800 783			SL 2014	-

W odniesieniu do Kluczowego Etapu Wdrażania 5 dla WP#4 do końca 2018 r. planowane jest podpisanie 3 umów z planowanych 5.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
017	26 666 667
018	4 444 444
019	4 666 667
020	6 779 373
021	2 465 227
022	52 386 065
085	11 490 000
087	25 911 025
090	10 950 000
091	3 036 000
092	924 000
094	30 000 000
101	310 622

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	162 027 598
04	18 003 067

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	45 007 666
02	63 010 733
03	72 012 266

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	68 000 000
07	112 030 665

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)	
Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

<i>Fundusz</i>	<i>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</i>
<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>n/d</i>

Transport

OŚ PRIORYTETOWA 5
TRANSPORT

Priorytet inwestycyjny: Drogowa dostępność transportowa

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	5.1 Drogowa dostępność transportowa
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi (PI 7.b).
Cel szczegółowy	Lepsza dostępność transportowa regionu w układzie międzyregionalnym i wewnątrzregionalnym.
Rezultaty	<p>Rezultatem realizacji priorytetu będzie spójny, spełniający normy regionalny system drogowy, umożliwiający skomunikowanie najważniejszych ośrodków wojewódzkich oraz terenów peryferyjnych z siecią TEN-T w oparciu o najważniejsze, zewnętrzne powiązania województwa, tj.: osie drogowe wschód - zachód oraz północ-południe (główne tranzyty A4, A18, A8, S8, drogi krajowe nr: 3, 5, 8, 46 (połączenie Śląsk/Częstochowa – Opole – Nysa – Kłodzko – granica z Republiką Czeską), a także uzupełniająco DK12 (łącząca południową Wielkopolskę, Głogów, województwo lubuskie z A18 i granicą Niemiecką), DK15 (w kierunku na Milicz i Gniezno – jako trasa omijająca Poznań), DK33 (Kłodzko – Boboszków o dużym znaczeniu dla ruchu turystycznego), DK36 (Lubin – Rawicz – Ostrów Wlkp.), a także DK94 (alternatywna trasa do A4).</p> <p>Rezultat ten zostanie osiągnięty poprzez budowę oraz modernizację dróg - szczególnie wojewódzkich, czego efektem będzie odpowiednie powiązanie zewnętrznych połączeń drogowych z istniejącym systemem dróg i rozwiniętą siecią osadniczą na Dolnym Śląsku (91 miast) oraz z siecią powiązań wewnętrznych, szczególnie pomiędzy miastami subregionalnymi oraz głównymi skupiskami ludności w południowej i częściowo także w północnej części regionu. Ponadto działania przewidziane do realizacji w priorytecie poprawią przepustowość istniejącej sieci drogowej wobec rosnących potrzeb, oraz wpłyną pozytywnie na stan bezpieczeństwa drogowego eliminując wąskie gardła dolnośląskiego systemu transportowego zwiększając jednocześnie jego atrakcyjność inwestycyjną, poprawiając standardy dostępu do usług dla mieszkańców i gości regionu oraz umożliwią lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów i potencjału.</p>
Kierunki wsparcia	W ramach priorytetu realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu budowy, przebudowy dróg publicznych. Inwestycje będą skoncentrowane na drogach wojewódzkich, poprawiających dostępność transportową ośrodków regionalnych i subregionalnych do infrastruktury sieciowej i węzłowej TEN-T. Ponadto realizowane będą również inwestycje służące wyprowadzeniu ruchu tranzytowego z obszarów centralnych miast i miejscowości, polegające na budowie obwodnic lub obejść miejscowości. Inwestycje w drogi lokalne w ramach PI 5.1 będą stanowiły element

	<p>uzupełniający, a środki przeznaczone na ich dofinansowanie nie przekroczą max. 15% alokacji programu przeznaczonej na transport drogowy. W ramach tej alokacji możliwe do dofinansowania będą projekty związane z węzłami miejskimi⁷, spełniające warunek zapewnienia bezpośredniego połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi. W ramach priorytetu przewiduje się także realizację działań uzupełniających służących poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz jego przepustowości i sprawności (Inteligentne Systemy Transportowe).</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne powołane do wykonywania zadań leżących w kompetencji samorządów; • zarządcy dróg publicznych; • służby zapewniające bezpieczeństwo publiczne
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym, przy czym głównym trybem wyboru projektów z zakresu wsparcia infrastruktury drogowej będzie tryb pozakonkursowy. Wsparcie w ramach tego trybu uzyskają wyselekcjonowane inwestycje w drogi wojewódzkie (wybrane odcinki włączające do systemu dróg krajowych lub sieci TEN-T), wypełniające luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, pozawojewódzkimi /regionalnymi i subregionalnymi, poprawiające przepustowość istniejącej sieci drogowej, oraz wpływające pozytywnie na stan bezpieczeństwa drogowego eliminując wąskie gardła dolnośląskiego systemu transportowego. Projekty wybrane do realizacji będą odznaczały się również strategicznym znaczeniem dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu lub obszaru objętego realizacją ZIT zwiększając jednocześnie jego atrakcyjność inwestycyjną, poprawiając standardy dostępu do usług dla mieszkańców i gości regionu oraz umożliwią lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów i potencjału.</p> <p>Realizowane działania będą miały na celu osiągnięcie efektu synergii celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska przy jednoczesnym poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju oraz zgodnie z wymogami prawa i dobrymi</p>

⁷ interwencja dotycząca węzłów miejskich w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 21 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej (Rozporządzenie TEN-T). W świetle definicji z ww. rozporządzenia „węzeł miejski” oznacza obszar miejski, gdzie infrastruktura transportowa transeuropejskiej sieci transportowej, jak na przykład porty, w tym terminale pasażerskie, porty lotnicze, stacje kolejowe, platformy logistyczne oraz terminale towarowe znajdujące się na obszarach miejskich lub w ich okolicy, jest połączona z innymi częściami tej infrastruktury oraz z infrastrukturą do ruchu regionalnego i lokalnego. Zgodnie z art. 30 rozporządzenia TEN-T „rozwijając sieć kompleksową w węzłach miejskich, państwa członkowskie dążą w miarę możliwości do zapewnienia (...) płynnych połączeń między infrastrukturą sieci kompleksowej a infrastrukturą ruchu regionalnego i lokalnego oraz dostaw towarów w obszarach miejskich, łącznie z konsolidacją logistyki i ośrodkami dystrybucji”.

	<p>praktykami, szczególnie w zakresie ochrony środowiska. Na etapie planowania inwestycji, konieczne będzie uwzględnienie środków finansowych na realizację działań zapobiegawczych i łagodzących oddziaływanie infrastruktury na środowisko w myśl zasad -"zanieczyszczający płaci"i "użytkownik płaci". Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący oraz z uwzględnieniem warunków wskazanych w Umowie Partnerstwa, przy czym podstawowymi kryteriami wsparcia w zakresie transportu drogowego będą: rejestrowane natężenie ruchu, kontynuacja ciągu, funkcja drogi oraz gotowości projektu do realizacji. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące realizację zasady zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawiające dostępność do obszarów koncentracji ludności i aktywności gospodarczej, a także do rynku pracy i usług publicznych, w szczególności z obszarów dla których dostępność komunikacyjna jest barierą rozwojową; • odciążające od ruchu tranzytowego obszary intensywnie zamieszkałe.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)	nd	Region słabiej rozwinięty	27,59	2013	32,69	MIR	Od 2013 roku/ co 2-3 lata

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	---------	-------------------	-------------------------	---------------	-----------------------

					M	K	O		
1.	Drogi: całkowita długość nowych dróg (CI 13)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	7	SL 2014	Raz na rok
2	Drogi: całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI 14)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	120	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: System transportu kolejowego

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	5.2 System transportu kolejowego
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu (PI 7.d).
Cel szczegółowy	Poprawiona funkcjonalność linii kolejowych o znaczeniu regionalnym i aglomeracyjnym, charakteryzujących się dużymi potokami ruchu i łączących ośrodki regionalne z ich otoczeniem i obszarami peryferyjnymi.
Rezultaty	<p>Rezultatem realizacji priorytetu będzie zwiększenie znaczenia transportu kolejowego w sieci komunikacyjnych powiązań potencjałów regionu, osiągnięte poprzez inwestycje w infrastrukturę oraz zakup taboru. W województwie dolnośląskim zdefiniowane zostały następujące potencjały: Bolesławiec, Dzierżoniów (jako trójmiasto Dzierżoniów /Bielawa/Pieszycy), Głogów, Jelenia Góra, Legnica, Lubin (wraz z Polkowicami), Świdnica, Wałbrzych, Wrocław i Zgorzelec/Görlitz - największe pod względem liczby mieszkańców miasta i jednocześnie największe skupiska miejsc pracy, oraz Kłodzko - istotny węzeł komunikacyjny położony w strategicznym miejscu województwa. Wszystkie ważne ośrodki województwa są ze sobą powiązane siecią kolejową, jej czynnymi lub wyłączonymi z ruchu liniami. Powodem słabej dostępności (szczególnie do południowo zachodniej części województwa) jest przede wszystkim zły stan techniczny linii, dekapitalizacja infrastruktury towarzyszącej (głównie infrastruktury dworcowej) oraz brak nowoczesnego spełniającego normy taboru.</p> <p>Poprzez realizację działań przewidzianych w priorytecie nastąpi poprawa dostępności głównych ośrodków w województwie poprzez podniesienie prędkości, na wiążących ośrodki, liniach kolejowych oraz elektryfikację niektórych jej odcinków, przez co czas dostępu do danego ośrodka transportem kolejowym będzie krótszy i stanie się konkurencyjnym względem transportu kołowego. Tabor kolejowy, zakupiony w ramach realizacji priorytetu, będzie obsługiwał linie na terenie województwa, przy czym nie wyklucza się możliwości jego wykorzystania do przewozów poza teren Dolnego Śląska, jeśli będzie to uzasadnione społecznie, gospodarczo, czy technicznie.</p>
Kierunki wsparcia	Wsparciem objęte będą projekty dotyczące przebudowy, modernizacji, rewitalizacji a także, w uzasadnionych przypadkach - budowy sieci kolejowej o znaczeniu regionalnym, doprowadzających ruch w kierunku sieci TEN-T i poprawiających na nich

	<p>bezpieczeństwo. Przewidziane do realizacji w ramach wspomnianej rewitalizacji działania będą kompleksowe, skutkujące długotrwałą poprawą stanu technicznego oraz dostosowujące infrastrukturę do potrzeb rynku przewoźników (np. wzrost dopuszczalnych nacisków na oś, modernizacja peronów) oraz pasażerów (dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych). Inwestycje te nie będą obejmowały prac remontowych, jak również nie będą dotyczyły bieżącego utrzymania infrastruktury. W ramach PI finansowane będą również istotne w skali regionalnego systemu transportu kolejowego inwestycje punktowe przeznaczone do obsługi transportu pasażerskiego i towarowego, w tym zapewniające wzrost efektywności zarządzania przewozami kolejowymi oraz podnoszące standard obsługi klientów korzystających z usług kolejowych (w tym infrastruktura towarzysząca).</p> <p>Ponadto w ramach priorytetu realizowane będą przedsięwzięcia związane z systemami bezpieczeństwa oraz zakupem i modernizacją taboru kolejowego obsługującego połączenia wojewódzkie. W kontekście publicznego transportu kolejowego na obszarach funkcjonalnych miast, wsparcie uzyska kolej aglomeracyjna.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne powołane do wykonywania zadań leżących w kompetencji samorządów; • zarządcy infrastruktury lub przewoźnicy kolejowi zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. nr 86, poz. 789 ze zmianami). • spółki powołane specjalnie w celu prowadzenia działalności polegającej na wynajmowaniu/leasingu taboru kolejowego (tzw. ROSCO – rolling stock leasing companies)
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Planowana kwota alokacji na sektor kolejowy wynosi ok. 150,55 mln EUR. Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym, przy czym głównym trybem wyboru projektów z zakresu wsparcia infrastruktury kolejowej będzie tryb pozakonkursowy oparty na negocjacjach mających na celu identyfikację projektów, których efektem realizacji będzie m.in. eliminacja wąskich gardeł w sieci kolejowej, zwiększenie dostępności obszarów przemysłowych oraz innych centrów ekonomicznych a także poprawa mobilności osób (w zakresie zarówno turystycznym, jak i związanym z rynkiem pracy). Wsparcie w ramach tego trybu uzyskają wynegocjowane z PKP-PLK S.A. inwestycje kolejowe na liniach poza siecią połączeń krajowych i międzynarodowych (wyjątkowo – po uzgodnieniu z PKP PLK - z poziomu regionalnego będą mogły być realizowane inwestycje również na sieci TEN-T, w przypadku gdy mają one znaczenie regionalne).</p> <p>Realizowane działania będą miały na celu osiągnięcie efektu synergii celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska przy jednoczesnym poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju oraz zgodnie z wymogami prawa i dobrymi praktykami, szczególnie w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa. Na etapie planowania inwestycji, konieczne będzie uwzględnienie środków finansowych na realizację działań zapobiegawczych i łagodzących oddziaływanie infrastruktury na</p>

	<p>środowisko w myśl zasad -"zanieczyszczający płaci"i "użytkownik płaci". Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompleksowe (modernizacja infrastruktury liniowej i punktowej w ramach jednego projektu); • eliminujące wąskie gardła w regionalnym transporcie kolejowym; • zakładające działania zwiększające bezpieczeństwo na liniach kolejowych; • zakładające działania wpływające pozytywnie na efektywność środowiskową.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	WDKT II	nd	Region słabiej rozwinięty	23,2329	2013	37,7259	MIR	Od 2013 roku/ co 2-3 lata

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	R		
1	Kolej: całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych (CI 12)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	62	SL 2014	Raz na rok
2	Pojemność zakupionych wagonów osobowych	os.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	272	SL 2014	Raz na rok

												2		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						K	M	O	K	M	O		
Produkt	1.	Drogi: całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI 14)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	8	n / d	n / d	120	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 44,64 % alokacji osi priorytetowej
KEW		Szacowana długość przebudowanych, zmodernizowanych dróg na podstawie podpisanych umów	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	48					KEW dla WP nr 1
Produkt	2.	Kolej: całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych (CI 12)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	4	n / d	n / d	62	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 25,37 % alokacji osi priorytetowej
KEW		Szacowana długość przebudowanych, zmodernizowanych linii kolejowych na podstawie umów	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	12					KEW dla WP nr 2
Wskaźnik postępu finansowego	3.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	61 312 735	n / d	nd	400 736 830	SL 2014	

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
---------	---

<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>n/d</i>

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
026	108 050 644
027	42 500 000
031	106 142 867
034	83 932 794

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	340 626 305

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	133 525 511
02	170 653 779
03	36 447 015

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	89 000 000
07	251 626 305

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)	
Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Infrastruktura spójności społecznej
**OŚ PRIORYTETOWA 6
INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ**
Priorytet inwestycyjny: Inwestycje w infrastrukturę społeczną

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	6.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych (PI 9.a).
Cel szczegółowy	Zwiększony dostęp do usług społecznych związanych z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej oraz deinstytucjonalizacji usług.
Rezultaty	Rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie zapewnienie dostępu mieszkańcom Dolnego Śląska do wysokiej jakości usług na rzecz opieki nad osobami zależnymi oraz osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, poprzez wsparcie infrastruktury (w tym poprzez adaptację istniejących budynków do pełnienia nowej funkcji) niezbędnej do zapewnienia wysokiej jakości tych usług. Nierówność w dostępie do dobrej jakości usług społecznych jest często przyczyną pogłębiającego się wykluczenia ze wszystkimi jego konsekwencjami. Dlatego też niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do poprawy sytuacji w tym obszarze. Ponadto interwencja zapobiegnie całkowitemu wycofywaniu się z rynku pracy osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi, w szczególności osób decydujących się na posiadanie dzieci. W ten sposób przedsięwzięcia realizowane w priorytecie będą prowadziły do zwiększenia szans na zatrudnienie oraz ograniczą przerwanie aktywności zawodowej, tym samym redukując ubóstwo oraz wykluczenie społeczne.
Kierunki wsparcia	W związku ze zdiagnozowaniem niedoborów w zakresie infrastruktury społecznej związanej ze świadczeniem usług socjalnych, w ramach priorytetu inwestycyjnego finansowane będą inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uzasadnieniem podjętego działania są potrzeby w zakresie mieszkań wspomaganym, chronionym i socjalnym. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione. Możliwa będzie interwencja wykraczająca poza części wspólne budynków mieszkalnych. Kluczowym efektem wsparcia będzie usamodzielnienie się ekonomiczne i społeczne osób objętych komplementarnym wsparciem z EFS. Wsparcie powiązane będzie z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-

	<p>zawodowej i deinstytucjonalizacji usług (włączając formy stacjonarne), jednak tam gdzie bardziej zasadne jest zastosowanie form instytucjonalnych ich wsparcie również będzie możliwe poprzez budowę, remont, przebudowę (w tym dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych), rozbudowę, wyposażenie infrastruktury. Tworzenie efektywnej opieki środowiskowej będzie elementem równoległym do dostosowania usług społecznych do potrzeb społeczeństwa. Ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych dla zapewnienia efektywności wsparcia, podejmowane interwencje muszą mieć charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy.</p> <p>Planowane wsparcie będzie obejmować również tworzenie i funkcjonowanie podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym żłobków (m.in. przyzakładowych), klubów dziecięcych, oddziałów żłobkowych oraz działania na rzecz zwiększania liczby miejsc w istniejących instytucjach. Realizowane będą przedsięwzięcia dotyczące wyposażenia, dostosowania, adaptacji lub modernizacji infrastruktury niezbędnej do świadczenia tych usług, a w uzasadnionych przypadkach również budowy nowych obiektów.</p> <p>Wsparcie w ramach EFRR musi być powiązane z realizacją celów w zakresie zwiększenia zatrudnienia, włączenia społecznego i walki z ubóstwem przewidzianym w ramach wsparcia udzielanego z EFS.</p> <p>Inwestycje EFRR nie powinny być ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo-pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób niepełnosprawnych, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • domy pomocy społecznej; • rodzinne domy pomocy; • ośrodki wsparcia; • placówki wsparcia dziennego; • organizacje pozarządowe; • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • podmioty zajmujące się całodobową/dzienną opieką osób starszych/przewlekłe chorych/niepełnosprawnych; • podmioty zajmujące się opieką nad dziećmi do 3 roku życia.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p>

	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowane w partnerstwie.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	osoby	Region słabiej rozwinięty	83 541	2013	72 391	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne, w tym usługi opiekuńcze i bytowe	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	32	SL 2014	Raz na rok
2.	Opieka nad dziećmi i edukacja: Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	418	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	6.2 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych (PI 9.a).
Cel szczegółowy	Zwiększony dostęp do opieki zdrowotnej w regionie
Rezultaty	Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie rozwój infrastruktury systemu ochrony zdrowia. Interwencja przyczyni się do poprawy dostępności i jakości udzielanych świadczeń medycznych, szczególnie w odniesieniu do dziedzin, w których zdiagnozowano występowanie deficytów. Wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej, poprawy świadczonych usług w ramach publicznego systemu ochrony zdrowia dostępnego w szczególności

	<p>dla ubogiej części społeczeństwa, co w konsekwencji doprowadzi do poprawy zdrowotności mieszkańców regionu. Utrata zdrowia stanowi jeden z najważniejszych czynników przerwania aktywności zawodowej, a brak lub ograniczenie dostępu do usług ochrony zdrowia powoduje trwałe, często nieodwracalne pogorszenie zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym, w tym do podjęcia i utrzymania zatrudnienia, co bezpośrednio przyczynia się do zwiększenia ryzyka wystąpienia ubóstwa. Niezbędne jest zatem podejmowanie działań w tym obszarze poprawiających dostępność i jakość usług deficytowych. Wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej poprzez lepszy dostęp do usług medycznych co przełoży się na poprawę zdrowotności mieszkańców regionu.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Dokument pn. „Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020” stanowi krajowe ramy strategiczne dla wszystkich przedsięwzięć realizowanych w obszarze zdrowia w perspektywie 2014-2020.</p> <p>Głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych w sektorze zdrowia ze środków UE jest Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia.</p> <p>W celu zapewnienia właściwego mechanizmu koordynacji, Komitet na bieżąco analizuje kwestie związane z ochroną zdrowia, w szczególności pod kątem zapewnienia skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji ze środków UE, osiągania oczekiwanych rezultatów oraz wpływu realizacji Planu działań na cele Policy Paper w zakresie ochrony zdrowia oraz cele Umowy Partnerstwa i Programów Operacyjnych.</p> <p>Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia ze środków EFSI jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań).</p> <p>Plan działań – bezpośrednio powiązany z Umową Partnerstwa oraz uwzględniający inwestycje podejmowane ze środków krajowych (w tym w ramach konkursów na zadania finansowane ze środków publicznych oraz kontraktów na świadczone usługi) - zawiera m.in. listę potencjalnych projektów realizowanych na poziomie krajowym i regionalnym utworzoną po analizie pod kątem komplementarności i efektywności kosztowej propozycji przedstawionych przez IZ, zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru projektów w ramach naborów ogłaszanych w ramach programów centralnych i regionalnych.</p> <p>Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W przypadku poszerzenia działalności podmiotu wykonującego działalność leczniczą, wymagane będzie zobowiązanie do posiadania umowy na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania świadczeń po</p>

	<p>zakończeniu realizacji projektu.</p> <p>Podejmowane będą wyłącznie inwestycje zweryfikowane zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną (odpowiednio identyfikowaną na poziomie województwa – w zależności od specyfiki podmiotu leczniczego i oferowanych przez niego usług) oraz faktycznym zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia na danym obszarze z wykorzystaniem map zdrowotnych w opracowaniu przez Ministerstwo Zdrowia, które zostaną opracowane zgodnie z planem działań w sprawie spełnienia warunku ex-ante 9.3 dot. zdrowia, z zastrzeżeniem zasad opisanych w Kierunkowych zasadach wyboru projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na zasadach i w zakresie zgodnym z Policy Paper wspierane będą między innymi projekty polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz – jako element projektu – rozwiązaniach w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt). Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, inwestycje prowadzone w ramach tego typu projektu mogą być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, przy czym powinny one przyczyniać się do rozwoju opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki (community based care). Komplementarnie w PO WER realizowane będą działania związane z doskonaleniem kompetencji lekarzy, w tym POZ. Zakres interwencji powinien wynikać z diagnozy lub danych ujętych w dostępnych rejestrach, wskazujących na potrzeby. • Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. <p>Inwestycje EFRR nie powinny być ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo-pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób niepełnosprawnych, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • w przypadku projektów dotyczących wsparcia podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej - podmioty wykonujące działalność leczniczą, udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych)

	<p>posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne);</p> <ul style="list-style-type: none"> • w przypadku pozostałych projektów - podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, przedsiębiorcy, jednostki budżetowe oraz lekarze i pielęgniarki, którzy wykonują swój zawód w ramach działalności leczniczej i udzielają świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne).
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Podstawowe zasady, które będą brane pod uwagę przy wyborze projektów:</p> <ol style="list-style-type: none"> Projekty są kwalifikowalne jeśli są zgodne z Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań), uzgodnionym przez Komitet Sterujący, i jeśli zasadność ich realizacji wynika z map potrzeb. Projekty będą wybierane zgodnie z kryteriami wyboru opartymi na rekomendacjach określonych w Planie Działania. Wydatki ponoszone w ramach projektów dotyczących infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej (w tym przygotowanie i ponoszenie w ich ramach wydatków) mogą być certyfikowane po wprowadzeniu map potrzeb w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu. W drodze wyjątku od warunku określonego w punkcie b, inwestycje dotyczące infrastruktury w kontekście opieki koordynowanej mające na celu wzmocnienie podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz środowiskowych form opieki (zarówno w kontekście deinstytucjonalizacji oraz tworzenia środowiskowych form opieki) mogą być współfinansowane od razu po przyjęciu przez Komitet Sterujący Planu działań, pod warunkiem, że diagnoza lub dane w dostępnych rejestrach umożliwiają weryfikację zasadności ich realizacji. Preferencyjnie traktowane będą projekty wspierające przeniesienie akcentów z usług wymagających hospitalizacji na rzecz POZ i AOS, jak również wspierające rozwój opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki. Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów są niekwalifikowalne chyba, że ich realizacja jest

	<p>uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności (w tym kosztowej) i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.</p> <p>Promowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • efektywne kosztowo i realizowane przez podmioty, które wykazują największą efektywność finansową, • przewidujące działania konsolidacyjne i inne formy współpracy podmiotów leczniczych, • a także działania w zakresie reorganizacji i restrukturyzacji wewnątrz podmiotów leczniczych, w celu maksymalizacji wykorzystania infrastruktury, w tym sąsiadującej, oraz stopnia jej dostosowania do istniejących deficytów.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba porad udzielonych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej przypadających na jednego mieszkańca	szt.	Region słabiej rozwinięty	7,1	2012	8,2	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	23			SL 2014	Raz na rok
2.	Zdrowie: ludność objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi (CI 36)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	33 824			SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	6.3 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich (PI 9.b).
Cel szczegółowy	Kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich, w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.
Rezultaty	Rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie zahamowanie degradacji obszarów miejskich i wiejskich. Wobec widocznej wieloaspektowej degradacji wielu obszarów nasila się potrzeba ich trwałych przeobrażeń. Niezbędne są zatem inwestycje w infrastrukturę, która będzie przede wszystkim służyć poprawie warunków życia ubogich społeczności zamieszkujących ww. obszary. Działania rewitalizacyjne przyczynią się do włączenia społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane dzięki kompleksowej rewitalizacji postrzeganej w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich. Przyczyni się do ograniczenia ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego na tych obszarach.
Kierunki wsparcia	<p>Wsparcie zostanie ukierunkowane na poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich, gdzie doszło do kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. Kompleksowe działania w tym zakresie obejmą m.in. przebudowę lub adaptację zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni do przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych. Wsparcie będzie dotyczyło także odnowy zasobów mieszkaniowych (części wspólne budynków), zagospodarowanie przestrzeni publicznych obejmując również sferę bezpieczeństwa mieszkańców (monitoring miejski) lub dostosowanie przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych, a także inwestycje w tzw. drogi lokalne, możliwe jedynie wówczas, gdy przyczynią się do fizycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów (jako element lokalnego planu rewitalizacji).</p> <p>Wsparcie będzie udzielane w oparciu o kompleksowy Program Rewitalizacji lub inne dokumenty z powyższego zakresu. Obszary rewitalizowane powinny być wyznaczone z uwzględnieniem kryteriów przestrzennych, ekonomicznych oraz społecznych odnoszących się do danej jednostki terytorialnej (gminy/powiatu), w szczególności za pomocą wskaźników dotyczących ubóstwa, wykluczenia społecznego, stanu zdrowia i poziomu edukacji np. lokalny wskaźnik rozwoju społecznego (Local Human Development Index). Interwencja powinna być skorelowana z uwarunkowaniami terytorialnymi i specyficznymi problemami znajdującymi potwierdzenie w</p>

	<p>odpowiednich wskaźnikach.</p> <p>Wszystkie podejmowane działania będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.</p> <p>Wysokość wsparcia projektów w zakresie kultury nie będzie przekraczać 2 mln euro kosztów kwalifikowalnych projektu.</p> <p>Interwencja dot. rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich powinna być komplementarna względem interwencji podejmowanej w ramach osi priorytetowej <i>Gospodarka niskoemisyjna</i> i służyć zwiększaniu efektywności energetycznej. Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej; • wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe; • towarzystwa budownictwa społecznego; • organizacje pozarządowe; • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • instytucje kultury; • LGD; • uzdrowiska; • podmioty lecznicze; • podmiot wdrażający instrument finansowy.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągnięcia wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Działania rewitalizacyjne powinny mieć charakter kompleksowy oraz wynikać z lokalnych planów rewitalizacji. Ponadto podejmowane interwencje powinny mieć kompleksowy i zintegrowany charakter (współfinansowane operacje powinny wykazywać komplementarność z działaniami podejmowanymi z EFS i powinny być</p>

	<p>powiązane z włączeniem społecznym, ograniczaniem ubóstwa i powinny prowadzić do zwiększenia szans na zatrudnienie).</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> realizowane w partnerstwie.
Instrumenty finansowe	Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym	%	Region słabiej rozwinięty	12,1	2013	7,3	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	96	SL 2014	Raz na rok
2.	Rozwój obszarów miejskich: wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich (CI 40)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	73	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		
Produkt	1	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	6					23	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 34,72% alokacji osi priorytetowej
Produkt	2	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	22			n/d	n/d	96	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 36% alokacji osi priorytetowej
Wskaźnik postępu finansowego	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	32 605 366			n/d	n/d	191 796 273	SL 2014	

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	n/d

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
034	14 682 330
052	10 000 000
053	56 608 280
054	17 341 166
055	64 395 056

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	138 572 807
04	24 454 025

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	84 996 895
02	55 138 501
03	22 891 436

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	60 000 000
07	103 026 832

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)	
Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Infrastruktura edukacyjna

OŚ PRIORYTETOWA 7 INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

Priorytet inwestycyjny: Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	7.1 Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (PI 10.a).
Cel szczegółowy	7.1.1 Zwiększona dostępność do edukacji przedszkolnej. 7.1.2 Lepsze warunki kształcenia w edukacji podstawowej i gimnazjalnej.
Rezultaty	<p>Dla celu 7.1.1 Realizacja Priorytetu Inwestycyjnego przyczyni się do poprawy stanu infrastruktury edukacyjnej przez co nastąpi poprawa warunków kształcenia. Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie upowszechnienie edukacji przedszkolnej i wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z terenów miejskich i wiejskich poprzez inwestycje w infrastrukturę przedszkolną. Umożliwienie dzieciom korzystania z edukacji przedszkolnej, stymuluje ich rozwój, przez co lepiej przygotowuje je do podjęcia edukacji szkolnej. W województwie dolnośląskim odsetek dzieci uczęszczających do różnych placówek wychowania przedszkolnego w 2013 roku wyniósł dla dzieci w wieku 3-4 lat 66,3 % ogółem, 79,2 % w miastach i 40,7% na terenach wiejskich. Dzieci z terenów wiejskich uczestniczące w edukacji przedszkolnej stanowią nadal niemal o połowę mniej liczną grupę niż ich rówieśnicy w miastach.</p> <p>Dla celu 7.1.2 Rezultatem będzie zapewnienie niezbędnej bazy materialnej do zaspokojenia potrzeb wynikających z wymogów współczesnej dydaktyki jak i oczekiwań przed nią stawianych. Bezpieczne i komfortowe warunki nauczania, a także dostęp do zróżnicowanych pomocy dydaktycznych, w tym multimedialnych, determinują w dużej mierze osiągnięte wyniki nauczania. Tymczasem dostęp do pomocy naukowych, w szczególności w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i informacyjno-telekomunikacyjnych jest nadal ograniczony. Inwestycje w infrastrukturę szkolną przyczynią się do poprawy warunków nauczania a tym samym do poprawy efektów kształcenia. Wyniki egzaminów po VI klasie oraz wyniki egzaminu gimnazjalnego na Dolnym Śląsku są niższe niż średnie krajowe. Wsparcie RPO WD 2014-2020 będzie dążyć do poprawy efektów kształcenia na poziomie województwa. Ponadto w wielu miejscach nauczanie odbywa się w</p>

	<p>zdekaptalizowanych budynkach. Kolejnym efektem realizacji priorytetu będzie poprawa dostępności szkół dla uczniów niepełnosprawnych. Choć usunięto większość barier architektonicznych, umożliwiających dostęp do budynku szkoły, konieczne jest kontynuowanie działań związanych z zapewnieniem miejsca nauki dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Dla celu 7.1.1 Wsparcie infrastrukturalne zostanie ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc w przedszkolach lub innych formach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem do edukacji przedszkolnej. Działania dotyczące infrastruktury (przebudowa, rozbudowa lub adaptacja), obejmującej także wyposażenie, w celu tworzenia nowych miejsc dla dzieci w wieku przedszkolnym i wypełniania luki w dostępie do tego typu usług, muszą uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze w celu zapewnienia trwałości ich funkcjonowania. Wsparcie infrastrukturalne z zakresu opieki nad dzieckiem do lat 3 będzie realizowane w Osi 6 Infrastruktura spójności społecznej. Budowa nowych obiektów przedszkolnych jest możliwa wyłącznie w sytuacji, gdy przebudowa, rozbudowa lub adaptacja istniejących budynków nie jest możliwa lub jest nieuzasadniona ekonomicznie oraz musi uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.</p> <p>Dla celu 7.1.2 Wsparcie zostanie ukierunkowane także na rozwój szkół i placówek (przebudowa, rozbudowa lub adaptacja), prowadzący bezpośrednio do poprawy warunków nauczania. Poprawa warunków nauczania wymaga inwestowania w bazę materialną –w kierunku zaspokojenia potrzeb wynikających z wymogów współczesnej dydaktyki jak i oczekiwań przed nią stawianych. Budowa nowej infrastruktury edukacji ogólnej (szkół) będzie możliwa tylko w wyjątkowych sytuacjach, gdy przebudowa, rozbudowa lub adaptacja istniejących budynków jest niemożliwa lub jest nieuzasadniona ekonomicznie. Interwencja w zakresie budowy nowej infrastruktury edukacji ogólnej musi uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze oraz efektywność kosztową.</p> <p>Działania dotyczące poprawy jakości warunków kształcenia będą polegać na zaspokojeniu istotnych potrzeb dotyczących infrastruktury placówek edukacyjnych w zakresie wyposażenia lub doposażenia w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni, zwłaszcza matematyczno - przyrodniczych i cyfrowych oraz sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych do wspomaganie rozwoju uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, np. uczniów niepełnosprawnych, uczniów szczególnie uzdolnionych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.</p> <p>Wszystkie działania związane z poprawą warunków kształcenia będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.</p> <p>Dla celu 7.1.1 i celu 7.1.2</p>

	<p>Zakres wsparcia Osi 7 Infrastruktura edukacyjna prowadzący do zapewnienia odpowiednich narzędzi TIK wspomagających proces uczenia się będzie komplementarny z Osią 10 Edukacja, w której finansowane będą projekty miękkie wykorzystujące powstałą infrastrukturę.</p> <p>Wsparcie inwestycyjne z EFRR przewidziano w powiązaniu z działaniami realizowanymi z EFS w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 10.1 <i>Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej</i> jako element uzupełniający interwencję działań realizowanych z EFS i gdy jest niezbędne do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10.</p> <p>Aby projekt mógł być realizowany projektodawca musi wskazać wizję i kompleksowy plan wykorzystania powstałej infrastruktury (konieczność uwzględnienia kwestii demograficznych, analizy ekonomicznej inwestycji po zakończeniu projektu).</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • organy prowadzące przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego, w tym organizacje pozarządowe; • organy prowadzące szkoły, w tym organizacje pozarządowe; • specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągnięcia wybranego wskaźnika Programu.</p> <p>Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Dla celu 7.1.1 W ramach edukacji przedszkolnej preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na obszarach charakteryzujących się słabym dostępem do edukacji przedszkolnej;

	<ul style="list-style-type: none"> dotyczące przedszkoli integracyjnych. <p>Dla celu 7.1.2 W ramach edukacji podstawowej i gimnazjalnej preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> dostosowujące szkoły do pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych; zapewniające rozwój infrastruktury w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i cyfrowych (wyposażenie pracowni).
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym	%	Region słabiej rozwinięty	66,3	2013	87	GUS	Raz na rok
2.	Wyniki sprawdzianu kończącego szkołę podstawową (%) .	%	Region słabiej rozwinięty	63,5	2014	66,58	GUS/OKE	Raz na rok
3.	Wyniki testów gimnazjalnych (część matematyczno-przyrodnicza) (%)	%	Region słabiej rozwinięty	45,7	2014	52,75	GUS/OKE	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Opieka nad dziećmi i edukacja: Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	6589	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej	Szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	26	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	14	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba użytkowników infrastruktury przedszkolnej wspartej w programie	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1363	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba użytkowników infrastruktury edukacyjnej wspartej w programie	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	4345	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	7.2 Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej (PI 10.a).
Cel szczegółowy	Lepsze warunki kształcenia w edukacji ponadgimnazjalnej, w tym zawodowej.

Rezultaty	<p>Realizacja Priorytetu Inwestycyjnego przyczyni się do poprawy stanu infrastruktury edukacyjnej przez co nastąpi poprawa warunków kształcenia. Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Inicjowanie i jednocześnie stymulowanie podaży wysokiej jakości kształcenia i szkolenia zawodowego to wyzwanie, które rynek edukacyjny musi kontynuować w celu dostosowywania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz sprostania oczekiwaniom nie tylko pracodawców, ale także uczestników „procesu edukacyjnego” i przyszłych absolwentów gimnazjów. Sprostanie tym wyzwaniom wiąże się z koniecznością realizacji zadań inwestycyjnych w zakresie edukacji ponadgimnazjalnej. Efektem udzielanego wsparcia będzie zapewnienie niezbędnej bazy materialnej do zaspokojenia potrzeb wynikających z wymogów współczesnej dydaktyki jak i oczekiwań przed nią stawianych. Dotyczy to szczególnie dostosowywania placówek dydaktycznych do potrzeb rynku pracy. Ponadto efektem będzie przystosowanie budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym usuwanie barier architektonicznych.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Wsparcie zostanie ukierunkowane na rozwój szkół ponadgimnazjalnych w tym zawodowych (przebudowa, rozbudowa lub adaptacja), prowadzące bezpośrednio do poprawy warunków nauczania. Doskonalenie jakości edukacji wymaga inwestowania w bazę materialną w kierunku zaspokojenia potrzeb wynikających z wymogów współczesnej dydaktyki jak i oczekiwań przed nią stawianych.</p> <p>Zakres wsparcia Osi 7 Infrastruktura edukacyjna prowadzący do zapewnienia odpowiednich narzędzi TIK wspomagających proces uczenia się będzie komplementarny z Osią 10 Edukacja, w której finansowane będą projekty miękkie wykorzystujące powstałą infrastrukturę.</p> <p>Działania dotyczące poprawy jakości warunków kształcenia będą polegać na zaspokojeniu istotnych potrzeb dotyczących infrastruktury placówek edukacyjnych w zakresie wyposażenia lub doposażenia w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni, zwłaszcza matematyczno - przyrodniczych i cyfrowych oraz sprzętu specjalistycznego i pomocy dydaktycznych do wspomagania rozwoju uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, np. uczniów niepełnosprawnych, uczniów szczególnie uzdolnionych.</p> <p>Wszystkie działania związane z poprawą warunków kształcenia będą uwzględniać konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.</p> <p>Wspierane będzie tworzenie i rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego.</p> <p>Działania dotyczące zwiększenia potencjału szkół zawodowych będą realizowane</p>

	<p>poprzez wsparcie ukierunkowane na tworzenie w szkołach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia, doposażenie warsztatów, pracowni, itp.</p> <p>Interwencja będzie bazować na wykorzystaniu obecnej infrastruktury (kompleksy budynków, hale warsztatowe), którą należy dostosować do warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Działania mające na celu poprawę infrastruktury szkół zawodowych będą realizowane z zaangażowaniem pracodawców tak, aby w jak największym stopniu stworzone warunki kształcenia odpowiadały na potrzeby rynku i zaowocowały wykształceniem wysokiej klasy specjalistów, poszukiwanych na rynku pracy.</p> <p>Budowa nowych obiektów służących praktycznej nauce zawodu jest możliwa wyłącznie w sytuacji, gdy przebudowa, rozbudowa lub adaptacja istniejących budynków nie jest możliwa lub jest nieuzasadniona ekonomicznie oraz musi uwzględniać trendy demograficzne zachodzące na danym obszarze.</p> <p>Wsparcie inwestycyjne z EFRR przewidziano w powiązaniu z działaniami realizowanymi z EFS w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 10.1 <i>Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej</i> oraz Priorytetu Inwestycyjnego 10.3 <i>Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy</i> i jako element uzupełniający interwencję działań realizowanych z EFS i gdy jest niezbędne do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10.</p> <p>Aby projekt mógł być realizowany projektodawca musi wskazać wizję i kompleksowy plan wykorzystania powstałej infrastruktury (konieczność uwzględnienia kwestii demograficznych, analizy ekonomicznej inwestycji po zakończeniu projektu oraz w zakresie szkolnictwa zawodowego konieczność uwzględnienia wymiaru dopasowania do potrzeb rynku pracy i Smart specialisation).</p>
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • organy prowadzące szkoły, w tym organizacje pozarządowe; • specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych</p>

	<p>kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Ponadto premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowujące szkoły do pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych; • zapewniające rozwój infrastruktury w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i cyfrowych (wyposażenie pracowni).
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 3: Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zdawalność egzaminów maturalnych	%	Region słabiej rozwinięty	69,5	2014	82,8	GUS/OKE	Raz na rok
2.	Wskaźnik zatrudnienia osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym	%	Region słabiej rozwinięty	48,4	2013	52,7	GUS	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	---------	-------------------	-------------------------	---------------	-----------------------

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

					M	K	O		
1.	Opieka nad dziećmi i edukacja: Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	4429	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury edukacji ogólnej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3	SL 2014	Raz na rok
3.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	11	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba użytkowników infrastruktury edukacyjnej wspartej w programie	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1041	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba użytkowników infrastruktury kształcenia zawodowego wspartej w programie	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3597	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		
Produkt	1.	Opieka nad dziećmi i edukacja: Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3396	n/d	n/d	11018	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 100% alokacji osi priorytetowej
KEW	2.	Szacowana liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie na podstawie podpisanych umów	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	4407	n/d	n/d		SL 2014	KEW dla WP #1

Wskaźnik postępu finansowego	3.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	24 380 892	71 708 506	SL 2014	
------------------------------	----	---	------	------	---------------------------	------------	------------	---------	--

<i>Fundusz</i>	<i>Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</i>
<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>n/d</i>

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
050	16 321 429
051	29 460 170
052	15 170 631

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	60 952 230

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	18 809 858
02	29 909 259
03	12 233 113

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	28 000 000

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

07	32 952 230
----	------------

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)

Kod	Kwota (mln EUR)
n/d	n/d

Rynek pracy
**OŚ PRIORYTETOWA 8
RYNEK PRACY**
Priorytet inwestycyjny: Zapewnianie dostępu do zatrudnienia

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	8.1 (PI 8.i) Zapewnianie dostępu do zatrudnienia
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników (PI 8.i).
Cel szczegółowy	Poprawa szans na zatrudnienie osób, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (50+, kobiety, osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach).
Rezultaty	W kontekście wyzwań dla polityki zatrudnieniowej regionu, szczególnie przy ciągle dokonujących się przemianach społecznych, gospodarczych i demograficznych, które wpływają na strukturę rynku pracy, oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie zdobycie nowych kompetencji lub uzyskanie nowych kwalifikacji przez osoby pozostające bez pracy oraz aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy, a przez to wzrost poziomu zatrudnienia w regionie. Działania realizowane w ramach priorytetu prowadzące do aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy przyczynią się do zwiększenia zasobów siły roboczej w regionie. Rezultatem działań będzie także wzrost mobilności geograficznej zasobów pracy. Dodatkowym rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie poprawa sytuacji na terenach cechujących się największymi opóźnieniami społeczno-gospodarczymi oraz zwiększenie skuteczność podejmowanych działań przez instytucje rynku pracy, które będą świadczyć usługi wysokiej jakości, m.in. poprzez udzielanie zintegrowanego wsparcia dopasowanego do potrzeb osób poszukujących pracy oraz aktywne kojarzenie popytu i podaży pracy.
Kierunki wsparcia	Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego ukierunkowane będzie na pomoc osobom pozostającym poza rynkiem pracy w ich powrocie do zatrudnienia oraz utrzymaniu stałej pracy. Powyższe obejmuje osoby bezrobotne, poszukujące pracy i nieaktywne zawodowo, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby starsze po 50 roku życia, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne oraz niskowkwalifikowane. Wsparcie obejmować będzie działania na rzecz zwiększenia aktywizacji oraz mobilności zawodowej mieszkańców Dolnego Śląska znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy poprzez kompleksowe wsparcie dostosowane do

indywidualnych potrzeb osób. Ważnym elementem wsparcia w ramach priorytetu będą działania na rzecz zdobywania nowych umiejętności i kompetencji, dalszego doskonalenia, bądź zmiany kwalifikacji zawodowych oraz możliwość zdobycia doświadczeń zawodowych w miejscu pracy. Interwencja obejmować będzie również tworzenie różnego typu zachęt do podejmowania pracy poza dotychczasowym miejscem zamieszkania dla osób biernych zawodowo oraz bezrobotnych. Możliwa będzie również realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) EURES zdiagnozowanych na podstawie analiz społeczno - gospodarczych regionu. Realizacja tego typu operacji ma charakter warunkowy, uzależniony od zdiagnozowania branż, zawodów lub kompetencji, w których sytuacja na rynku pracy wymaga realizacji USMT.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie będzie kierowane także do osób pozostających bez pracy zamieszkujących na obszarach wiejskich. Tereny te cechują się największymi opóźnieniami społeczno-gospodarczymi.

IZ RPO przeprowadzi analizę, której celem będzie zidentyfikowanie zapotrzebowania na wsparcie w zakresie tworzenia białych i zielonych miejsc pracy. Wyniki tej analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów.

W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS - nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.

Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.

(Wsparcie skierowane jest do osób w wieku 30 lat i więcej. Komplementarnie wsparcie dla osób w wieku 15-29 lata będzie udzielane w ramach osi priorytetowej *Osoby młode na rynku pracy*, krajowego programu EFS – PO WER).

Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:

– instrumenty i usługi rynku pracy służące indywidualizacji wsparcia oraz pomocy w zakresie określenia ścieżki zawodowej (obligatoryjne, które zadecydują o wyborze dalszych adekwatnych form wsparcia):

1. identyfikacja potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia, w tym m.in. poprzez zastosowanie Indywidualnych Planów Działania, diagnozowanie potrzeb szkoleniowych oraz możliwości doskonalenia zawodowego w regionie,
2. kompleksowe i indywidualne pośrednictwo pracy w zakresie wyboru zawodu zgodnego z kwalifikacjami i kompetencjami wspieranej osoby lub poradnictwo zawodowe w zakresie planowania rozwoju kariery zawodowej, w tym podnoszenia lub uzupełniania kompetencji i kwalifikacji zawodowych.

- instrumenty i usługi rynku pracy skierowane do osób, u których zidentyfikowano potrzebę uzupełnienia lub zdobycia nowych umiejętności i kompetencji:

1. nauka aktywnego poszukiwania pracy (zajęcia aktywizacyjne, warsztaty z zakresu umiejętności poszukiwania pracy, konsultacje indywidualne),

	<p>2. nabywanie, podwyższanie lub dostosowywanie kompetencji i kwalifikacji, niezbędnych na rynku pracy w kontekście zidentyfikowanych potrzeb osoby, której udzielane jest wsparcie, m.in. poprzez wysokiej jakości szkolenia i kursy,</p> <p>3. bezwrotne dotacje na podjęcie działalności gospodarczej, w tym pomoc prawna, konsultacje i doradztwo związane z podjęciem działalności gospodarczej.</p> <p>- <i>instrumenty i usługi rynku pracy służące zdobyciu doświadczenia zawodowego wymaganego przez pracodawców:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. nabywanie lub uzupełnianie doświadczenia zawodowego oraz praktycznych umiejętności w zakresie wykonywania danego zawodu, m.in. poprzez staże i praktyki zawodowe, 2. wsparcie zatrudnienia u przedsiębiorcy lub innego pracodawcy, stanowiące zachętę do zatrudnienia, m.in. poprzez pokrycie kosztów subsydiowania zatrudnienia dla osób, u których zidentyfikowano adekwatność tej formy wsparcia, refundację wyposażenia lub doposażenia stanowiska (wyłącznie w połączeniu z subsydiowanym zatrudnieniem), 3. granty na utworzenie stanowiska pracy w formie telepracy. <p>- <i>instrumenty i usługi rynku pracy służące wsparciu mobilności międzysektorowej i geograficznej:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wsparcie mobilności międzysektorowej dla osób, które mają trudności ze znalezieniem zatrudnienia w sektorze lub branży, m.in. poprzez zmianę lub uzupełnienie kompetencji lub kwalifikacji pozwalającą na podjęcie zatrudnienia w innym sektorze, 2. wsparcie mobilności geograficznej dla osób u których zidentyfikowano problem z zatrudnieniem w miejscu zamieszkania, m.in. poprzez pokrycie kosztów dojazdu do pracy lub wstępnego zagospodarowania w nowym miejscu zamieszkania, m.in. poprzez finansowanie kosztów dojazdu, zapewnienie środków na zasiedlenie, <p>- <i>instrumenty i usługi rynku pracy skierowane do osób niepełnosprawnych:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. niwelowanie barier jakie napotykają osoby niepełnosprawne w zakresie zdobycia i utrzymania zatrudnienia, m.in. doposażenie stanowiska pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, <p>- <i>realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) EURES.</i></p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fundacje; • organizacje pracodawców; • osoby prowadzące działalność gospodarczą; • przedsiębiorcy; • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • samorządy gospodarcze i zawodowe; • stowarzyszenia i organizacje społeczne;

	<ul style="list-style-type: none"> • szkoły lub placówki oświatowe; • uczelnie wyższe; • wspólnoty samorządowe. <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osoby pozostające bez zatrudnienia znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj. osoby starsze po 50 roku życia, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne oraz niskowkwalifikowane. • Z zakresu EURES – osoby pozostające bez zatrudnienia, znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj. osoby starsze po 50 roku życia, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, niskowkwalifikowane oraz pracodawcy.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym. Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w zakresie wsparcia przedsięwzięć związanych z aktywnym poszukiwaniem pracy, podnoszeniem kwalifikacji zawodowych osób pozostających bez zatrudnienia oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku, zdobyciem doświadczenia zawodowego osób pozostających bez zatrudnienia, wspieraniem mobilności zawodowej oraz działaniami EURES. Tryb pozakonkursowy ogranicza się do realizacji lub koordynacji zadań określonych w przepisach prawnych mających zastosowanie do danego podmiotu lub grupę podmiotów, w szczególności w przypadku występowania monopolu kompetencyjnego. Uwzględnienie pozakonkursowego trybu wyboru projektów będzie wynikało z monopolu kompetencyjnego Wnioskodawcy w zakresie wykonywania zadań publicznych oraz będzie każdorazowo rozpatrywane według zasad określonych w punkcie 5.2 <i>Umowy Partnerstwa</i>.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i</p>

	<p>niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Działania z zakresu aktywizacji zawodowej będą uwzględniały odpowiednie kryteria efektywności zatrudnieniowej, określone w odniesieniu do poszczególnych grup docelowych lub obszarów.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koncentrujące się na terenie powiatów o najwyższej stopie bezrobocia; • realizowane w ramach partnerstw publiczno-społecznych.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty	Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	71	68	70	%	2013	38	62	69	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	38	62	30	%	2013	38	62	30	SL 2014	Raz na rok

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

3	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)	65	61	63	%	2013	38	62	63	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)	38	62	30	%	2013	38	62	40	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	44	40	41	%	2013	38	62	41	SL 2014	Raz na rok
6	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	38	62	30	%	2013	38	62	76	SL 2014	Raz na rok
7	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób z niepełnościami objętych wsparciem w programie (C)	61	56	58	%	2013	38	62	58	SL 2014	Raz na rok

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

8	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób z niepełnościami objętych wsparciem w programie (C)	38	62	30	%	2013	38	62	16	SL 2014	Raz na rok
9	Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	41	44	43	%	2013	38	62	57	Badanie ewaluacyjne	Minimum 4 razy w ciągu okresu programowania

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	7 865	11 797	19 662	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5127	8365	13492	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	939	1532	2471	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba osób z niepełnościami objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	526	756	1282	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	2037	3468	5505	SL 2014	Raz na rok

	(C)			ty					
6	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	1575	1925	3500	SL 2014	Raz na rok
7	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 234	2 013	3 247	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	8.2 (PI 8.iii) Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (PI 8.iii).
Cel szczegółowy	Tworzenie nowych i trwałych miejsc pracy.
Rezultaty	Oczekiwany efektem jest rozwój przedsiębiorczości, a także stymulowanie rozwoju ekonomicznego i społecznego regionu. Planowane jest zapewnienie dostępu do kapitału dla osób zamierzających rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz dywersyfikacji dostępnych instrumentów oraz źródeł finansowania, a także dostosowanie form wsparcia do potrzeb poszczególnych grup docelowych. Kolejnym oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie zwiększenie liczby nowoutworzonych przedsiębiorstw oraz zwiększenie liczby nowych miejsc pracy. Zwiększenie liczby mikroprzedsiębiorstw pozytywnie wpłynie zarówno na rynek pracy jak i na ogólną sytuację gospodarczą regionu.
Kierunki wsparcia	<p>Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego ukierunkowane będzie na pomoc osobom pozostającym poza rynkiem pracy w ich powrocie do zatrudnienia oraz utrzymaniu stałej pracy. Powyższe obejmuje osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby starsze po 50 roku życia, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne oraz niskokwalifikowane.</p> <p>W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będzie wsparcie w zakresie tworzenia przedsiębiorstw i rozpoczynania działalności gospodarczej. Wsparcie będzie dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników projektu.</p> <p>Wsparcie ukierunkowane będzie na rzecz rozwoju samozatrudnienia, przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy, obejmujące doradztwo, szkolenia oraz usługi finansowo-prawne adresowane do osób pozostających bez pracy pragnących rozpocząć własną działalność gospodarczą.</p>

	<p>Pomoc skierowana jest do osób pozostających bez pracy będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W zakresie instrumentów zwrotnych - wsparcie osób spoza ww. grupy, ale cały czas należących do grupy bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo nie będzie stanowić więcej niż 20% alokacji priorytetu inwestycyjnego.</p> <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS - nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p> <p>Wsparcie skierowane jest do osób w wieku 30 lat i więcej. Komplementarnie wsparcie dla osób w wieku 15-29 lata będzie udzielane w ramach osi priorytetowej Osoby młode na rynku pracy, krajowego programu EFS – PO WER</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Bezzwrotne dotacje obejmujące:</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej; 2. przyznanie bezzwrotnych środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości; 3. wsparcie pomostowe obejmujące szkolenia i doradztwo w zakresie efektywnego wykorzystania dotacji oraz pomostowe wsparcie finansowe. – <i>Instrumenty finansowe obejmujące:</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. przyznanie jednorazowej pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej.
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fundacje; • organizacje pracodawców; • osoby prowadzące działalność gospodarczą; • przedsiębiorcy; • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • samorządy gospodarcze i zawodowe; • stowarzyszenia i organizacje społeczne; • szkoły lub placówki oświatowe; • uczelnie wyższe; • wspólnoty samorządowe; • podmiot wdrażający instrument finansowy. <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osoby pozostające bez zatrudnienia, w tym zwłaszcza osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby starsze po 50 roku życia, kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne oraz niskow kwalifikowane.

<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów wyłącznie w trybie konkursowym.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Działania z zakresu aktywizacji zawodowej będą uwzględniały odpowiednie kryteria efektywności zatrudnieniowej, określone w odniesieniu do poszczególnych grup docelowych lub obszarów.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • generujące nowe miejsca pracy; • koncentrujące się na terenie powiatów o najwyższej stopie bezrobocia; • koncentrujące się na obszarach o niskim poziomie aktywności gospodarczej.
<p>Instrumenty finansowe</p>	<p>Planuje się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych oraz połączenia dotacji i wsparcia w postaci instrumentu finansowego.</p> <p>Zastosowanie instrumentów finansowych powinno być rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które są potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu z programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.</p>
<p>Planowane duże projekty:</p>	<p>Nie zidentyfikowano.</p>

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		M	K	O		

1	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	1 5 6 6	Szt	2013	n/d	n/d	2 809	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	Szt.	n/d	n/d	n/d	6 1	%	2013	n/d	n/d	61	SL 2014	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	975	798	1 773	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5 6 9	4 6 6	1 0 3 5	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Godzenie życia zawodowego i prywatnego

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	8.3 (PI 8.iv) Godzenie życia zawodowego i prywatnego
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę (PI 8.iv).
Cel szczegółowy	Zwiększenie zatrudnienia wśród osób opiekujących się dziećmi do 3 roku życia.
Rezultaty	Zapewnienie równości szans kobiet i mężczyzn, polityka sprzyjająca godzeniu życia

	<p>zawodowego z prywatnym stanowi wyzwanie niniejszego priorytetu inwestycyjnego. Oczekiwanym rezultatem prowadzonych działań będzie wdrożenie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego dla osób pod opieką których znajdują się dzieci do 3 roku życia.</p>
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Z uwagi na cel priorytetu inwestycyjnego jakim jest aktywizacja zawodowa i podjęcie zatrudnienia lub utrzymanie się na rynku pracy, działania ukierunkowane zostaną na rzecz osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy ze względu na konieczność opieki nad członkami rodziny poprzez tworzenie i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, w tym alternatywnych form opieki jak klub dziecięcy, dzienny opiekun czy niania.</p> <p>Powyższe działania skupiać się będą na aktywizacji zawodowej osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich czy wychowawczych oraz osób, które pozostawały bez zatrudnienia i sprawowały opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 poprzez wspieranie usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia.</p> <p>Działania z zakresu tworzenia i rozwijania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 będą uwzględniały odpowiednie kryteria trwałości projektu.</p> <p>Interwencja jest komplementarna do wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego gdzie przewidywane jest wsparcie na rzecz świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych i zdrowotnych).</p> <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS - nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Aktywizacja zawodową osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 poprzez tworzenie i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz pokrywanie kosztów opieki.</i>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby prowadzące działalność gospodarczą; • przedsiębiorcy; • organizacje pracodawców, • stowarzyszenia, • związki zawodowe, • samorządowe jednostki organizacyjne, • spółdzielnie, • samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, • fundacje,

	<ul style="list-style-type: none"> • wspólnoty mieszkaniowe, • placówki systemu oświaty, • inne jednostki organizacyjne systemu oświaty niepubliczne. <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby powracające na rynek pracy po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich, wychowawczych sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3; • osoby pozostające bez zatrudnienia i sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągnięcia wybranego wskaźnika Programu.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Działania z zakresu aktywizacji zawodowej będą uwzględniały odpowiednie kryteria efektywności zatrudnieniowej, określone w odniesieniu do poszczególnych grup docelowych lub obszarów.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koncentrujące się na obszarach o największym opóźnieniu społeczno-gospodarczym.
<p>Instrumenty finansowe</p>	<p>Nie przewiduje się.</p>
<p>Planowane duże projekty</p>	<p>Nie zidentyfikowano.</p>

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	Region słabej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	40	%	2013	n/d	n/d	48	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	Region słabej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	40	%	2013	n/d	n/d	48	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Region słabej rozwinięty	szt	n/d	n/d	n/d	80	%	2013	n/d	n/d	80	SL 2014	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		

1	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	1 2 7 2 3	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	Szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	4 6 7 9	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	8.4 (PI 8.v) Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Poprawa adaptacyjności pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców z sektora MŚP (PI 8.v).
Cel szczegółowy	8.4.1. Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw i przedsiębiorców sektora MMŚP. 8.4.2. Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacement-owych.
Rezultaty	<p>Dla celu 8.4.1.</p> <p>Rezultatem prowadzonych działań będzie wzrost konkurencyjności dolnośląskich mikro, małych i średnich przedsiębiorstw i wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz rozwój kompetencji zawodowych pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami firm. Oczekiwany efekt priorytetu inwestycyjnego będzie wdrożenie kompleksowych usług rozwojowych w dolnośląskich przedsiębiorstwach pozwalających na dostosowanie się do zmian gospodarczych.</p> <p>Cel szczegółowy 8.4.1 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie; – Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu; – Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie; – Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C); – Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie; – Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie.

	<p>Dla celu 8.4.2.</p> <p>Planowane działania przyczynią się do zniwelowania negatywnych zjawisk wynikających z restrukturyzacji zatrudnienia i adaptacji zwalnianych pracowników.</p> <p>Cel szczegółowy 8.4.2 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu; – Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie; – Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C); – Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie.
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Dla celu 8.4.1:</p> <p>Wsparcie ukierunkowane będzie na rzecz MŚP oraz ich pracowników i obejmie rozwój kompetencji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw oraz kompleksowe usługi rozwojowe odpowiadające na potrzeby przedsiębiorstw. Wsparcie udzielane będzie z wykorzystaniem popytowego mechanizmu finansowania usług rozwojowych w przedsiębiorstwach. Podejście to gwarantuje przedsiębiorstwu możliwość dokonania samodzielnego wyboru usług odpowiadających w największym stopniu na aktualne potrzeby przedsiębiorstwa. Interwencja EFS w zakresie usług rozwojowych zostanie skoncentrowana przede wszystkim na branżach o największym potencjale kreowania miejsc pracy (w oparciu o regionalne badania i analizy oraz wskazane smart specialisations z uwzględnieniem jednolitej metodologii określania branż na podstawie danych dostępnych w ramach statystyki publicznej), jak też na pracownikach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (np. osobach po 50 roku życia, pracownikach o niskich kwalifikacjach). IZ RPO przeprowadzi analizę, której celem będzie zidentyfikowanie zapotrzebowania na wsparcie w zakresie tworzenia białych i zielonych miejsc pracy. Wyniki tej analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:</p> <p>–wzrost konkurencyjności dolnośląskich mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez: usługi pozwalające na rozwój przedsiębiorstwa i/lub jego pracowników, w tym w szczególności nabycie lub potwierdzenie kwalifikacji, usprawnienie procesów lub obszaru działania przedsiębiorstwa, częściową lub całkowitą zmianę profilu działalności gospodarczej realizowane w ramach Rejestru Usług Rozwojowych.</p> <p>Dla celu 8.4.2:</p> <p>Interwencja będzie obejmować wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, realizowane w formie tworzenia i wdrażania programów typu outplacement.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:</p>

	<p>- <i>wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie poprzez: wsparcie typu outplacement obejmujące kompleksowy zestaw działań dostosowanych do indywidualnych potrzeb uczestników projektu, w tym w szczególności:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • doradztwo zawodowe i poradnictwo psychologiczne; • szkolenia, staże, praktyki zawodowe; • wsparcie finansowe na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej w formie preferencyjnych pożyczek, dotacji i instrumentów mieszanych. <p>Ze wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego wyłączone jest finansowanie seminariów i konferencji.</p> <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS -nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego. Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów</p> <ul style="list-style-type: none"> • spółki jawne, partnerskie, komandytowe, akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością; • spółki cywilne prowadzące działalność w oparciu o umowę zawartą na podstawie Kodeksu cywilnego, • osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, • samorządowe jednostki organizacyjne, • spółdzielnie, • uczelnie, • samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, • niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, • fundacje, • stowarzyszenia, • związki zawodowe, • organizacje pracodawców, • samorząd gospodarczy i zawodowy, • wspólnoty mieszkaniowe, • szkoły, • placówki systemu oświaty, • inne jednostki organizacyjne systemu oświaty. <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz ich pracownicy; • pracodawcy przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne oraz ich pracownicy w zakresie programów outplacementowych (wsparcie rozwojowe dla przedsiębiorstw nie jest udzielane dużym

	przedsiębiorstwom).
Kierunkowe zasady	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym. Tryb pozakonkursowy będzie miał zastosowanie wyłącznie w przypadku powierzenia przez Instytucję Zarządzającą funkcji beneficjenta pozakonkursowego Departamentowi wchodzącemu w strukturę Instytucji Zarządzającej - Urzędu Marszałkowskiego.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p>
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty	Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

1	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	437	szt.	2013	n/d	n/d	1025	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	35	%	2013	n/d	n/d	35	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	20	%	2013	n/d	n/d	20	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	n/d	n/d	57	%	2013	n/d	n/d	57	Badanie ewaluacyjne	Minimum 4 razy w ciągu okresu programowania

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	2562	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	937	SL 2014	Raz na rok
	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	6856	SL 2014	Raz na rok
	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	972	SL 2014	Raz na rok
	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n / d	n / d	2320	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Aktywne i zdrowe starzenie się

Nr priorytetu inwestycyjnego	8.5 (PI 8.vi) Aktywne i zdrowe starzenie się
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Aktywne i zdrowe starzenie się (PI 8.vi).

Cel szczegółowy	<p>8.5.1. Poprawa dostępu do programów zdrowotnych dotyczących chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, dedykowanych osobom aktywnym zawodowo;</p> <p>8.5.2. Wydłużenie aktywności zawodowej na rynku pracy osób powyżej 50 roku życia.</p>
Rezultaty	<p>Dla celu 8.5.1:</p> <p>Poprzez działania nakierowane na wspieranie zdrowia i aktywności zawodowej zwiększona zostanie spójność społeczna oraz dostępność do świadczeń zdrowotnych przyczyniających się do polepszenia życia w regionie. Prowadzone działania doprowadzą do wydłużania czasu aktywności zawodowej, poprawy dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji medycznej.</p> <p>Cel szczegółowy 8.5.1 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie; – Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne; – Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS; – Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców. <p>Dla celu 8.5.2:</p> <p>Oczekiwanym rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie wdrożenie rozwiązań sprzyjających ograniczeniu ryzyka wykluczenia osób z rynku pracy z przyczyn zdrowotnych, stworzenie warunków do dłuższej aktywności zawodowej i zapewnienie odpowiedniej motywacji do dalszej pracy, jak również stworzenie warunków do starzenia się w dobrym zdrowiu i samodzielności.</p> <p>Cel szczegółowy 8.5.2 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie; – Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne; – Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS; – Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców.
Kierunki wsparcia	<p>Dla celu 8.5.1 i 8.5.2:</p> <p>Interwencja obejmować będzie programy zdrowotne kierowane do osób w wieku aktywności zawodowej służące wydłużeniu aktywności zawodowej (tj. podjęcie zatrudnienia lub – w przypadku osób zagrożonych utratą pracy - kontynuacja pracy). Programy zdrowotne (profilaktyczne i rehabilitacyjne) będą skoncentrowane na głównych jednostkach chorobowych zidentyfikowanych na poziomie krajowym (85% alokacji PI) oraz na specyficznych programach regionalnych (15% alokacji PI). Dodatkowo podejmowane będą przedsięwzięcia nakierowane na minimalizowanie zdrowotnych czynników ryzyka zawodowego w miejscu pracy w celu wydłużenia aktywności zawodowej dla osób w wieku ponad 50 lat.</p>

	<p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS - nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia dla celu 8.5.1, 8.5.2:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Wdrożenie programów profilaktycznych w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne</i> – <i>Opracowanie i wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy (w tym działania szkoleniowe),</i> – <i>Programy zdrowotne z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej.</i>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów :</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • przedsiębiorcy; • osoby prowadzące działalność gospodarczą; • organizacje pozarządowe; • podmioty ekonomii społecznej; • podmioty lecznicze; <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracownicy i pracodawcy dolnośląscy .
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągnięcia wybranego wskaźnika Programu.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował</p>

	<p>w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Działania z zakresu zdrowia wymagają silnej koordynacji podejmowanych interwencji pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym. Głównym narzędziem, które posłuży temu celowi, będzie Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia. Działa on pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia, a w jego skład wchodzi przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. cyfryzacji, ministra właściwego ds. pracy i polityki społecznej oraz samorządy regionów, a także inni partnerzy właściwi w zakresie ochrony zdrowia. Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań) podejmowanych ze środków unijnych na poziomie krajowym i regionalnym.</p> <p>Każdorazowo decyzja o dofinansowaniu realizacji programu zdrowotnego będzie poprzedzana analizą epidemiologiczną terytorium i grup docelowych z uwzględnieniem odpowiednich dla danego programu elementów: skali zapadalności, czynników wykluczających z rynku pracy, wieku, płci oraz profilu zawodowego osób planowanych do objęcia programem zdrowotnym. W szczególności programy zdrowotne powinny być ukierunkowane na grupy docelowe najbardziej narażone na opuszczenie rynku pracy z powodu czynników zdrowotnych lub najbardziej bliskich powrotowi na rynek pracy w wyniku świadczeń rehabilitacyjnych.</p> <p>Preferowane będą projekty o znaczeniu regionalnym lub subregionalnym.</p>
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty	Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	50	%	2013	n/d	n/d	59	SL 2014	Raz na rok

2	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	40	%	2013	n/d	n/d	40	Badanie ewaluacyjne	Minimum 4 razy w ciągu okresu programowania
---	--	---------------------------	-------	-----	-----	-----	----	---	------	-----	-----	----	---------------------	---

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3607	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców	Szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	22	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		
Produkt	1	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	4361	6411	1703	7869	1176	1962	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 42,42% alokacji osi priorytetowej

Produkt	2	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5 3 4	4 3 7	9 7 2	9 7 5	7 9 8	1 7 7 3	SL 201 4	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 12,97% alokacji osi priorytetowej
Wskaźnik postępu finansowego	3	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	96 6 42 80 5	n/d	n/d	299 203 731	SL 201 4	n/d

<i>Fundusz</i>	Europejski Fundusz Społeczny
<i>Kategoria regionu</i>	Region słabiej rozwinięty
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	Ogółem
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	N/d

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Całość osi priorytetowej nie jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom

Wpływ na realizację celów tematycznych 1-7 (tzw. „secondary theme”)

Działania podejmowane w ramach priorytetów inwestycyjnych wymienionych w powyższej osi priorytetowej przyczynią się do realizacji innych celów tematycznych. Poprzez realizację PI *Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian* nastąpi rozwój kwalifikacji zawodowych pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw, wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych oraz wsparcie doradczo-szkoleniowe dla MŚP w obszarach pozwalających na ich rozwój. Powyższe wpłynie na wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, czyli pośrednio na realizację celu tematycznego 3 – *Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury*. Również wszelkie działania podnoszące kwalifikacje oraz kompetencje, realizowane poprzez działania PI *Zapewnienie dostępu do zatrudnienia* oraz PI *Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian*, w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, zwłaszcza w celu zdobycia umiejętności ich wykorzystania wpłyną

pośrednio na realizację celu tematycznego 2 – *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych*. Wspierane będzie także dostosowanie umiejętności i kwalifikacji w celu tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach związanych ze środowiskiem naturalnym i energią.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
102	107 891 339
104	55 000 000
105	39 143 944
106	24 000 000
107	28 287 888

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	228 323 171
04	26 000 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	75 115 227
02	113 504 383
03	23 550 229
07	42 153 332

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	12 700 000
07	241 623 171

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)	
Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Włączenie społeczne

OŚ PRIORYTETOWA 9 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Priorytet inwestycyjny: Aktywna integracja

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	9.1 (PI 9.i) Aktywna integracja
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie (PI 9.i).
Cel szczegółowy	Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia oraz zatrudnienia.
Rezultaty	Rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie poprawa sytuacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych, bądź zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz zwiększenie skuteczności podejmowanych działań w walce z ubóstwem poprzez wykorzystanie instrumentów aktywnej integracji, w szczególności aktywizacji społecznej. Rezultatem podejmowanych inicjatyw będzie także podniesienie zdolności do zatrudnienia, zwiększenie mobilności i aktywności społecznej mieszkańców.
Kierunki wsparcia	<p>Wsparcie ukierunkowane będzie na rzecz integracji osób oraz rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności poprzez aktywizację zawodowo-społeczną wykorzystującą instrumenty aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej.</p> <p>Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym będzie realizowane także za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej, w tym o charakterze reintegracyjnym (np. CIS, KIS, ZAZ, W TZ).</p> <p>Wsparcie w ramach priorytetu może być prowadzone na obszarach zdegradowanych i tym samym być komplementarne do działań realizowanych w ramach rewitalizacji.</p> <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS - nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:</p> <p>1) aktywizacja społeczno-zawodowa i edukacyjna osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, ich rodzin oraz osób z ich otoczenia w celu poprawy ich</p>

	<p>sytuacji społeczno-zawodowej;</p> <p>2) kompleksowe działania aktywizacyjne z elementami usług specjalistycznego poradnictwa (prawnego, rodzinnego, psychologicznego);</p> <p>3) aktywizacja społeczno-zawodowa dla osób przebywających w Zakładach Poprawczych, Schroniskach dla Nieletnich, Ośrodkach Kuratorskich, Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych, Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii i ich najbliższego otoczenia (rodziny);</p> <p>4) wsparcie dla tworzenia i/lub działalności podmiotów integracji społecznej tj. centrów integracji społecznej, klubów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej, warsztatów terapii zajęciowej.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • jednostki organizacyjne pomocy społecznej; • organizacje pozarządowe; • lokalne grupy działania; • podmioty ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społeczne; • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • Zakłady Poprawcze, Schroniska dla Nieletnich, Ośrodki Kuratorskie/ Ministerstwo Sprawiedliwości oraz organy prowadzące Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze oraz Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii; • PFRON. <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezrobotne sprofilowane jako najbardziej oddalone od rynku pracy zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz osoby nieaktywne wymagające aktywizacji społeczno-zawodowej; • najbliższe otoczenie osób wykluczonych bądź zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (rodziny).
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym. Tryb pozakonkursowy polegający na wspieraniu realizacji zadań publicznych w ramach pomocy i integracji społecznej realizowanych przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej będzie miał zastosowanie jedynie w przypadku objęcia wszystkich jednostek pomocy społecznej danego typu. W przypadku braku takiej możliwości stosowany</p>

	<p>będzie tryb konkursowy. Tryb pozakonkursowy będzie każdorazowo rozpatrywany według zasad określonych w punkcie 5.2 <i>Umowy Partnerstwa</i>.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Działania planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej 9 <i>Włączenie społeczne</i> będą koncentrować się na osiągnięciu celów krajowych wyznaczonych w Strategii Europa 2020, zgodnych z Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Będą one realizowane po uprzednim dokonaniu analizy trendów demograficznych na danym obszarze. Ponadto będą stosowane mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych z EFS przedsięwzięć dotyczących zapewnienia dostępu do usług, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów oraz w razie potrzeby wymagany wkład własny beneficjentów .</p> <p>Wsparcie będzie zgodne z horyzontalnymi wytycznymi ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi celu tematycznego 9 oraz Komunikatem Komisji Europejskiej <i>Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie KOM(2007)725</i>.</p> <p>Projekty w PI 9.1 będą realizowane w oparciu o kryteria minimalnej efektywności społeczno-zatrudnieniowej łączącej w sobie efekty aktywizacji społecznej względem osób o najwyższym stopniu wykluczenia oraz efekty zatrudnieniowe względem osób o relatywnie większym stopniu zbliżenia do rynku pracy.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowane w partnerstwie instytucji rynku pracy oraz podmiotów pomocy i integracji społecznej; • realizowane w partnerstwie, w szczególności z LGD, których działanie ukierunkowane jest na aktywne włączenie.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	12 %	%	2011	n/d	n/d	12%	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	56 %	%	2013	n/d	n/d	56%	SL 2014	Raz na rok

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

3	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	11,7%	%	2013	n/d	n/d	20%	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	11,7%	osoby	2013	n/d	n/d	20%	Bada nie ewalu acyjn e	Minimum cztery razy w ciągu okresu programowania

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty			18905	SL 2014	Raz na rok

2	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty			3 705	SL 2014	Raz na rok
---	--	-------	-----	---------------------------	--	--	-------	---------	------------

Priorytet inwestycyjny: Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	9.2 (PI 9.iv) Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym (PI 9.iv).
Cel szczegółowy	9.2.1 Zwiększenie dostępności środowiskowych usług społecznych, w tym opiekuńczych i wsparcia rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz wsparcia pieczy zastępczej; 9.2.2 Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych.
Rezultaty	<p>Dla celu 9.2.1: Rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie zwiększenie dostępu do usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Zapewniony zostanie większy dostęp do usług opieki nad osobami niesamodzielnymi oraz poszerzenie oferty opiekuńczej, tak aby odpowiedzieć na wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa. Zapewnione zostanie wsparcie rodzinom, w których znajdują się osoby niesamodzielne. Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do wzrostu udziału usług środowiskowych – tworzenie oraz deinstytucjonalizacja (usługi środowiskowe będą mogły mieć charakter stacjonarny na małą skalę).</p> <p>Cel szczegółowy 9.2.1 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie; 2) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu. <p>Dla celu 9.2.2: Rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie zwiększenie dostępu do usług zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych. Wczesne wykrycie wad rozwojowych pozwoli na uniknięcie niepełnosprawności wśród dzieci, natomiast skuteczna rehabilitacja dzieci niepełnosprawnych stworzy warunki do podjęcia pracy przez rodziców.</p> <p>Cel szczegółowy 9.2.2 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w programie;

	2) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu.
Kierunki wsparcia	<p>Dla celu 9.2.1 i 9.2.2: Wsparcie ukierunkowane będzie na rzecz świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych i zdrowotnych). Podstawowym celem interwencji będzie zwiększenie dostępności oraz jakości ww. usług. Prowadzone będą również działania z zakresu rozwoju usług związanych z mieszkalnictwem chronionym, wspomaganiem oraz treningowym.</p> <p>Wsparcie będzie się odbywało zgodnie z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 9.</p> <p>Realizowane przedsięwzięcia będą dotyczyć opieki nad osobami niesamodzielnymi, w podeszłym wieku oraz niepełnosprawnymi. Ponadto w ramach priorytetu inwestycyjnego dofinansowaniu będą podlegały projekty dotyczące wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych, jak również środowiskowych form pomocy i samopomocy.</p> <p>Wsparcie w ramach priorytetu może być komplementarne do działań realizowanych w ramach inwestycji w infrastrukturę społeczną.</p> <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS- nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia dla celu 9.2.1:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) usługi świadczone w ramach mieszkalnictwa chronionego, wspieranego i treningowego skierowane dla osób o specyficznych potrzebach; 2) usługi asystenckie (wraz ze wsparciem towarzyszącym) skierowane do osób o różnym stopniu niesamodzielnności, w tym do osób niepełnosprawnych; 3) usługi bytowe, opiekuńcze (wraz ze wsparciem towarzyszącym) skierowane do osób o różnym stopniu niesamodzielnności, w tym do osób niepełnosprawnych; 4) usługi świadczone w ramach placówek zapewniających dzienną opiekę nad osobami niesamodzielnymi, w podeszłym wieku i niepełnosprawnymi; 5) usługi świadczone w całodobowych placówkach okresowego pobytu zapewniających możliwość okresowej opieki dla niesamodzielnej osoby (w tym starszej i niepełnosprawnej) w przypadku choroby lub innego okresowego braku możliwości sprawowania opieki ze strony rodziny lub konieczności odpoczynku od sprawowania stałej opieki; 6) usługi na rzecz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym:

	<ul style="list-style-type: none"> • usługi interwencji kryzysowej, usługi świadczone w ramach placówek wsparcia dziennego; • wsparcie rozwoju środowiskowej pieczy zastępczej oraz placówek opieki dziennej; • w przypadku zdiagnozowanych szczególnych potrzeb regionalnych wsparcie dla szkoleń specjalnych może zostać przewidziane jedynie w ramach kompleksowego projektu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia dla celu 9.2.2:</p> <p>1) Usługi zdrowotne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowanie i wdrożenie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych; • wsparcie deinstytucjonalizacji opieki nad osobami zależnymi, poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad osobami niesamodzielnymi.
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • jednostki organizacyjne pomocy społecznej; • organizacje pozarządowe; • podmioty prowadzące działalność w obszarze pomocy społecznej oraz systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej • podmioty ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społeczne • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • podmioty lecznicze. <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezrobotne sprofilowane jako najbardziej oddalone od rynku pracy zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz osoby nieaktywne wymagające aktywizacji społeczno-zawodowej; • najbliższe otoczenie osób wykluczonych bądź zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (rodziny) – jedynie jako element projektu właściwego; • dzieci objęte programem wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji w szczególności pochodzący z grupy docelowej CT9; • dzieci w zinstytucjonalizowanej pieczy zastępczej.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę</p>

	<p>podejścia zintegrowanego. Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Poprawa efektywności funkcjonowania sektora zdrowia wymaga silnej koordynacji podejmowanych interwencji pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym. Głównym narzędziem, które posłuży temu celowi, będzie Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia. Działa on pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia, a w jego skład wchodzi przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. cyfryzacji, ministra właściwego ds. pracy i polityki społecznej oraz samorzady regionów, a także inni partnerzy właściwi w zakresie ochrony zdrowia. Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia (Plan działań) podejmowanych ze środków unijnym na poziomie krajowym i regionalnym. Działania planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej 9 <i>Włączenie społeczne</i> będą koncentrować się na osiągnięciu celów krajowych wyznaczonych w Strategii Europa 2020, zgodnych z Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Będą one realizowane po uprzednim dokonaniu analizy trendów demograficznych na danym obszarze. Ponadto będą stosowane mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych z EFS przedsięwzięć dotyczących zapewnienia dostępu do usług, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów oraz w razie potrzeby wymagany wkład własny beneficjentów. Wsparcie będzie zgodne z horyzontalnymi wytycznymi ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi celu tematycznego 9 oraz Komunikatem Komisji Europejskiej <i>Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie KOM(2007)725</i>.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowane przez organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne; • realizowane w partnerstwie podmiotów świadczących opiekę zdrowotną lub usługi społeczne oraz organizacji pozarządowych; • realizowane na obszarach o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług.
<p>Instrumenty finansowe</p>	<p>Nie przewiduje się.</p>
<p>Planowane duże projekty</p>	<p>Nie zidentyfikowano.</p>

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	176	szt.	2014	n/d	n/d	176	SL 2014	Raz na rok
	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych, istniejących po zakończeniu projektu	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d		57		szt.	2014			57	SL 2014	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	5290	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1721	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Wspieranie gospodarki społecznej

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	9.3 (PI 9.v) Wspieranie gospodarki społecznej
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia (PI 9.v).
Cel szczegółowy	Tworzenie miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.
Rezultaty	<p>Rezultatem realizacji priorytetu inwestycyjnego będzie rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie dolnośląskim. Wsparcie gospodarki społecznej przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu oraz do tworzenia nowych usług i miejsc pracy na szczeblu lokalnym w ramach przedsięwzięć łączących w sobie ekonomiczne i społeczne aspekty aktywności obywatelskiej. Rozwój sektora przedsiębiorczości społecznej zwiększy skuteczność zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa.</p> <p>Stworzone zostaną również sprzyjające warunki dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej oraz integracja osób i środowisk działających w jej obszarze na Dolnym Śląsku.</p>
Kierunki wsparcia	<p>Wsparcie w ramach priorytetu ukierunkowane będzie na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy i wspomaganie zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej, inicjowania i wspomaganie procesu tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej oraz wsparcie istniejących podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych wraz ze wsparciem towarzyszącym.</p> <p>Wsparcie ukierunkowane będzie również na rzecz tworzenia regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.</p> <p>Ponadto podejmowane działania będą służyć koordynacji prowadzonych w regionie działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.</p> <p>Wsparcie sektora ekonomii społecznej będzie zgodne z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej.</p> <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS- nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.</p> <p>Priorytet inwestycyjny może zostać objęty zasadami pomocy publicznej.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Usługi wsparcia ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych realizowane w sposób komplementarny w ramach modułów: <ol style="list-style-type: none"> a) Usług animacji i inkubacji lokalnej; b) Usług rozwoju ekonomii społecznej; c) Usług wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych. 2. Wsparcie na utworzenie przedsiębiorstwa społecznego, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym poprzez zastosowanie w ramach projektu co najmniej dwóch z następujących instrumentów: <ol style="list-style-type: none"> a) wsparcie szkoleniowe (w tym szkolenia zawodowe), doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz usługi indywidualnego mentoringu umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i/lub prowadzenia i/lub przystąpienia i/lub pracy w przedsiębiorstwie społecznym (usługi świadczone na etapie zakładania p.s. oraz w okresie pierwszych 6 miesięcy działalności przedsiębiorstwa społecznego); b) przyznanie środków finansowych dla przedsiębiorstwa społecznego na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym; c) finansowe wsparcie pomostowe połączone z doradztwem oraz pomocą w efektywnym wykorzystaniu przyznanych środków. 3. Koordynacja w zakresie ekonomii społecznej w regionie.
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p>Główne grupy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • jednostki organizacyjne pomocy społecznej; • Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej; • organizacje pozarządowe; • podmioty ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstwa społeczne • kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; publiczne służby zatrudnienia i inne instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezrobotne sprofilowane jako najbardziej oddalone od rynku pracy zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz osoby nieaktywne wymagające aktywizacji społeczno-zawodowej; • podmioty ekonomii społecznej; • przedsiębiorstwa społeczne; • organizacje pozarządowe; • instytucje wspierające ekonomię społeczną; • jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz kierownicy w/wym. podmiotów.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą</p>

instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.

Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym. Tryb pozakonkursowy będzie miał zastosowanie do projektów z zakresu koordynowania działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie wynikających z kompetencji samorządu województwa w powyższym zakresie. Tryb pozakonkursowy będzie każdorazowo rozpatrywany według zasad określonych w punkcie 5.2 *Umowy Partnerstwa*.

Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągnięcia wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

Decyzje o wyborze do realizacji operacji w zakresie wsparcia sieci OWES będą podejmowane w oparciu o kryteria wyboru projektów wskazujące na wymagane ilościowe efekty działalności OWES w odniesieniu do wybranych kryteriów akredytacji OWES (wdrożonych w ramach PO KL 2007 – 2013) dla poszczególnych typów świadczonych usług (animacyjnych, inkubacyjnych, biznesowych). IZ RPO zapewni również monitorowanie efektywności działalności usługowej OWES w powyższym zakresie.

Działania planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej 9 *Włączenie społeczne* będą koncentrować się na osiągnięciu celów krajowych wyznaczonych w Strategii Europa 2020, zgodnych z Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Będą one realizowane po uprzednim dokonaniu analizy trendów demograficznych na danym obszarze. Ponadto będą stosowane mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych z EFS przedsięwzięć dotyczących zapewnienia dostępu do usług, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów oraz w razie potrzeby wymagany wkład własny beneficjentów.

Wsparcie będzie zgodne z horyzontalnymi wytycznymi ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi celu tematycznego 9 oraz Komunikatem Komisji Europejskiej *Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie KOM(2007)725*.

Preferowane będą projekty:

- przyczyniające się do utworzenia miejsc pracy;

	<ul style="list-style-type: none"> realizowane w partnerstwie z LGD; realizowane na obszarach szczególnie zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	180	szt.	2014	n/d	n/d	110	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	90%	%	2013	n/d	n/d	50%	Bada nie ewalu acyjn e	Minimum cztery razy w okresie programo wania

	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n / d		%	2014				SL 2014	Raz na rok
					n/d		29%		n/d	n/d	80%		

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	511	SL 2014	Raz na rok
2.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	110	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Produkt	1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	7 956	n/d	n/d	18 905	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 70,12% alokacji osi priorytetowej
Produkt	2.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	175	n/d	n/d	511	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 5,5% alokacji osi priorytetowej
Wskaźnik postępu finansowego	3.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	33 822 661	n/d	n/d	169 324 964	SL 2014	n/d

<i>Fundusz</i>	<i>Europejski Fundusz Społeczny</i>
<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>n/d</i>

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Całość osi priorytetowej nie jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom.

Wpływ na realizację celów tematycznych 1-7 (tzw. „secondary theme”)

Działania podejmowane w ramach priorytetów inwestycyjnych wymienionych w powyższej osi priorytetowej przyczynią się do realizacji innych celów tematycznych. W ramach realizacji PI *Aktywna integracja* mogą zostać wspierane e-umiejętności w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej. Przyczyni się to do zwiększenia dostępności i wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Powyższe wpłynie pośrednio na realizację celu tematycznego 2 – *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych*. Ponadto, zaplanowana w ramach osi priorytetowej interwencja przyczyni się do realizacji celu tematycznego 3 – *Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury* poprzez wsparcie dla osób zainteresowanych założeniem lub przystąpieniem do przedsiębiorstwa społecznego, a także wsparcie inicjatyw związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy w sektorze przedsiębiorczości społecznej.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
109	100 926 219
112	35 000 000
113	8 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	143 926 219

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kod	Kwota (EUR)
01	44 308 399
02	68 312 488
03	31 305 332

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania	
Kod	Kwota (EUR)
01	42 250 000
07	101 676 219

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)	
Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Edukacja

OŚ PRIORYTETOWA 10
EDUKACJA

Priorytet inwestycyjny: Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	10.1 (PI 10.i) Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia (PI 10.i).
Cel szczegółowy	<p>10.1.1 Zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach.</p> <p>10.1.2 Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.</p>
Rezultaty	<p>Dla celu 10.1.1.</p> <p>Rezultatem celu szczegółowego 10.1.1 będzie upowszechnienie edukacji przedszkolnej szczególnie na obszarach, gdzie jej dostępność jest ograniczona, w tym na obszarach wiejskich. Zapewnienie wsparcia dla najmłodszych dzieci przyczyni się do wczesnej identyfikacji i eliminacji barier już na pierwszych etapach edukacji. Zapewnianie równego dostępu do edukacji w omawianym obszarze nastąpi m.in. poprzez tworzenie dodatkowych miejsc edukacji przedszkolnej oraz realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych mających na celu rozwój dzieci na wczesnym etapie edukacji.</p> <p>Cel szczegółowy 10.1.1 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej 2) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie 3) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowaniu ze środków EFS 4) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie 5) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu

	<p>Dla celu 10.1.2</p> <p>Rezultatem celu szczegółowego 10.1.2 będzie także podniesienie jakości kształcenia w ramach edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej poprzez realizację działań edukacyjnych skierowanych do uczniów, zapewnienie doposażenia bazy dydaktycznej i naukowej, a także działań skierowanych do kadry pedagogicznej w celu zapewnienia kompleksowego wsparcia. Kolejnym efektem będzie wdrożenie rozwiązań mających na celu pomoc uczniom zdolnym oraz dzieciom i młodzieży z trudnościami w nauce oraz o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w celu umożliwienia im integracji w ramach powszechnego systemu kształcenia, w tym zmniejszania nierówności w jakości nauczania.</p> <p>Cel szczegółowy 10.1.2 będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu 3) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie 4) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu 5) Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie 6) Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS 7) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie 8) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych 9) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych 10) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Dla celu 10.1.1</p> <p>Wsparcie ukierunkowane będzie na rzecz tworzenia nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej, w tym również uruchamianie nowych ośrodków edukacji przedszkolnej i alternatywnych form opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym zmniejszenia dysproporcji w upowszechnianiu edukacji przedszkolnej na słabiej rozwiniętych obszarach, w tym na obszarach wiejskich, oraz wspieranie dostępności na obszarach miejskich, w tym aglomeracjach.</p> <p>Liczba utworzonych w ramach udzielonego wsparcia projektowego nowych miejsc edukacji przedszkolnej będzie odpowiadała faktycznemu i prognozowanemu zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej w regionie z uwzględnieniem prognoz demograficznych. Po zakończeniu finansowania projektowego beneficjenci będą zobowiązani do zachowania trwałości utworzonych w ramach RPO miejsc edukacji przedszkolnej, poprzez stosowanie kryteriów wyboru projektów. Wkład funduszy strukturalnych w realizację działań ukierunkowanych na upowszechnienie edukacji przedszkolnej w regionie nie będzie zastępować publicznych lub równoważnych wydatków przeznaczonych na ten cel. Ważnym elementem wsparcia będą dodatkowe</p>

zajęcia edukacyjne mające na celu rozwój dzieci na wczesnym etapie edukacji, w szczególności zajęcia rozwijające kreatywność oraz pobudzające ciekawość świata.

W ramach PI na wsparcie edukacji przedszkolnej przewidziano kwotę 27 650 000 mln EUR, co stanowi 35% alokacji PI.

Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:

- upowszechnienie dostępu do edukacji przedszkolnej:

- uruchamianie nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej, w tym również nowych ośrodków edukacji przedszkolnej i alternatywnych form opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym,
- dodatkowe zajęcia edukacyjne mające na celu rozwój dzieci na wczesnym etapie edukacji, w szczególności zajęcia rozwijające kreatywność i przedsiębiorczość oraz pobudzające ciekawość świata,
- wsparcie w zakresie pracy z dzieckiem, uczniem młodszym przy jego przechodzeniu na kolejny etap kształcenia,

Dla celu 10.1.2

Wsparcie ukierunkowane będzie na realizację inicjatyw związanych z kształtowaniem kompetencji kluczowych na rynku pracy, wsparcie nauki języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych i ICT oraz właściwych postaw: kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej. Tworzone będą w szkołach warunki do nauczania eksperymentalnego. Przewidziano również opiekę pedagogiczno-psychologiczną oraz rozwój doradztwa zawodowego dla młodzieży.

Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania oraz będą zgodne ze standardem wyposażenia określonym w Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji.

Wspierane będzie nauczanie w zakresie wykorzystania ICT, co będzie komplementarne z zakresem Priorytetu Inwestycyjnego 2.1 *E-usługi publiczne* i Priorytetu Inwestycyjnego 7.1 *Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną* i 7.2 *Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową* oraz z wykorzystaniem doświadczeń perspektywy finansowej 2007-2013 m.in. wypracowanych w ramach rządowego programu „Cyfrowa szkoła”.

Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:

- wsparcie uczniów kształcenia ogólnego:

- kształtowanie kompetencji kluczowych na rynku pracy, wsparcie nauki języków obcych, nauk matematyczno-przyrodniczych i ICT oraz właściwych postaw: kreatywności, innowacyjność, pracy zespołowej,

- tworzenie w szkołach warunków do nauczania eksperymentalnego oraz metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia,
- realizacja programów pomocy stypendialnej dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, uczniowie uzdolnieni, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki)
- wsparcie w zakresie pracy z uczniem, uczniem młodszym przy jego przechodzeniu na kolejny etap kształcenia,
- doradztwo i opieka psychologiczno- pedagogiczną, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, uczniowie uzdolnieni, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki),
- rozszerzanie oferty szkół o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno – zawodowym,

Dla celu 10.1.1 i 10.1.2

Zapewnione zostanie wyrównanie szans edukacyjnych uczniów m.in. poprzez działania służące indywidualizacji podejścia do ucznia, wspieranie jednostek systemu oświaty w pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, uczniowie uzdolnieni, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki) w celu przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu w edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych np. na obszarach wiejskich. Grupą, która będzie w sposób szczególny wspierana na tym etapie edukacji, są osoby niepełnosprawne np.: osoby autystyczne, osoby niepełnosprawne intelektualnie. Działania będą ukierunkowane na zwiększanie odsetka dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół powszechnych m.in. poprzez działania wspierające przechodzenie uczniów ze specjalnych szkół dla osób z niepełnosprawnościami do szkół powszechnych.

Lepsza jakość i dostępność edukacji zostanie osiągnięta m.in. poprzez uzupełnienie kompetencji nauczycieli w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także wykorzystanie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia. Przedmiotowe wsparcie zapewni możliwości szkolenia i doskonalenia zawodowego jako elementu poprawy jakości pracy szkół i ośrodków edukacji przedszkolnej.

Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:

- wsparcie nauczycieli i pracowników pedagogicznych prowadzących kształcenie ogólne i edukację przedszkolną:

- Szkolenie, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych pod kątem kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się po rynku pracy (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce), nauczania eksperymentalnego, właściwych postaw uczniów (m.in. kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej) oraz metod

	<p>zindywidualizowanego podejścia do ucznia,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szkolenie, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych pod kątem wykorzystania narzędzi wspierających pomoc psychologiczno- pedagogiczną na każdym etapie edukacyjnym (m.in. dla uczniów niepełnosprawnych, uczniów uzdolnionych, zagrożonych przedwczesnym kończeniem nauki), <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) z zakresu wyposażenia/doposażenia stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS.</p> <p>Projekty związane z wyposażeniem pracowni TIK („Cyfrowa szkoła”) oraz pracowni przedmiotowych będą komplementarne z zajęciami dodatkowymi dla uczniów oraz doskonaleniem nauczycieli finansowanymi ze środków publicznych (w tym EFS), a łączny limit wydatków związanych z zakupem sprzętu nie przekroczy 30% alokacji na cały PI 10.1 (włączając cross-financing).</p> <p>Działania inwestycyjne o większej skali, komplementarne do działań EFS, będą finansowane z EFRR w szczególności w ramach osi 7 Infrastruktura edukacyjna, jak również w ramach Osi 2 Technologie Infomacyjno-komunikacyjne.</p>
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p><u>Główne grupy beneficjentów:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • organizacje pozarządowe; • organy prowadzące publiczne i niepubliczne przedszkola i inne form wychowania przedszkolnego; • organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne; <p><u>Główne grupy docelowe:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • dzieci w wieku przedszkolnym, określonym w Ustawie o systemie oświaty; • rodzice/opiekunowie prawni dzieci w wieku przedszkolnym, określonym w Ustawie o systemie oświaty; • istniejące przedszkola; • funkcjonujące inne formy wychowania przedszkolnego; • rodzice/opiekunowie prawni uczniów • uczniowie i wychowankowie szkół i placówek (w rozumieniu Ustawy o systemie oświaty) prowadzących kształcenie ogólne (z wyłączeniem słuchaczy szkół dla dorosłych); • szkoły i placówki oświatowe oraz ich organy prowadzące, w zakresie kształcenia ogólnego (z wyłączeniem szkół dla dorosłych)

	<ul style="list-style-type: none"> • nauczyciele i pracownicy pedagogiczni przedszkoli, szkół i placówek oświatowych; • osoby, które przedwcześnie opuściły system oświaty • kadra przedszkoli, oddziałów przedszkolnych i innych form wychowania przedszkolnego oraz szkół i placówek w zakresie kształcenia ogólnego,
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym oraz pozakonkursowym. Tryb pozakonkursowy będzie miał zastosowanie do projektów o charakterze wdrożeniowym polegającym na świadczeniu usług edukacji przedszkolnej. Tryb pozakonkursowy ogranicza się do realizacji lub koordynacji zadań określonych w przepisach prawnych mających zastosowanie do danego podmiotu lub grupę podmiotów. Beneficjentem pozakonkursowym tych działań jest wskazany prawnie podmiot publiczny odpowiedzialny za koordynację danej polityki na poziomie krajowym, regionalnym lub lokalnym np. władze gminy ustawowo odpowiedzialne za edukację przedszkolną. Tryb pozakonkursowy będzie każdorazowo rozpatrywany według zasad określonych w punkcie 5.2 Umowy Partnerstwa.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach cross-financingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS. Kryteria będą uwzględniać wyniki edukacyjne szkół i premiować szkoły położone na terenach wiejskich.</p> <p><u>Dla celu 10.1.1</u> <u>W ramach edukacji przedszkolnej preferowane będą projekty:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • na obszarach o niskim poziomie upowszechnienia edukacji przedszkolnej; • realizowane na obszarach wiejskich;

	Dla celu 10.1.2 W ramach edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej preferowane będą projekty: <ul style="list-style-type: none"> • realizowane w szkołach osiągających najniższe wyniki edukacyjne; • wykorzystujące w nauczaniu technologie informacyjno-komunikacyjne. • realizowane w partnerstwie szkół z pracodawcami, instytucjami rynku pracy, organizacjami pozarządowymi;
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowaniu ze środków EFS [szt.]	Region słabiej rozwinięty	szt	n/d	n/d	n/d	80 %	%	2013	n/d	n/d	80%	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu [osoby]	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	67 %	%	2013	n/d	n/d	67%	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	73 %	%	2013	n/d	n/d	73%	SL 2014	Raz na rok

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

4	Liczba szkół, w których pracowni przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	93 %	%	2013	n/d	n/d	93%	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS [osoby]	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	89 %	%	2013	n/d	n/d	89%	Badanie ewaluacyjne	Minimum cztery razy w ciągu okresu programowania
6	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	n/d	n/d	37 %	%	2013	n/d	n/d	37%	SL 2014	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	11 720	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie [szt.]	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	3 114	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1 707	SL 2014	Raz na rok

4	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	27 525	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	448	SL 2014	Raz na rok
6	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie [szt.]	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	341	SL 2014	Raz na rok
7	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	150	SL 2014	Raz na rok

Priorytet inwestycyjny: Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	PI 10.2 (PI 10.iii) Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, zwiększanie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji (PI 10.iii).
Cel szczegółowy	Zwiększenie kompetencji osób dorosłych w szczególności osób pozostających w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w zakresie ICT i języków obcych.
Rezultaty	Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie umożliwienie dorosłym uczenia się w celu zapewnienia rozwoju społecznego i ekonomicznego. Wsparcie obszaru ICT i języków obcych będzie prowadziło do podnoszenia kompetencji, ale przede wszystkim do zdobycia kwalifikacji przez osoby dorosłe, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach i osoby starsze. Zastosowanie powyższego rozwiązania zapewni wysoką jakość działań realizowanych przy udziale interwencji EFS i walidację nabywanych kompetencji.

<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Wsparcie ukierunkowane będzie na rzecz indywidualnych osób dorosłych, w szczególności osób pozostających w niekorzystnej sytuacji, w tym powyżej 50 roku życia oraz o niskich kwalifikacjach chcących podnieść kluczowe kompetencje o charakterze podstawowym i przekrojowym w zakresie języków obcych oraz ICT jako kompetencji, na które jest największe zapotrzebowanie na rynku pracy.</p> <p>Wsparcie udzielane w ramach RPO obejmuje działania ukierunkowane na przeprowadzenie formalnej oceny i certyfikacji umiejętności i kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia.</p> <p>W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) z zakresu wyposażenia/doposażenia stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS- nie więcej niż 10 % wartości alokacji Priorytetu Inwestycyjnego.</p> <p>Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia: - podwyższanie kompetencji osób dorosłych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych w szczególności osób pozostających w niekorzystnej sytuacji, w tym osób starszych oraz o niskich kwalifikacjach chcących podnieść kluczowe kompetencje o charakterze podstawowym i przekrojowym w zakresie języków obcych oraz ICT .
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p><u>Główne grupy beneficjentów:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • organizacje pozarządowe; • przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, • uczelnie wyższe <p><u>Główne grupy docelowe:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki EFS zostaną przeznaczone na wsparcie osób z grup defaworyzowanych, czyli wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji, w tym m. in osób o niskich kwalifikacjach i osób powyżej 50 roku życia. • osób w wieku 25 lat i więcej w tym m.in. kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne oraz niskowkwalifikowane.
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone</p>

	<p>geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Z uwagi na zobowiązanie władz polskich w zakresie wypełnienia warunkowości ex-ante nr 10.3, zawarte w PO WER, prowadzenie działań w ramach PI 10iii nadzorowanych przez IZ RPO województwa dolnośląskiego jest uzależnione od wypełnienia tych zobowiązań na szczeblu ogólnokrajowym przez IZ PO WER.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów, także w zakresie wyboru terytorium i obszaru interwencji oraz osiągnięcia wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p><u>Preferowane będą projekty:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowane na obszarach o wysokiej stopie bezrobocia; <ul style="list-style-type: none"> • skierowane na rzecz osób o niskich kwalifikacjach i osób powyżej 50 roku życia pozostających w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.
Instrumenty finansowe	Nie przewiduje się.
Planowane duże projekty:	Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n / d	31 %	%	2013	n/d	n/d	31%	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n / d	35 %	%	%	2013	n/d	n/d	35%	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n / d	30 %	%	%	2013	n/d	n/d	30%	SL 2014	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	6 268	SL 2014	Raz na rok
	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	4 701	SL 2014	Raz na rok

	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty				SL 2014	Raz na rok
					n/d	n/d	4701		

Priorytet inwestycyjny: Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy

Nr i nazwa priorytetu inwestycyjnego	PI 10.3 (PI 10.iv) Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy
Odpowiadający priorytet inwestycyjny wg rozporządzenia UE	Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami (PI 10.iv).
Cel szczegółowy	Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego.
Rezultaty	Rezultatem priorytetu inwestycyjnego będzie dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, co nastąpi poprzez wdrażanie rozwiązań mających na celu podniesienie jakości kształcenia zawodowego. Realizacja priorytetu zapewni silne powiązanie oferty szkół z realnymi potrzebami i oczekiwaniami rynku pracy, wsparcie to zwiększy szanse na zatrudnienie absolwentom szkół zawodowych. Edukacja dorosłych przynosi korzyści w postaci, zwiększenia szans zatrudnienia i wyższych kompetencji społecznych i zawodowych. Kształcenie ustawiczne umożliwi indywidualnym osobom dorosłym uzupełnienie wykształcenia, wzbogacenie wiedzy, rozwinięcie zdolności, udoskonalenie kwalifikacji zawodowych lub zdobycie nowego zawodu.
Kierunki wsparcia	W ramach wsparcia będą realizowane działania na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego oraz dostosowania jego kierunków do regionalnych uwarunkowań rynku pracy i gospodarki. Zaplanowane działania realizowane są we współpracy szkół z ich otoczeniem: z instytucjami rynku pracy, ze szkołami wyższymi, a w szczególności z pracodawcami, w celu podniesienia jakości kształcenia oraz w zakresie praktycznych form nauczania – np. staże i praktyki zawodowe. Staże i praktyki realizowane w ramach RPO charakteryzują się wysoką jakością potwierdzoną zgodnością z <i>Wytycznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020</i> w obszarze edukacji. Działaniami uzupełniającymi będzie przegląd z pracodawcami oferty edukacyjnej i szkoleniowej szkół i placówek, co pozwoli na

efektywne zarządzanie tą ofertą poprzez uruchamianie kształcenia i szkolenia w zawodach, na które występuje potwierdzone zapotrzebowanie rynku. Realizowane będą działania dostosowujące ofertę szkół prowadzących kształcenie zawodowe do potrzeb rynku pracy w tym z uwzględnieniem smart specialisation oraz prowadzenie doradztwa zawodowego.

Obszarem działań w ramach Priorytetu w zakresie ograniczania przedwczesnego kończenia nauki i promowania równego dostępu do stojącego na dobrym poziomie szkolnictwa będzie wsparcie grup docelowych, w których występują bariery/utrudnienia w dostępie do edukacji. Interwencje przyczyniające się do zwiększonego i pełnego udziału młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki), w edukacji zawodowej.

Planowane przedsięwzięcia będą również uwzględniać doskonalenie umiejętności nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy (np. staże nauczycieli w przedsiębiorstwach), jak również w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także wykorzystanie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia. Interwencja zapewni nauczycielom możliwość aktualizowania swojej wiedzy przez bezpośredni kontakt z rzeczywistym środowiskiem pracy.

W ramach interwencji przewidziana została możliwość przygotowania szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe do pełnienia funkcji wyspecjalizowanych ośrodków kształcenia i szkolenia funkcjonujących w określonych branżach, ściśle współpracujących z pracodawcami oraz elastycznie reagujących na zmiany zachodzące na rynku pracy. Dodatkowo w ramach RPO przewidziana została możliwość sfinansowania działań realizowanych przez te instytucje na rzecz podnoszenia jakości kształcenia zawodowego i lepszego dostosowania tego typu kształcenia do potrzeb rynku pracy w szczególności w zakresie kształcenia oraz poradnictwa i informacji zawodowej pod potrzeby regionalnego i lokalnego rynku pracy. Działania mające na celu wsparcie kształcenia i szkolenia zawodowego (w tym również w szkołach dla dorosłych i szkołach policealnych, w formach pozaszkolnych, umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych. Przedsięwzięcia na rzecz kształcenia indywidualnych osób dorosłych w szczególności osób pozostających w niekorzystnej sytuacji, w tym osób starszych oraz o niskich kwalifikacjach uwzględniać będą również poszerzanie oferty kursów zawodowych realizowanych we współpracy z pracodawcami poprzez organizację tradycyjnych pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego (m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych). Powyższe działania obejmują również tzw. biednych pracujących.

Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na

tego typu działania oraz będą zgodne ze standardem wyposażenia określonym w *Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji.*

W ramach PI będą finansowane obok działań tzw. miękkich, wydatki inwestycyjne (w ramach mechanizmu finansowania krzyżowego cross-financing) z zakresu wyposażenia/doposażenia stanowiące element kompleksowego projektu, zgodnie z zasadami kwalifikowalności EFS.

Instytucja Zarządzająca planując wsparcie w PI 10.3 dokonuje analizy potrzeb szkół zawodowych pod kątem wyzwań regionalnego rynku pracy. Wsparcie w zakresie zakupu wyposażenia w 10.3 realizowane jest w oparciu o powyższą analizę.

Limit wydatków związanych z doposażeniem szkół i placówek kształcenia zawodowego w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego nie przekroczy 20% całkowitej alokacji PI 10.3 (włączając cross-financing). Wysokość limitu zostanie zweryfikowana w trakcie przeglądu śródkresowego programu.

Działania inwestycyjne o większej skali, komplementarne do działań EFS, będą finansowane z EFRR w szczególności w ramach osi 7 Infrastruktura edukacyjna jak również w ramach osi 2 Technologie Infomacyjno-Komunikacyjne.

Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:

- wsparcie kształcenia zawodowego oraz dostosowania jego kierunków do uwarunkowań rynku pracy i gospodarki:

- organizacja praktycznych formy nauczania – staże, praktyki zawodowe,
- uruchamianie i dostosowywanie kształcenia i szkolenia w zawodach, na które występuje potwierdzone zapotrzebowanie rynku, poprzez udział przedsiębiorców w identyfikacji i prognozowaniu potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy, co pozwoli na efektywne zarządzanie ofertą edukacyjną i szkoleniową szkół i placówek,
- działania przyczyniające się do zwiększonego i pełnego udziału młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni- zajęcia włączająco-integrujące, uczniowie uzdolnieni- zajęcia rozwijające, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki- zajęcia uzupełniające),
- doradztwo edukacyjno-zawodowe, uwzględniające potrzeby uczniów i dorosłych uczących się na różnych poziomach edukacyjnych i w różnych typach szkół i placówek,
- przygotowanie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe do pełnienia funkcji wyspecjalizowanych ośrodków kształcenia i szkolenia oraz wsparcie ich w zakresie poradnictwa i informacji zawodowej pod potrzeby regionalnego i

	<p>lokalnego rynku pracy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • kształcenie w formach pozaszkolnych osób dorosłych umożliwiającym podniesienie kwalifikacji zawodowych, • organizację tradycyjnych pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego (m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych) we współpracy z pracodawcami <p>- wsparcie nauczycieli kształcenia zawodowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szkolenie, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy (np. staże nauczycieli w przedsiębiorstwach), • o Szkolenie, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu pod kątem kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także zapewnienie metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia.
<p>Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe</p>	<p><u>Główne grupy beneficjentów:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jst; • organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe • placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych • instytucje rynku pracy, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.19)), prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową; • podmioty prowadzące działalność oświatową, o której mowa w art. 83a ust. 2. Ustawy o systemie oświaty <p><u>Główne grupy docelowe:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe; • szkoły i placówki (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe ; • nauczyciele zawodu; • instruktorzy praktycznej nauki zawodu. <ul style="list-style-type: none"> • osoby dorosłe w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach i osoby w wieku powyżej 50 lat • Opiekunowie i rodzice młodzieży wspieranych szkół i placówek – z uwagi na działania przyczyniające się do zwiększonego i pełnego udziału młodzieży o

	<p>specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, uczniowie uzdolnieni, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki),</p> <ul style="list-style-type: none"> • szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie ustawiczne i ich organy prowadzące • Opiekunowie i rodzice młodzieży wspieranych szkół i placówek – z uwagi na działania przyczyniające się do zwiększonego i pełnego udziału młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniowie niepełnosprawni, uczniowie uzdolnieni, zagrożeni przedwczesnym kończeniem nauki),
<p>Kierunkowe zasady wyboru projektów</p>	<p>Realizacja na terenie całego województwa. W celu osiągnięcia większej efektywności podejmowanej interwencji planuje się częściowe zastosowanie wsparcia za pomocą instrumentu ZIT. Możliwe będzie także ukierunkowanie naborów na określone geograficznie obszary. Pozwoli to na dostosowanie rodzaju wsparcia do specyfiki poszczególnych terytoriów i zamieszkujących je społeczności. Podejście takie pozwoli m.in. na realizację projektów komplementarnych, uwzględniając tym samym zasadę podejścia zintegrowanego.</p> <p>Przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.</p> <p>Nabory będą kierowane do wszystkich lub wybranych kategorii beneficjentów. Przy organizacji naborów może być brana pod uwagę efektywność osiągania wybranego wskaźnika Programu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną oraz realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.</p> <p>Projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach cross-finansingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS. Kryteria będą uwzględniać wyniki edukacyjne szkół i premiować szkoły położone na terenach wiejskich.</p> <p><u>Preferowane będą projekty:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • realizowane w szkołach osiągających najniższe wyniki edukacyjne; • realizowane w partnerstwie szkół z lokalnymi pracodawcami, instytucjami rynku pracy, organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze przeciwdziałania bezrobociu, rozwoju gospodarczego, nauki lub w innym obszarze powiązany z zakresem wsparcia priorytetu. • Obemujące wsparciem osoby dorosłe o niskich kwalifikacjach, osoby w wieku powyżej 50 lat
<p>Instrumenty finansowe</p>	<p>Nie przewiduje się.</p>

**Planowane duże
projekty:**

Nie zidentyfikowano.

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia [osoby]	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	30%	%	2013	n/d	n/d	30%	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	73%	%	2013	n/d	n/d	73%	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenia zakupione dzięki EFS [szt.]	Region słabiej rozwinięty	szt	n/d	n/d	n/d	89%	%	2013	n/d	n/d	89%	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki [osoby]	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	n/d	n/d	37%	%	2013	n/d	n/d	37%	Badania ewaluacyjne	Minimum cztery razy w ciągu okresu programowania

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie[osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	6 758	SL 2014	Raz na rok
2	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1067	SL 2014	Raz na rok
3	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	17 331	SL 2014	Raz na rok
4	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego [szt.]	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	256	SL 2014	Raz na rok
5	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie [szt.]	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	49	SL 2014	Raz na rok

Tabela 6: Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		
Produkt	1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie [szt.]	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	1160	n/d	n/d	3114	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 10 % alokacji osi priorytetowej
Produkt	2	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	636	n/d	n/d	1707	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 3 % alokacji osi priorytetowej
Produkt	3	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	10 255	n/d	n/d	27 525	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 16 % alokacji osi priorytetowej
Produkt	4	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie [szt.]	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	127	n/d	n/d	341	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 10 % alokacji osi priorytetowej
Produkt	5	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy [osoby]	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	6457	n/d	n/d	17 331	SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 17 % alokacji osi priorytetowej
Wskaźnik postępu finansowego	6	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	euro	EFS	Region słabiej rozwinięty			28 112 597			183 742 463	SL 2014	n/d

<i>Fundusz</i>	<i>Europejski Fundusz Społeczny</i>
<i>Kategoria regionu</i>	<i>Region słabiej rozwinięty</i>
<i>Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)</i>	<i>Ogółem</i>
<i>Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)</i>	<i>n/d</i>

Nie przewiduje się finansowania osi priorytetowej wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych oraz instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii.

Nie przewiduje się realizacji całości osi priorytetowej przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Całość osi priorytetowej nie jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy transnarodowej lub obydwu tym obszarom.

Wpływ na realizację celów tematycznych 1-7 (tzw. „secondary theme”)

Działania podejmowane w ramach priorytetów inwestycyjnych wymienionych w powyższej osi priorytetowej przyczynią się do realizacji innych celów tematycznych. Poprzez realizację PI *Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie* nastąpi rozwój kwalifikacji zawodowych osób chcących podnieść swoje umiejętności, wiedzę i kompetencje. Zwłaszcza wszelkie wsparcie w celu zdobycia umiejętności w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych wpłyną pośrednio na realizację celu tematycznego 2 – *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych*. Wpływ na realizację powyższego celu tematycznego będą również miały pozostałe Priorytety Inwestycyjne, a więc *Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej* oraz *Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy* poprzez rozwijanie umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli. Ponadto w ramach poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych wspierane będą umiejętności związane z przedsiębiorczością.

Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
115	79 000 000
117	17 899 897
118	59 281 196

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	156 181 093

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru

Kod	Kwota (EUR)
01	49 977 950
02	74 966 925
03	31 236 218

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania

Kod	Kwota (EUR)
01	59 125 000
07	97 056 093

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat poboczny EFS (wyłącznie EFS)

Kod	Kwota (EUR)
n/d	n/d

Pomoc techniczna

OŚ PRIORYTETOWA 11
POMOC TECHNICZNA

Priorytet	Pomoc techniczna
Cel szczegółowy	11.1 Sprawny system wdrażania RPO WD 2014-2020. 11.2 Zapewnienie niezbędnych zasobów ludzkich oraz warunków zapewniających sprawne działanie instytucji. 11.3 Spójny system informacji i promocji oraz rozwijanie potencjału beneficjentów i potencjalnych beneficjentów RPO WD 2014-2020.
Rezultaty	<p>Dla celu 11.1: Rezultatem celu szczegółowego będzie: Efektywne wdrożenie Programu dzięki wsparciu eksperckiemu i optymalizacji procesów.</p> <p>Cel szczegółowy 11.1. będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Średni czas zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy), 2) Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej, 3) Liczba przeprowadzonych ewaluacji, 4) Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów, 5) Liczba opracowanych ekspertyz. <p>Dla celu 11.2: Rezultatem celu szczegółowego będzie: Pełna absorpcja środków dzięki wysokim kwalifikacjom pracowników, wsparciu organizacyjnemu i technicznemu wdrażania Programu.</p> <p>Cel szczegółowy 11.2. będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE, 2) Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności, 3) Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji, 4) Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowisk. <p>Dla celu 11.3: Rezultatem celu szczegółowego będzie: Podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie możliwości pozyskania i wykorzystania środków w ramach Programu.</p> <p>Cel szczegółowy 11.3. będzie mierzony za pomocą następujących wskaźników</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów 2) Liczba publikacji wydanych w formie elektronicznej promujących najlepsze

	<p>praktyki w zakresie przygotowania, zarządzania i wdrażania projektów,</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów, 4) Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów, 5) Liczba wspartych ZIT, 6) Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego, 7) Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu, 8) Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej
<p>Kierunki wsparcia</p>	<p>Dla celu 11.1, 11.2, 11.3:</p> <p>Wspierane będą działania ukierunkowane na wzmocnienie potencjału administracyjnego, w ramach którego mogą być finansowane koszty m.in.: zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji i zapewnienia odpowiednich warunków technicznych, organizacyjnych i administracyjnych niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych w realizację Programu, powierzchni przeznaczonych na potrzeby programu dla osób zaangażowanych w realizację RPO WD, jak również zadań z zakresu komunikacji i promocji. Aby sprostać tym wymaganiom, na wszystkich szczeblach realizacji Programu musi być zapewniony przeszkolony personel posiadający odpowiednie kompetencje oraz dysponujący odpowiednim zapleczem technicznych i organizacyjnym oraz środkami niezbędnymi do realizacji wyznaczonych zadań.</p> <p>W celu prawidłowej realizacji Programu zakłada się zatrudnienie właściwej liczby pracowników zaangażowanych we wdrażanie polityki spójności, w zakresie przygotowania, zarządzania, monitorowania, ewaluacji, kontroli, audytu, promocji i informacji oraz zapewnienie systemu motywacji płacowych i pozapłacowych dla pracowników uczestniczących w realizacji RPO WD, zgodnie z <i>Planem działań w obszarze zasobów ludzkich zaangażowanych w realizację polityki spójności w latach 2014-2020</i>. Pozwoli to na zapewnienie poziomu zatrudnienia niezbędnego do sprawnego działania instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WD. Konieczne jest aby pracownicy obsługujący program mogli korzystać z dofinansowania do różnych form kształcenia, co pozwoli na stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz odpowiednie motywowanie. Szkolenia będą oparte na planach rozwoju HR opracowywanych dla instytucji</p> <p>Niezbędnym działaniem będzie zapewnienie osobom zaangażowanym w realizację RPO WD odpowiednich warunków lokalowych i technicznych, umożliwiających sprawne i efektywne wykonywanie obowiązków. Zagwarantowane zostaną również odpowiednie środki na spełnienie wymagań dotyczących m.in. monitoringu, ewaluacji, kontroli, szkoleń.</p> <p>Wsparciem będzie objęte wzmocnienie procesu zarządzania i wdrażania RPO WD, w ramach którego mogą być realizowane działania dotyczące m.in. obsługi procedury naboru wniosków o dofinansowanie, wsparcia procesu ewaluacji oraz weryfikacji dokumentacji projektowej dla projektów wybieranych w procedurze pozakonkursowej, a także wsparcie eksperckie. Realizowane będzie</p>

przygotowanie i monitorowanie wypełnienia obowiązków nałożonych przez przepisy unijne oraz krajowe regulujące realizację funduszy europejskich w ramach RPO WD, w tym spełnienia warunkowości ex-ante dla Programu.

Dodatkowo wspierani będą partnerzy społeczni uczestniczący w procesie wdrażania funduszy europejskich zgodnie z opracowanymi przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju wspólnymi zasadami regulującymi finansowanie udziału partnerów w pracach komitetów monitorujących, grup roboczych, sieci tematycznych i innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej.

Systemy informacyjne, które zostały stworzone w poprzednim okresie programowania i inwestycje poczynione do tej pory, zwłaszcza inwestycje w sprzęt, zostaną odpowiednio wykorzystane w latach 2014-2020.”

W ramach działań informacyjnych będą realizowane działania dotyczące podnoszenia świadomości społeczeństwa w zakresie interwencji Programu, w tym m.in. działań na rzecz energii odnawialnych, efektywności energetycznej i klimatu.

Działania informacyjno –promocyjne będą podejmowane na poziomie regionu i będą odnosić się do zakresu tematycznego RPO (np.informowanie o naborach, wybranych obszarach wsparcia właściwych dla RPO).

Ze środków PT RPO WD zapewnione będzie także wsparcie działalności instytucji realizujących Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, inne niż w obszarze funkcjonalnym miasta Wrocław, także związane z udziałem w sieci na rzecz rozwoju obszarów miejskich.

Prowadzone działania w ramach Osi Priorytetowej Pomoc Techniczna zapewnią kontynuowanie mechanizmów, stosowanych już w perspektywie 2007-2013, nakierowanych na zapobieganie, wykrywanie i przeciwdziałanie nadużyciom finansowym, w tym korupcji, poprzez m.in. zwiększenie przejrzystości, zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, organizacje nadzorujące typu "watch dog", działania zapobiegawcze, ocenę ryzyka, działania edukacyjne, stosownie do potrzeb IZ oraz zgodnie z wytycznymi horyzontalnymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju.

Wszystkie powyższe przedsięwzięcia mają m.in. zapewnić płynne przejście pomiędzy okresami programowania 2007-2013, 2014-2020 oraz perspektywą finansową po 2020 r. W związku z powyższym mogą obejmować swoim zakresem trzy wspomniane perspektywy (zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego) pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej demarkacji oraz uwzględnienia zasad kwalifikowalności.

Typy operacji i przykładowe przedsięwzięcia:

1) W zakresie celu 11.1:

1. Finansowanie ekspertyz, analiz i opinii niezbędnych do funkcjonowania instytucji zaangażowanych w RPO WD 2014-2020, w tym monitoring RIS 3
2. Wsparcie procesu zarządzania finansowego i monitorowania
3. Wsparcie procesu ewaluacji
4. Wsparcie dla każdego z etapów naboru, oceny i wyboru projektów
5. Finansowanie i wsparcie procesu kontroli
6. Wsparcie obsługi prac zespołów (w tym szkolenia) związanych z wdrażaniem programu wynikających ze stosowania zasady partnerstwa (np. Komitetu Monitorującego, konsultacji z partnerami regionalnymi).

Zapewnienie monitoringu, ewaluacji i aktualizacji regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji⁸, obejmujące:

- proces przedsiębiorczego odkrywania, angażujący regionalne instytucje zarządzającą i pośredniczące, oraz zainteresowane podmioty takie, jak uniwersytety, inne instytucje szkolnictwa wyższego, przedsiębiorców, oraz partnerów społecznych; oraz
- stopę zwrotu na inwestycji w zakresie strategii inteligentnych specjalizacji, obliczaną dla EFRR i EFS⁹.

2) W zakresie celu 11.2:

1. Finansowanie wynagrodzeń pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie polityki spójności.
2. Działania szkoleniowe i edukacyjne pracowników zaangażowanych we wdrażanie polityki spójności.
3. Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych w RPO WD 2014-2020,

Dopuszcza się finansowanie personelu zaangażowanego w celu przygotowania, aktualizacji, monitoringu, ewaluacji dokumentów strategicznych (polityki, plany) wypełniające warunkowości ex-ante:

1. Regionalna Polityka Transportowa Województwa (w ramach warunku ex-ante dla CT 7, warunki 7.1, 7.2)
2. Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa (w ramach warunku ex-ante dla CT 6, warunek 6.2),
3. Smart Specialisation Strategy - RIS 3 (w ramach warunku ex-ante dla CT 1)

W takim zakresie, jaki dotyczy Regionalnego Programu Operacyjnego, czyli pro-rata.

3) W zakresie celu 11.3:

1. Działania szkoleniowe i edukacyjne dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów
2. Dyfuzja najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie usprawnienia procesu

⁸ W zakresie wsparcia EFRR i EFS dla regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji

⁹ Stopa zwrotu powinna być obliczana począwszy od 2016 r. z zastosowaniem jednolitej metodologii

	<p>przygotowania, zarządzania i wdrażania projektów.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Przygotowanie i upowszechnienie publikacji oraz innych materiałów informacyjnych o Programie i projektach 4. Przygotowanie i przeprowadzanie spotkań informacyjno-promocyjnych (m.in. promocja w mediach, targi, konkursy, konferencje prasowe, spotkania ze środowiskami branżowymi); 5. Wsparcie w zakresie ZIT regionalnych
Potencjalni beneficjenci i grupy docelowe	<p>Główne grupy beneficjentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instytucja zarządzająca RPO dla województwa dolnośląskiego wraz z jednostkami organizacyjnymi, • instytucje pośredniczące, którym zostanie powierzone wdrażanie całości lub części zadań w ramach RPO WD, • wojewódzka samorządowa jednostka organizacyjna - jednostka budżetowa, • podmioty zaangażowane w realizację ZIT, • inne Instytucje Systemu Wdrażania Programu, <p>Wśród grup docelowych wspierani będą m.in. partnerzy społeczno-gospodarczy.</p>
Kierunkowe zasady wyboru projektów	<p>Dla zapewnienia osiągnięcia celu priorytetu oraz założonych wartości docelowych wskaźników, wybór projektów następować będzie w ramach procedury pozakonkursowej.</p>

Tabela 4: Wspólne wskaźniki rezultatu

Lp	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
1	Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE	Liczba	2	2013	1,5	SL 2014	Raz na rok
2	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	Skala 0-5	3,75	2013	4	badania ankietowe	Raz na rok
3.	Średni czas zatwierdzania projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)	Liczba dni	207	2013	200	SL 2014	Raz na rok
4	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności	%	9,09	2013	12	badanie	Raz na rok

Tabela 5: Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych
1	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	n/d	SL 2014
2	Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej	szt.	n/d	SL 2014
3	Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowisk	szt	n/d	SL 2014
4	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	n/d	SL 2014
5	Liczba publikacji wydanych w formie elektronicznej promujących najlepsze praktyki w zakresie przygotowania, zarządzania i wdrażania projektów	szt.	n/d	SL 2014
6	Liczba zorganizowanych spotkań, konferencji, seminariów	szt.	n/d	SL 2014
7	Liczba opracowanych ekspertyz	szt.	n/d	SL 2014
8	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoby	n/d	SL 2014
9	Liczba wspartych ZIT	szt.	n.d	SL 2014
10	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	osoby	n.d	SL 2014
11	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	n.d	SL 2014
12	Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej	szt.	n.d	SL 2014

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty

Podstawa kalkulacji (publiczne lub ogółem)	Ogółem
--	--------

Kategorie interwencji

Tabela 14: Wymiar 1 – Obszar interwencji	
Kod	Kwota (EUR)
121	69 832 547
122	3 000 000
123	6 367 453

Tabela 15: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Kod	Kwota (EUR)
01	79 200 000

Tabela 16: Wymiar 3 – Typ obszaru realizacji	
Kod	Kwota (EUR)
07	79 200 000

PLAN FINANSOWY PROGRAMU

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z UP alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 618 916 106 EUR EFRR i 633 630 483 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 397 508 226 EUR. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS.

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem osi Pomoc techniczna (finansowane wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inną/inne osie EFS).

Koncentracja tematyczna

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z UP i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania¹⁰

Tabela 17: Całkowita kwota środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)¹¹

	Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		łącznie		
			Podstawowa alokacja [1]	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	185 225 458	11 822 901	196 093 083	12 516 579	207 424 693	13 239 874	217 763 273	13 899 784	228 119 230	14 560 802	238 448 921	15 220 144	248 706 482	15 874 882	1 521 781 140	97 134 966	
2		regiony przejściowe																	
3		regiony bardziej rozwinięte																	
4		łącznie		185 225 458	11 822 901	196 093 083	12 516 579	207 424 693	13 239 874	217 763 273	13 899 784	228 119 230	14 560 802	238 448 921	15 220 144	248 706 482	15 874 882	1 521 781 140	97 134 966
5	EFŚZ	regiony słabiej rozwinięte	72 495 725	4 627 386	76 749 224	4 898 887	81 184 323	5 181 978	85 230 759	5 440 261	89 283 996	5 698 978	93 326 952	5 957 039	97 341 677	6 213 298	595 612 656	38 017 827	
6		regiony przejściowe																	
7		regiony bardziej rozwinięte																	
8		łącznie		72 495 725	4 627 386	76 749 224	4 898 887	81 184 323	5 181 978	85 230 759	5 440 261	89 283 996	5 698 978	93 326 952	5 957 039	97 341 677	6 213 298	595 612 656	38 017 827
9	VEI - dodatkowa alokacja	nie dotyczy																	
10	FS	nie dotyczy																	
11	EFRR	specjalna alokacja dla obszarów peryferyjnych lub słabo zaludnionych																	
12		łącznie	257 721 183	16 450 287	272 842 307	17 415 466	288 609 016	18 421 852	302 994 032	19 340 045	317 403 226	20 259 780	331 775 873	21 177 183	346 048 159	22 088 180	2 117 393 796	135 152 793	

¹⁰ Art. 96.d.i rozporządzenia ramowego

¹¹ Tabela dla każdego PO przesłana została przez DKS, MIR

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

Plan finansowy

Tabela 18a: Plan finansowy programu (EUR)

Osie priorytetowe	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE	Wkład UE (a)	Wkład Krajowy (b) = (c) + (d)	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa współfinansowania (f) = (a) / (e)	Dla celów inform.	Główna alokacja		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na oś priorytetową (l)=(j)/(a)*100	
						Krajowe środki pub. (c)	Krajowe środki pryw. (d)				Wkład EBI	Wkład UE (h)=(a)-(j)	Wkład krajowy (i)=(b)-(k)	Wkład UE (j)		Wkład krajowy ¹² (k)=(b)*(i)/(a))
1	Przedsiębiorstwa i innowacje	EFRR	region słabiej rozwinięty	całkowite koszty kwalifikowalne	415 546 718	73 331 774	9 428 535	63 903 239	488 878 492	85,0%	bd.	390 613 915	68 931 868	24 932 803	4 399 906	6,00%
2	Technologie informacyjno-komunikacyjne				66 386 308	11 715 231	10 056 750	1 658 481	78 101 539	85,0%	bd.	62 403 130	11 012 317	3 983 178	702 914	6,00%
3	Gospodarka niskoemisyjna				392 347 048	69 237 715	46 012 661	23 225 054	461 584 763	85,0%	bd.	368 806 225	65 083 452	23 540 823	4 154 263	6,00%
4	Środowisko i zasoby				180 030 665	31 770 118	23 836 633	7 933 485	211 800 783	85,0%	bd.	169 228 825	29 863 911	10 801 840	1 906 207	6,00%
5	Transport				340 626 305	60 110 525	51 339 341	8 771 184	400 736 830	85,0%	bd.	320 188 727	56 503 894	20 437 578	3 606 631	6,00%
6	Infrastruktura spójności społecznej				163 026 832	28 769 441	22 104 942	6 664 499	191 796 273	85,0%	bd.	153 245 222	27 043 275	9 781 610	1 726 166	6,00%
7	Infrastruktura edukacyjna				60 952 230	10 756 276	10 262 720	493 556	71 708 506	85,0%	bd.	57 295 096	10 110 899	3 657 134	645 377	6,00%
8	Rynek Pracy				254 323 171	44 880 560	31 897 258	12 983 302	299 203 731	85,0%	bd.	236 883 989	41 803 057	17 439 182	3 077 503	6,86%
9	Włączenie społeczne				143 926 219	25 398 745	23 133 069	2 265 676	169 324 964	85,0%	bd.	134 057 061	23 657 129	9 869 158	1 741 616	6,86%
10	Edukacja				156 181 093	27 561 370	21 104 281	6 457 089	183 742 463	85,0%	bd.	145 471 606	25 671 460	10 709 487	1 889 910	6,86%
11	Pomoc Techniczna				79 200 000	13 976 471	13 976 471	-	93 176 471	85,0%	bd.	79 200 000	13 976 471	-	-	-
	Razem	EFRR			1 618 916 106	285 691 080	173 041 582	112 649 498	1 904 607 186	85,0%	bd.	1 521 781 140	268 549 616	97 134 966	17 141 464	-
	Razem	EFS			633 630 483	111 817 146	90 111 079	21 706 067	745 447 629	85,0%	bd.	595 612 656	105 108 117	38 017 827	6 709 029	-
	Razem	YEI			bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	-	

¹² Wkład krajowy dzieli się proporcjonalnie między główną alokacją i rezerwę wykonania

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

ŁĄCZNIE	EFRR+EFS	2 252 546 589	397 508 226	263 152 661	134 355 565	2 650 054 815	85,0%	bd.	2 117 393 796	373 657 733	135 152 793	23 850 493	-
---------	----------	---------------	-------------	-------------	-------------	---------------	-------	-----	---------------	-------------	-------------	------------	---

Tabela z alokacją przeznaczoną na inicjatywę YEI

Inicjatywa YEI nie będzie finansowana ze środków RPO WD 2014-2020. Będzie przedmiotem wsparcia Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Tabela 18c: Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie Unii	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Przedsiębiorstwa i innowacje	EFRR	region słabiej rozwinięty	1.	163 503 787	28 853 609	192 357 396
			3.	252 042 931	44 478 165	296 521 096
Technologie informacyjno-komunikacyjne	EFRR	region słabiej rozwinięty	2.	66 386 308	11 715 231	78 101 539
Gospodarka nieskoemisyjna	EFRR	region słabiej rozwinięty	4.	392 347 048	69 237 715	461 584 763
Środowisko i zasoby	EFRR	region słabiej rozwinięty	5.	26 000 000	4 588 235	30 588 235
			6.	154 030 665	27 181 883	181 212 548
Transport	EFRR	region słabiej rozwinięty	7.	340 626 305	60 110 525	400 736 830
Infrastruktura spójności społecznej	EFRR	region słabiej rozwinięty	9.	163 026 832	28 769 441	191 796 273
Infrastruktura edukacyjna	EFRR	region słabiej rozwinięty	10.	60 952 230	10 756 276	71 708 506
Rynek Pracy	EFS	region słabiej rozwinięty	8.	254 323 171	44 880 560	299 203 731
Włączenie Społeczne	EFS	region słabiej rozwinięty	9.	143 926 219	25 398 745	169 324 964
Edukacja	EFS	region słabiej rozwinięty	10.	156 181 093	27 561 370	183 742 463
Pomoc techniczna	EFS	region słabiej rozwinięty	-	79 200 000	13 976 471	93 176 471
Ogółem	EFRR+EFS	region słabiej rozwinięty	-	2 252 546 589	397 508 226	2 650 054 815

Tabela 19: Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być zastosowana do celów dotyczących zmiany klimatu

Oś priorytetowa	Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (w EUR)	Udział w całkowitej alokacji na program operacyjny (%)
Przedsiębiorstwa i innowacje	4 973 162	0,22%
Gospodarka niskoemisyjna	336 690 852	14,95%
Środowisko i zasoby	39 833 691	1,77%
Transport	60 220 258	2,67%
Ogółem	441 717 963	19,61%

ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE

Pomimo korzystnie kształtujących się wskaźników gospodarczych na poziomie całego regionu, w skali subregionów występuje duże zróżnicowanie. Zintegrowane podejście terytorialne w RPO WD 2014-2020 zostanie zastosowane w tych obszarach, gdzie będzie to możliwe i zasadne, poprzez terytorialne adresowanie wsparcia według zdiagnozowanych potrzeb i potencjałów. Oparcie interwencji na podejściu terytorialnym nie zastąpi podejścia opartego na logice interwencji wynikającej z 11 celów tematycznych Unii Europejskiej, ale stanowi wartość dodaną, ponieważ pozwala adresować wsparcie do obszarów wg ich zindywidualizowanych potencjałów i barier rozwojowych. Efektywność społ.-gosp. działań rozwojowych będzie ukierunkowana na właściwe dostosowanie interwencji do poszczególnych obszarów. W RPO wymiar terytorialny wsparcia będzie realizowany zgodnie z SRWD 2020.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Wsparcie w ramach Obszarów Strategicznej Interwencji adresowane będzie do wybranych obszarów DŚ, które nie są objęte mechanizmem ZIT. Terytorialne nakierowanie interwencji ma zadanie zapewnić trwałą i zrównoważony rozwój całego regionu. Wsparcie udzielane będzie na podstawie analizy potencjałów i potrzeb wyznaczonych geograficznie obszarów strategicznej interwencji. Wsparcie będzie udzielane ze środków różnych priorytetów inwestycyjnych a aplikowanie o środki odbywać się będzie w ramach geograficznie dedykowanych konkursów.

Interwencja prowadzona będzie na obszarach strategicznej interwencji (zgodnie z KSRR) oraz innych obszarach:

- Obszary wiejskie – działania z zakresu odnowy obszarów wiejskich, a także w zakresie poprawy dostępności do usług publ., uwzględniając obszary, które utraciły status miasta. Działania będą prowadzone w ramach różnych osi priorytetowych, poprzez skierowanie naborów dedykowanych lub w oparciu o pref. określone w niektórych Priorytetach Inwestycyjnych.
- Obszary miejskie – działania z zakresu restrukturyzacji, rewitalizacji, wzmacniania funkcji centrotwórczych i przeciwdziałające utracie funkcji społ.-gosp. Działania będą prowadzone w różnych osiach priorytetowych, w oparciu o nabory dedykowane, preferowane będą również projekty realizowane w partnerstwie.
- Uzdrawiska – działania z zakresu rewitalizacji społ. i fizycznej uzdrawisk, prowadzone będą w ramach kilku osi priorytetowych, preferowane będą projekty partnerskie.
- Inne obszary wymagające specyficznej terytorialnej interwencji - działania z zakresu rewitalizacji, ochrony zasobów, gospodarki niskoemisyjnej, wzmacniania funkcji gospodarczych i centrotwórczych, przeciwdziałające utracie funkcji społ.-gosp. i depopulacji, poprawy dostępności do usług publ. i poprawy dostępności transportowej. Działania prowadzone będą w różnych osiach priorytetowych, w oparciu o nabory dedykowane

Instrumenty wspierające rozwój terytorialny będą się przyczyniały do realizacji celów szczegółowych RPO WD 2014-2020, przede wszystkim poprzez wykorzystanie endogennych potencjałów obszarów wsparcia. Spodziewane jest podniesienie poziomu konkurencyjności regionu oraz poprawa kondycji gosp. i społ. na terytorium województwa dolnośląskiego.

Wydatki na obszary wiejskie będą monitorowane i sprawozdawane w raportach rocznych z uwzględnieniem - zgodnie z zakresem i logiką interwencji programu – takich obszarów jak: 1) rozwój przedsiębiorczości i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientacji zawodowej rolników 2) rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna 3) infrastruktura wodno-kanalizacyjna i przeciwpowodziowa.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

W ramach RPO nie będzie zastosowany instrument RLKS w formule bezpośredniej. W ramach programu planuje się wsparcie Lokalnych Grup Działania (LGD) jako potencjalnych beneficjentów. Interwencja RPO będzie stanowiła uzupełnienie wsparcia EFRROW i EFMR na terytorium danej LGD i będzie realizowana w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju. Koszty przygotowawcze, bieżące oraz koszty animacji LGD nie będą wspierane środkami EFS w ramach RPO.

Rozwój lokalny oraz obszary wiejskie

Zintegrowane podejście terytorialne na poziomie lokalnym osiągnąć będzie poprzez wsparcie dla działań inicjowanych oddolnie przez partnerów lokalnych w oparciu o preferencje określone w wybranych Priorytetach Inwestycyjnych. Wspieranie rozwoju lokalnego odbywać się będzie w sposób horyzontalny, w ramach wybranych Priorytetów Inwestycyjnych, nie zaś poprzez utworzenie odrębnej Osi Priorytetowej. Szczególną wartością dodaną dla osiągnięcia celów RPO WD 2014-2020 wniosą przedsięwzięcia realizowane w formule partnerstwa różnych podmiotów, w szczególności z Lokalnymi Grupami Działania, co zapewni ich realny współdziałanie w modelowaniu lokalnego rozwoju, zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich.

W odniesieniu do obszarów wiejskich, zgodnie z zapisami unijnych i krajowych dokumentów strategicznych (KSRR, KPZK 2030, UP) jednym z kluczowych kierunków interwencji w perspektywie 2014-2020 jest rozwój obszarów o najniższym poziomie dostępu i jakości usług publicznych (OSI zidentyfikowany na poziomie krajowym). W związku z tym w RPO WD 2014-2020 wsparcie adresowane do obszarów wiejskich zaplanowano w ramach różnych osi priorytetowych poprzez skierowanie naborów dedykowanych lub preferencje określone w odpowiednich Priorytetach Inwestycyjnych. Łącznie **na obszary wiejskie przeznaczonych zostanie minimum 15% środków programu.**

Zintegrowane podejście terytorialne na obszarach wiejskich w ramach RPO WD 2014-2020 wspierane będzie poprzez inicjowanie działań mających na celu zmniejszenie dysproporcji w jakości życia ludności zamieszkującej obszary wiejskie (dostęp do infrastruktury i usług publicznych oraz jej jakość) przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjału endogenicznego tych obszarów. Szczególnej uwagi wymagają obszary województwa dolnośląskiego, które utraciły status miasta, posiadają bogatą historię miejską oraz duży potencjał rozwojowy lub uzdrowiskowy.

Przede wszystkim podejmowane będą działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości i konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw branż rolno-spożywczych. Kompleksowy rozwój obszarów wiejskich obejmować będzie inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska, w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz wykorzystania i udostępniania lokalnych zasobów przyrodniczych. Istotnym elementem wsparcia będzie rozwój inicjatyw lokalnych skierowany do osób doświadczających wykluczenia społecznego, ukierunkowanych na podnoszenie zdolności do zatrudnienia, zwiększenia mobilności i aktywności społecznej mieszkańców, a także przedsięwzięcia sprzyjające włączeniu społecznemu, poprzez zwiększenie dostępności oraz jakości specjalistycznych usług pomocy i integracji społecznej. Inicjowane będą działania przyczyniające się do rozwoju zasobów ludzkich oraz kapitału społecznego, tj. zwiększenie dostępu, jakości i efektywności edukacji (w tym na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, średnim, kształcenia zawodowego, ustawicznego z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych).

Dodatkowym elementem wsparcia na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich będą różnorodne formy przeciwdziałania bezrobociu (min. staże i praktyki zawodowe, przekwalifikowania, poradnictwo, szkolenia, wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy). Wdrożone zostaną rozwiązania wspomagające udział społeczności lokalnych w życiu publicznym za pośrednictwem Internetu, poprzez rozwój elektronicznych usług publicznych świadczonych przez administrację (e-zdrowie, e-edukacja) oraz zwiększenie dostępu obywateli do zasobów cyfrowych. W związku z dużym potencjałem obszarów wiejskich do produkcji bioenergii (w szczególności biomasy i biogazu), wspierane będą projekty dotyczące wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych przy wykorzystaniu lokalnych zasobów, co przyczyni nie tylko do poprawy efektywności energetycznej budynków, lecz także do wzrostu udziału energii OZE w bilansie energetycznym.

Zrównoważony rozwój obszarów miejskich

Zintegrowane podejście do zrównoważonego rozwoju miast będzie realizowane poprzez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz poprzez działania prowadzone na rzecz obszarów miejskich wymagających rewitalizacji. Działania prowadzone na rzecz rozwoju miast będą podlegały analizom i ewaluacji, dzięki czemu wsparcie będzie mogło być dostosowywane do potrzeb i na bieżąco koordynowane.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne:

Instrument będzie realizował politykę rozwoju współpracy i integracji na obszarach funkcjonalnych największych miast, stanowiących ośrodki o największym potencjale społeczno-gospodarczym Dolnego Śląska, pełniących istotną rolę pod względem ekonomicznym i geograficznym oraz mających wyraźny wpływ na rozwój regionu. Dokumentem strategicznym warunkującym wsparcie przedsięwzięć w tej formule jest Strategia ZIT, określająca przede wszystkim cele, kierunki rozwoju, zasady współpracy oraz najważniejsze działania do realizacji wynikające z analizy barier i potencjałów rozwojowych danego obszaru.

Instrument ZIT w Województwie Dolnośląskim będzie realizowany na Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym oraz na obszarach funkcjonalnych głównych miast województwa: Wałbrzycha i Jeleniej Góry. Zasięg terytorialny zostanie określony w uchwałach Zarządu Województwa.

Strategia ZIT powinna przyczynić się do osiągnięcia wysokiej jakości życia społeczności Miejskich Obszarów Funkcjonalnych poprzez integrację ich przestrzeni w spójny organizm społeczno-gospodarczy. Będzie wskazywać cele rozwojowe do realizacji w ramach ZIT, które muszą być opisane skwantyfikowanymi wskaźnikami produktu i rezultatu z określonymi wartościami docelowymi.

Na realizację ZIT wojewódzkiego zostały przeznaczone obligatoryjnie 173 mln Euro wskazane w Umowie Partnerstwa (w tym 155,9 mln Euro EFRR i 17 mln Euro EFS). Ponadto Samorząd Województwa przeznaczy dodatkowe środki, które będą pochodziły z podstawowej alokacji RPO. Dokładne kwoty środków alokowanych na obszary objęte Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi będą podlegały negocjacom z przedstawicielami ZIT. ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmuje obszar następujących gmin: Wrocław, Kąty Wrocławskie, Siechnice, Sobótka, Długołęka, Czernica, Żórawina, Kobierzyce, Oleśnica (miasto), Oleśnica (gmina wiejska), Jelcz-Laskowice, Miękinia, Trzebnica, Oborniki Śląskie i Wisznia Mała. Zakres powierzenia władzom miejskim zadań związanych z realizacją programu w ramach ZIT określa pisemne porozumienie pomiędzy władzami miejskimi i IZ RPO. Zgodnie z art. 123 ust. 6 rozporządzenia 1303/2013 władze miejskie realizują zadania związane przynajmniej z wyborem projektów do dofinansowania. Minimalny zakres powierzenia zadań oznacza, że władze miejskie przedkładają IZ RPO listy projektów wyłonionych w konkursie bądź -w przypadku trybu pozakonkursowego - zidentyfikowanych w Strategii ZIT, spriorytetyzowanych w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM RPO dotyczące stopnia zgodności z celami strategii ZIT. IZ RPO dokonuje ostatecznego sprawdzenia kwalifikowalności projektów do dofinansowania, zgodnie z art. 7 ust 5 rozporządzenia 1301/2013, chyba że porozumienie przewiduje

inaczej. Techniczna organizacja naboru i pełna ocena projektów pod względem formalnym i merytorycznym może być dokonywana przez władze miejskie lub IZ RPO, z udziałem w stosownych przypadkach ekspertów zewnętrznych, zgodnie z postanowieniami porozumienia.

Tabela 20: Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich - szacunkowe kwoty wsparcia z EFRR i EFS

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS (wartość szacunkowa) EUR	Udział całkowitej alokacji z funduszu w programie
EFRR OGÓŁEM	489 000 000	21,71%
EFS OGÓŁEM	118 075 000	5,24%
EFRR + EFS OGÓŁEM	607 075 000	26,95%

Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych

Nie dotyczy.

Rozwiązania dotyczące przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy.

Wkład planowanych działań w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach)

Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego:

Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB) ma kompleksowo odpowiadać wyzwaniom stojącym przed regionem Morza Bałtyckiego oraz określić rozwiązania jego problemów. Działania przewidziane do realizacji w ramach RPO WD będą wspierały realizację wszystkich celów w ramach obszarów priorytetowych SUE RMB. Cel 1 Ocalenie morza będzie wspierany w ramach osi priorytetowych 1 i 4. Cel 2 Rozwój połączeń w regionie będzie wspierany w ramach osi priorytetowej 3, 4 i 5. Cel 3 Zwiększenie dobrobytu, ze względu na szeroki zakres, będzie wspierany w ramach osi priorytetowej 1, 2, 4, 8, 9 oraz 10. Ze względu na charakter i położenie województwa dolnośląskiego, wdrażanie RPO będzie realizować założenia SUB RMB w sposób pośredni. W RPO nie są planowane na tym etapie projekty wspólne z innymi regionami unijnymi. Jednak znaczący wkład wnoszą będą projekty realizowane wyłącznie na terenie DŚ. Dla zapewnienia ich spójności z celami SUB RMB wykorzystane zostaną takie instrumenty, jak ocena merytoryczna projektów, monitoring i ewaluacja, pozwalające na bieżące dostosowanie celów regionalnych do celów bałtyckich.

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020 (SRPZ)

Główny kierunek rozwoju Polski Zachodniej koncentruje się na działaniach służących zwiększeniu konkurencyjności makroregionu w wymiarze europejskim. Celem SRPZ obejmującej terytorium woj.: dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego jest wykorzystanie czynników endogenicznych oraz potencjału współpracy międzyregionalnej. Program umożliwił będzie wsparcie (m.in. w postaci specjalnych kryteriów) projektów realizowanych na terenie województwa dolnośląskiego w partnerstwie z podmiotami z pozostałych województw Polski Zachodniej oraz projektów komplementarnych wobec projektów wspieranych w programach tychże województw.

Zgodność Programu z SRPZ przedstawia się następująco:

Cel szczegółowy I: Integracja przestrzenna i funkcjonalna makroregionu

Zgodność z RPO WD zapewnią w dużej mierze cele osi priorytetowych:
5 (Transport)
pośrednio:
3 (Gospodarka niskoemisyjna), 4 (Środowisko i zasoby).

Cel szczegółowy II: Budowa oferty gospodarczej makroregionu

Zgodność z RPO WD zapewnią w dużej mierze cele osi priorytetowych:
1 (Przedsiębiorstwa i innowacyjność), 2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne),
pośrednio:
4 (Środowisko i zasoby), 8 (Rynek Pracy).

Cel szczegółowy III: Wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego makroregionu

Zgodność z RPO zapewnią w dużej mierze cele osi priorytetowych:
1 (Przedsiębiorstwa i innowacyjność), 10 (Edukacja) pośrednio:
2 (Technologie informacyjno-komunikacyjne).

Partnerstwo Odra

RPO WD przyczynić się może do osiągnięcia celów Partnerstwa Odry - ponadregionalnej i transgranicznej inicjatywy, powołanej do budowy wspólnoty integrującej region nadodrzański zarówno w sferze politycznej jak również pod względem infrastruktury. Jego celem jest stworzenie dynamicznego obszaru gospodarczego, kooperującego w dziedzinie polityki innowacji, transferu technologii, wspierania średniej przedsiębiorczości, transportu, logistyki i turystyki. Zgodnie z art. 96 rozporządzenia ogólnego, RPO WD może wspierać te przedsięwzięcia międzyregionalne i ponadnarodowe, które wpisują się w jego cele.

ROZWIĄZANIA DEDYKOWANE OBSZAROM DOTKNIĘTYM ZJAWISKIEM UBÓSTWA, DISKRYMINACJI LUB WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO ORAZ NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI BARIERAMI ROZWOJU.

Według danych przedstawionych w Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2005-2013 najczęstszym powodem korzystania w regionie z pomocy społecznej jest ubóstwo oraz bezrobocie. Brak pracy oraz mała elastyczność osób funkcjonujących na rynku pracy ma zasadniczy wpływ na zjawisko ubóstwa. Jednak brak zatrudnienia jest jednym z wielu czynników warunkujących ubóstwo. Często inne czynniki, jak np. brak dostępu do różnego rodzaju usług, infrastruktury, edukacji itp. występując obok czynników związanych z rynkiem pracy, potęgują lub wręcz warunkują proces pauperyzacji określonych społeczności lub osób.

W woj. dolnośląskim zasięg ubóstwa ustawowego rejestrowanego w 2010 r. wynosił 5,1%, czyli nieco mniej niż w skali całego kraju (6,1%). Należy jednak zauważyć, iż mieszkańcy Dolnego Śląska dotknięci problemem ubóstwa dysponowali najniższym przeciętnym dochodem w Polsce, wynoszącym 180 zł na 1 osobę, a przeciętny ich dochód był o 51,5% niższy od granicy ubóstwa. Wynika z tego, że mimo iż zjawisko ubóstwa jest w woj. dolnośląskim mniej rozpowszechnione niż w innych województwach, dla osób ubogich jest jednak bardziej dotkliwie. W 2010 r. w woj. dolnośląskim z pomocy społecznej skorzystało 86,7 tys. gosp. domowych i 202,9 tys. osób zamieszkujących te gospodarstwa, co stanowiło odpowiednio 7,6% ogółu gospodarstw domowych i 7,1% populacji w tym regionie. W samym województwie obserwowane jest zróżnicowanie odsetka ludności korzystającej z pomocy społecznej w podregionach i powiatach. W 2010 r. najwięcej osób skorzystało z pomocy społecznej w podregionie wałbrzyskim (9,3% populacji – powiaty: dzierzoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski ząbkowicki), najmniej we Wrocławiu (2,5% populacji) oraz podregionie wrocławskim (7,2%). Dane te potwierdzają opublikowane wyniki badania przeprowadzonego przez GUS we współpracy z Bankiem Światowym pn. „Mapy ubóstwa na poziomie podregionów w Polsce z wykorzystaniem estymacji pośredniej”. W przypadku powiatów odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej był najwyższy w pow. górowskim (17,2%), a wysokie wartości występowały także w pow. legnickim, wołowskim, milickim, strzebińskim, głogowskim, zgorzeleckim, polkowickim, oławskim, średzkim, bolesławieckim, trzebnickim, oleśnickim, lubańskim, lwóweckim, złotoryjskim, jaworskim, kamiennogórkim. Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej na ogół pokrywa się z wyższą stopą bezrobocia rejestrowanego. We wskazanych wyżej powiatach w 2010 r. przekraczała ona 13%, a w niektórych przekraczała nawet 22% (np. pow. jaworski, kamiennogórski, lubański, złotoryjski, górowski, dzierzoniowski, kłodzki, ząbkowicki).

Przedstawione wyżej obszary pokrywają się z wyodrębnionymi w SRWD 2014-2020 obszarami interwencji, a mianowicie: Krainą Baryczy i Wzgórz Trzebnickich oraz Obszarem transgranicznym. Wskazane obszary obejmują północne tereny województwa, związane z doliną Baryczy i Stawami Milickimi. Obszar posiada potencjalne zaplecze dla turystyki kwalifikowanej i wyjątkowe warunki dla rozwijania ekologicznej gospodarki rolnej i rybnej. Szczególnej uwagi wymaga poprawa mobilności mieszkańców oraz silniejsze zintegrowanie tego obszaru z resztą województwa. Obszar transgraniczny z kolei obejmuje tereny leżące wzdłuż zachodniej i południowej granicy Dolnego Śląska. Obszar zagrożony jest peryferyzacją ze strony polityki kraju, a ze względu na swoje uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe a także trudną sytuację gospodarczo-społeczną wymaga wsparcia.

Problem ubóstwa ma jednak w większym stopniu wymiar społeczny niż terytorialny. Dotyka ono przede wszystkim osób samotnie wychowujących dzieci, osób w wieku produkcyjnym (bezrobotnych i pracujących z niskimi dochodami), osób starszych, osób z niepełnosprawnościami.

Woj. dolnośląskie jest wewnątrznie zróżnicowane pod względem udziału rodzin niepełnych w strukturze rodzin pobierających świadczenia rodzinne z pomocy społecznej. Największy odsetek rodzin niepełnych korzystających z pomocy społecznej przypadł na podregion wałbrzyski – 30%. Co czwarta rodzina pochodziła z podregionu jeleniogórkiego. Według danych Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy w strukturze bezrobotnych zarejestrowanych w X 2011 r. kobiety stanowiły 54,7% - 74 918 osób. Z kolei 14 227 z

nich to były kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka (10,4% ogółu bezrobotnych). Ponadto w X 2011 r. ponad co dziesiąta osoba zarejestrowana w powiatowych urzędach pracy na Dolnym Śląsku to była osoba samotnie wychowująca co najmniej jedno dziecko (11,4%) – istotnie więcej niż w skali całego kraju – 8,7%.

W październiku 2011 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. dolnośląskim wynosiła 12%. Region jest bardzo zróżnicowany wewnątrz pod względem występowania zjawiska bezrobocia. Największe bezrobocie pod koniec 2010 r. odnotowano w dwóch podregionach - wałbrzyskim i jeleniogórskim. W trzech z pięciu powiatów w podregionie wałbrzyskim oraz sześciu z dziewięciu w podregionie jeleniogórskim w analizowanym okresie stopa bezrobocia wynosiła powyżej 20%. Powiaty te stanowią południową część województwa. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie górowskim w podregionie legnicko-głogowskim oraz powiecie złotoryjskim.

Wpływ poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych na sytuację społeczną i zawodową ludności szczególnie widać podczas analizy poziomu tych zmiennych w grupie osób bezrobotnych. Osoby o niskich kwalifikacjach stanowią znaczącą grupę wśród zarejestrowanych bezrobotnych. Według danych z X 2011 r. osoby bez doświadczenia zawodowego stanowiły 20,9% zarejestrowanych osób bezrobotnych, zaś 31,7% nie posiadało kwalifikacji zawodowych. Dodatkowo prawie połowa zarejestrowanych w dolnośląskich PUP-ach osób (58%) posiada co najwyżej wykształcenie zasadnicze zawodowe, w tym prawie co trzecia co najwyżej gimnazjalne.

W 2010 r. w woj. dolnośląskim mieszkało ponad 490 tys. osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowiło 17% ludności Dolnego Śląska. Najwyższy odsetek osób starszych odnotowano w Jeleniej Górze (21%), Wrocławiu (20%) i podregionie wałbrzyskim (18%) – powiaty dzierżoniowski, wałbrzyski i kłodzki. Społeczeństwo Dolnego Śląska, podobnie jak całej Polski, jest społeczeństwem starzejącym się – wzrastać będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W przypadku województwa dolnośląskiego proces ten jest nawet bardziej zaawansowany niż w całym kraju.

Według danych z 2009 r. w regionie zatrudnionych było 26 908 osób z niepełnosprawnościami, co stanowiło 11% wszystkich zatrudnionych osób z niepełno sprawnościami w kraju. Jedynie 16% z nich zatrudnionych było na otwartym rynku pracy – znacznie mniej niż w skali kraju (22%). Większość zatrudniona była w zakładach pracy chronionej. Osoby z niepełnosprawnościami stanowiły w październiku 2011 r. 7,1% zarejestrowanych bezrobotnych (w skali kraju 5,3%). Była to jedna z najmniej licznych grup osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Świadczy to raczej nie o niskim poziomie bezrobocia osób z niepełnosprawnościami, ale o ich bierności zawodowej – osoby te po prostu nie rejestrują się i nie podejmują zatrudnienia.

W celu poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów oraz grup docelowych najbardziej defaworyzowanych, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 będą podejmowane adekwatne działania w głównej mierze w ramach osi priorytetowych:

- *Infrastruktura spójności społecznej;*
- *Infrastruktura edukacyjna;*
- *Rynek pracy;*
- *Włączenie społeczne;*
- *Edukacja.*

Inwestycje infrastrukturalne wspomagające system usług społecznych oraz przyczyniające się do poprawy ochrony zdrowia mieszkańców województwa będą istotne z punktu widzenia poprawy sytuacji gospodarczej i społecznej obszarów, na których występuje kumulacja negatywnych zjawisk. Istotne będą również przedsięwzięcia przyczyniające się do poprawy sytuacji najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich. W celu poprawy jakości życia mieszkańców województwa, kolejnym obszarem interwencji jest rozwój infrastruktury edukacyjnej. Inwestycje infrastrukturalne realizowane na poszczególnych etapach edukacji, w szczególności na obszarach, gdzie odnotowuje się deficyt tego typu infrastruktury – wpłynie pozytywnie nie tylko na jakość nauczania, ale także na większą efektywność systemu kształcenia.

W celu uzyskania jak najlepszych efektów udzielanego wsparcia, obok przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym ważne będą wszelkie działania ukierunkowane na pomoc oraz rozwój kapitału ludzkiego. Wspierana będzie aktywizacja zawodowa i społeczna osób a także grup wykluczonych oraz narażonych na wykluczenie społeczne, jak również integracja społeczności marginalizowanych, oraz zapewnienie równego dostępu do kształcenia. Działania realizowane w ramach aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo oraz poszukujących pracy, zwłaszcza tych, które znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy, będą uwzględniać indywidualną charakterystykę społeczno-gospodarczą każdego obszaru obejmowanego wsparciem. Pomoc będzie ukierunkowana na wsparcie osób pozostających poza rynkiem pracy w ich powrocie do zatrudnienia i utrzymania stałej pracy. Przedsięwzięcia podejmowane w tym zakresie będą obejmowały instrumenty i usługi rynku pracy, w tym przede wszystkim te wskazane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Ich odpowiedni dobór, który będzie opierał się na indywidualnej diagnozie potrzeb wspieranej osoby, umożliwi udzielenie wysokiej jakości wsparcia, które będzie prowadzić do poprawy sytuacji uczestnika projektu na rynku pracy. W ramach interwencji będą także przewidziane działania poprawiające szanse na zatrudnienie osób, które pełnią funkcje opiekuńcze poprzez zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do 3 roku życia oraz inne działania umożliwiające godzenie życia zawodowego i prywatnego. Przewidywane w latach 2014-2020 zmiany demograficzne i trendy epidemiologiczne zachodzące w polskim społeczeństwie stanowią wyzwanie, by przeciwdziałać bierności zawodowej wynikającej z wieku i stanu zdrowia. Dlatego też działania będą skoncentrowane przede wszystkim na wydłużeniu aktywności zawodowej na rynku pracy w dobrym stanie zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej. Obejmować będą działania profilaktyczne ukierunkowane na główne jednostki chorobowe zidentyfikowane na poziomie krajowym, lub specyficzne jednostki chorobowe dla województwa. Ponadto, w zakresie ułatwiania powrotu do aktywności zawodowej zaplanowane zostały działania związane z rehabilitacją. W przypadku przedsięwzięć niezbędne jest, aby wszelkie działania uwzględniały zróżnicowanie terytorialnie struktury zatrudnienia Dolnego Śląska oraz odpowiadały na potrzeby pracodawców i lokalnego rynku. Dlatego też kluczowego znaczenia nabiera kwestia inwestycji w kapitał ludzki oraz rozwijania kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników. Priorytetowe kierunki interwencji w zakresie redukcji ubóstwa i wykluczenia społecznego będą się skupiać na wsparciu integracji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez aktywizację społeczno-zawodową z wykorzystaniem m.in. instrumentów aktywizacji społecznej, edukacyjnej czy zdrowotnej. Ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych, podejmowane działania będą miały charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy. Wsparcie będzie także ukierunkowane na rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Zwiększaniu szans na zatrudnienie grup defaworyzowanych służyć będzie także wsparcie sektora ekonomii społecznej oraz zapewnienie jego skutecznego i efektywnego funkcjonowania zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju ekonomii Społecznej. W nawiązaniu do powyższego Instytucja Zarządzająca będzie dążyć do zwiększenia stosowania klauzul społecznych przy zakupie towarów i usług na poziomie realizowanych projektów. Działania podejmowane w zakresie edukacji przyczyniać się będą do zapewnienia wysokiej jakości wykształcenia odpowiadającego standardom społeczeństwa opartego na wiedzy, przy równoczesnym ściślejszym dopasowaniu kierunków wykształcenia do wymogów lokalnego rynku pracy. Obszarem objętym interwencją będzie edukacja przedszkolna, podstawowa oraz ponadpodstawowa ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia zawodowego. Wdrożone zostaną rozwiązania służące pogłębianiu wiedzy, umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie (life long learning). W Polsce bowiem utrwaliło się zjawisko znacznego obniżenia aktywności uczenia się po 24 roku życia. Mała aktywność edukacyjna dorosłych towarzyszy niskiemu poziomowi kompetencji kluczowych i zawodowych, w tym zwłaszcza u osób w drugiej części typowej kariery zawodowej i starszych osób pozostających w niekorzystnej sytuacji. W związku z powyższym podejmowane będą działania na rzecz wzmocnienia kompetencji kluczowych i zawodowych osób dorosłych dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy. Także wsparcie szkolnictwa zawodowego będzie miało na celu powiązanie systemu edukacji z potrzebami rynku pracy. Powyższe jest konieczne w związku z rosnącym bezrobociem wśród ludzi młodych, mimo jednego z najwyższych w Europie stóp skolaryzacji.

Mechanizmem, który zapewni możliwość rozwiązania specyficznych potrzeb regionalnych będzie stosowanie odpowiednich kryteriów podczas wyboru projektów. Istotne będzie aby interwencja z zakresu rynku pracy, włączenia społecznego oraz edukacji trafiała na obszary deficytowe, które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji.

Tabela 22. Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem/grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Grupa docelowa/obszar geograficzny	Główne rodzaje planowanych działań, które stanowią część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
Osoby powracające na rynek pracy po okresie opieki nad dzieckiem i/lub osobą zależną	Tworzenie i rozwój infrastruktury opieki nad osobami zależnymi	Infrastruktura spójności społecznej	Inwestycje w infrastrukturę społeczną	EFRR
	Wsparcie usług opieki nad osobami zależnymi, wsparcie osób powracających na rynek pracy po okresie opieki nad osobami zależnymi.	Rynek pracy	Godzenie życia zawodowego i prywatnego	EFS
	Wsparcie na rzecz świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych w celu zwiększenia ich dostępności i jakości.	Włączenie społeczne	Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych	EFS
Bezrobotni, osoby poszukujące pracy	Tworzenie i rozwój infrastruktury opieki nad osobami zależnymi	Infrastruktura spójności społecznej	Inwestycje w infrastrukturę społeczną	EFRR
	Działania ukierunkowane na likwidację obszarów deficytu specjalistycznych usług medycznych, kluczowych z punktu widzenia interesu bezpieczeństwa życia i zdrowia mieszkańców regionu.	Infrastruktura spójności społecznej	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną	EFRR
	Działania na rzecz zwiększenia aktywizacji oraz mobilności zawodowej mieszkańców regionu.	Rynek pracy	Zapewnienie dostępu do zatrudnienia	EFS
	Działania na rzecz rozwoju samo zatrudnienia, przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy.	Rynek pracy	Samo zatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	EFS
	Działania na rzecz rozwoju kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw.	Rynek pracy	Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	EFS
	Działania na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności poprzez aktywizację społeczno-zawodową.	Włączenie społeczne	Aktywna integracja	EFS
	Działania na rzecz osób dorosłych chcących podnieść swoje umiejętności, wiedzę i kompetencje.	Edukacja	Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie	EFS
Osoby starsze	Tworzenie i rozwój infrastruktury opieki nad osobami zależnymi	Infrastruktura spójności społecznej	Inwestycje w infrastrukturę społeczną	EFRR
	Działania ukierunkowane na likwidację obszarów deficytu specjalistycznych usług medycznych, kluczowych z	Infrastruktura spójności społecznej	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną	EFRR

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	punktu widzenia interesu bezpieczeństwa życia i zdrowia mieszkańców regionu.			
	Działania z zakresu przekwalifikowania osób starszych pracujących w trudnych warunkach, które będą uwzględniały ich umiejętności i stan zdrowia.	Rynek pracy	Aktywne i zdrowe starzenie się	EFS
	Wsparcie na rzecz świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych w celu zwiększenia ich dostępności i jakości.	Włączenie społeczne	Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych	EFS
Osoby z niepełnosprawnościami	Tworzenie i rozwój infrastruktury opieki nad osobami zależnymi	Infrastruktura spójności społecznej	Inwestycje w infrastrukturę społeczną	EFRR
	Działania ukierunkowane na likwidację obszarów deficytu specjalistycznych usług medycznych, kluczowych z punktu widzenia interesu bezpieczeństwa życia i zdrowia mieszkańców regionu.	Infrastruktura spójności społecznej	Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną	EFRR
	Działania na rzecz zwiększenia aktywizacji oraz mobilności zawodowej mieszkańców regionu.	Rynek pracy	Zapewnienie dostępu do zatrudnienia	EFS
	Działania na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności poprzez aktywizację społeczno-zawodową.	Włączenie społeczne	Aktywna integracja	EFS
	Poprawa warunków nauczania uczniów z niepełnosprawnościami	Infrastruktura edukacyjna	Inwestycje w edukację przedszkolną, podstawową i gimnazjalną Inwestycje w edukację ponadgimnazjalną w tym zawodową	EFRR
	Podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie pracy z uczniem z niepełnosprawnościami	Edukacja	Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej	EFS
Osoby ubogie oraz zagrożone ubóstwem	Działania na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności poprzez aktywizację społeczno-zawodową.	Włączenie społeczne	Aktywna integracja	EFS
Osoby doświadczające przemocy w rodzinie, alkoholizmu, narkomanii	Działania na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności poprzez aktywizację społeczno-zawodową.		Aktywna integracja	EFS
Osoby bezdomne	Działania na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności poprzez aktywizację społeczno-zawodową.		Aktywna integracja	EFS
Rodziny zastępcze	Wsparcie na rzecz świadczenia		Dostęp do wysokiej	EFS

	spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych w celu zwiększenia ich dostępności i jakości		jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych	
--	--	--	--	--

SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH

Obszary z nasileniem problemów demograficznych

Strategia Rozwoju Kraju *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności* (DSRK), wskazuje że w perspektywie 2030 roku Polskę czekają dwa istotne zjawiska jakimi są proces depopulacji oraz wyraźne zmiany w sferze struktury ludności – starzenie się populacji oraz zmniejszanie zasobów pracy. Jednym z istotnych wyzwań rozwojowych regionu są zmiany demograficzne, które będą warunkowały jego rozwój społeczno-gospodarczy. Czynnikiemami decydującymi o rozwoju i konkurencyjności jest potencjał (ilościowy i jakościowy) kapitału ludzkiego.

Największe znaczenie w kontekście wyzwań demograficznych mają: niska dzietność, rosnący udział w populacji osób w wieku poprodukcyjnym, ujemny bilans migracyjny, niska aktywność zawodowa pokolenia seniorów (SRK 2020). Problemy te są silnie powiązane lub wręcz stanowią wypadkową innych problemów, takich jak niemożność godzenia ról rodzinnych i zawodowych (niska dzietność), małe szanse na zatrudnienie (migracje za pracą), czy niska dostępność do wysokiej jakości usług publicznych (problemy na rynku pracy związane z niedostosowaniem lub brakiem kwalifikacji).

Działaniom mającym sprostać wyzwaniom demograficznym pomogą założenia poszczególnych osi priorytetowych, które przyczynia się do:

- 1) zwiększenia poziomu dzietności poprzez wspieranie rodziny dzięki m.in. tworzeniu warunków do łączenia funkcji zawodowych i rodzinnych (np. zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi w wieku 0-3, a także nad dorosłymi osobami zależnymi),
- 2) zwiększenia aktywności zawodowej osób starszych (55+),
- 3) poprawy dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji leczniczej,
- 4) upowszechniania nauki przez całe życie, co pozwoli na dostosowania kwalifikacji seniorów do potrzeb gospodarki,
- 5) zwiększenia dostępu do wysokiej jakości usług publicznych.

Szczególny wkład w przezwyciężanie problemów demograficznych wniosą następujące osie priorytetowe Programu:

Realizacja **Osi priorytetowej – Infrastruktura spójności społecznej** skoncentruje się na poprawie jakości życia regionalnej społeczności oraz podniesieniu konkurencyjności regionu poprzez inwestycje infrastrukturalne wspomagające system opieki nad osobami zależnymi oraz przyczyniające się do poprawy ochrony zdrowia mieszkańców województwa.

Działania realizowane w ramach **Osi priorytetowej – Rynek pracy** przysłużą się aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo oraz poszukujących pracy. Działania te będą uwzględniać indywidualną charakterystykę społeczno-gospodarczą każdego obszaru obejmowanego wsparciem.

Priorytetowe kierunki interwencji w zakresie **Osi priorytetowej – Włączenie społeczne** będą się skupiać na zwiększeniu aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zmniejszeniu ubóstwa w

grupach najbardziej nim zagrożonych, zapewnieniu dostępu i określonych standardów usług publicznych oraz integracji przestrzennej dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Realizacja **Osi priorytetowej – Edukacja** przyczyni się do zapewnienia jakości wykształcenia odpowiadającego standardom społeczeństwa opartego na wiedzy, przy równoczesnym ściślejszym dopasowaniu kierunków wykształcenia do wymogów lokalnego rynku pracy.

Poprzez działania realizowane w ramach powyższych osi priorytetowych program przyczyni się do realizacji zintegrowanego podejścia określonego w UP.

SYSTEM INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU

System instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z system instytucjonalnym dla PS opisanym w UP. Funkcję Instytucji koordynującej realizację UP pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję IZ pełni Zarząd Województwa Dolnośląskiego. Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcje instytucji certyfikującej. Przewiduje się powierzenie części zadań Instytucjom pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Nie wyklucza się również powołania w razie potrzeby Instytucji Wdrażających. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu IT przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

Identyfikacja IZ, IC, IA, IP

Tabela 23: Wykaz IZ, IC, IA, IP

Instytucja	Nazwa instytucji	Kierownictwo instytucji (zajmowane stanowisko)
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Dolnośląskiego obsługiwany przez Urząd Marszałkowski	Marszałek Województwa
Instytucja Pośrednicząca	Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca	Dyrektor Dolnośląskiej Instytucji Pośredniczącej
Instytucja Pośrednicząca	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy	Dyrektor Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy
Instytucja Pośrednicząca	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego	Prezydent Wrocławia
Instytucja Pośrednicząca	Zintegrowane Inwestycje	Prezydent Wałbrzycha

	Terytorialne Aglomeracji Wałbrzyskiej	
Institucja Pośrednicząca	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Jeleniogórskiej	Prezydent Jeleniej Góry
Institucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Dolnośląskiego obsługiwany przez Urząd Marszałkowski	Marszałek Województwa
Institucja Audytowa	Ministerstwo Finansów Departament Ochrony Interesów Unii Europejskiej	Minister właściwy ds. finansów publicznych
Institucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów, Departament Instytucji Płatniczej	Minister właściwy ds. finansów publicznych

Podmiot udzielający desygnacji

Institucją udzielającą desygnacji w imieniu państwa członkowskiego jest Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Desygnacji podlega Instytucja Zarządzająca, która pełni również funkcję Instytucji Certyfikującej - Zarząd Województwa Dolnośląskiego. Jeśli część zadań Instytucji Zarządzającej, związanych z realizacją Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 zostanie powierzone innej instytucji, wtedy desygnacji podlegają wszystkie te instytucje. Desygnacja warunkuje rozpoczęcie procesu certyfikacji w ramach programu operacyjnego rozumianego jako wystąpienie z pierwszym wnioskiem o płatność do KE. Desygnacja jest procesem ciągłym, tzn. spełnianie kryteriów desygnacji będzie weryfikowane podczas całego okresu realizacji programów operacyjnych poprzez kontrole systemowe, jak również wyniki prac IA oraz wyniki kontroli przeprowadzone przez inne upoważnione podmioty. Udzielona desygnacja zostanie zawieszona w przypadku zaprzestania spełniania przez instytucję kryteriów desygnacji albo wycofana w przypadku niezrealizowania przez desygnowaną instytucję działań naprawczych, mających na celu ponowne spełnienie kryteriów desygnacji. Zawieszenie lub wycofanie desygnacji skutkuje częściowym lub całkowitym wstrzymaniem certyfikacji wydatków do KE. Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego informuje KE o każdym przypadku zawieszenia i wycofania desygnacji.

Institucja Zarządzająca

Za przygotowanie programów operacyjnych oraz sprawne i efektywne funkcjonowanie systemów zarządzania i kontroli programów odpowiedzialne są instytucje zarządzające (IZ).

Rolę Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 (RPO WD 2014-2020) pełni Zarząd Województwa Dolnośląskiego.

Institucja Zarządzająca w ramach RPO WD 2014-2020 odpowiada za całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem programem, w zakresie określonym przepisami [art. 125] Rozporządzenia ogólnego, zgodnie

z zasadami należytego zarządzania finansowego. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem programu instytucja zarządzająca przygotowuje i wydaje między innymi dokumenty - szczegółowy opis priorytetów programu operacyjnego i opis systemu zarządzania i kontroli. Regulują one szczegółowo zasady wdrażania programu, a także określają kompetencje instytucji zaangażowanych w realizację programu oraz wzajemne relacje między nimi. Instytucja Zarządzająca może też wydawać wytyczne programowe regulujące kwestie szczegółowe dla danego regionalnego programu operacyjnego oraz inne dokumenty.

Poza funkcjami związanymi z zarządzaniem i kontrolą, instytucjom zarządzającym powierzone zostały zadania związane z certyfikacją wydatków do Komisji Europejskiej, zgodnie z przepisami [art. 126] Rozporządzenia ogólnego. Warunkiem niezbędnym dla pełnienia przez IZ zadań związanych z certyfikacją w ramach danego programu operacyjnego jest zapewnienie rozdzielenia realizacji zadań zarządczo - kontrolnych od certyfikacji.

IZ RPO WD 2014-2020 może zlecić wykonywanie części swoich zadań o charakterze zarządczym lub operacyjnym innym podmiotom. Dokonując delegacji, IZ zachowuje całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji RPO.

Instytucja Pośrednicząca

Instytucja Zarządzająca, zgodnie z art. 123 ust. 6 Rozporządzenia ogólnego, może powierzyć część swoich zadań związanych z zarządzaniem, kontrolą i monitorowaniem programu instytucji pośredniczącej, która będzie działać na rzecz IZ. Delegacja uprawnień odbywa się w drodze porozumienia, które określa zakres zadań instytucji pośredniczącej oraz prawa i obowiązki obu stron porozumienia. Delegacja uprawnień nie może dotyczyć zagadnień związanych z certyfikacją wydatków. Instytucja zarządzająca zachowuje całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji programu.

Propozycja realizacji wybranych osi priorytetowych/priorytetów w zakresie Instytucji Pośredniczących		
Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy		Oś priorytetowa: Rynek pracy
	Priorytet	Zapewnianie dostępu do zatrudnienia
		Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy
		Godzenie życia zawodowego i prywatnego
		Oś priorytetowa: Włączenie społeczne
	Priorytet	Aktywna integracja
Dostęp do wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych		
Wspieranie gospodarki społecznej		
Dolnośląska		Oś priorytetowa: Przedsiębiorstwa i innowacje

Instytucja Pośrednicząca	Priorytet	Innowacyjne przedsiębiorstwa
		Rozwój przedsiębiorczości
		Internacjonalizacja przedsiębiorstw
		Rozwój produktów i usług w MŚP
		Oś priorytetowa : Gospodarka niskoemisyjna
	Priorytet	Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych
	Priorytet	Efektywność energetyczna w MŚP
	Priorytet	Wysokosprawna kogeneracja

Instytucja Audytowa

Organem pełniącym funkcję Instytucji Audytowej (IA) jest Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. Funkcję Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej pełni sekretarz albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów. Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje swoje zadania za pośrednictwem Departamentu Ochrony Interesów Finansowych UE Ministerstwa Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej. W urzędach kontroli skarbowej zostały utworzone wyodrębnione komórki organizacyjne odpowiedzialne za audyt środków pochodzących z Unii Europejskiej. Instytucja Audytowa dba o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu. Instytucja Audytowa jest niezależna od Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Certyfikującej. Instytucja Audytowa posiada wyłączną odpowiedzialność w zakresie planowania i wyboru operacji będących przedmiotem audytu, jak również sposobu wykonywania audytu i raportowania o podjętych ustaleniach i rekomendacjach

1. System monitorowania i sprawozdawczości

Monitorowanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 obejmuje zarówno efekty rzeczowe, jak i analizę postępu finansowego realizacji programu, z uwzględnieniem danych zebranych z poziomu projektów, obejmujących wartości osiągnięte i sprawozdawane we wnioskach o płatność oraz wartości wymienione w umowach o dofinansowanie projektu albo w decyzjach o dofinansowaniu projektu. W pozostałych przypadkach monitorowanie postępu rzeczowego może być prowadzone w szczególności w oparciu o wyniki ewaluacji projektu lub dane statystyki publicznej.

Coroczne monitorowanie i sprawozdawanie obejmie także w szczególności wskaźniki rezultatu wskazane w ramach priorytetów inwestycyjnych 1.1 oraz 1.3 ujęte w umowach o dofinansowanie projektów.

W procesie monitorowania, a w tym w sprawozdawczości, uczestniczą wszystkie podmioty zaangażowane w realizację Programu, na zasadach określonych w przepisach prawa oraz odpowiednich dokumentach programowych. Monitorowanie i sprawozdawczość przebiegać będzie w sposób systematyczny i terminowo przez cały okres programowania.

Prezentowanie aktualnych danych na potrzeby kluczowych uczestników systemu wdrażania (np. komitetu monitorującego) będzie zapewnione w oparciu o jednolity system sprawozdawczości zgodnie z zapisami wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Obowiązek monitorowania i sprawozdawczości dotyczyć będzie wszystkich poziomów instytucjonalnych wdrażania programu oraz wszystkich beneficjentów programu operacyjnego.

Z realizacji programu IZ RPO WD 2014-2020 sporządzi sprawozdania na zasadach określonych w rozporządzeniu ogólnym. Zakłada ono dokonanie w 2019 oceny wykonania PO, która polegać będzie na sprawdzeniu stopnia osiągnięcia wyznaczonych wcześniej kamieni milowych (wartości pośrednich wskaźników) na poziomie poszczególnych osi priorytetowych. Podstawę dla tego procesu stanowić będą w szczególności wskaźniki produktu i wskaźniki finansowe.

Realizacja programu operacyjnego podlega monitorowaniu przez komitet monitorujący, o którym mowa w art. 47 Rozporządzenia ogólnego.

W terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia państwa członkowskiego o decyzji dotyczącej przyjęcia programu państwo członkowskie w porozumieniu z instytucją zarządzającą ustanowi komitet w celu monitorowania realizacji programu. Zgodnie z art. 47 Rozporządzenia ogólnego IZ RPO WD 2014-2020, ustanowi jeden komitet monitorujący dla Programu.

Komitetu monitorujący będzie pełnił swoje funkcje zgodnie z zapisami Rozporządzenia ogólnego.

2. System ewaluacji

Obowiązek przeprowadzenia oceny (ewaluacji) programu operacyjnego wynika z zapisów art. 54 Rozporządzenia ogólnego. Oceny przeprowadza się w celu poprawy jakości projektowania i realizacji programów, jak również w celu analizy ich efektywności, skuteczności oraz ich wpływu.

Za koordynację działań w zakresie ewaluacji prowadzonych w ramach poszczególnych PO odpowiedzialna jest Krajowa Jednostka Ewaluacji.

Do obowiązków jednostki ewaluacyjnej wyodrębnionej w ramach IZ RPO WD należy w szczególności: realizacja i koordynacja procesu ewaluacji RPO (działań finansowanych z EFS i EFRR), współpraca z Krajową Jednostką Ewaluacji oraz budowa potencjału ewaluacyjnego na poziomie PO.

Proces ewaluacji PO realizowany będzie w oparciu o Plan Ewaluacji RPO WD 2014-2020 sporządzany przez IZ RPO WD. Plan ewaluacji obejmował będzie swoim zakresem cały okres programowania i zostanie przedstawiony Komitetowi Monitorującemu nie później niż rok od przyjęcia RPO.

W perspektywie finansowej 2014-2020 realizowane będą następujące typy ewaluacji: ewaluacje ex ante, ewaluacje on-going oraz ewaluacja ex post.

- Ewaluacja ex ante, o której mowa w art. 55 Rozporządzenia ogólnego, na poziomie PO ewaluacja ex ante przeprowadzana jest na zlecenie jednostek ewaluacyjnych wyodrębnionych w strukturach instytucji zarządzających PO.
- Ewaluacje on-going oceniające skuteczność, efektywność oraz wpływ danej interwencji będą realizowane podczas okresu programowania zgodnie z przyjętymi planami ewaluacji. Zgodnie z art. 114 ust. 2 Rozporządzenia ogólnego do dnia 31 grudnia 2022 każda instytucja zarządzająca PO powinna dostarczyć do KE raport podsumowujący wyniki ewaluacji przeprowadzonych w ramach programu w całym okresie programowania.
- Ewaluacja ex post zostanie przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu programowania (zgodnie z art. 57 Rozporządzenia ogólnego do 31 grudnia 2024). Dokonana będzie przez KE we współpracy z Państwem Członkowskim i instytucjami zarządzającymi PO (art. 114 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego) biorąc pod uwagę ewaluacje przeprowadzone w trakcie okresu programowania.

Ewaluacje będą finansowane z budżetu Pomocy Technicznej RPO i budżetu Województwa Dolnośląskiego.

Wszystkie oceny są podawane będą do wiadomości publicznej w całości.

3. System kontroli

System kontroli realizacji programu będzie zgodny z regulacjami właściwymi w tym obszarze. Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest do prowadzenia kontroli realizacji programu operacyjnego, w tym weryfikacji prawidłowości wydatków ponoszonych przez beneficjentów.

W przypadku delegowania przez Instytucję Zarządzającą części funkcji związanych z wdrażaniem RPO do Instytucji Pośredniczącej, Instytucja Zarządzająca przeprowadza kontrolę systemową Instytucji Pośredniczącej w celu zapewnienia, że delegowane funkcje są realizowane właściwie.

Proces kontroli i audytu funduszy strukturalnych obejmuje w szczególności:

- kontrole realizowane w ramach systemu zarządzania i kontroli PO, w tym: kontrole systemowe, weryfikacje wydatków, kontrole na zakończenie realizacji projektu, kontrole trwałości;
- audyty wykonywane zgodnie z art. 127 Rozporządzenia ogólnego przez IA;
- kontrole weryfikujące zachowywanie zgodności z kryteriami desygnacji;
- audyty wykonywane przez KE i Europejski Trybunał Obrachunkowy.

4. System Informatyczny

Zgodnie z UP, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. Instytucja Zarządzająca opracuje system informatyczny do obsługi RPO WD, który będzie współdziałał z systemem krajowym. Systemy te tworzone są w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ramowego w zakresie:

1. obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 125 ust. 2 rozporządzenia ramowego);
2. zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 72 d. rozporządzenia ramowego);
3. zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie drogą elektroniczną (art. 122 ust. 3 rozporządzenia ramowego).

Systemy posłużą szczególnie do wspierania procesów związanych z:

- 1) obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- 2) ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- 3) obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Instytucje oraz beneficjenci korzystają z funkcjonalności udostępnionych systemów w zakresie obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.

Wymiana informacji pomiędzy Komisją Europejską a instytucją zarządzającą odbywać się będzie poprzez system SFC 2014.

5. Systemu informacji i promocji:

IZ jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego. W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych - zgodnie z założeniami UP - prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument - wspólną strategię komunikacji polityki spójności.

W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ, zgodnie z art. 116 Rozporządzenia ramowego, opracowuje dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu. IZ przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację krajowego / regionalnego programu.

Wsparcie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród wybranych segmentów opinii publicznej i grup odbiorców [krajowy program] / mieszkańców województwa [Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020] roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszu / funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi.

Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

6. Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność. Ww. instytucja może upoważnić pisemnie inny podmiot będący państwową jednostką budżetową, realizujący projekt finansowany z udziałem środków europejskich, do wystawiania zleceń

płatności. W takim przypadku instytucje systemu wdrażania są wyłączone z bezpośredniego udziału w systemie przepływu środków unijnych: środki funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności nie będą bowiem w praktyce przechodzić przez rachunki wspomnianych podmiotów.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowane wnioski o płatność dana instytucja wdrażająca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekazuje do instytucji pośredniczącej lub bezpośrednio do instytucji zarządzającej. Instytucja zarządzająca, w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następnie przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ramowego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

Rola partnerów zaangażowanych w przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie, ewaluację PO

Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego, który stanowi, że w odniesieniu do każdego programu operacyjnego poszczególne państwa członkowskie UE zobowiązane są do organizowania partnerstwa m.in. z następującymi podmiotami:

- a) właściwymi organami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi,
- b) partnerami społeczno-gospodarczymi oraz
- c) zainteresowanymi podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerami działającymi na rzecz ochrony środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości i niedyskryminacji.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego w dniu 2 kwietnia 2013 r. podjął uchwałę Nr 3815/IV/13 w sprawie powołania Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020 dla Województwa Dolnośląskiego.

Szeroki katalog partnerów wskazanych w składzie Grupy, zapewni realizację zasady Partnerstwa już na etapie tworzenia programu.

Zgodnie z zaleceniami ww. Zespołu oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w skład Grupy wchodzi zarówno: związki zawodowe, organizacje pracodawców, organizacje pozarządowe, w tym podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie (m.in. partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji). Skład Grupy przedstawiono w załączeniu.

Podczas spotkań Grupy omawiano następujące zagadnienia merytoryczne związane z nową perspektywą finansową:

- Założenia do Umowy Partnerstwa;
- Założenia i harmonogram przygotowania RPO WD;
- Założenia Linii Demarkacyjnej;
- Warunkowość ex-ante;
- Możliwości wykorzystania instrumentów finansowych w RPO WD;
- Wstępne opisy osi priorytetowych RPO WD.

Członkowie Grupy aktywnie uczestniczą w procesie tworzenia opisów osi priorytetowych.

Opracowując skład Grupy roboczej, Zarząd Województwa kierował się zaleceniami Zespołu Międzyresortowego w tej kwestii.

Decydując o wyborze poszczególnych podmiotów zwracano uwagę przede wszystkim na zakres ich działalności – związany ściśle z zakresem wsparcia w ramach poszczególnych celów tematycznych.

Umożliwiono uczestnictwo w pracach Grupy zarówno związkom zawodowym, organizacjom pracodawców, izbom gospodarczym, szkołom wyższym, jak również gminom wiejskim, miejskim i dużym miastom z obszaru województwa dolnośląskiego (zgodne z zaleceniami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przedstawionymi w piśmie z dnia 10 maja br. (DZF-I-82208(2)-54-PSz/13).

Dokonując wyboru poszczególnych jednostek do Grupy, brano pod uwagę zarówno ich doświadczenie w pracach w podobnych gremiach (np. Komitet Monitorujący RPO 2007-2013, Podkomitet Monitorujący Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie dolnośląskim, jak również położenie geograficzne (każdy z subregionów ma swoich reprezentantów z poszczególnych typów jednostek samorządu terytorialnego).

Partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe (w tym podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, m.in. partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji) wybrani zostali z grona najbardziej reprezentatywnych w regionie (większość z nich to ciała zrzeszające wiele podmiotów o zbliżonym profilu działalności, co zapewnia jeszcze szerszy udział partnerów w procesie przygotowań RPO).

Wiele z instytucji zgłaszało się pisemnie z prośbą o uwzględnienie w Grupie. Każde z takich zgłoszeń było analizowane pod kątem ewentualnej wartości dodanej uczestnictwa danego podmiotu w pracach Grupy.

W okresie od 25 kwietnia 2013 r. do 23 stycznia 2014 r. odbyło się 7 spotkań Grupy. Częste spotkania zapewniały stały dostęp członków Grupy do informacji związanych z przygotowaniem RPO.

Utworzono zbiorczy adres e-mail gruparpo@dolnyslask.pl, skupiający adresy wszystkich członków Grupy, na który rozsyłane były wszelkie informacje związane z jej pracami.

Informacje dot. stanu prac nad RPO przedstawiane były także na spotkaniach m.in. takich gremiów jak Komitet Monitorujący RPO 2007-2013, Podkomitet Monitorujący Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w województwie dolnośląskim.

Główną wartością dodaną partnerstwa są uwagi zgłoszone przez członków Grupy, które dotyczyły zarówno diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej regionu, jak również kierunków wsparcia planowanych w RPO i katalogu potencjalnych beneficjentów.

Regulamin prac Grupy w województwie dolnośląskim umożliwia tworzenie zespołów roboczych. Dotychczas powołano 4 takie zespoły, w tym: „Rynek pracy”, „Ekonomia społeczna”, „Zrównoważony rozwój”, „Rozwój obszarów wiejskich i Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)”.

Sam fakt tworzenia takich zespołów stanowi wartość dodaną partnerstwa, gdyż obliguje ich członków (i środowisk z nimi związanych) do faktycznej współpracy przy opracowywaniu rozwiązań, sugestii przy tworzeniu RPO.

W proces programowania zaangażowane są także Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca oraz Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy.

Ponadto zorganizowano warsztaty dla Radnych Sejmiku Województwa Dolnośląskiego dot. nowego RPO WD. Na etapie wdrażania kluczową rolę będzie pełnił Komitet Monitorujący RPO WD, którego katalog kompetencji zgodnie z art. 100 rozporządzenia ogólnego obejmie m.in. rozpatrywanie kwestii, które mają wpływ na wykonanie programu operacyjnego; ocenę rezultatów ewaluacji programu; rozpatrywanie i zatwierdzanie metodyki i kryteriów wyboru operacji oraz rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji programu. Należy zatem zauważyć, że partnerzy – będąc członkami Komitetu Monitorującego – będą mieli realny wpływ na sposób wdrażania, monitorowanie i ewaluację programu.

Funkcjonowanie Komitetu będzie finansowane z Pomocy Technicznej RPO.

25 października 2013 r. Uchwałą Nr 4894/IV/13 Zarząd Województwa Dolnośląskiego przyjął projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

Konsultacje trwały od 28 października do 2 grudnia 2013 r. Obowiązek przeprowadzenia konsultacji społecznych wynika z Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (art. 19a ust 1 i 2). Zasada szerokiego partnerstwa w ramach prowadzonych konsultacji wynika z Rozporządzenia ogólnego PE i Rady (art. 5).

Informacje o rozpoczęciu konsultacji społecznych zostały zamieszczone w wydaniu Gazety Wrocławskiej oraz Gazety Wyborczej, na stronach UMWD, DWUP i DIP. Stworzono aplikację w formie „formularza uwag”, za pomocą którego zgłaszano wszelkie propozycje zmian dokumentu.

Zaproszono ponad 550 podmiotów z Dolnego Śląska do wzięcia czynnego udziału w konsultacjach społecznych. Zorganizowano łącznie 36 spotkań informacyjnych. W każdym powiecie zorganizowano 27 spotkań z władzami i środowiskami lokalnymi.

Konferencja inauguracyjna odbyła się 28 października 2013 r. w Jeleniej Górze. Zorganizowano także 3 konferencje subregionalne w Wałbrzychu (4 listopada 2013 r.), Legnicy (13 listopada 2013 r.) oraz we Wrocławiu (6 listopada 2013 r.).

W spotkaniach konsultacyjnych wzięło udział ponad 1 300 osób, wpłynęło łącznie 1 161 uwag. Najwięcej uwag zgłosiły jednostki samorządu terytorialnego (312 uwag), organizacje pozarządowe (220 uwag) oraz osoby fizyczne (122 uwagi). Najwięcej uwag dotyczyło Osi priorytetowej 4 Środowisko i zasoby, Osi priorytetowej 3 Gospodarka niskoemisyjna oraz Osi Priorytetowej 1 Przedsiębiorstwa i innowacje.

Raport z konsultacji społecznych Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 został przyjęty Uchwałą nr 5148/IV/2013 z 23 grudnia 2013 r. przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego, do publicznej wiadomości przekazany w dniu 2 stycznia 2014 r.

KOORDYNACJA Z INNYMI FUNDUSZAMI I INSTRUMENTAMI

Skuteczna koordynacja pomiędzy funduszami, a także instrumentami ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia komplementarności, a tym samym maksymalizacji efektów interwencji. Właściwe mechanizmy koordynacyjne przyczyniają się do osiągania celów i związanych z nimi wskaźników, stymulowania komplementarności i synergii interwencji, służących zwiększeniu ich efektywności oraz zapewnienia spójności, skuteczności i efektywności systemu.

W ramach koordynacji z innymi funduszami i instrumentami przewiduje się następujące mechanizmy koordynacyjne na poziomie:

- programowania (Identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych, linia demarkacyjna, UP oraz ZIT);
- wdrażania (Komitet Monitorujący RPO WD 2014-2020 oraz działające w jego ramach podkomitety/grup robocze działające w jego ramach grupy robocze, KKUP, listy indykatywne, nabory kierowane, nabory pozakonkursowe, wspólne ogłaszanie naborów, projekty powiązane, itp. premiowanie projektów komplementarnych, kontrole krzyżowe - uniknięcie podwójnego finansowania).

W ramach rozwiązań dotyczących koordynacji z PO EWT przewiduje się tworzenie i uczestnictwo w pracach grup roboczych zajmujących koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach różnych RPO/EWT.

W celu zapewnienia komplementarności z innymi programami zostaną podjęte następujące działania :

- koordynacja terminów organizacji konkursów,
- organizacja zsynchronizowanych konkursów na operacje, rozumiane jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy;
- zharmonizowane lub ujednoczone kryteria wyboru projektów,
- procedury umożliwiające wspólne/zsynchronizowane procesy naboru i selekcji projektów,
- wspólne posiedzenia komitetów monitorujących, robocze zespoły i grupy zadaniowe – w szczególności dotyczące Polski Wschodniej oraz pomocy technicznej.

Skuteczna koordynacja interwencji pozostaje w ścisłym związku z możliwością zapewnienia komplementarności podejmowanych interwencji. Instrumenty koordynacyjne zapewniające komplementarność interwencji mogą mieć zastosowanie zarówno dla zapewnienia komplementarności pomiędzy samymi EFSI, ale także w przypadku komplementarności pomiędzy EFSI oraz innymi krajowymi i unijnymi instrumentami.

Na podstawie dostępnych materiałów i analiz zostały zdefiniowane horyzontalne mechanizmy komplementarności:

- podział interwencji pomiędzy kraj/region – linia demarkacyjna jako narzędzie organizujące i wskazujące na podział zadań w odniesieniu do prowadzonej w ramach Programu interwencji;
- kategorie interwencji – ocena synergii oraz wartości determinującej interwencji;
- WLKW – ocena zgodności na podstawie wybranych wskaźników, ujętych we wspólnych katalogu;
- możliwość podjęcia wspólnych działań instytucjonalnych;
- montaż finansowy – ocena zasadności oraz efektywności;
- Kontrakt Terytorialny – koordynacja z instrumentami krajowymi;
- ZIT/RIT – możliwość wykorzystania wybranych instrumentów wsparcia, dla realizacji operacji/działań, objętych instrumentami podejścia terytorialnego.

Zidentyfikowane obszary komplementarności oraz rozwiązania na rzecz koordynacji przedstawia załączona tabela

W RPO WD przyjęto także, jako obowiązującą, zasadę komplementarności interwencji EFRR i EFS (na etapie programowania i realizacji) z innymi funduszami WRS 2014-2020 i innymi politykami UE. Zakłada się, że wdrażane priorytety RPO WD zapewnią spójność interwencji z EFRROW (wspólnej polityki rolnej) i EFMR (wspólnej polityki rybołówstwa i zintegrowanej polityki morskiej). Ponadto przedsięwzięcia wspierane z EFRR i EFS w ramach RPO WD będą komplementarne z innymi obszarami polityk UE, takimi jak środowisko, działania w dziedzinie klimatu, edukacja i zatrudnienie, ale również pośrednio w dziedzinach takich jak, np.: jednolity rynek wewnętrzny, a także w ramach instrumentów zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, np. w przypadku Instrumentu „Łącząc Europę” 2014-2020 – w dziedzinie infrastruktury, Inicjatywy „Horyzont 2020” – w dziedzinie badań naukowych i innowacji, Programu „Erasmus dla wszystkich” – w dziedzinie kształcenia i szkoleń, Programu „Leonardo da Vinci” – w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, Programu na rzecz przemian i innowacji społecznych – w dziedzinie zatrudnienia i włączenia społecznego, Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych – „YEI” (Youth Employment Initiative) lub Instrumentu Finansowego „LIFE+” – w dziedzinie środowiska i działań w dziedzinie klimatu.

Komplementarność zostanie zapewniona także z krajowymi programami operacyjnymi obowiązującymi w Polsce w okresie programowania 2014-2020, w tym w obszarze EWT.

OŚ PRIORYTETOWA 1 PRZEDSIĘBIORSTWA I INNOWACJE

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji (CT 1); Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, (CT 3)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych i rozwoju nowych technologii; wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw; zwiększenie konkurencyjności sektora MŚP; wspieranie współpracy międzynarodowej w celu poprawy wyników i zwiększenia atrakcyjności regionu; wspieranie przekształcania odkryć naukowych w innowacyjne produkty i usługi - *Horyzont 2020*;
- Wspieranie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw; wsparcie konkurencyjności sektora MŚP; wspieranie internacjonalizacji MŚP; wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzenie nowych miejsc pracy - *COSME*;
- Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych i rozwoju nowych technologii; rozwój infrastruktury oraz usług instytucji otoczenia; wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw (działalność w ramach klastrów) - *Program Operacyjny Inteligentny Rozwój*;
- Wspieranie badań naukowych i rozwoju nowych technologii; współpraca MŚP z sektorem nauki (np. bony na innowacje); wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP - *Narodowe Centrum Badania i Rozwoju oraz PARP*;
- Wspieranie MŚP w dostępie do kapitału na inwestycje - *Europejski Bank Inwestycyjny*;
- Zwiększenia powiązań nauki z gospodarką - innowacje w rolnictwie - *EFROW*;

OŚ PRIORYTETOWA 2 TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych (CT 2);*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Zwiększenie zastosowania technologii informacyjno - komunikacyjnych w przedsiębiorstwach, wprowadzaniu do praktyki gospodarczej najnowocześniejszych rozwiązań cyfrowych, w tym wspierającej działalności rynkowej; zwiększenie zastosowania technologii informacyjno - komunikacyjnych w obszarze usług publicznych - *Program Operacyjny Cyfrowa Polska*;
- Umożliwienie dostępu do sieci szerokopasmowych – *EFROW*;

OŚ PRIORYTETOWA 3 GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (CT 4)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Wspieranie w zakresie promowania rozwoju wykorzystania energii odnawialnej i efektywności energetycznej przez przedsiębiorców - *COSME*;
- Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii - *LIFE+*;
- Zwiększenie efektywności energetycznej, Zwiększenie wykorzystania OZE - *POIS*;
- Mikroinstalacje OZE - *EFROW*;

OŚ PRIORYTETOWA 4 ŚRODOWISKO I ZASOBY

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (CT 5), Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów (CT 6)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Rozwój efektywnego systemu gospodarki odpadami; Ochrona i zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych, w tym gospodarki wodnej - *LIFE+*;
- Wsparcie działań nakierowanych na zapobieganie i minimalizację skutków wystąpienia ryzyka, m.in: powodzi, suszy; rozwój małej retencji; wsparcie w zakresie rozwoju systemu ratownictwa; rozwój systemu gospodarki odpadami; ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych; ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych; podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków narodowych i obszarów Natura 2000; ochrona bioróżnorodności- *POIŚ*;
- Budowa lub rozbudowa zbiorczych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach od 2 do 10 tys. RLM - *KPOŚK*;

OŚ PRIORYTETOWA 5 TRANSPORT

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych (CT 7)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Rozwój infrastruktury transportowej; zwiększenie dostępności do europejskiej sieci transportowej - *POIŚ*;
- Uzupełnienie połączeń drugo- i trzeciorzędnych z siecią TEN-T - *Instrument „Łącząc Europę” (Connecting Europe Facility)*;
- Budowa spójnej sieci transportowej (inwestycje drogowe i kolejowe)- *Dokument implementacyjny do strategii rozwoju transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)*;
- Budowa, przebudowa i remonty dróg lokalnych (powiatowych i gminnych) - *Narodowy program przebudowy dróg lokalnych*;

OŚ PRIORYTETOWA 6 INFRASTRUKTURA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (CT 9)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Włączenie społeczne i walka z ubóstwem; działania na rzecz poprawy dostępu do wysokiej jakości usług medycznych; wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego i rodzinnego – *POWER*;
- Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia – *POIŚ*;
- Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych - *Program Operacyjny Cyfrowa Polska*;
- Regionalne Programy Operacyjne w zakresie ochrony zdrowia;
- Inwestycje w infrastrukturę będą ściśle powiązane i możliwe do realizacji łącznie z interwencją przewidzianą w ramach osi priorytetowych EFS - *EFS*;

OŚ PRIORYTETOWA 7 INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie (CT 10)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego i rodzinnego; Poprawa jakości kształcenia; Lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych - *POWER*;
- Inwestycje w infrastrukturę będą ściśle powiązane i możliwe do realizacji łącznie z interwencją przewidzianą w ramach osi priorytetowych EFS- *EFS*;

OŚ PRIORYTETOWA 8 RYNEK PRACY,

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników (CT 8)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego i rodzinnego; wsparcie systemowe dla rozwoju MŚP i ich Kadr - *POWER*;
- Wzmacnianie umiejętności oraz szans na zatrudnianie; wspieranie przedsiębiorczości - *Erasmus dla wszystkich*;
- Rozwój umiejętności i postaw sprzyjających; przedsiębiorczości, zwłaszcza wśród nowych przedsiębiorców- *COSME*;
- Kompleksowe wsparcie dla pracowników zwalnianych w wyniku zmian strukturalnych - *Europejski Fundusz Dostosowań do Globalizacji*;
- Inwestycje w infrastrukturę stanowią uzupełnienie działań w ramach osi priorytetowej - *EFRR*;
- Rozwój działalności pozarolniczej przyczyniającej się do wzrostu zatrudnienia na obszarach wiejskich – *EFROW*;

OŚ PRIORYTETOWA 9 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (CT 9)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Wsparcie integracji oraz aktywizacji osób najbardziej potrzebujących - *Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym* w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (PO PŻ) ;
- Wsparcie integracji oraz aktywizacji obywateli państw trzecich - *Europejski Fundusz Migracji i Azylu*;
- Poprawa szans na włączenie społeczne osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej; działania na rzecz poprawy dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych – *POWER*;
- Wsparcie przedsiębiorczości społecznej - *Program na rzecz przemian i innowacji Społecznych*;
- Inwestycje w infrastrukturę stanowią uzupełnienie działań w ramach osi priorytetowej – *EFRR*;

OŚ PRIORYTETOWA 10 EDUKACJA

Realizacja powyższej osi ma na celu: *Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie (CT10)*

W ramach niniejszej osi możliwe są obszary komplementarności i synergii:

- Poprawa jakości kształcenia; Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy. Lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych- *POWER*;

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

- Możliwość uczenia się osób indywidualnych; Współpraca instytucjonalna między placówkami edukacyjnymi, a przedsiębiorstwami - *Erasmus dla wszystkich*;
- Inwestycje w infrastrukturę stanowią uzupełnienie działań w ramach osi priorytetowej – *EFRR*;

WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE

Zgodnie z Rozporządzeniem ogólnym dla funduszy objętych *Wspólnymi Ramami Strategicznymi 2014-2020*, ich uruchomienie będzie uzależnione od spełnienia wymogów warunkowości ex ante, tj. zapewnienia określonych warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Warunki te wiążą się zwykle z koniecznością zapewnienia odpowiednich ram strategicznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych bądź też transpozycją i realizacją wybranych elementów legislacji UE. Zgodnie z Załącznikiem V Rozporządzenia ogólnego, rozróżniono 2 rodzaje warunków: ogólne i tematyczne.

Warunki ogólne mają zastosowanie do wszystkich interwencji z funduszy WRS – mają na celu promocję stosowania zasad horyzontalnych UE (zasada równości szans, zasada niedyskryminacji, zasada równości płci, zasada zrównoważonego rozwoju), prawidłowe przestrzeganie horyzontalnych przepisów unijnych w zakresie pomocy publicznej, zamówień publicznych, oceny oddziaływania na środowisko oraz zapewnienie wysokiej jakości systemów monitorowania, zbierania i zarządzania danymi statystycznymi.

Uwarunkowania tematyczne powiązane są z 11 obszarami (celami) tematycznymi oraz przypisanymi do nich priorytetami inwestycyjnymi. Jeżeli spełnienie tematycznego warunku wstępnego przyczyni się do skuteczniejszej i bardziej efektywnej realizacji celów szczegółowych danej osi priorytetowej, to konieczne będzie jego spełnienie. Wybranie konkretnego priorytetu będzie pociągało konieczność spełnienia określonego warunku ex ante. Dodatkowo, należy pamiętać, że niektóre warunki ex ante będą musiały być spełnione również na poziomie regionalnym (dla każdego regionalnego programu operacyjnego).

We współpracy z władzami krajowymi Samorząd Województwa Dolnośląskiego zidentyfikował zakres stosowania warunków ex-ante mających zastosowanie do RPO WD 2014 – 2020.

Identyfikacja zakresu stosowania warunków ex-ante mających zastosowanie do PO oraz ocena ich spełnienia

TABELA 24. STAN SPEŁNIENIA WARUNKOWOŚCI EX-ANTE

Warunek ex ante obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe) do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku ex ante: Tak/Nie/Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów (strategie, inne odpowiednie dokumenty, z podaniem odpowiednich rozdziałów, artykułów, sekcji, wraz linkami do pełnej wersji dokumentu)	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia
WARUNKI OGÓLNE						
1. Zapobieganie dyskryminacji. Istnienie zdolności administracyjnych które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	RPO WD 2014-2020	Częściowo	rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie zaangażowania odpowiedzialnych podmiotów w promowanie równego traktowania wszystkich osób w procesie przygotowania i realizacji programów, w tym doradztwo w zakresie równego traktowania w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie	Tak	<i>Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania</i> http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700 <i>Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.</i>	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn. 12.08.2014 r.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			tych funduszy			
				Nie		
2. Równouprawnienie płci Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	RPO WD 2014-2020	Częściowo	rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie równouprawnienia płci poprzez zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie i realizację programów, w tym doradztwo w zakresie równouprawnienia płci w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci, i w kontrolowanie tych funduszy	Tak	<i>Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania</i> http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700 <i>Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.</i>	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn. 12.08.2014 r.
3. Niepełnosprawność	RPO WD 2014-	Częściowo	rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw		<i>Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie</i>	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Istnienie uregulowań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	2020		<p>pomocy państwa</p> <p>rozwiązania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy</p> <p>rozwiązania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Pomocy), http://www.uokik.gov.pl/kompetencje_prezesa_uokik_w_zakresie_pomocy_publicznej.php</p> <p>Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t. j. Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070590404</p>	
<p>6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA).</p> <p>Istnienie uregulowań dotyczących efektywnego stosowania unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na</p>	RPO WD 2014-2020	Tak	<p>uregulowania dotyczące skutecznego stosowania dyrektyw w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)</p> <p>uregulowania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw EIA i SEA</p> <p>uregulowania mające na celu zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustawa o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw 2. Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko 3. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko 4. Ustawa Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000850 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20081991227 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001238

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

środowisko (SEA)				Tak		
7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu. Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen skutków programów. Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądaných rezultatów, do monitorowania postępów w osiąganiu rezultatów oraz do podejmowania oceny skutków	RPO WD 2014-2020	Częściowo spełniony	<p>a) gotowe są rozwiązania w zakresie: terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych, uwzględniające następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej, ➤ uregulowania dotyczące publikacji i dostępności publicznej zagregowanych danych 	<p>TAK</p> <p>TAK</p> <p>TAK</p>	<p>Ustawa o statystyce publicznej z dn. 29 czerwca 1995 r. (z późn. zm.). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950880439</p> <p>Dane bazowe dla tego wskaźnika: „Odsetek obywateli korzystających z e-administracji” będą dostępne w GUS w I połowie 2015 r. z badania pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych”. Po uzyskaniu tych danych IZ RPO w II kwartale 2015 roku oszacuje wartość docelową wskaźnika.</p>	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie kryterium Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego
			<p>b) skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat przyczyn uzasadniających wybór działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, ➤ ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników, ➤ spójność każdego wskaźnika z następującymi wymogami: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na 	<p>TAK</p> <p>NIE</p>		Instytucje odpowiedzialne za spełnienie kryterium Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			politykę, terminowe gromadzenie danych.	TAK		
			c) gotowe są procedury zapewniające, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników.	TAK	ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140001146)	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie kryterium Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego

WARUNKI TEMATYCZNE

1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.	Oś priorytetowa 1 Przedsiębiorstwa i Innowacje	Nie	Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która:	Nie	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 r. Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011 – 2020. Action Plan dla Woj. Dolnośląskiego wypełnienia warunku ex-ante dla 1. osi priorytetowej w RPO WD 2014-2020 w obszarze inteligentnych specjalizacji. Opracowany został w odniesieniu do wytycznych KE wskazanych w Przewodniku Strategii Badań i Innowacji na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji RIS3. Dokument stanowi załącznik do RPO Woj. Dolnośląskiego 2014-2020.	W Woj. Dolnośląskim przyjęto „Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020”. Najważniejsze wyzwania rozwojowe województwa w sferze innowacyjności i specjalizacji regionalnych zostały także uwzględnione w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Wraz z przyjęciem zaktualizowanej RSI w 2011 r. opracowany został również tzw. Plan Wykonawczy do Strategii na lata 2012 – 2014. Przedstawia on typy działań, które są możliwe do realizacji w województwie, przy założeniu współpracy wszystkich aktorów regionalnego systemu innowacji.
			– opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie	NIE	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.zawiera analize SWOT.	Dokument zawiera ponadto przygotowaną analizę SWOT

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			priorytetów badań i innowacji,		Action Plan dla Woj. Dolnośląskiego wypełnienia warunku ex-ante dla 1. osi priorytetowej w RPO WD 2014-2020 w obszarze inteligentnych specjalizacji. Opracowany został w odniesieniu do wytycznych KE wskazanych w Przewodniku Strategii Badań i Innowacji na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji RIS3. Dokument stanowi załącznik do RPO Woj. Dolnośląskiego 2014-2020.	oraz system monitoringu i ewaluacji oraz proponowane źródła finansowania.
			– przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój,	Nie	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011 – 2020. Action Plan dla Woj. Dolnośląskiego wypełnienia warunku ex-ante w obszarze inteligentnych specjalizacji. Opracowany został w odniesieniu do wytycznych KE wskazanych w Przewodniku Strategii Badań i Innowacji na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji RIS3. Dokument stanowi załącznik do RPO WD 2014-2020.	
			– obejmuje mechanizm monitorowania.	NIE	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 Action Plan dla Woj. Dolnośląskiego wypełnienia warunku ex-ante dla 1. osi priorytetowej w RPO WD 2014-2020 w obszarze inteligentnych specjalizacji (ze wskazaniem kontynuacji działań w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania do 2020 roku). Opracowany został w odniesieniu do wytycznych KE wskazanych w Przewodniku Strategii Badań i Innowacji na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji RIS3. Dokument stanowi załącznik do RPO WD 2014-2020.	Dokument ten zawiera ponadto przygotowaną analizę SWOT oraz system monitoringu i ewaluacji oraz proponowane źródła finansowania. W Krajowej inteligentnej specjalizacji stanowiącej integralny załącznik do PRP znajduje się rozdział dotyczący systemu wdrażania i monitoringu.
			-Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	NIE	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011 – 2020. W Województwie Dolnośląskim został stworzony Action Plan wypełnienia warunku ex-ante dla 1. osi priorytetowej w RPO WD 2014-2020 w obszarze	Dokument ten zawiera ponadto przygotowaną analizę SWOT oraz system monitoringu i ewaluacji oraz proponowane źródła finansowania. Opracowany został w odniesieniu do wytycznych KE

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

					inteligentnych specjalizacji (ze wskazaniem kontynuacji działań w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania do 2020 roku).	wskazanych w Przewodniku Strategii Badań i Innowacji na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji RIS3. Dokument stanowi załącznik do RPO WD 2014-2020.
1.2 Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	Oś priorytetowa 1 Przedsiębiorstwa i Innowacje	Tak	Przyjęto orientacyjny wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami UE oraz – w odpowiednich przypadkach – z Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych (ESFRI).	Tak	Warunek jest spełniony przez Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej, który został przyjęty w 2011 r. Realizuje on rekomendacje Europejskiego Forum Strategicznego Infrastruktur Badawczych (ESFRI). W 2012 r. opracowany został system finansowania projektów dużej infrastruktury badawczej objętych Mapą, który zakłada 10-letni (2013-2023) horyzont czasowy. Mapa została zaktualizowana w sierpniu 2014 r. http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2014_08/caf36c2da9fef183c32ce8772ec5b426.pdf .	Opracowany i kierunkowo zaakceptowany przez KE został także szacunkowy plan finansowania infrastruktury B+R, obejmujący źródła krajowe, fundusze strukturalne oraz programy międzynarodowe. Podstawą prawną do ustalenia wydatków pochodzących ze środków europejskich (wraz z wymaganym wkładem krajowym) są programy operacyjne przyjmowane uchwałą Rady Ministrów (zgodnie z art. 14j ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. 2006 nr 227 poz. 1658 z późn. zmianami). Natomiast dla wydatków pochodzących z budżetu państwa podstawą prawną są Wieloletnie Plany Finansowe Państwa, sporządzane na podstawie art. 103-108 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240 z późn. zmianami) i uchwalane przez Radę Ministrów.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			jakim jest to możliwe technicznie, racjonalne finansowo i proporcjonalne w odniesieniu do potencjalnych oszczędności energii.	Tak		http://isap.sejm.gov.pl/DetaIlsServlet?id=WDU20070160092 7. Ustawa Prawo energetyczne z 10.04. 1997 r. http://isap.sejm.gov.pl/DetaIlsServlet?id=WDU19970540348 8. Rozp. MG z 17.09.2010 r. w spr. szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło http://isap.sejm.gov.pl/DetaIlsServlet?id=WDU20101941291
4.2. Przeprowadzono działania promujące wysoko wydajną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.	Oś priorytetowa 3 Gospodarka niskoemisyjna	Tak	Wsparcie dla kogeneracji opiera się na popycie na użytkową energię cieplną i oszczędności energii pierwotnej zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2004/8/WE; państwa członkowskie lub ich właściwe organy oceniły istniejące prawodawstwo i ramy regulacyjne pod kątem procedur udzielania zezwoleń lub innych procedur, aby: <ul style="list-style-type: none"> zachęcać do projektowania jednostek kogeneracji dla pokrycia ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania na ciepło użytkowe i unikania produkcji ciepła w ilościach przekraczających zapotrzebowanie na ciepło użytkowe oraz ograniczyć regulacyjne i pozaregulacyjne bariery utrudniające rozwój kogeneracji. 	Tak	1. Ustawa o zmianie ustawy – prawo energetyczne z dnia 14 marca 2014 r. 2. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (...) 3. Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku 4. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych 5. Ustawa dotycząca odnawialnych źródeł energii 6. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych	1. http://isap.sejm.gov.pl/DetaIlsServlet?id=WDU2 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetaIlsServlet?id=WDU201400004570140000490 3. http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetaIlsServlet?id=WDU20061691199 5. http://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/19349/228300/dokument118770.pdf 6. http://www.mg.gov.pl/files/upload/12326/KPD_RM.pdf
4.3. Przeprowadzono działania promujące wytwarzanie i dystrybucję odnawialnych źródeł	Oś priorytetowa 3 Gospodarka	Tak	Gotowe są przejrzyste systemy wsparcia, priorytetowy lub gwarantowany dostęp do sieci oraz pierwszeństwo w dystrybucji, jak również standardowe zasady odnoszące się do ponoszenia i	Tak	1. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne wraz z aktami wykonawczymi 2. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy	1. http://isap.sejm.gov.pl/DetaIlsServlet?id=WDU20140000490

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

energii.	niskoemisyjna		<p>podziału kosztów dostosowań technicznych, które to zasady zostały podane do publicznej wiadomości, zgodnie z art. 14 ust. 1, art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 dyrektywy 2009/28/WE.</p> <p>Państwo członkowskie przyjęło krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE.</p>	Tak	<p>o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw</p> <p>3. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2010 r.</p> <p>4. Polityka Energetyczna do 2030 roku</p>	<p>2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20061691199</p> <p>3. http://www.mg.gov.pl/files/upload/12326/KPD_RM.pdf</p> <p>4. http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf</p>
5.1. Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: Istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	Oś priorytetowa 4 Środowisko i zasoby	Tak	<p>Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opis procesu, metodologii, metod i niewrażliwych danych wykorzystywanych w ocenach ryzyka, jak również opartych na ryzyku kryteriów określania inwestycji priorytetowych; – opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka; – uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu. 	Tak	<p>„Ocena ryzyka na potrzeby zarządzania kryzysowego. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego” z: „Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego” http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/ocenaryzyka.pdf</p> <p>Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 http://klimada.mos.gov.pl/dokument-spa-2020</p>	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

				Tak	
				Tak	
<p>6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy –</p> <p>a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz</p> <p>b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.</p>	<p>Oś priorytetowa 4 Środowisko i zasoby</p>	<p>Nie</p>	<p>– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów;</p> <p>– przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.</p>	<p>Nie</p> <p>Nie</p>	<p>Nowelizacja ustawy prawo wodne http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU2014000659</p> <p>Masterplany dla dorzeczy Odry i Wisły http://www.mos.gov.pl/arttykul/7_archiwum/23261_r_zad_przyjal_masterplany_dla_dorzeczy_wisly_i_odry.html</p> <p>Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010620627</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów	Oś priorytetów a 4 Środowisko i zasoby	Częściowo	<ul style="list-style-type: none"> – zgodnie z wymogami art. 11 ust. 5 dyrektywy 2008/98/WE Komisji przekazano sprawozdanie z realizacji dotyczące postępów w osiągnięciu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE; – istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE; – istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE; – przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE. 	<p>Tak</p> <p>Nie</p> <p>Tak</p> <p>Nie</p>	<p>Krajowy plan gospodarki odpadami 2014 (M. P. Nr 101, poz. 1183) http://dokumenty.rcl.gov.pl/M2010101118301.pdf</p> <p>Wojewódzkie plany gospodarki odpadami</p> <p>Regionalne plany inwestycyjne</p> <p>Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów http://www.mos.gov.pl/g2/big/2014_02/9eb50a325ed3098179730907a88a53d5.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz. U. poz. 888) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU2013000888</p>	
7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/ planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z	Oś priorytetów a 5 Transport	Nie	Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	Nie	W Województwie Dolnośląskim został stworzony Action Plan - REGIONALNA POLITYKA TRANSPORTOWA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2020, który stanowi załącznik do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.	Samorząd województwa dolnośląskiego przygotował Ranking projektów transportowych przesłanych do MRR przewidzianych do realizacji na poziomie

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN- T.</p>						<p>regionalnym, opartych o obiektywne kryteria, zawierający harmonogram realizacji ze wskazaniem kluczowych etapów oraz koszty i źródła finansowania. Kwestią kluczową było zapewnienie komplementarności list projektów regionalnych w stosunku do Dokumentu Implementacyjnego dla Strategii Rozwoju Transportu przygotowanego przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej.</p>
		<p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:</p>	Nie	<p>Warunek zostanie spełniony przez Regionalną Politykę Transportową Województwa Dolnośląskiego 2020, która będzie dokumentem komplementarnym do Strategii Rozwoju Transportu (SRT) do roku 2020 (przyjęta) i jego Dokumentu implementacyjnego.</p>		
		<p>bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz</p>	Nie	<p>Warunek zostanie spełniony przez Strategię Rozwoju Transportu (SRT) do roku 2020 (przyjęta) oraz jego Dokument implementacyjny.</p>		
		<p>wtórną łączność.</p>	Nie	<p>Warunek zostanie spełniony przez Strategię Rozwoju Transportu (SRT) do roku 2020 (przyjęta) oraz jego Dokument implementacyjny .</p>		
	<p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i</p>	Nie	<p>Warunek zostanie spełniony przez Regionalną Politykę Transportową Województwa Dolnośląskiego 2020, która będzie dokumentem komplementarnym do Strategii Rozwoju Transportu (SRT) do roku 2020 (przyjęta) i jego Dokumentu implementacyjnego.</p>			

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			Funduszu Spójności			
			Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie	Warunek zostanie spełniony przez Regionalną Politykę Transportową Województwa Dolnośląskiego 2020, która będzie dokumentem komplementarnym do Strategii Rozwoju Transportu (SRT) do roku 2020 (przyjęta) i jego Dokumentu implementacyjnego.	
7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	Oś priorytetów a 5 Transport	Nie	Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei identyfikującej odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem)	Nie	W Województwie Dolnośląskim został stworzony Action Plan - REGIONALNA POLITYKA TRANSPORTOWA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2020, który stanowi załącznik do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.	Dokument Implementacyjny będzie zawierał wskazane elementy w odniesieniu do inwestycji kolejowych, w tym informację na temat zapewnienia odpowiednich zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów. <u>Instytucja wiodąca:</u> MIR
			Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie	Warunek zostanie spełniony przez Regionalną Politykę Transportową Województwa Dolnośląskiego 2020, która będzie dokumentem komplementarnym do Strategii Rozwoju Transportu (SRT) do roku 2020 (przyjęta) i jego	Dokument Implementacyjny będzie zawierał wskazane elementy w odniesieniu do inwestycji kolejowych, w tym informację na temat zapewnienia odpowiednich

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

					Dokumentu implementacyjnego.	zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów. <u>Instytucja wiodąca:</u> MIR
7.4 Energetyka Opracowywanie inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu energii elektrycznej.	RPO WD 2014-2020		<p>Istnienie kompleksowych planów określających priorytety inwestycyjne w obszarze infrastruktury energetycznej, zgodnie z art. 22 Dyrektywy 2009/72/EC oraz Dyrektywy 2009/73/EC, jeśli dotyczy, jak również zgodnie z obowiązującymi regionalnymi planami inwestycyjnymi w rozumieniu art. 12 oraz 10-letnimi planami rozwoju sieci obejmującymi obszar Europy w rozumieniu art. 8 ust. 3 lit.(b) Rozporządzenia Nr 714/2009 i Nr 715/2009, jak również stosownie do art. 3 ust.4 Rozporządzenia TEN-E transeuropejskiej infrastruktury energetycznej.</p> <p>Project pipeline obejmujący dojrzałe i wykonalne projekty dedykowane do wsparcia ze środków EFRR.</p> <p>Środki do osiągnięcia celów spójności gospodarczej i społecznej oraz ochrony środowiska, stosownie do art. 3 ust. 10 Dyrektywy 2009/72/EC i art. 3 ust. 7 Dyrektywy 2009/73/EC</p> <p>Środki służące optymalizacji wykorzystania energii, zgodnie z art. 3 ust. 11 Dyrektywy 2009/72/EC i art. 3 ust. 8 Dyrektywy 2009/73/EC.</p>	<p>Tak</p> <p>Nie</p> <p>Tak</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustawa z dnia 26.07.2013 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw. 2. Ustawa z dnia 15.04.2011 r. o efektywności energetycznej 3. Rozporządzenie MG w sprawie zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi 4. Rozporządzenie MG z dnia 2.07.2010 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu gazowego 5. Ustawa z dnia 16.02.2007 r. o zapasach ropy naftowej (...), 	<ol style="list-style-type: none"> 1. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000984 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110940551 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000820 http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20101330891 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070520343 5. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070520343

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

				Tak		
8.1 Została opracowana i jest realizowana aktywna polityka rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia	Oś priorytetowa 8 Rynek pracy	Tak	<p>Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają zindywidualizowane usługi, doradztwo oraz aktywne i zapobiegawcze środki rynku pracy na wczesnym etapie, otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych.</p> <p>Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają pełne i przejrzyste informacje o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy.</p> <p>Służby zatrudnienia stworzyły formalne lub nieformalne rozwiązania dotyczące współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001, z późn.zm.) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040991001</p> <p>Rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867685&pT=details&sP=CONTENT,objectID,873075</p>	
8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu	Oś priorytetowa 8 Rynek pracy	Tak	<p>Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów 	<p>Tak</p>	<p>Program Rozwoju Przedsiębiorstw (http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiębiorczosci+i+innowacyjnosci/Program+Rozwoju+Przedsiębiorstw)</p> <p>Program Lepsze regulacje 2015 (http://www.mg.gov.pl/Prawo+dla+przedsiębiorcy/Pr)</p>	<p>Odniesienia do dokumentów c.d.:</p> <p>Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsS</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>społecznemu</p>			<p>zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; - działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym – w razie konieczności – kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>ogram+Lepsze+regulacje+2015)</p> <p>Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej</p> <p>http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2014/pozycja/81</p>	<p>ervlet?id=WDU20041731807</p>
<p>8.3 Instytucje rynku pracy są modernizowane i wzmacniane w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.</p> <p>Reformy instytucji rynku pracy zostaną poprzedzone jasnymi ramami strategicznymi i oceną ex ante obejmującą m.in. kwestię płci</p>	<p>Oś priorytetowa 8 Rynek pracy</p>	<p>Tak</p>	<p>Działania mające na celu reformę służb zatrudnienia, tak aby miały one możliwość zapewniania zindywidualizowanych usług, doradztwa oraz aktywnych i zapobiegawczych środków rynku pracy na wczesnym etapie, które są otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych</p> <p>Działania mające na celu reformę służb zatrudnienia, tak aby miały one możliwość zapewniania pełnych i przejrzystych informacji o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy.</p> <p>Reformy służb zatrudnienia będą obejmowały tworzenie formalnych lub nieformalnych sieci</p>	<p>Tak</p>	<p>Polska 2030. Wyzwania rozwojowe https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2011/12/Polska2030_final_november2012.pdf</p> <p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP2012000882</p> <p>Strategia Europa 2020 http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf</p> <p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2</p>	<p>Odniesienia do dokumentów c.d.:</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2012/2013 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2013/2014 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_poland_pl.pdf</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>młodziem.</p> <p>Warunek ma zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.</p>			<p>kształcą się ani nie szkolą, oraz stanowiących podstawę do opracowywania ukierunkowanych polityk i monitorowania postępów rozwoju sytuacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazują właściwą instytucję publiczną odpowiedzialną za zarządzanie środkami na rzecz zatrudnienia młodzieży i koordynację partnerstw na wszystkich poziomach i we wszystkich sektorach; - angażują zainteresowane podmioty, które są istotne dla kwestii rozwiązania problemu bezrobocia wśród osób młodych; - umożliwiają wczesne interweniowanie i aktywizację; - obejmują środki wspierające dostęp do zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji, zwiększenie mobilności i trwałą integrację na rynku pracy ludzi młodych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą. 	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>„Europa 2020”</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2012/2013</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_poland_pl.pdf</p>	<p>2020. Aktualizacja 2013/2014</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_poland_pl.pdf</p> <p>Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2014/2015</p> <p>http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_poland_pl.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001)</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040991001</p> <p>Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r., Nr 6, poz. 33)</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20090060033</p>
--	--	--	---	--	--	---

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy¹.</p>	<p>Oś priorytetowa 9 Włączenie społeczne</p>	<p>Tak</p>	<p>Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian; – zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego celu dotyczącego walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych; – angażują w zwalczanie ubóstwa właściwe zainteresowane strony; – w zależności od rozpoznanych potrzeb – zawierają działania umożliwiające przejście od opieki instytucjonalnej do opieki zapewnianej przez społeczności lokalne <p>Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach właściwe zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20140000787&typ=2</p>	
--	--	------------	---	---	--	--

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			<p>dostosowania strategii;</p> <p>- zostały opracowane, są realizowane i monitorowane w ścisłej współpracy i przy stałym dialogu ze społecznością romską oraz regionalnymi i lokalnymi władzami.</p> <p>Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>		
<p>9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą</p>	<p>Oś priorytetów a 9 Włączenie społeczne</p>	<p>Nie</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:</p> <p>- skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych;</p> <p>- działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury;</p> <p>- system monitorowania i przeglądu.</p> <p>Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na</p>	<p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p> <p>Nie</p>	<p>Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne</p>	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.			
10.1. Przedwczesne zakończenie nauki: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie nie wykraczającym poza zakres określony w art. 165 TFUE.	Oś priorytetowa 10 Edukacja	Tak	<p>Gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych i informacji dotyczących przedwczesnego zakończenia nauki na odpowiednich szczeblach, który:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapewnia wystarczające podstawy do opracowywania ukierunkowanych polityk i umożliwia monitorowanie rozwoju sytuacji. <p>Gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące przedwczesnego zakończenia nauki, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opierają się na dowodach; - obejmują właściwe sektory edukacji, w tym wczesny rozwój dziecka, są skierowane w szczególności do grup w trudnej sytuacji, w których występuje największe ryzyko przedwczesnego zakończenia nauki, w tym do osób ze społeczności marginalizowanych, i poruszają kwestię środków zapobiegawczych, interwencyjnych i wyrównawczych; - obejmują wszystkie sektory polityki oraz zainteresowane podmioty, które są istotne dla rozwiązania kwestii przedwczesnego zakończenia nauki. 	Tak	<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2 Perspektywa uczenia się przez całe życie</p> <p>http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie</p> <p>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2</p>	
				Tak		
				Tak		
				Tak		

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>10.2. Szkolnictwo wyższe: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania uczestnictwa w szkolnictwie wyższym, podnoszenia jego jakości i skuteczności, w zakresie określonym w art. 165 TFUE</p>	<p>Oś priorytetowa 10 Edukacja</p>	<p>Tak</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki na rzecz szkolnictwa wyższego, które obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w razie potrzeby działania zmierzające do zwiększenia uczestnictwa w szkolnictwie wyższym i uzyskiwania wyższego wykształcenia, które: <ul style="list-style-type: none"> zwiększają uczestnictwo w szkolnictwie wyższym wśród grup o niskich dochodach i innych grup niedostatecznie reprezentowanych, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym osób ze społeczności marginalizowanych; zmniejszają odsetek osób przedwcześnie porzucających naukę/poprawiają wskaźniki ukończenia nauki zachęcają do wprowadzania innowacyjnych treści programowych i projektów programów. - działania mające na celu zwiększanie szans na zatrudnienie i przedsiębiorczości, które: <ul style="list-style-type: none"> zachęcają do rozwoju umiejętności o charakterze ogólnym, w tym przedsiębiorczości, w odpowiednich programach szkolnictwa wyższego; <p>(eliminują różnice istniejące między kobietami a mężczyznami w zakresie wyborów dotyczących nauki i zawodu.</p>	<p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</p> <p>http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Dokument implementacyjny SRKL</p> <p>http://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/</p>	
---	--	-------------------	---	---	--	--

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

				Tak	
				Tak	
<p>10.3. Uczenie się przez całe życie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, w zakresie określonym w art. 165 TFUE.</p>	<p>Oś priorytetowa 10 Edukacja</p>	<p>Tak</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, które obejmują działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa właściwych zainteresowanych stron; – mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadku, gdy nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami); – mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego wdrożenia narzędzi przejrzystości (na przykład 	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</p> <p>http://isip.seim.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2</p> <p>Dokument implementacyjny SRKL</p> <p>http://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/</p> <p>Perspektywa uczenia się przez całe życie</p> <p>http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			<p>europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym);</p> <p>- mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład młodych ludzi odbywających szkolenia zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami).</p>	Tak		
				Tak		
10.4 Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania	Oś priorytetow a 10	Tak	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE, które obejmują	Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isjp.sejm.gov.pl/Download?id=WMP201300006	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE.</p>	<p>Edukacja</p>		<p>następujące środki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na rzecz lepszego dostosowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy w ścisłej współpracy z właściwymi zainteresowanymi stronami, w tym za pomocą mechanizmów prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz umocnienia rozwoju systemu nauczania poprzez pracę w różnych formach; - mające na celu zwiększenie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym poprzez stworzenie krajowego podejścia do zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego (na przykład zgodnie z europejskimi ramami odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym) oraz wdrożenie narzędzi służących przejrzystości i uznawaniu, na przykład europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET). 	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>40&type=2Perspektywa uczenia się przez całe życie</p> <p>http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie</p> <p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000121</p> <p>Strategia Rozwoju Kraju 2020</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20120000882</p>	
<p>11. Skuteczność administracji państw członkowskich:</p> <p>- Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz zwiększenia sprawności administracji państw członkowskich, w tym reform administracji publicznej</p>	<p>Oś priorytetowa 11 Pomoc Techniczna</p>	<p>Tak</p>	<p>Gotowe i realizowane są strategiczne ramy polityki na rzecz zwiększenia sprawności administracyjnej instytucji publicznych państw członkowskich oraz ich umiejętności obejmujące następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizę i strategiczne planowanie w zakresie reform prawnych, organizacyjnych lub proceduralnych - rozwój systemów zarządzania jakością - zintegrowane działania na rzecz uproszczenia i racjonalizacji procedur administracyjnych - opracowanie i realizację strategii i polityk 	<p>Tak</p> <p>Tak</p>	<p>Strategia Sprawne Państwo 2020</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000136</p> <p>Plan działań na rzecz wdrażania strategii „Sprawne Państwo 2020” w perspektywie do 2020 r.</p> <p>https://administracja.mac.gov.pl/adm/departament-administra/strategia-sprawne-panst/8085,Strategia-Sprawne-Panstwo-2020.html</p>	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			dotyczących zasobów ludzkich obejmujących główne luki rozpoznane w tej dziedzinie	Tak		
			– rozwój umiejętności na wszystkich poziomach hierarchii zawodowej w organach władz publicznych	Tak		
			– opracowywanie procedur i narzędzi monitorowania i ewaluacji	Tak		
				Tak		
				Tak		

TABELA 25. DZIAŁANIA DO PODJĘCIA W CELU SPEŁNIENIA OBOWIĄZUJĄCYCH OGÓLNYCH WARUNKÓW EX-ANTE

Ogólny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1. Zapobieganie dyskryminacji	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy	Przyjęcie <i>Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i> przez Komitet Koordynacyjny UP	I kwartał 2015	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

2. Równouprawnienie płci	rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci, i w kontrolowanie tych funduszy			
3. Niepełnosprawność	rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy			
7. Wskaźniki statystyczne i wskaźniki rezultatu	<p>- skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyбір wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat tego, co jest motywacją przy wyborze działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, ustanowienie celów dla tych wskaźników, spełnienie w odniesieniu do każdego wskaźnika następujących wymogów: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych, 	<p>Dane bazowe dla wskaźnika „Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (%)” będą dostępne w GUS w I połowie 2015 r. z badania pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych”. Po uzyskaniu tych danych IZ RPO oszacuje wartość docelową wskaźnika.</p> <p>Szczegółowy opis spełniania kryterium wraz z planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w samocenie spełniania warunkowości ex ante</p> <p>W PI 2c wprowadzono wskaźnik rezultatu strategicznego: „Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC)” - wartość bazowa wskaźnika będzie dostępna w GUS z badania pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2</p>	Najpóźniej do końca 2016 r.	GUS/IZ RPO WD

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych". Po uzyskaniu tych danych IZ RPO oszacuje wartość docelową wskaźnika. Po oszacowaniu wartości docelowej, IZ przedłoży wniosek o modyfikację Programu w celu wprowadzenia brakujących danych i ostatecznego wypełnienia warunku ex-ante 7.		
--	--	--	--	--

Tabela 26. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących tematycznych warunków ex-ante

Tematyczny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1.1. Badania naukowe i innowacje	<ul style="list-style-type: none"> – Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, która: – opiera się na analizie SWOT, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji, – przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje system monitorowania i przeglądu – obejmuje system monitorowania i przeglądu 	Szczegółowy opis spełniania kryterium wraz z planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w samoocenie spełniania warunkowości ex ante		IZ
3.1.Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”	– wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”;	W celu spełnienia warunku przyjęto następujący plan działań w odniesieniu do poszczególnych kryteriów: Wejście w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym	01.12.2014 r.	Ministerstwo Sprawiedliwości

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

	– wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”;	Wejście w życie ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów - III transza deregulacji	01.05.2015 r.	Ministerstwo Sprawiedliwości
	wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Wdrożenie elektronicznej platformy konsultacyjnej Wytyczne do przeprowadzania Oceny Wpływu Zakończenie pilotażu w zakresie testu MŚP	1.07.2015 1.07.2015 31.12.2015	MG
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.	(2) Działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE	Wydanie rozporządzenia w sprawie metodologii wyznaczania charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku, sposobu sporządzania oraz wzorów świadectw charakterystyki energetycznej (obecnie zakończono zbieranie uwag do projektu rozporządzenia w ramach konsultacji publicznych)	30.06.2015 r	MIIR
6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz	– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów;	Główne działania: 1. Przyjęcie nowej ustawy – Prawo wodne, 2. Aktualizacja planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania	31.03.2016 r. 31.12.2015 r.	Institucja wiodąca: MŚ

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.</p>		<p>warunkowości ex ante.</p>		
	<p>– przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.</p>	<p>Główne działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizacja planów gospodarki wodami na obszarach dorzeczy w Polsce 2. Przekazanie do KE raportu wraz z kopiami aktualizacji PGW planowane jest w I kwartale 2016 r. <p>Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.</p>	<p>31.12.2015 r.</p>	<p>Institucja wiodąca: KZGW</p> <p>Institucja współpracująca: MŚ</p>
<p>6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów.</p>	<p>Kryterium 2</p> <p>istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE;</p>	<p>Główne działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie obowiązku sporządzania przez ZW planów inwest., 2. Wydanie rozp. określającego sposób i formę sporządzania WPGO 3. Aktualizacja KPGO 4. Aktualizacja WPGO wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych <p>Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.</p>	<p>31.12.2014 r.</p> <p>31.12.2014 r.</p> <p>31.12.2015 r.</p>	<p>Parlament</p> <p>MŚ</p> <p>MŚ/RM</p> <p>Marszałkowie</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

			31.12.2016 r.	Województw/ Sejmiki Województw
	<p>Kryterium 4</p> <p>przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.</p>	<p>Główne działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nowelizacja ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach 2. Rozp. ws. obowiązku selektywnego zbierania niektórych odpadów komunalnych oraz szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów 3. Wydanie rozp. RM ws. opłat za korzystanie ze środowiska(...) 4. Uchwalenie nowej ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym 5. Wydanie rozp. ws. wzorów sprawozdań o odebranych odpadach komunalnych [...] 6. Wydanie rozp. dotyczącego audytu na podst. art. 51 ustawy z dn. 13 czerwca 2013. o gospodarce opakowaniami [...] <p>Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.</p>	<p>31.12.2014 r.</p> <p>II kw. 2015 r.</p> <p>31.12.2015 r.</p> <p>31.03.2015</p> <p>31.12.2015</p> <p>31.12.2015</p>	<p>Parlament RP</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p> <p>Parlament RP</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p> <p>Ministerstwo Środowiska</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

DOLNY ŚLĄSK

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>7.1 Transport: Istnienie kompleksowego planu/ planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T.</p>	<p>Kryterium 1</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko</p> <p>Kryterium 2</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz wtórną łączność. <p>Kryterium3</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności</p> <p>Kryterium 4</p> <p>Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów</p>	<p>Przyjęcie przez Radę Ministrów Dokumentu Implementacyjnego dla SRT.</p>	<p>Do końca 2014 r.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Instytucja wiodąca: Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
<p>7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju</p>	<p>Kryterium 1</p> <p>Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny</p>	<p>Przyjęcie Dokumentu Implementacyjnego dla SRT.</p>	<p>Przyjęcie przez Radę Ministrów Dokumentu Implementacyjnego – do końca 2014 r. SOOŚ – sierpień 2014 r.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Instytucja wiodąca: Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

<p>kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.</p>	<p>oddziaływania na środowisko</p> <p>Kryterium 2</p> <p>Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei identyfikującej odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem)</p> <p>Kryterium 3</p> <p>Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów</p>			
<p>8.4 Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.</p>	<p>2 Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.</p>	<p>Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne.</p> <p>- Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r.</p> <p>- Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r.</p> <p>Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełnienia warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.</p>	<p>30.06.2015</p>	<p>Ministerstwo Zdrowia</p>
<p>9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie</p>	<p>1) Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:</p>	<p>Warunek zostanie uznany za wypełniony po spełnieniu poniższych kryteriów:</p>	<p>31.12.2016</p>	<p>Ministerstwo Zdrowia</p>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą				
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	2) skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych;	<p>Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne.</p> <p>- Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r.</p> <p>- Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r.</p> <p>Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełnienia warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.</p>	30.06.2015	Ministerstwo Zdrowia
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	3) działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury;	<p>Plan działań dotyczący map potrzeb zdrowotnych</p> <p>- Sporządzenie „map potrzeb” w zakresie onkologii i kardiologii opisujących elementy systemu na poziomie POZ, AOS, szpitali. Termin: 31/12/2015</p> <p>- Stworzenie „map potrzeb” dla innych chorób na poziomie POZ, AOS, szpitali. Termin: 31/12/2016</p> <p>Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełnienia</p>	31.12.2016	Ministerstwo Zdrowia

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

		warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	4) system monitorowania i przeglądu.	<p>Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne.</p> <p>- Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r.</p> <p>- Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r.</p> <p>Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełnienia warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.</p>	30.06.2015	Ministerstwo Zdrowia
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	5) Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.	<p>Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne.</p> <p>- Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r.</p> <p>- Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r.</p> <p>Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym</p>	30.06.2015	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		
--	--	--	--	--

REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH

Wyniki przeprowadzonych badań ewaluacyjnych¹³ wskazują na występowanie w ramach perspektywy finansowej 2007 – 2013 nadmiernych obciążeń administracyjnych beneficjentów. Jako najbardziej uciążliwe beneficjenci wskazali zbyt skomplikowane procedury na etapie aplikowania oraz w trakcie realizacji projektów, problemy z interpretacją przepisów prawa, wytycznych, poradników czy zapisów samego programu oraz niedostateczną informację ze strony IZ w tym zakresie. Beneficjenci uznali również, że liczba dokumentów wymagana przez IZ w trakcie naboru projektów jest zbyt duża, a wobec braku szczegółowych informacji powoduje to konieczność ich poprawiania i przedkładania dodatkowych wyjaśnień. Wszystko to powoduje przewlekłość procedury oceny projektów oraz ich rozliczania. Podjęte w ramach okresu programowania 2007 - 2013 działania polegające na szerszym zastosowaniu narzędzi informatycznych, takich jak generatory wniosków o dofinansowanie oraz o płatność spowodowały istotną poprawę poprzez sprawniejsze i szybsze generowanie dokumentów oraz mniejszą ilość popełnianych przez beneficjentów błędów.

Powyższe kroki wymagają dalszych działań w kolejnym okresie programowania. Zapewniony zostanie system informacji zgodnie z art. 122.3 rozporządzenia ogólnego. Priorytetem będzie możliwie najszersze wykorzystanie narzędzi informatycznych usprawniających obieg i przechowywanie informacji. Działania te ponadto wpisują się będą w proces budowy e-administracji i w związku z tym powinny stanowić jeden z jej elementów.

W badaniach ewaluacyjnych beneficjenci wskazywali, oprócz powyższych postulatów, również konieczność usprawnienia komunikacji z IZ, (poczta elektroniczna i strona WWW), systemu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania ze środków UE oraz promocji projektów zrealizowanych z ich udziałem. Kolejnym istotnym działaniem powinno być doskonalenie instytucji zaangażowanych w proces wdrażania programu operacyjnego poprzez usprawnianie ich wewnętrznych procedur, zdefiniowanie i hierarchizację celów, skupienie się na nich zamiast na procesach, wypracowanie i wykorzystywanie mechanizmów oceny i ewaluacji oraz dalsze kształcenie i doskonalenie kadr.

Główne działania planowane w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych obejmują w szczególności:

- Dopuszczenie możliwie szerokiego wykorzystania finansowania projektów w formie zaliczki ;
- Opracowanie metod oceny i ewaluacji oraz mechanizmu korygowania systemu i reagowania w przypadku wystąpienia błędów lub niezadowolających efektów ;
- Uproszczenie procedur naboru i oceny wniosku o dofinansowanie projektu oraz w trakcie realizacji, rozliczania i kontroli ;
- Budowa narzędzi informatycznych służących zarówno informacji i promocji, jak również służących do wymiany, agregowania i przekazywania danych o projektach i programie – ;
- Przeprowadzenie szkoleń dla instytucji wdrażających program oraz dla potencjalnych beneficjentów .

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP.

¹³ Ewaluacja wpływu projektów wybranych do dofinansowania w ramach Priorytetu 3 „Transport” RPO WD na rozwój i podniesienie konkurencyjności Dolnego Śląska przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju; Ewaluacja wpływu projektów wybranych do dofinansowania przez IZ RPO WD dot. infrastruktury społecznej w zakresie Priorytetu 7 „Edukacja” i Priorytetu 8 „Zdrowie” na poprawę warunków bytowych ludności Dolnego Śląska oraz podniesienie konkurencyjności regionu

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem,
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych Funduszy,
- standardowy format wniosku o płatność
- zmniejszenie obciążeń raportowych beneficjentów poprzez umieszczenie we wniosku o płatność części zawierającej wskaźniki postępu rzeczowego projektu,
- w celu umożliwienia właściwego przygotowania się i zaplanowania własnych działań przez wnioskodawców właściwe instytucje będą zobowiązane do publikowania do 30 listopada każdego roku harmonogramów konkursów planowanych w kolejnym roku oraz na bieżąco ewentualnych zmian w harmonogramach,
- właściwa instytucja, do czasu zawarcia z wnioskodawcami wszystkich umów o dofinansowanie projektu, będzie związana treścią opublikowanej dokumentacji konkursowej w taki sposób, że jej ewentualne zmiany nie będą mogły pogarszać sytuacji wnioskodawców, nakładać na nich nowych obowiązków ani zmieniać warunków realizacji projektu,
- kontynuowanie stosowania oświadczeń w miejsce zaświadczeń w ramach dokumentacji aplikacyjnej, celem potwierdzenia spełnienia stawianych wnioskodawcom wymagań,
- precyzyjne określenie w przepisach krajowych zasad procedury odwoławczej od wyników oceny wniosków o dofinansowanie.

Uproszczenia w zakresie wyboru projektów w trybie konkursowym stwarzają możliwość m.in. stosowania procedury preselekcji, pozwalającej na ograniczenie wymogów formalnych, które wniosek musi spełniać, w tym liczby załączników dostarczanych przy składaniu wniosku, do niezbędnego minimum. Innym nowym elementem wprowadzonym do procedury konkursu jest obowiązek włączania w prace nad oceną merytoryczną wniosków osób spoza instytucji organizującej konkurs, w tym ekspertów znajdujących się na liście utworzonej przez Ministra Rozwoju Regionalnego.

Uproszczenia oceny formalnej i położenia większego nacisku na ocenę merytoryczną, wprowadzenia możliwości uzupełniania projektów w trybie 48 godzin, ograniczenia wymogów dotyczących załączników do wniosku aplikacyjnego.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ramowe, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych).

WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ ZASAD HORYZONTALNYCH

Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 jest spójna z założeniami głównych polityk horyzontalnych Unii Europejskiej. Spójność ta zakłada przede wszystkim zapewnienie zgodności pomiędzy efektywnością przedsięwzięć wspieranych w ramach RPO WD a wymogami związanymi z zasadą zrównoważonego rozwoju, przy równoczesnym zachowaniu równości szans wszystkich osób, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz zapobieganiu dyskryminacji.

Promowanie równości szans i niedyskryminacji

Równość szans i zapobieganie dyskryminacji jest jednym z fundamentów polityki spójności Unii Europejskiej. Państwa członkowskie są zobowiązane podejmować wszelkie działania, których efektem będzie ograniczenie nierównego traktowania, a także dyskryminacji na każdym jej podłożu, tj. ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, orientację seksualną, niepełnosprawność czy wiek. Zasada równości szans i niedyskryminacji realizowana będzie horyzontalnie w całym Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, tzn. że będzie ona uwzględniana na każdym etapie prowadzonych działań.

Obszary, w których podejmowane działania w największym stopniu będą promować równość szans oraz ograniczać dyskryminację zawierać się będą w głównej mierze w następujących osiach priorytetowych:

- *Włączenie społeczne;*
- *Rynek pracy;*
- *Edukacja;*
- *Infrastruktura spójności społecznej;*
- *Infrastruktura edukacyjna.*

Poprzez eliminację wszelkich barier fizycznych, finansowych, socjalnych czy psychologicznych, utrudniających lub zniechęcających do brania pełnego udziału w życiu społeczno-zawodowym wspierana będzie aktywizacja osób oraz grup wykluczonych lub narażonych na wykluczenie. Dotyczyć to będzie także integracji społeczności marginalizowanych, zapewnienia równego dostępu do kształcenia, jak również innych usług publicznych. Wśród głównych grup docelowych narażonych na dyskryminację uwzględnia się m.in. członków społeczności marginalizowanych, wykluczonych, osoby niepełnosprawne o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, osoby u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe, chorobę psychiczną, czy też osoby z zaburzeniami rozwoju, jak również osoby przebywające w zakładach poprawczych, ośrodkach kuratorskich oraz mniejszości etniczne i narodowe. Szczegółowe opisy działań zgodnych z zapisami zawartymi w Umowie Partnerstwa, zmierzające do realizacji tych założeń, zostały zawarte w opisie osi priorytetowych.

Równość szans na etapie wdrażania realizowana będzie poprzez stały monitoring i gromadzenie danych w zakresie realizowanych projektów w RPO WD 2014-2020. W celu śledzenia poprawności wdrażania zasady niedyskryminacji, przynajmniej raz w okresie programowania przeprowadzona zostanie ewaluacja, poświęcona w części lub w całości, ocenie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji; wnioski i rekomendacje wynikające z ewaluacji i wyników monitoringu będą analizowane przez IZ, która w razie stwierdzenia takiej potrzeby będzie proponowała odpowiednie korekty systemu realizacji Programu dla prawidłowego wdrażania zasady równości szans i zapobieganiu dyskryminacji, przedstawiając je Komitetowi Monitorującemu Program.

Promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn

Przez „promowanie równości” należy rozumieć działania przyczyniające się do: zwiększenia trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu, rozwoju ich kariery, ograniczenia segregacji na rynku pracy, zwalczania stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz propagowania godzenia życia zawodowego z prywatnym zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. Wyraża się to w konkretnym zakresie wsparcia: promowanie zatrudnienia i mobilności pracowników przez zapewnienie równości mężczyzn i kobiet, jak również godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie włączenia społecznego i zwalczanie ubóstwa.

W osi priorytetowej *Rynek pracy* oraz w zawartych w niej priorytetach inwestycyjnych wszelkie przewidziane działania będą prowadzone z uwzględnieniem zasady równości mężczyzn i kobiet gwarantującej przypisanie im równych praw i obowiązków oraz równy dostęp do zasobów w postaci np. środków finansowych czy szans samorozwoju. W priorytecie inwestycyjnym *Zapewnianie dostępu do zatrudnienia* głównymi grupami docelowymi będą kobiety, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby młode. Wsparcie ukierunkowane będzie na rzecz aktywizacji oraz zwiększenia mobilności zawodowej mieszkańców Dolnego Śląska.

Kolejne działania służące zapewnieniu równości kobiet i mężczyzn oraz stanowiące odpowiedź na wyzwania natury gospodarczej i demograficznej zostaną odzwierciedlone w priorytecie inwestycyjnym *Godzenie życia zawodowego i prywatnego*. Niezależność ekonomiczna to jeden z elementów, który odgrywa znaczącą rolę w kwestii równości płci, co sprawia, że rozwiązania ułatwiające godzenie życia zawodowego z prywatnym stanowią inwestycję, która zaprocentuje w przyszłości zwiększeniem aktywności zawodowej, zwłaszcza wśród kobiet. W regionie sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy nadal jest zróżnicowana. Jak pokazują ogólnodostępne dane wciąż występują istotne różnice w zakresie godzin płatnej pracy wykonywanej przez mężczyzn i kobiety. Wynika to z faktu, iż kobiety pracują z reguły krócej niż mężczyźni i częściej w niepełnym wymiarze czasu pracy. Szczegółowy zakres działań został zawarty w opisie osi priorytetowych.

Podobnie jak w wypadku zasady równości szans i niedyskryminacji, mechanizmem, który będzie zapewniał na etapie wdrażania programu równouprawnienie kobiet i mężczyzn będzie stosowanie odpowiednich kryteriów podczas wyboru projektu. W zakresie działań realizowanych z EFS, ocena wniosku o dofinansowanie pod kątem przestrzegania zasady równości szans płci będzie prowadzona w oparciu o tzw. standard minimum. W ramach monitoringu wskaźniki dotyczące osób będą monitorowane w podziale na płeć, a dodatkowo w ramach ewaluacji badania będą uwzględniały kwestie równości, co przyczyni się do lepszego wglądu w sytuację kobiet i mężczyzn w różnych obszarach funkcjonowania i pozwoli na bardziej precyzyjne ukierunkowanie wsparcia. Rozwiązania stosowane w RPO WD 2014-2020 promujące równouprawnienie będą w pełni zgodne z zapisami Umowy Partnerstwa.

Zrównoważony rozwój

Jedną z ważniejszych kwestii dotyczących wyboru projektów będzie zasada zrównoważonego rozwoju, która zakłada podejście do planowania i realizacji przedsięwzięć, które ukierunkowane jest na osiągnięcie realnego i trwałego zmniejszenia różnic społecznych i ekonomicznych z dużym naciskiem na zachowanie i ochronę środowiska naturalnego. Głównym jej założeniem jest takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe i nie doznające uszczerbku możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia. Działania te muszą jednocześnie dążyć do zachowania trwałości procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej. Istotą zrównoważonego rozwoju jest także równe traktowanie racji społecznych, gospodarczych i środowiskowych.

Zgodnie z definicją zrównoważonego rozwoju działania, które mają zaspakajać podstawowe potrzeby poszczególnych społeczności lub obywateli teraźniejszego pokolenia jak i przyszłych - muszą uwzględniać

długoterminowy horyzont czasowy. Liczne czynniki zrównoważonego rozwoju przypisuje się zwykle do trzech kategorii: środowiska naturalnego, gospodarki i społeczeństwa. Kategorie te pomimo swojej odmienności są ze sobą ściśle powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują. Przyjmuje się, że:

- środowisko naturalne stanowi niezbędną **podstawę** zrównoważonego rozwoju;
- gospodarka jest **narzędziem** do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju;
- dobra jakość życia dla wszystkich ludzi (aspekt społeczny) jest **celem** zrównoważonego rozwoju;

Zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana na obszarach:

- środowiska – m.in. poprzez zapewnienie wysokiej jakości systemu gospodarki odpadami ściśle zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami (postrzeganie odpadów jako źródła zasobów, a także zapobieganie ich powstawaniu), jak również racjonalną gospodarkę wodno-ściekową;
- energetyki poprzez racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych i ograniczanie zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, wspieranie projektów pro-środowiskowych ze szczególnym uwzględnieniem efektywności energetycznej i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
- transportu – niskoemisyjnego i zrównoważonego, w tym również intermodalnego;
- ochrony zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem konieczności adaptacji do zmian klimatu, a w szczególności ochroną środowiska naturalnego;

Zasadzie zrównoważonego rozwoju sprzyjać będą również projekty dotyczące prewencji, przedsięwzięcia z zakresu edukacji ekologicznej, działania służące minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych, w szczególności powodzi i suszy, ukierunkowane na projekty dotyczące małej retencji wodnej oraz umożliwiające doposażenie jednostek ratowniczych (również z tworzeniem Lokalnych Programów Zarządzania Ryzykiem). Uszczegółowienie powiązań poszczególnych obszarów działań z zasadą zrównoważonego rozwoju zostało uwzględnione w opisie osi priorytetowych *Gospodarka niskoemisyjna* oraz *Środowisko*

i zasoby. Dodatkowym narzędziem ułatwiającym uwzględnienie tej zasady w programie będzie przeprowadzona Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko. Działania ukierunkowane na zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WD 2014-2020 będą w pełni zgodne z zapisami Umowy Partnerstwa.

W ramach respektowania zasad pomocy państwowej, Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego zapewnia, iż wsparcie publiczne udzielane w ramach RPO WD 2014-2020 będzie zgodne z zasadami materialnymi i proceduralnymi pomocy państwowej, mającej zastosowanie w momencie udzielenia tej pomocy

Zachowanie zasad polityki przestrzennej

Jakość przestrzeni decyduje o jakości życia mieszkańców, określa ich tożsamość, kształtuje relacje z otoczeniem w wymiarze społecznym i ekonomicznym. Właściwe decyzje w zakresie zagospodarowania przestrzennego przekładają się również bezpośrednio na korzyści bądź straty ekonomiczne w skali mikro i makro. Działania podejmowane w ramach RPO będą miały znaczący wpływ na przeobrażenia obszaru regionu w najbliższej przyszłości, dlatego przy podejmowaniu decyzji o wsparciu finansowym istotne jest uwzględnienie konsekwencji przestrzennych dla określonych działań i inwestycji. Należy przez to rozumieć przede wszystkim uwzględnienie zasad harmonijnego gospodarowania przestrzenią, integrującego polityki sektorowe i będącego w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zasady te, polegające m.in. na przywracaniu i utrwalaniu ładu przestrzennego, to jedne z horyzontalnych reguł polityki spójności Unii Europejskiej, wpisujące się w cel 6 KPZK 2030 a także wynikające z Umowy Partnerstwa (rozdział 1.5.4.). Stanowią one również istotną część działań skierowanych na zintegrowany rozwój terytorialny, uwzględniający aspekty zrównoważonego rozwoju.

W ramach RPO WD 2014 - 2020 planuje się wprowadzenia preferencji dla projektów , które reprezentować będą podejście zintegrowane, uwzględniające zasady ładu przestrzennego. Należą do nich m.in.

1. Działania na rzecz powstrzymania rozpraszania zabudowy, przyczyniające się do ograniczenia kosztów związanych min. z uzbrojeniem terenów, usługami komunikacyjnymi, środowiskowymi.
2. Preferencje dla ponownego wykorzystania terenu i uzupełniania zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet *brown-field* ponad *green-field*).
3. Działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu, w tym m.in.: lokalizacja silnych generatorów ruchu w obszarach obsługiwanych wysokowydajnym transportem publicznym, preferowanie transportu niskoemisyjnego i mobilności aktywnej.
4. Uwzględnianie kontekstu otoczenia (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i społecznego) w nowopowstających inwestycjach.
5. Działania sprzyjające zachowaniom niskoemisyjnym poprzez racjonalne planowanie, dążące do minimalizowania konieczności odbywania podróży transportem indywidualnym, tworzenie zielonej infrastruktury.
6. Działania zmierzające do planowania multimodalności sieci komunikacyjnej w szczególności uwzględniającej integrację układów drogowego (w tym komunikacja rowerowa) oraz komunikacji zbiorowej.
7. Dbłość o jakość kluczowych inwestycji publicznych, m.in. poprzez wyłanianie projektów w drodze konkursów architektoniczno - urbanistycznych (obligatoryjnie dla projektów powyżej 10 mln zł.) i promowanie projektów komplementarnych.
8. Kształtowanie przestrzeni pozytywnie wpływającej na rozwój relacji obywatelskich, istotnych dla społeczności lokalnych.
9. Zapewnienie szerokiej partycypacji społecznej w procesach planowania przestrzennego i przygotowania inwestycji.

Polityka przestrzenna realizowana jest na terenie całego województwa dolnośląskiego. Obszarami szczególnej interwencji w tym zakresie są miejskie obszary funkcjonalne wskazane w SRWD 2020.

ZAŁĄCZNIKI

Wykaz dużych projektów

Nie dotyczy

Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie RPO

Na dzień 31 marca 2014 r. szczegółowy skład Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 przedstawia się następująco:

I. strona rządowa:

1. Przedstawiciel ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego jako koordynującego programowanie dokumentów strategicznych i wdrożeniowych w ramach polityki spójności na lata 2014-2020,
2. Przedstawiciel Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako koordynującego programowanie II filara Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa;
3. Przedstawiciel Ministra Pracy i Polityki Społecznej;
4. Wojewoda Dolnośląski,
5. Przedstawiciel Kuratorium Oświaty we Wrocławiu,
6. Przedstawiciel Wojewody Dolnośląskiego – Instytucji Pośredniczącej w Certyfikacji.

II. strona samorządowa:

1. Marszałek Województwa Dolnośląskiego,
2. Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego,
3. Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego,
4. Członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego,
5. Członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego,
6. Skarbnik Województwa Dolnośląskiego,
7. Sekretarz Województwa Dolnośląskiego,
8. Przedstawiciel Departamentu Marszałka UMWD,
9. Przedstawiciel Departamentu Prawnego i Kadr UMWD,
10. Przedstawiciel Departamentu Rozwoju Regionalnego UMWD,
11. Przedstawiciel Departamentu Funduszy Europejskich UMWD,
12. Przedstawiciel Departamentu Budżetu i Finansów UMWD,
13. Przedstawiciel Departamentu Infrastruktury UMWD,
14. Przedstawiciel Departamentu Polityki Zdrowotnej UMWD,
15. Przedstawiciel Departamentu Spraw Społecznych UMWD,
16. Przedstawiciel Departamentu Obszarów Wiejskich i Zasobów Naturalnych UMWD,
17. Przewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego,
18. Przedstawiciel Klubu Radnych Sejmiku Województwa Dolnośląskiego: Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej,
19. Przedstawiciel Klubu Radnych Sejmiku Województwa Dolnośląskiego: Klub Radnych Rafała Dutkiewicza - Obywatelski Dolny Śląsk,
20. Przedstawiciel Klubu Radnych Sejmiku Województwa Dolnośląskiego: Prawo i Sprawiedliwość,
21. Przedstawiciel Klubu Radnych Sejmiku Województwa Dolnośląskiego: Sojusz Lewicy Demokratycznej - Polskie Stronnictwo Ludowe,

22. Przewodniczący Komisji Polityki Rozwoju Regionalnego i Gospodarki Sejmiku Województwa Dolnośląskiego,
  23. Przedstawiciel Miasta Wrocław,
  24. Przedstawiciel Miasta Wałbrzych,
  25. Przedstawiciel Miasta Jelenia Góra,
  26. Przedstawiciel Miasta Legnicy,
  27. Przedstawiciel Miasta Oleśnicy (m),
  28. Przedstawiciel Miasta Kudowy Zdroju (m),
  29. Przedstawiciel Miasta Zgorzelec (m),
  30. Przedstawiciel Miasta Złotoryja (m),
  31. Przedstawiciel Miasta Jawor (m),
  32. Przedstawiciel Gminy Góra (m-w),
  33. Przedstawiciel Gminy Ząbkowice Śląskie (m-w),
  34. Przedstawiciel Gminy Bolków (m-w),
  35. Przedstawiciel Gminy Przemków, (m-w),
  36. Przedstawiciel Gminy Kondratowice (w),
  37. Przedstawiciel Gminy Łagiewniki (w),
  38. Przedstawiciel Gminy Lubań (w),
  39. Przedstawiciel Gminy Kunice (w),
  40. Przedstawiciel Powiatu Milickiego,
  41. Przedstawiciel Powiatu Świdnickiego,
  42. Przedstawiciel Powiatu Bolesławieckiego,
  43. Przedstawiciel Powiatu Złotoryjskiego,
  44. Przedstawiciel Powiatu Kamiennogórskiego.
- III. Partnerzy społeczni i gospodarczy:**
1. Przedstawiciel Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”,
  2. Przedstawiciel Dolnośląskiego Zarządu Wojewódzkiego Forum Związków Zawodowych,
  3. Przedstawiciel Rady OPZZ Województwa Dolnośląskiego,
  4. Przedstawiciel Sudeckiego Związku Pracodawców,
  5. Przedstawiciel Związku Pracodawców Polska Miedź,
  6. Przedstawiciel Związku Pracodawców Dolnego Śląska,
  7. Przedstawiciel Business Centre Club,
  8. Przedstawiciel Agencji Rozwoju Regionalnego „AGROREG” S.A.,
  9. Przedstawiciel Agencji Rozwoju Regionalnego „ARLEG” S.A.,
  10. Przedstawiciel Centrum Wspierania Biznesu w Świdnicy,
  11. Przedstawiciel Dolnośląskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.
  12. Przedstawiciel Dolnośląskiej Agencji Współpracy Gospodarczej Sp. z o.o.,
  13. Przedstawiciel Funduszu Regionu Wałbrzyskiego,
  14. Przedstawiciel Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.,
  15. Przedstawiciel Wrocławskiego Centrum Transferu Technologii,
  16. Przedstawiciel Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.,
  17. Przedstawiciel Dolnośląskiej Izby Gospodarczej,
  18. Przedstawiciel Dolnośląskiej Izby Rzemieślniczej we Wrocławiu,
  19. Przedstawiciel Zachodniej Izby Gospodarczej,
  20. Przedstawiciel Polskiej Izby Firm Szkoleniowych,
  21. Przedstawiciel Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej,
  22. Przedstawiciel Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
  23. Przedstawiciel Fundacji EkoRozwoju,
  24. Przedstawiciel Stowarzyszenia Eko-Edukacja,

25. Przedstawiciel Dolnośląskiej Federacji Organizacji Pozarządowych,
26. Przedstawiciel Regionalnego Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych,
27. Przedstawiciel Forum Partnerów Społeczno-Gospodarczych,
28. Przedstawiciel Dolnośląskiej Sieci Partnerstw LGD,
29. Przedstawiciel Dolnośląskiej Federacji Sportu,
30. Przedstawiciel Dolnośląskiego Forum Pomocy Społecznej,
31. Przedstawiciel Wrocławskiego Sejmiku Osób Niepełnosprawnych,
32. Przedstawiciel Demokratycznej Unii Kobiet – Klubu Wrocławskiego,
33. Przedstawiciel Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych,
34. Przedstawiciel Dolnośląskiej Rady ds. Młodzieży,
35. Przedstawiciel Spółdzielni Mieszkaniowych,
36. Przedstawiciel Politechniki Wrocławskiej,
37. Przedstawiciel Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu,
38. Przedstawiciel Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu,
39. Przedstawiciel Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu,
40. Przedstawiciel Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu,
41. Przedstawiciel Uniwersytetu Wrocławskiego,
42. Przedstawiciel Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu,
43. Przedstawiciel Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu,
44. Przedstawiciel Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu,
45. Przedstawiciel Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej we Wrocławiu,
46. Przedstawiciel KGHM LETIA Legnicki Park Technologiczny S.A.

Wykaz stosowanych skrótów

- AT2020** – Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020
BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
B+R – Badania i Rozwój
BRD – Bezpieczeństwo ruchu drogowego
B2B – Nazwa relacji występujących pomiędzy firmami (business to business)
B2C – Nazwa relacji występujących pomiędzy firmą a klientem końcowym (business to customer)
COSME - Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (*Programme for the Competitiveness of Enterprises and SMEs*)
CT – Cel Tematyczny
DSRK – Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności
EDI – Elektroniczna Wymiana Danych (Electronic Data Interchange)
EFMR – Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFROW – Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EPC – Ekwiwalent pełnego czasu pracy
ePUAP - (elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej)
Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
EWT- Europejska Współpraca Terytorialna
FS – Fundusz Spójności
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IA – Instytucja Audytowa
IC – Instytucja Certyfikująca
ICT – Technologie informacyjne i komunikacyjne (*information and communication technologies*)
IOB – Instytucje otoczenia biznesu
IP – Instytucja Pośrednicząca
ITS – Inteligentne systemy transportowe
IZ – Instytucja Zarządzająca
JST – Jednostki samorządu terytorialnego
KE – Komisja Europejska
KPR – Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”
KPZK 2030 – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
KT – Kontrakt Terytorialny
LGD – Lokalna grupa działania
LGR – Lokalna grupa rybacka
LIFE+ - Instrument Finansowy koncentrujący się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska
LPR – Lokalny program rewitalizacji
MRR – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MŚP – Małe i średnie przedsiębiorstwa
MW – Megawat
NGO – Organizacje pozarządowe
NSP – Narodowy Spis Powszechny
OHP – Ochotnicze Hufce Pracy
OZE – Odnawialne źródła energii

PARP – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PI – Priorytet inwestycyjny
POIŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POWER – Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020
PZPWD – Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego
PKB – Produkt Krajowy Brutto
RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność („community - led local development” – CLLD)
RML – Równoważna liczba mieszkańców
RPO WD – Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020
RSI WD – Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020
SRK – Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo
SRWD 2020 – Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020
SUE RMB – Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego
TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa (*Trans-European Transport Networks*)
TWh - Terawatogodzina
UE – Unia Europejska
UP – Umowa Partnerstwa
URE – Urząd Regulacji Energetyki
WPGO – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012
WRS – Wspólne Ramy Strategiczne
YEI – Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (*Youth Employment Initiative*)
ZIT – Zintegrowane inwestycje terytorialne